SAM. L. B. A PUFENDORF
DE
JURE NATURÆ
ET
GENTIUM
LIBRI OCTO.

Cum integris Commentariis Virorum Clariſſimorum

JO. NICOLAI HERTII

ATQUE

JOANNIS BARBEYRACI,

ACCEDIT

ERIS SCANDICA

Recenſuit, & ANIMADVERSIONIBUS illuſtravit

GOTTFRIDUS MASCOVIUS.

TOMUS SEPTIMUS.

Bib. Nazionale V. E. III NAPOLI

BIBLIOTECA LUCCHESI-PALLI

NEAPOLI MDCCLXXV.

Sumtibus Joſephi de Dominicis, & Michaelis Staſi.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

Digitized by Google

Digitized by Google

CAPUT I.

DE CAUSA IMPULSIVA CONSTITUENDÆ CIVITATIS.

I. *Ingreſſus.*
II. *Homo natura magis amat ſe, quam ſocietatem.*
III. *Ex adpetitu tamen ſocietatis non ſtatim ſequitur adpetitus civitatis.*
IV. *In homine multa ſunt vitia, civilem ſocietatem perturbantia.*
V. *An civitas per conſecutionem naturalem producta?*
VI. *An indigentia fuerit cauſa conſtitutæ civitatis?*
VII. *Genuina civitatis conſtituendæ cauſa.*
VIII. *Sola legis naturæ reverentia pacem generis humani non continet.*
IX. *Neque ſoli arbitri; neque pacta.*
X. *Diſcrepantia judiciorum pacem generis humani turbat.*
XI. *Coërcendis hominibus acriori fræno quam ſola lege naturali opus eſt.*

POst ſocietates, quas vocant primas, agendum jam de civitate (1), quæ perfectiſſima habetur ſocietas (2), & qua incolumitas humani generis poſt ipſius multiplicationem maxime continetur. Hanc quare inſtituerint homines, antea per familias ſegreges diſperſi, manifeſte adparebit, ſi & indolem ſocietatis civilis, humanique inclinationes ingenii paulo curatius perveſti-

(1) Quæ pars diſciplinæ hujus nobiliſſima, quippe τὸ δίκαιον πολιτικὸν, ut ARISTOTELES V. Eth. 10. vocat, complexa, jus publicum cum univerſale conſuevit nuncupari. Nam fruſtra utique ſunt, qui id negant. H.

(2) Sive ut CICERO I. Officior. loquitur, *ſocietatum omnium princeps eſt ſocietas civilis*. Conf. ARISTOTELES I. Pol. 1. Quod verum eſt, cum intuitu ſtatus naturalis, cujus mala civitas tollit aut corrigit; tum quia omnes aliæ ſocietates magnam illam mundi civitatem, ſive ſocietatem humani generis excipias, ſocietati civili ſubjectæ conſpiciuntur; & quia nulla eſt actio hominis externa, quæ non ad hanc ſocietatem vel per ſe ſpectet, vel ex circumſtantiis ſpectare poſſit. Ut ait GROTIUS L. II. de I. B. & P. c. 5. §. 23. H.

gaverimus. Ad quod illuſtrandum non parum proderit excuſſiſſe, quæ vulgo ſuper hac re traduntur.

§. II. Plerique igitur ad naturam hominis heic confugiunt, quæ ita ad ſocietatem civilem rapiatur, ut citra eam nec velit, nec poſſit vivere. Cui fini allegantur argumenta illa, quæ ſupra pro ſociali hominis natura L. II. c. 4. adducta ſunt (1); deſumta potiſſimum a ſolitariæ vitæ miſeriis, a tædio ſolitudinis, a ſermone, qui citra ſocietatem homini fruſtra datus eſſet, ab appetitu converſandi cum hominibus, ab utilitate ex conjunctione cum aliis reſultante, & ſi quæ ſunt alia. Ex adverſum Hobbes de Cive c. 1. oſtendere conatur, revera hominem eſſe animal, quod ſeipſum, ſuamque utilitatem quam maxime & principaliter amat; (Isæus Orat. 2. Ὀυδεὶς ἄλλους περὶ πλείονας ἑαυτοῦ ποιεῖται. *Nemo pluris facit alios, quam ſeipſum*. Euripides Medea (2). (v. 85. 86.) Τίς δ' οὐχὶ θνητῶν ἀρτιγιγνώσκει τόδε· Ὡς πᾶς τις αὑτὸν τοῦ πέλας μᾶλλον φιλεῖ; *Quis vero mortalium jam non novit hoc, Quod quiſque ſeipſum magis quam proximum amet?* Isocrates de Pace: (p. 285. Edit. Pariſ.) Ἐμοὶ δοκοῦσιν ἅπαντες μὲν ἐπιθυμεῖν τοῦ συμφέροντος, καὶ τοῦ πλέον ἔχειν τῶν ἄλλων. *Mea ſententia univerſi mortales utilitatis ſuæ ſtudioſi ſunt, & in eo elaborant, ut plus poſſint aliis:*) ſocietatem

(1) Quamvis cauſſa Civitatum *immediata* in amore Socialitatis quærenda non ſit, ut adparet ex iis, quæ Auctor dicit §. 3. & ex nota noſtra 3. ad §. 7.; certiſſimum tamen eſt, hominem Natura Societatis amore duci, id quod ab Auctore ipſo ſatis probatum fuit loco ab ipſo adducto. Cum ſummo ceterum utilitatis & jucunditatis fructu legi poteſt liber Anglicus, in Gallicum ſermonem tranſcriptus, ſub titulo: *Eſſai ſur l' uſage de la Raillerie et de l' Enjoûment dans les Converſations qui roulent ſur les matieres ſur les plus importantes.*

(2) Idem Creſphonte:

Ἐκεῖνο γὰρ πέπονθ', ὅπερ πάντες βροτοὶ,
Φιλῶν μάλιστ' ἐμαυτὸν οὐκ αἰσχύνομαι.
Mihi hoc quod aliis evenit mortalibus,
Minimum, inter omnes quos amo, noceo mihi.

Sophocles Oedipode in colono:

Τίς γὰρ ἐσθλὸς οὐχ αὑτῷ φίλος;
Quis bonus nequam ſibi?

Conf. Aristoteles I. Rhetor. 11. H.

Digitized by Google

tatem autem & alios ſecundario duntaxat, & quatenus in ipſum aliqua inde voluptas, aut utilitas redundare poteſt. Idque inde oſtendit (1), quod ut quis alterius ſocietatem affectet, non ſufficiat id ſolum, quod homo ſit; ſed quod apud hunc potius quam alterum honorem aut utilitatem obtenturum ſeſe ſperet. Idemque inductione a ſingulis ſocietatibus petita illuſtrat. Qui commerciorum cauſa coëunt, lucrum ſuum ſpectant, quod adſumtis ſociis melius ſeſe obtenturos ſperant, quam ſi ſeorſim ſua negotia gererent. Ea ſpes ſi ipſos deceperit, vecordes habebuntur, ni damnoſæ ſocietati quantocyus renunciaverint. Illi, quos officii publici rationes jungunt, forenſem quandam amicitiam ineunt, plus mutui metus, quam amoris habentem, & cui potius exteriorum ſignorum fallax adparatus, quam ſincera animorum conjunctio adeſt. Sic ut inter tales quandoque factio, junctis viribus in privatum nitens commodum, vix unquam liquida benevolentia exſiſtat. Et qui propriis confidit opibus, de adſciſcendis ſociis parum ſolicitus eſt. Ubi hilaritatis, aut fallendi otii cauſa coitur, quiſque ſibi maxime perplacet, ſi aliis aut ſibi riſum poſſit movere. Aſt ille provenire non ſolet, niſi oſtenſa aliorum turpitudine, aut indecentia; cum recte quis in alio ridere non poſſit, quod in ſeipſo deprehendit. Juxta illud JUVENALIS Sat. 2. (v. 23.) *Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus*. Igitur qui alios rident, non poſſunt non eoſdem præ ſe deſpicere, & ex comparatione alienæ ſtoliditatis gloriolam ſibi quærere. Et quanquam riſus interdum captetur citra offenſam, & per jocos edentulos; patet tamen heic quoque aliquem magis voluptate ſua, quam ſocietate duci. Immo qui id ex profeſſo agunt, ut alios exhilarent, hoc præcipue ſpectant, ut per feſtivi oſtentationem ingenii gratiam aut commodum aliquod aucupentur. Quin pleriſque hominum eſt natura inſitus maximus pruritus aliorum dicta, aut facta examinandi, judicandi, condemnandi atque exagitandi; quem ſi ubertim exſerere queant, jucundiſſimum ſibi vitæ condimentum acceſſiſſe putant. Idem-

(1) Ampliat & circumſcribit, explicat & ſuo cogitandi more reddit hoc loco AUCTOR, ut in aliis compluribus, effata Hobbeſii.

Idemque ægre per diſciplinam aut caſtigationes reprimitur, aut extinguitur. Denique ſi coëatur philoſophandi cauſa inter eruditos, qui præ ceteris ſeſe profitentur ſapere, tot volunt magiſtri haberi, quot convenerunt; & qui ſapientiam ſuam ab aliis repudiatam videt, non modo eis non favet, ſed & acerrime indignatur. Quo facit illud ARRIANI in Epicteto L. III. c. 2. *Quod ſi quis tibi dixerit, orta diſputatione de præſtantiſſimo philoſopho, quendam dixiſſe, unum illum eſſe philoſohum: animula tua, quæ antea digiti longitudine erat, nunc duos cubitos excedit. Si quis autem alius dicat: Nihil agis, non eſt operæ pretium illum audire; quid enim ſcit? prima principia percepit. Præterea vero nihil tenet, ſtatim velut attonitus adſtas, palles, vociferaris. Ego ei demonſtrabo, qui vir ſim, quantus Philoſophus* (1). Add. CHARRON de la Sageſſe L. I. c. 36. n. 6. Ex quibus liquido adparet, quod congreſſus omnis ſpontaneus concilietur vel ob indigentiam, vel captandæ gloriæ; unde referre ſtudent congreſſi vel commodum aliquod, vel exiſtimationem & gloriam apud ſocios, vel denique voluptatem. Idem alio argumento demonſtratur, ex ipſis definitionibus *Voluntatis*, *Boni*, *Honoris & Vtilis*. Societates ab hominibus ineuntur voluntario. Ubi autem voluntas, ibi quoque eſt ipſius objectum, nempe bonum. In quod bonum autem adpetitus ſingulorum fertur, niſi quod quiſque ſibi tale eſſe judicaverit? Nam ut maxime res aliqua naturaliter bona ſit, tamen niſi ea ad nos reſpectum habeat, fere circa illam adpetendam & æſtimandam torpere ſolemus. Si enim vel maxime Regi Perſarum bene ſit, ego tamen id mihi bonum non duco. Bonum autem ſemper comitatur aliqua jucunditas, quæ vel ad animum ſolum, vel ad corpus quoque pertinet. Animi voluptas omnis vel gloria eſt, vel ad hanc ultimo refertur. Quæ corpus

(1) Κἂν τις ἐλθὸν εἴπῃ σοι, ὅτι λόγου γινομένου, τίς ἄριςός ἐςι τῶν φιλοσόφων, παρῶν τις ἔλεγεν, ὅτι εἷς φιλόσοφος ὁ δεῖνα γέγονέ σου τὸ ψυχάριον ἀντὶ δακτυλιαίου δίπηχυ, ἂν δ' ἄλλος παρὼν εἴπῃ, οὐδὲν εἴρηκας, οὐκ ἔςιν ἄξιον τοῦ δεῖνος ἀκροᾶσθαι· τί γὰρ οἶδε; τὰς πρώτας ἀφορμὰς ἔχει, πλέον δ' οὐδέν· ἐξέςηκας, ὠχρίακας, εὐθὺς κέκραγας, ἐγὼ αὐτῷ δείξω τίς εἰμι, ὅτι μέγας φιλόσοφος.

pus afficiunt, commodorum nomine veniunt. Ergo omnis ſocietas, vel commodi cauſa, vel gloriæ, id eſt ſui, non ſociorum cauſa contrahitur. Enimvero gloriæ ſtudio nulla iniri neque multorum hominum, neque diu duratura ſocietas poteſt; propterea quod gloriatio, ſicut & honor, ſi omnibus adſit, nulli adeſt; quippe quæ præcellentia, & comparatione conſtat: neque ut quis cauſam gloriandi in ſe habeat, adjumentum ullum accedit ex aliorum ſocietate; niſi quod conjungi cum hominibus notoriæ virtutis, paris, aut æmulæ præſtantiæ argumentum habeatur. Alias enim tanti quiſque eſt, quantum ſine aliorum ope ipſe poteſt. Commoda autum hujus vitæ manifeſtum eſt augeri poſſe mutua ope. Longe tamen mollius & commodius foret, ſi ſolo juſſu alios in noſtra miniſteria liceret diſponere. Prout etiam inter reliqua vitæ inſtrumenta tanto gratius quodque habetur, quo plura adfert emolumenta, minorique impenſa aut labore paratur, atque conſervatur. Unde ſine dubio homines magis ferrentur ad imperium, quam ad ſocietatem, id eſt, mallent aliis imperare, ipſi immunes, quam in mutuam operam conſpirare; niſi metu aliquo retraherentur, ſeu niſi proſpicerent, omnia pro imperio agere volentibus malum aliquod imminere. Conſpirat ARRIANUS Epicteto L. II. c. 22. *Nullum animal alteri ita conciliatum eſt, ut ſuæ utilitati; cui quidquid obſtare videtur, ſive frater ſit, ſive pater, ſive filius, ſive amaſius, ſive amator; odit, averſatur, exſecratur. Ita enim natura comparatum eſt, ut nihil perinde amet, atque utilitatem ſuam. Hæc pater, hæc frater eſt, & cognatus, & patria, & Deus. Quapropter ſi quis eodem conferat utilitatem, & ſanctitatem, & honeſtatem, & patriam, & parentes, & amicos; ſalva ſunt hæc omnia. Sin alibi utilitatem, alibi amicos, patriam, cognatos, & ipſam adeo juſtitiam collocavit; intereunt hæc omnia, præponderante utilitate.* Ὅπȣ γὰρ ἂν τὸ ἐγὼ, καὶ τὸ ἐμὸν, ἐκεῖ ἀνάγκη ῥέπειν τὸ ζῶον. *Ubi enim Ego, & Meum eſt, eo inclinare neceſſum eſt animal.* Idem ſupra dixerat: *Catellos non aliquando vidiſti abblandientes invicem, & inter ſe colludentes, ut dicas; nihil illis eſſe amantius? Sed ut videas, quis iſte ſit amor, carnem illis objicito; & cognoſces.* CICERO Offic. III. *Sibi ut quiſque malit, quod ad uſum*

vitæ pertineat, quam alteri adquirere, conceſſum eſt, non repugnante natura (1).

§. III. QUANQUAM autem ſupra dicto loco oſtenderimus, ex hiſce haudquidquam conſequi, hominem non eſſe animal ſociabile, aut a natura non deſtinari, ut in ſocietate ſui ſimilium vivat: poſito tamen adpetitu ſocietatis in homine, non inde ſtatim ſequitur, hominem natura ferri ad ſocietatem civilem. Non magis quam hoc ſequitur: homo per naturam deſiderat aliquam occupationem, ergo natura fertur ad ſtudia literarum. Quippe cum ille adpetitus per ſocietates primas, junctaque cum æqualibus amicitia, impleri poſſit. Quo facit illud ARISTOTELIS Nicom. L. VIII. c. 14. Ἄνθρωπος τῇ φύσει συνδυαστικὸν μᾶλλον, ἢ πολιτικόν, καὶ ὅσῳ πρότερον καὶ ἀναγκαιότερον οἰκία πόλεως, καὶ τεκνοποιΐα κοινότερον ζώοις. *Homo conjugale magis quam civile animal eſt, quanto prior, magiſque neceſſaria eſt familia, quam civitas, & filiorum quoque procreatio animalibus communior.* Add. Kenelmus DIGBY de Origine mundi c. 9. §. 8. ſeqq. Ceterum, quod diximus, ita probat HOBBES dicto loco, ſocietates civiles non meros eſſe congreſſus, ſed fœdera, quibus ineundis fides & pacta ſint neceſſaria. Horum ab infantibus quidem & indoctis vim; ab iis, qui damnorum ex earum defectu ortorum ſunt inexperti, utilitatem ignorari. Unde fieri, ut illi, quia, quid ſit ſocietas civilis non intelligunt, eam inire non poſſint; hi autem, quia neſciunt, quid eadem proſit, non curent; aut ſaltem in ea ita vivant, ut ejuſdem præſtantiam non æſtiment. Ergo omnes homines, cum ſint nati infantes, ad ſocietatem civilem ineptos natos eſſe; plurimos per omnem vitam tales manere: diſciplina autem, non natura, hominem ad eam ſocietatem aptum fieri. Neque vero iſthæc deſtruuntur auctoritate Ariſtotelis; qui hominem φύσει, aut πεφυκέναι dicit ζῶον πολιτικὸν *natura* aut *aptum natum animal politicum*. Nam per illam locutionem quandoque notatur, aliquid actu ineſſe rei cuipiam per naturam, circa omne antegreſſum ipſius aut alterius factum; quo ſenſu verbi gratia piſcis aptus natus eſt, ut natet, avis ut volet, quercus ut glandes ferat. Interdum autem notatur, alicui rei ineſſe aptitudinem

(1) Confer. PARRHASIANA T. II. p. 359. 360. & ſeqq.

dinem (1) ſeu habilitatem recipiendi perfectionem quampiam per culturam & diſciplinam, quæ ut ipſi inſit, natura intendit, aut ſaltem tanquam ſibi congruum & non repugnans adprobat. Quo ſenſu natura aptus eſt, verbi gratia, equus, ut greſſus ſuperbos glomeret, id quod aſino negatum; pſittacus ut garriat, ager ut frumentum, collis ut vitem ferat; ipſe homo ut ſermocinetur, ut varias artes & ſcientias addiſcat. Quo ſenſu & eundem animal politicum eſſe, mox demonſtrabimus, non obſtante, quod omnes homines naſcantur infantes; quippe cum homines adulta ætate, & rationis uſu gaudentes ſupponere ſoleamus, quando inquiritur, quid homini natura competat, aut non competat. Add. Rich. Cumberland. de Leg. nat. c. 2. §. 2. Deinde circa dicta Ariſtotelis obſervandum, ipſum (interdum (2)) voce ζώου πολιτικοῦ latius uti, pro animali ſociabili, non preſſe pro tali, quod ad ſocietatem civilem feratur, aut ad eandem aptum ſit. Sic Idem Polit. III. c. 4. (6). *Φύσει μέν ἐστιν ἄνθρωπος ζῶον πολιτικόν· διὸ καὶ μηδὲν δεόμενοι τῆς παρ' ἀλλήλων βοηθείας οὐκ ἔλαττον ὀρέγονται τοῦ συζῆν. Homo natura eſt animal civile. Quare etſi nihil aliorum auxilio egeret, nihil aliorum auxilio egeret, nihilominus convictum expeteret.* Atqui ex ὀρέξει τοῦ συζῆν, ex adpetitu convictus non ſtatim ſequitur, hominem ferri ad ipſam civitatem; cum iſti adpetitui per ſocietates primas, & familiarem cum aliis converſationem ſatisfieri queat; quæ etiam ſine civitate intelliguntur. Sic Idem Polit. L. I. c. 2. hominem eſſe animal politicum demonſtrare inde vult, quod alias ſermo illi fruſtra eſſet datus. Atqui ſermonis uſus etiam alibi quam in civitate poteſt eſſe; & homines utique inter ſe ſermocinati ſunt diu, antequam

(1) Plane ut Aspasius in II. Ethic. Ariſtot. obſervavit: *Ea quoque natura eſſe, quæ in nobis natura diſpoſitis ſucceſſu temporis quidem proveniunt, indigent autem, ad perfectionem ut perveniant, adminiculo externo.* H.

(2) Adjecimus hanc vocem, præeunte Cl. Barbeyraco, eo enim in loco Ariſtotelis, quem Auctor initio §. hujus excitavit, ζῶον πολιτικὸν, animal civile, manifeſte opponitur ζώῳ συνδυαστικῷ, ſive animali, facto ad Societatem conjugalem, & idcirco generaliter dici nequit, Ariſtotelem voce ζώου πολιτικοῦ latius uti, pro animali ſociabili, non preſſe pro tali, quod ad ſocietatem civilem feratur.

Digitized by Google

quam civitates inſtituerentur. Pari modo accipitur ea ex vox Nicom. L. I. c. 5. *Perfectum bonum eſſe ſufficiens adparet. Sufficiens autem dicimus, non ipſi ſoli, qui vitam ſolitariam agit, ſed parentibus, ſed uxori, amicis denique ac civibus: ἐπειδὴ φύσει πολιτικὸν ἄνθρωπος, quandoquidem homo civilis natura eſt.* Atqui etiam extra civitatem parentes, liberi, uxores, & amici exſiſtere poſſunt (1).

§. IV. Clarior res fiet, ſi conſideretur, quænam conditio ex conſtitutis civitatibus apud homines proveniat; quidnam requiratur, ut aliquis vere dici queat animal politicum, id eſt bonus civis; quid denique ſit in natura hominis huic ipſi, ut ita dicam, civilitati repugnans. Civitatem qui ſubit, naturalis libertatis jacturam facit, ac imperio ſe ſubjicit, quod præter alia jus vitæ & necis in ipſum complectitur, & cujus juſſu plurima facienda, abs quibus quis alias abhorrebat, & omittenda, quæ vehementer adpetebat; ſic ut pleræque actiones ad bonum ſocietatis referendæ ſint, quod ſæpe a bono ſingulorum videtur diſcrepare. Atqui ad hoc naturaliter fertur homo, ut nemini ſubjectus eſſe, ut omnia ſuo agere arbitrio, ut proprio commodo in omnibus velificari velit (2). Iſtas dulciſſimas ſane inclinationes uti vinceret, graves cauſas, & neceſſitatis vim habentes adfuiſſe oportuit: adeoque hominem in civitates non ultroneus quaſi naturæ ductus, ſed graviorum malorum evitatio compulit. Deinde animal vere politicum, id eſt bonum civem illum dicimus, qui juſſis imperantium promte paret, qui ad bonum publicum omnibus viribus connititur, idque lubenter ante privatum bonum habet; immo qui nihil ſibi bonum credit, niſi idem tale quoque publico ſit (3); qui denique adverſus alios

(1) Quod porro Aristoteles I. Pol. 2. & I. Eth. 7. ac 9. adfert: Πᾶσα πόλις φύσει ἐστὶ, εἴπερ καὶ αἱ πρῶται κοινωνίαι. *Natura omnis civitas eſt, ſiquidem & primæ ſocietates*: non bene cohæret. Quam multa enim ſeorſim natura generavit, etiam in rebus naturalibus, quæ non niſi arte & arbitrio ſolo humano unum in corpus concrevere, aut compagem in unam componuntur? Vid. infra §. 5. H.

(2) V. ſupra ad L. VI. c. 3. §. 10. H.

(3) Omittat ſcilicet civis bonus, neceſſe eſt, quæcunque Egre-

Digitized by Google

alios cives commodum ſeſe præbet. ARRIANUS Epict. L. II. c. 10. *Quæ eſt igitur civis profeſſio? Ne quid privatim utile ducat, & nulla re tanquam emancipatus deliberet: ſed ita ut manus aut pes, ſi ratione uterentur, & naturalem ordinem intelligerent, nunquam concitarentur aliter, nec deſiderarent quidquam, niſi ratione habita univerſi* (1). Quo facit mos Perſarum, apud quos ſacrificans non pro ſe ſolo, privatimque vota nuncupat, ſed communiter univerſis Perſis bene precatur, inprimis autem Regi. HERODOTUS Clio (p. 35. in fine Ed. H. Stephani.) Aſt quam maligne maximæ partis hominum ingenia ad huncce finem ſint attemperata, nemo tam imperitus eſt, quin intelligat (2). Paucis datum eſt, omnes boni civis numeros explere; maxima pars metu pœnæ utcunque continetur; plurimi per totam vitam pravi cives & animalia non politica manent. Quin potius nullum homine animal ferocius aut indomitum magis, & quod in plura vitia, pacem ſocietatis perturbare apta, ſit proclive. Pleraque animalium brutorum ad pabulum abjecta, cujus aviditas quandoque eadem inter ſe committit. Illius ſi affatim ſit, non temere quid litigii movebunt. Nonnulla per Venerem quoque efferantur, in quam tamen certa duntaxat anni parte ſolent incaleſcere. Et quantacunque ſit eorundem feritas, in genus tamen ſuum raro ſævire ſolent. *Indi-*

ca

gregio civitatis Publico obſunt, quamvis ipſi privatim utilia ſint. Quod tamen non impedit, quin dentur Negotia, quæ civibus ſingulis utilia ſint, civitatis commoda autem nec juvent, nec peſſumdent, quorum contemplatione utique ſingulis integrum eſt, curare utilitatem privatam. Ita accipiendus CICERO de Offic. L. III. c. 27. *Poteſt autem, quod* INUTILE *Reipublicæ ſit, id cuiquam Civi utile eſſe?*

(1) Τίς οὖν ἐπαγγελία πολίτου; Μηδὲν ἔχειν ἰδίᾳ συμφέρον, περὶ μηδενὸς βουλεύεσθαι ὡς ἀπόλυτον· ἀλλ᾽ ὥσπερ ἂν εἰ ἡ χεὶρ ἢ ὁ ποὺς λογισμὸν εἶχον, καὶ παρεκολούθουν τῇ φυσικῇ κατασκευῇ, οὐδέποτ᾽ ἂν ἄλλως ὥρμησαν ἢ ἐπανενεγκότες ἐπὶ τὸ ὅλον.

(2) Accius apud CICERONEM L. III. de Officiis c. 21.

Multi iniqui atque infideles regno, pauci ſunt boni.

Et ab omni ætate populi fuere eo ingenio,

Nec impoſitos unquam cervice volenti
Ferre Duces. Ut ait Papinius. H

ea tigris agit rabida cum tigride pacem perpetuam; ſævis inter ſe convenit urſis, Parcit cognatis maculis fera. Aſt vero homines non ſolum cibi potuſque deſiderium (1), & Veneris ſtimuli, nullo non anni tempore promti, invicem collidunt; ſed & alia vitia, brutis ignota, & ſæpe ſibi invicem adverſa. Quæ inter primum locum occupant ſupervacuarum rerum inſatiabilis cupido, & ſæviſſimum malorum ambitio (2), cujus ſenſum uti ſolus homo videtur habere, ita eodem quoque tenerrimo utitur, cum contra bruta nihil afficiat, niſi quod corpori ipſorum aliquam noxam infert. SALLUSTIUS Catilin. (c. 10.) *Pecuniæ, dein imperii cupido materies omnium malorum fuere. Namque avaritia fidem, probitatem, ceteraſque bonas artes ſubvertit: pro his ſuperbiam, crudelitatem, Deos negligere, omnia venalia habere edocuit. Ambitio multos mortalium falſos fieri ſubegit; aliud clauſum in pectore, aliud in lingua promtum habere: amicitias, inimicitiasque non ex re, ſed ex commodo æſtimare, magiſque vultum, quam ingenium bonum habere.* Accedit vivaciſſima injuriarum memoria, & vindictæ ardor, quod malum rarius & ſegnius inter bruta deprehenditur. Et quod miſerrimum eſt, eo furore in proprium genus ſævire homo gaudet, ut maxima pars malorum, quibus humana conditio vivit obnoxia, ab ipſo homine proficiſcatur. Nec abſurde quis dixerit, per Creatoris providentiam ideo tam tardis incrementis hominem adoleſcere, ſecus ac bruta, quo ingenii humani ferocia & aſperitas per longas moras utcunque frangi, & in harmoniam cum aliis diſparibus ingeniis queat temperari. Nam ſubito in plenas vires adultus homo quavis beſtia intractabilior erat futurus. Vid. Proverb. XIII. 24. XXIII. 13. 14. Sirac. XXX. 1. ſeqq. 12. Huc etiam pertinent, quæ traduntur ab HOBBESIO Leviath. L. XI. morem omnium hominum eſſe, ut perpetuo & indeſinenter potentiam unam poſt alteram perſequantur; non quod quis majorem ſemper ſperet, quam qua jam fruitur, neque quod modica potentia contentus eſſe non poſſit: ſed quod poten-

(1) V. ſupra L. II. c. 1. §. 6. H.

(2) Præcipuæ injuriarum cauſæ ARISTOTELI II. Pol. 7. Tymon apud STOBÆUM ea vocat *prima elementa*, ſive *ϛοιχεῖα malorum omnium*. V. ſupra L. II. c. 1. §. 6. & c. 2. §. 12. H.

Digitized by Google

tentiam & bene vivendi facultates præſentes conſervare non poſſit, niſi adquirendo plura; quippe quæ abſumuntur, niſi ſubinde ſuppleveris. Etiam quando hoc bene ſucceſſit, cupiditas oritur alia nova, aut famæ aut voluptatum novarum. Porro divitiarum, honorum, imperii, vel potentiæ cujuſcunque cupiditas diſponit hominem ad contentionem, inimicitias & bellum. Competitorem enim interficere, aut quocunque modo repellere competitori alteri ad obtinendum quod cupit via eſt. Accedit & hoc, quod in quovis genere brutorum inclinationum, & adpetitus fere eſt ſimilitudo; aſt inter homines quot capita, tot ſenſus & in pleriſque magna pervicacia ſtudium ſuum extollendi. Quod vel ſolum ſufficere poteſt ad perturbandam hominum multitudinem, quæ in unum cœtum eſt jungenda. EURIPIDES Phœniſſis v. 502. *Si omnibus idem eſſet pulcrum, egregiumque ſimul, non eſſet ambigua diſſenſio inter homines: Nunc vero nihil ſimile, nihil æquale hominibus eſt, præter nomina; res vero non eſt eadem*. Ergo tantum abeſt, ut homo natura ſit animal politicum, ſeu ut ſtatim per nativitatem ſit idoneus ad gerendas partes boni civis; ut potius vix longam per diſciplinam aliqui ad illud utcunque excolantur. Huc ſpectat illud PLATONIS de LL. L. VI. (p. 864. E. Ed. Wech.) Ἄνθρωπος δὲ, ὡς φαμὲν, ἥμερον· ὅμως μὴν παιδείας μὲν ὀρθῆς τυχὸν καὶ φύσεως εὐτυχοῦς, θειότατον ἡμερώτατόν τε ζῶον γίγνεσθαι φιλεῖ. μὴ ἱκανῶς δὲ, ἢ μὴ καλῶς τραφὲν, ἀγριώτατον ὁπόσα φύει γῆ. *Hominem manſuetum animal eſſe dicimus. Porro ſi cum natura felici rectam quoque diſciplinam fuerit aſſecutus, in diviniſſimum, manſuetiſſimumque animal ſolet evadere: ſi vero non ſatis aut non bene fuerit educatus, ferociſſimum omnium, quæ in terris naſcuntur, animal redditur*. ARISTOTELES Pol. L. I. c. 2. (1). Ὥσπερ τελεωθὲν βέλτιστον τῶν ζώων ἄνθρωπός ἐστιν. οὕτω καὶ χωρισθὲν νόμου καὶ δίκης, χείριστον πάντων. *Uti perfectione ſuſcepta optimum cunctorum animalium eſt homo; ita ſi alienus fiat a lege & a judiciis, peſſimum eſt omnium animalium*, Mox eundem vocat ἀνοσιώτατον καὶ ἀγριώτατον ἄνευ ἀρετῆς, *impiiſſimum & im-*

(1) Apud eundem eſt V. Pol. 1. Ἀγαθοὶ οὐδαμοῦ ἑκατόν. *Nuſquam centum probi*. H.

Digitized by Google

immaniſſimum ſine virtute. IDEM Nicom. II. c. 1. *Non parum refert, ſic ne an ſic ab adoleſcentia conſueſcat aliquis, ſed quam plurimum; immo totum in eo penitus conſiſtit*. IDEM Nicom. VII. 7. Μυριοπλάσια γὰρ ἂν ποιήσειεν ἄνθρωπος κακὸς θηρίου. *Millies plura mala homo quam beſtia perpetraret*. Add. SENECA Epiſt. CIII. POLYBIUS L. XVII. c. 13. Τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος δοκοῦν πανουργότατον εἶναι τῶν ζώων, πολὺν ἔχει λόγον τοῦ φαυλότατον ὑπάρχειν. Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ζῶα ταῖς τοῦ σώματος ἐπιθυμίαις αὐταῖς δουλεύοντα, διὰ μόνας ταύτας σφάλλεται. Τὸ δὲ τῶν ἀνθρώπων γένος καὶ προσδεδοξοποιημένον, οὐχ ἧττον διὰ τὴν ἀλογιστίαν ἢ διὰ τὴν φύσιν ἁμαρτάνει. *Hominum genus cum verſutia & calliditate cetera animalia ſuperare videatur, multa tamen dici poſſunt, cur deterrimum habeatur. Nam ceteræ animantes, quæ ſolis corporis cupiditatibus ſerviunt, per has duntaxat in fraudem labuntur; at humanum genus variis præterea opinionibus inductum, non pauciora per imprudentiam peccat, quam naturæ vitio*. LACTANTIUS de ira Dei c. 12. *Quid erit homine truculentius, quid immitius, ſi demto metu ſuperiore, vim legum aut fallere potuerit, aut contemnere?* PLUTARCHUS Cicerone (p. 884. D. Ed. Wech.) Οὐδὲν ἀνθρώπου θηρίον ἐστὶν ἀγριώτερον ἐξουσίαν πάθει προσλαβόντος. *Nullum animal eſt homine ſævius, ſi libidinis licentiam habeat conjunctam*. Ne nunc addamus, quæ paſſim de vitiis vulgi, quæ maxima generis humani pars eſt, jactantur. Add. MORNÆUS de Veritate Rel. Chriſt. c. 16. Sic ut malitiam & fraudes hominum noſſe, eo fine, ut caveri & eludi poſſint, magna civilis prudentiæ pars ſit. Vid. Baco de VERULAMIO de Augm. ſcient. L. VII. c. 2. Ex hiſce igitur ſatis patet, quo demum ſenſu homo natura animal politicum dici queat, nempe non quod omnibus & ſingulis per naturam inſit aptitudo gerendi perſonam boni civis; ſed quod per diſciplinam ſaltem aliqua pars hominum ad illud fingi queat; & quod multiplicati generis humani ſalus & incolumitas niſi per ſocietates civiles ſervari nequeat. Ad quas natura, ſui conſervandi ſtudioſiſſima, ineundas utique homines impellit. Sicuti & hic ſocietatis civilis vel præcipuus eſt fructus, ut in ea homines ad vitam civilem decenter agendam adſueſiant.

§. V.

Digitized by Google

§. V. Io. Frid. Hornius de Civit. L. I. c. 4. §. 6. civitatem opus naturæ vocat, quæ naturali ordine ac conſecutione ſit producta. Scilicet primum par mortalium, ex quo totum genus humanum fuit propagatum, amore conjugali fuiſſe conjunctum; natos quoque cum parentibus tenerrimo affectu fuiſſe copulatos. Inde familiam ortam; quæ multitudine ſobolis abundans, & quotidianis auctibus creſcens, novas colonias deduxerit, donec civitati ſufficeret. Idque omne præſtitiſſe ingenitum ſocietatis amorem, qui conſanguineorum cohabitatione incrementum ceperit. Homines autem unquam in ſylvas & ſolitudines diſperſos ſeceſſiſſe, & ad ferarum inſtar vagam degiſſe vitam, velut commentum eſſe explodendum. Enimvero per naturalem hanc conſecutionem cauſas impellentes, & pacta humana circa civitates conſtituendas excludere velle, perinde eſt, ac ſi quis dixerit: ex ſemine creſcit arbor, ex arbore fiunt tabulæ & trabes, hæ inter ſe rite compactæ navem conſtituunt; ergo naturali conſecutione atque ordine navis facta eſt; neque aut peculiarem id genus ædificii habet cauſam aut nullæ fabrorum operæ intervenerunt. Igitur agnoſcimus quidem, fabuloſum eſſe, magnam hominum multitudinem initio congregatam, dein per ſylvas ac ſolitudines diſperſam, poſtea denuo in civitates collectam. Nec minus tamen illud gratis fingitur; ex uno hominum pari, aut poſt diluvium e quaternis familiis ita repente civitates coaluiſſe, nulla peculiari cauſa impellente, aut nullis pactis intervenientibus. Nam utut liberos intra familiam paternam cura patris continuit, quouſque ad virilem ætatem ipſi pervenirent; tamen cum priſcis illis ſeculis ſola agricultura & pecuaria fere viveretur, nulla ratio erat, quare pater filios uxoratos diutius penes ſe vellet retinere. Quin potius ex hiſtoria ſacra colligitur (1), filios, inprimis plures unius patris, eo uſque provectos, ut patrumfamilias vices ipſi obire poſſent, in diverſa ſolitos diſcedere, peculiares ſibi ſedes poſituros; præſertim cum vacuæ paſſim terræ, & arridens regionum aliarum facies in diſſita interdum allicerent. Vid. Geneſ. XIII. 5. 6. 9. Neque

(1) Non tamen negandum, olim ſæpius ex familiis regna evaſiſſe. V. ſupra ad L. VI. c. 3. §. 1. & quæ Auctor ipſe habet infra c. 3. §. 6. H.

Digitized by Google

que antiquiſſimis ſeculis ſola Sicilia incolas tales habuit, quales deſcribit HOMERUS Odyſſ. ι. Τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγοραὶ βουληφόροι οὔτε θέμιστες. Ἀλλ' οἵγ' ὑψηλῶν ὀρέων ναίουσι κάρηνα Ἐν σπέσσι γλαφυροῖσι. θεμιστεύει δὲ ἕκαστος Παίδων ἠδ' ἀλόχων οὐδ' ἀλλήλων ἀλέγουσι. *Nec fora conciliis fervent, nec judice: tantum Antra colunt umbroſa: altis in montibus ædes Quiſque ſuos regit, uxorem, natoſque: nec ulli in commune vacat ſocias extendere curas.* Et eſt quidem inter fratres amor, ſed ut malint tamen invicem æquales degere, quam unus alterius imperio ſubeſſe; & conſtantius diligant, ſi rem familiarem invicem implicitam non habeant. Sic ut primordia generis humani ſeſe multiplicantis magis ad id ſeparandum, & per diverſa terrarum diſpergendum, quam ad idem in magnos cœtus colligendum valuerint. Verum cum cordatiores animadverterent, incommoda illa, quæ familias ſegreges comitabantur, tolli poſſe, ſi plures in eundem cœtum coaleſcerent, civitate conſtituta; inde non pacto ſolum & imperio eaſdem combinare placuit, ſed & majoris ſecuritatis & commoditatis gratia in eundem locum diſperſa antehac per campos ac ſylvas domicilia contrahi cœpta. Et in hunc ſenſum interpretandi ſunt illi, qui a primis civitatum conditoribus homines per ſylvas diſperſos in unum collectos tradiderunt.

§. VI. MULTI arbitrantur, homines, ut in civitates coirent, per indigentiam fuiſſe motos, atque ut vitam redderent cultiorem juxta atque copioſiorem, quæ ſolitaria non poteſt non & inculta & egena exſiſtere. Ubi illud quidem certum eſt (1), vix miſerius fore animal homine, ſi ſinguli ſolis ſibi relinquantur citra ullam ab aliis hominibus accedentem opem. Sed nec illud negari poteſt, ad delicias uſque vitam humanam excoli cœptam, poſtquam in civitates fuit conceſſum. LACTANTIUS de Opificio Dei c. 4. *Homo ſi haberet ad propulſanda pericula ſuppetens robur, nec ullius alterius auxilio indigeret: quæ ſocietas eſſet? quæ reverentia inter ſe? quis ordo? quæ ratio? quæ humanitas? aut quid eſſet deterius homine? quid efferatius? quid immanius? ſed quoniam imbecillis eſt, nec per ſe poteſt ſine homine vive-*

(1) Vid. ſupra L. II. c. 2. §. 6. H.

vivere, *ſocietatem appetit*, *ut vita communis & ornatior fiat*, *& tutior*. Nihilominus indubium nobis videtur, indigentiam haudquidquam ſolam, aut præcipuam cauſam civitatum conſtituendarum fuiſſe; utut in eam ſententiam quoque inclinet PLATO de Rep. L. II. (p. 598. & ſeqq. Edit. Wech.) Nam etiam antea, quando adhuc in familias ſegreges diſperſi agebant homines, ſatis conſultum erat neceſſitatibus vitæ, inventa agricultura, & pecuaria, vini cultura, veſtiaria, aliiſque artibus. Vid. Geneſ. XIII. 2. XXIV. 35. Et ſane ponamus patremfamilias, cui affatim agri, pecoriſque, ac ſervorum; quid huic deeſſe poſſit ad tolerandam hancce vitam? Aut ſi quid deſit, per commercia id ſupplere poterit. Vid. CORNEL. NEPOS Attico c. 13. Sicut multæ hodie civitates dantur, quæ merces, neceſſitati aut voluptati inſervientes, ab exteris petunt; nec tamen ideo cum illis in unam civitatem coaleſcere neceſſum habent. Vice verſa non pauci dantur populi (1), per multa jam ſecula vitam civilem degentes, haudquidquam ſplendidiorem aut copioſiorem, quam priſci quondam patresfamilias victitabant. Quique adeo jactent illud apud VALERIUM FLACCUM L. V. *Nec mœnia nobis veſtra placent: feror Arctois nam liber in arvis. Cuncta tenens mecum: omnis amor jacturaque plauſtri ſola; nec hac longum victor potiere rapina. Aſt epulæ quodcunque pecus, quodcunque ferarum*. Sic ut deliciæ illæ, quibus jam multarum vita gentium ſcatet, non tam civitatibus, quam magnis urbibus originem debeat. Urbanum quippe vulgus, cui ex agro & pecore nullus proventus, ad varias artes excolendas ſeſe convertit, parando victu. Acceſſit inter urbanos æmulatio cultus; inde in luxuriam itum, cui multis in locis non pauciora artificia, quam neceſſitati inſerviunt. Quibus tamen carere vita civilis facile poterat (2).

[1] De Samojutis H. GROTIUS L. IV. Hiſtor. Belgic. ad A. MDXCV. *Lætos parvo atque agiles non deliciæ enervant, non cura macerat. Quæ pedibus inceſſit, quod manibus cepit, id cuique ſuum eſt: nec alius poſſidendi finis, quam animus paratis contentus & obviis. Ita omnia habent, quia nihil concupiſcunt.* H.

(2) Conf. Diſſert. AUCTORIS de Statu hominum Naturali. *§. 6.*

Digitized by Google

§. VII. Genuina igitur, & princeps cauſa (1), quare patresfamilias, deſerta naturali libertate, ad civitates conſtituendas deſcenderint, fuit, ut præſidia ſibi circumponerent contra mala (2), quæ homini ab homine imminent (3). Nam uti poſt Deum optimum maximum

(1) Bene dicit *princeps cauſa*. Appetitum enim ſocietatis, indigentiam, de quibus Auctor ſupra egit, & cauſas alias occaſionesve nonnihil contuliſſe ut civitates conſtituerentur, negari nequit. Vid. Elem. pr. civ. Part. I. ſect. 3. §. 3. & 4. H.

[2]. Hinc *conſideratio malorum, quæ naturalem ſtatum comitantur*, rectiſſime, ni fallor, cauſa princeps conſtituendarum civitatum aſſeritur. Nimirum ut vere ait Aristoteles I. Rhetor. 6. Κακὰ συνάγει τοὺς ἀνθρώπους. *Mala conciliant homines*. & V. Pol. 5. Συνάγει γὰρ καὶ τοὺς ἐχθίστους ὁ κοινὸς φόβος. *Communis metus etiam inimiciſſimos conjungit*. & VII. Pol. 13. Πολλὰ παρὰ τοὺς ἐθισμοὺς καὶ τὴν φύσιν πράττουσι διὰ τὸν λόγον, ἐὰν πεισθῶσιν ἄλλως ἔχειν βέλτιον. *Multa homines præter mores & naturam propter rationem faciunt, ſi ſibi aliter eſſe melius perſuaſerunt*. H.

(3) Originem igitur Civitatum Auctor a Metu derivat, quæ ſententia admitti poteſt, ſi dicamus. 1) Malos inferendæ, & 2) Bonos avertendæ injuriæ cauſſa in civitates coiiſſe. Dum enim ambitioſi & callidi homines, coadunatis copiis ſuos, aut vicinos oppreſſum eunt, pars cedere vi, tanquam molliores & imbelles voluerunt: aliis res ſuas ſibi habere, & electis Ducibus junctiſque viribus, vim vi repellere ſatius viſum. Poſſis tamen & alias cœtuum civilium rationes fingere. Adeundum hic eſt Scripturæ S. abditos atque reconditos fontes: quos ſi recludimus, adparet, non ab hominibus piis, ſed a Caino, viro improbo primam civitatem conditam fuiſſe. Geneſ. III. 17. Poſt diluvium Nimrodus, homo malus Regnum Babylonis excitare cœpit. Geneſ. X. 8. ſeqq. *Cœpit is potens eſſe in terra - - - quoniam fuit potens venatione; Fuit autem initium regni ejus Babel, & Erech, & Abbad, & Kalneh in terra Sinear*. (Coaluerint autem hæc Regna vis & injuriæ illatæ cauſſa, dum aliæ vicinæ gentes vel familiæ avertendi metus ergo ſociantur, & e medio ſuorum ſibi Reges legunt, ne Nimrodo parere neceſſe ſit. Plurium certe Regum per hos tractus temporibus Abrahami mentionem fieri & ſic hodienum agere homines videmus, ut fortiores ſint vi unita, ſi qua eis vis ingruat major. In quo proinde exemplo Civitatum per utrumque metus genus conjunctarum ſpecies præſto eſt. Coit enim Nimrodus cum ſuis, ut reliquos opprimat. Secedunt hi, ſibique Reges conſtituunt, ut ejuſdem Civitatis nexu libertati ſuæ conſulant. Quidni enim interdum multitudo, quum ab iis premeretur, qui majores opes habe-

Digitized by Google

mum homo homini plurimum *prodeſſe*, ita & non minus *obeſſe*, poteſt; uti late deducit CICERO Offic. II. (c. 5. & ſeqq.) Scilicet cum variis malis genus mortalium infeſtetur, adverſus ſingula aliquid remedii ejuſdem ſolertia machinata eſt. Contra vim morborum artes medicorum inventæ. Injuriis aëris tecta, veſtes, ignis reſiſtunt. Famem exculta per induſtriam hominum terra propulſat. Ferociam beſtiarum arma, aut inſidiæ coërcent. Enimvero contra illa mala, quæ pravitas humanæ indolis ſibi invicem gaudet intentare, efficaciſſima ex homine ipſo medicina petenda fuit, conjunctis in civitates hominibus ſummoque imperio conſtituto. Atque id ipſum demonſtratum ivere Perſæ, apud quos cum Rex e vita exceſſiſſet, quinque deinceps dies abſque lege vitam agebant: *Ut re ipſa diſcant*, ἡλίκον κακὸν ἐστιν ἡ ἀνομία, σφαγὰς καὶ ἁρπαγὰς καὶ εἴ τι χεῖρόν ἐστιν, ἐπα-

habebant, juſtitiæ fruendæ cauſſa confugerit ad unum aliquem, fortem & virtute præſtantem virum, qui præſidium eſſet populi, & tenuiores injuria prohiberet, dum ſummos cum infimis pari jure retineret. Forſitan quoque fera animalia, quæ multas initio ſtrages fecerunt, primis hominibus anſam dederunt, ut una vivere, una mori decernerent. Exempla Gentium, quas nulla vinculi Civilis tenuerit communio, quales GRONOVIO ad Grotium L. I. c. 1. §. 1. fuiſſe dicuntur Aborigines, Gætuli & Libyes falſis ſimilia dicimus. Blanditiis enim præſentium Regnorum illecti ſcriptores, ubi Palatia & Domus Regias, ſatellitia Aularumque ſplendorem non viderent, Regna eſſe negaverunt, deſcribuntque gentes, quæ eſſe non poſſunt, ut pictores tragelaphos, centauros & chimæras. Perinde ſe habent, quæ de Inſulanis quibuſdam Africanis, de populis in monte Caucaſo habitantibus & de Cafris traduntur. Cafros certe Petrus KOLBIUS qui diutius inter eos verſatus eſt, deſcriptos eſſe ait in XVII. gentes, quæ in pagos dividantur, quorum ſingulis præſit Præfectus, ut ſingularum gentium Præfectis Princeps. Quo Principe Præſide, de Negotiis publicis omnes pagorum Præfecti in medium conſulere ait, Præfectorum autem Principes exercitibus præeſſe. Primi quoque Reges omnes meri Judices aut Duces exercituum fuerunt, ut adparet ex Hiſtoria Judicum & primorum Regum, qui Iſaacidis & Judæis præfuerunt, unde eſt, quod in uno populo plures ſæpe Reges fuerint, ut obſervavit CLERICUS ad Heſiodi Theogon. verſ. 85. & ſequu. & Op. & dier. v. 38. 39. Quoniam autem occupata, ſibive delata poteſtate ſæpe abuſi ſunt Reges, factum eſt, ut Regna in Ariſtocratias & Democratias converterentur.

Digitized by Google

ἐπάγοντα, *quantum malum afferat defectus legum & imperii, cædes, rapinas, & ſi quid deterius introducens, ut ſint regum cuſtodes fideliores*, apud SEXTUM EMPIRICUM adverſ. Mathemat. L. II. (p. 70. D. Ed. Genev.) Poſſunt quoque huc adplicari aliqua ex iis, quæ HERODOTUS Clio memorat ſuper cauſis, ob quas Medi, antehac vicatim habitantes, Deiocem ſibi regem elegerint. Poſtquam autem ita diſpoſiti fuere homines, ut a mutuis læſionibus ſecuri eſſe poſſent, facile conſecutum deinde fuit, ut eo uberius fruerentur commodis, quæ ex hominibus in homines provenire apta ſunt. (puta (1), ut moribus a puero imbuerentur commodioribus, & varias invenirent, utque excolerent artes, quibus vita humana copioſa & commoda fuit reddita.) Conſpirant nobiſcum, qui cauſam civitatum *metum* ſtatuunt; per quem haudquidquam intelligitur perturbatio trepidantis & conſternati animi, ſed quævis præcautio futuri mali. De qua recte pronunciat ARISTOPHANES Avibus: (v. 375.) Ἡ εὐλάβεια σώζει πάντα, *cautio ſervat omnia*. Quo ipſo eluditur quorundam argumentum, qui objecerunt: tantum abeſſe, ut metus cauſam civitatibus conſtituendis dederit, ut potius, ſi homines mutuo ſe metuiſſent, ne conſpectum quidem mutuum potuiſſent ferre; ſed dum unus hac, alius alia ſeſe proripit, perpetuo ſeparati manſiſſent. Quaſi vero metuere ſignificet ſolam fugam (2), ac non etiam diffidere, ſuſpicari, cavere. Imo & hoc eſt metuentis, providere, ne probabilem metus cauſam habeas. Unde qui dormitum eunt, fores claudunt, quia metuunt fures; clauſis foribus, non amplius metuunt. Qui iter faciunt, cum telo ſunt, quia latrones metuunt, bene armati, eoſdem non amplius metuunt. Quo ſpectat, quod THUCYDIDES L. I. tradit, morem geſtandi ferrum, pleriſque barbarorum receptum, quibuſdam Græciæ populis adhæſiſſe ex antiquorum temporum conditione, ubi nec munimento tuti habitabant, nec invicem ſine metu congrederentur. Notatu dignum quoque eſt illud dictum Pyrrhi apud PLUTARCHUM in ejus vita; cum Athenas ingreſſus in arcem adſcendiſſet, & ſacra feciſſet Minervæ, deſcendiſ-

(1) Verba uncinulis incluſa exemplo Cl. BARBEYRACI ſupplevimus, ex Offic. Hom. & Civ. L. II. c. 5. §. 7.

(2) Vid. ſupra L. III. c. 6. §. 13. H.

diſſetque eodem die, gratam ait ſibi eſſe populi erga ſe benevolentiam, & quam ſibi haberent fidem ; *ſed caverent, ne ullum poſthac regem, ſi ſaperent, admitterent in urbem, aut portas ei aperirent*. Civitates fines præſidiis, urbes munimentis firmant, armamentaria adparatu bellico complent, etiam in altiſſima pace : quod inutile eſſet, niſi vicinas civitates metuerent. Eædem tamen bene inſtructæ non amplius metuunt. Sic ut metus media comminiſci ſoleat (1), quibus ipſe expellatur. Pari ratione homines, quia ſe invicem metuebant, abs ſe ipſis præſidia ſunt mutuati, conſtituta civili ſocietate. Cujus vim illi demum penitus intellexerunt, qui dicunt : *Niſi judicia eſſent, unus homo alterum devoraret*. Conf. HOBBES de Cive c. 1. §. 2. Quod autem homines affatim cauſæ habeant, quare abs ſe invicem ſibi metuant, caveantque, ſatis ſupra L. II. c. 2. §. 6. 12. fuit expoſitum. Contra quæ ne quidquam ab HORNIO dicto loco opponitur : *Æquales vixiſſe familiarum patres multis ſeculis ſine metu fictitiæ invaſionis. Ambitionem ſero invaſiſſe genus hominum, & poſt civitates demum conſtitutas, quæ honoribus & diſtinctis dignitatibus originem præbuerit*. Quaſi vero funeſtam inter primos fratres cædem ambitio non produxerit, dum Cainus indignatur, fratrem majori apud Deum eſſe dignatione. Deinde non ſola ambitio cauſa mutui metus ſtatuitur, ſed & perverſitas hominum, & concurſus circa eandem rem ; quarum illa ſimpliciſſimis ſeculis barbariem giganteam, hic etiam inter conjunctiſſimos rixas produxit. Vid. Geneſ. XIII., 7. XXVI. 15. 20. 21. Et ſane acrioribus ſtimulis regum pectora ambitio agitat, ac majori generis humani clade deſævit ; ſed ita ut ne paſtorum quidem aut ruſticorum animi ab iſto malo penitus ſint immunes. Vid. VIRGILIUS Eclog. 3. v. 25. ſeqq. it. Eclog. 7. THEOCRITUS Idyll. 5. & 8. Subjungit : *Laceſſere alios maledictis, & ferro, non peſſimi tantum, ſed & ſtolidiſſimi fuiſſe. Laceſſitos quippe potuiſſe invaſori meritam inferre mortem ; præterquam, quod*

(1) Et licet plurimæ injuriæ a metu proficiſci quoque ſoleant, quod multis ſapientum dictis confirmat H. GROTIUS L. II. de J. B. & P. c. 1. §. 5. tamen hoc ipſum non minus inter cauſas eſſe poteſt, quamobrem animi ad ſocietatem civilem ineundam flectantur. H.

Digitized by Google

quod nulla fuerit præda expectanda inter inopes, aut qui fructus duntaxat haberent collectos, quos ubique terra exponit, nullo aut exiguo labore, & citra periculum parandos. Quaſi non modici ſpes lucri ad ſuſcipienda ſcelera pravis hominibus ſufficiat; aut quaſi non olim hodieque frequententur latrocinia & furta inter populos, queis ſolus ex agricultura, & pecuaria quæſtus. Quin nec ſolus latrociniorum metus homines in civitates compulit; ſed ne quibusvis injuriis, quas mortales varia invicem inferre & recipere apti ſunt, obnoxii forent. Id equidem fatemur, quod ſubjungit: *Utut juſta diffidentia fuiſſet, nullo tamen jure ob incertum metum alterum occupare fuiſſe indultum*. Verum, jus illud in omnes & omnia, quod juxta Hobbeſium ſtatum naturalem comitatur, non ultra eſt extendendum, quam recta ratio admiſerit, in hunc fere ſenſum (1): homo in naturali libertate conſtitutus jus habet utendi omnibus mediis, quæ ſana ratio ad ipſius conſervationem neceſſaria dictitat, adverſus omnes, abs quibus ipſi periculum imminere itidem ſana ratio ſuggerit. Igitur ſi quis cautionem ſuam ulterius, quam ratio ſana admittit, extenderit, ſine dubio in legem naturæ peccabit. Adeoque ſi alterum occidere ob incertum metum occupaverit, quem commodius licebat declinare, haudquidquam aliquid feciſſe cenſendus eſt, quod natura permittit. Unde & ſine dubio prave ſentiunt, qui ex eodem fundamento rapinas & latrocinia adverſus hoſtes non profeſſos defendi putant. Nam rapina & latrocinium in ſe denotat tale medium, quod ad conſervationem hominis ſana ratio neceſſarium dictitare haudquidquam poteſt; ſed quod potius ob ſuperfluam avaritiam, & crudelitatem ſuſcipitur. Haud ſane enim latro viatores ſpoliat ideo, quod ſibi ab illis periculum imminebat. Illud autem ſatis inepte dicitur: *Si vel maxime odium & diffidentia inter homines verſatur, id tamen civitatis cauſa fieri dicetur*. Non enim inter ſe oderunt & diffidunt homines, ut civitates conſtituant: ſed ideo civitatem conſtituerunt, quia ſibi diffidebant: Et ſi vel maxime unus paucos aliquos oderit, ſibi diſplicentes, alios contra amore proſequatur, ceteris faveat, aut ſaltem non iraſcatur: tamen ſi ſinguli vel ſingulos duntaxat inimi-

coſ

[1] Vid. ſupra L. II. c. 2. §. 3. H.

cos habuerint, totum genus humanum odiis, & inimi-
citiis ſcatebit. Sic ut fruſtra contendatur, omnino *co-*
habitatione, & naturali multiplicatione civitates cœpiſ-
ſe. Dedit hæc materiam civitatibus; illa occaſionem
fortaſſe, ut vicini potiſſimum in eandem civitatem con-
gregarentur. Sed cauſam, quæ homines ad civitates
conſtituendas impulerit, iſta, in ſe non continent.

§. VIII. Neque eſt, quod aliquis credat, ſolam re-
verentiam legis naturalis, quæ utique omnes injurias
prohibet, efficere potuiſſe, ut quidquid eſt mortalium
in naturali libertate ſecuri invicem viverent. Etſi enim
forte (1), dentur homines, queis decus, honeſtum, inno-
centia, fides quam maxime cordi ſit, quæ ne præſtita
quidem impunitate violare velint, alii quoque metu
proventuri inde mali cupiditates ſuas utcunque compe-
ſcant: magna tamen ex adverſo eorum turba eſt (2),
quibus omnia ſancta vilia ſunt, quoties ſpes lucri arri-
ſerit, & fiducia propriarum virium, aut ſolertiæ, qua
repellere, aut eludere læſos ſeſe poſſe ſperent. Talibus non
diffidere, eſt ipſorum malitiæ & ludibrio ſeſe ultro ex-
ponere. Sallustius Jugurth. (c. 14.) *Parum tuta per*
ſe ipſa probitas eſt. Ceterum uti abs pravis mortalium
cavere, ac idonea ſibi præſidia mature circumponere
rationis eſt: ita durum nimis eſt illud Hobbesii de
Cive c. 5. §. 1. *Spem unicuique ſecuritatis, conſervatio-*
niſque ſuæ in eo ſitam eſſe, ut viribus, artibuſque pro-
priis proximum ſuum vel palam, vel ex inſidiis præoc-
cupa-

(1) Exhibemus hunc locum ad normam lectionis, quæ occur-
rit in Auctoris Offic. Hom. & Civ. L. II. c. 5. §. 8. omiſſis
verbis Ariſtotelis, quæ, monente Cl. Barbeyraco de alia re
omni agunt. Loquitur enim Philoſophus de eo *avarorum* genere,
qui ab alienis bonis ideo abſtinent, ne de ſuo viciſſim præſtare
aliquid cogantur. Οἱ διὰ, inquit, φόβον ἀπέχονται τῶν ἀλλο-
τρίων, ὡς οὐ ῥάδιον, τὸ αὐτὸν μὲν τὰ ἑτέρων λαμβάνειν, τὰ
δὲ αὐτοῦ ἑτέρους μή, ἀρέσκει οὖν αὐτοῖς τὸ μήτε λαμβάνειν,
μήτε διδόναι. *Qui ob timorem ab alienis abſtinent, propterea quod*
facile minime eſt, ut ſi aliquis aliena acceperit, alii ab eo quid-
quam non accipiant: atque idcirco neque accipere, neque dare
ipſis his placet. Nic. IV. 8.

(2) Plinius III. Ep. 20. *Quo cuique eadem honeſtatis cura*
ſecreto, quæ palam? multi famam, conſcientiam pauci veren-
tur. H.

Digitized by Google

cupare poſſit. Equidem ea eſt apud plurimos perverſitas, ut quoties majus bonum ſibi videtur profecturum a violatione legum, quam ab earundem obſervatione, volentes eaſdem violent. Sicut & PLATO de Republ. L. II. (p. 593. B. Ed. Wechel.) ait: *Ubicunque injuſte agere quiſque ſe poſſe confidit, agit protinus: prodeſſe enim quiſque privatim multo magis exiſtimat injuſtitiam, quam juſtitiam* (1). Univerſum tamen genus hominum iſtius perverſitatis damnare, nimium fuerit. Quin, fatente ipſo HOBBESIO, dantur quoque ingenia modeſta, quæ ſibi plus non arrogant, quam aliis relinquunt, quibuſque adeo ob oculos obverſetur illud: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*. Ad hoſce opprimendos quomodo quis obtentu ſecuritatis ſuæ ruere poſſit, ego non video. Nec ſana ratio hoc unquam probabit, ut alterum, de cujus voluntate & conatu in meam perniciem nondum peculiariter conſtat, oppreſſum eam; cum longe aptiora ſint remedia, pacem cum ipſo firmandi. Nam ſola illa communis hominum malitia, quæ utique gradus ſuos habet, non ſtatim hominem homini profeſſum hoſtem facit. Igitur fatemur quidem, in ſtatu naturæ tantam non haberi ſecuritatem, quanta in civitatibus habetur, quod ab aliis officia legis naturalis adverſus me ſint exercenda: non tamen uſque adeo nulla eſt, ut hoſtilem in modum adverſus omnes ſit agendum. Sane enim ubi video vires meas alterius viribus pares eſſe, aut majores, ubi alter voluntatem pacifice mecum vivendi verbis & pactis conteſtatus eſt, & per edita quædam ſpecimina confirmavit; quare hunc tanquam hoſtem habeam: Aut quomodo ſola ſuſpicio (2), ne amicitiam adverſus me ſimulet, aut animum ſuum mutet, probabilem mihi cauſam præbeat eundem occupandi? Id quod multo clarius adhuc cernitur in integris civitatibus, quæ invicem in ſtatu naturali vivunt. Nam heic ſane omnium confeſſione nefas habetur, ſi una civitas alteram, neque beneficio neque injuria cognitam, nedum amicitiam adverſus iſtam fœdere & opere conteſta-

(1) Et ARISTOTELES VI. Pol. 3. in fine. Ἀεὶ ζητοῦσι τὸ ἴσον καὶ τὸ δίκαιον οἱ ἥττους, οἱ δὲ κρατοῦντες οὐ φροντίζουσι. *Semper quærunt æquum ac juſtum infirmiores: qui autem ſuperiores, id inſuper habent*. H.

(2) Bene ſola ſuſpicio. V. ſupra L. II. c. 5. §. 6. H.

teſtatam, vi aut inſidiis occupare velit: ideo tantum, quia communem cum eadem dominum non habet, abs quo compeſci poſſit, ſi ipſam aliqua læſerit. Ex quibus adparet, haudquidquam in ſtatu naturali *ſilere leges naturales*; quod HOBBES vult; etſi longe major ſit ſecuritas easdem exercendi in civitatibus, ubi officiis pacis mihi non reſpondentem per magiſtratum compellere poſſum. His omnibus tamen non obſtantibus, prudentia utique dictitat, ut non ſolum contra profeſſam improborum malitiam mature nos muniamus, ſed & quæ apud reliquos ſeſe exſerit, probitatem mutabilem eſſe cogitemus. Atqui heic in univerſum convenientius præſidium, quam ſocietas civilis, inveniri nequit.

§. IX. PORRO licet jus naturale dictitet, ut ſi quid controverſiæ oriatur, id vel amice componatur, vel arbitris decidendum devolvatur; tamen ne ſic quidem paci ſatis cautum erit. Quam facile namque eſt homini in alias naturæ leges peccare; tam facile quoque eſt, præteritis arbitris, protinus ad arma convolare. Quin & cum per ſolum pactum in arbitrum fuerit a partibus compromiſſum, ubi ſententia diſplicuerit, idem quoque proculcare non difficile fuerit illi, cui virium ſuarum fiducia impunitatem inter homines promiſerit: præſertim cum arbiter pro imperio partes adigere non poſſit, ut ſententia ab ipſo pronunciata utique ſtent. Hinc & prudentia omnino ſuadet, ut ne in naturali libertate nudis pactis, fideique aliorum nimis confidamus (1), ſed illa fœdera credamus ſanctiſſime ſervatum iri, quæ mutua utilitate ſanciuntur, quæque adeo violaſſe utrique damnoſum fuerit; aut ubi alter vi ad ſervanda promiſſa facile adigi poteſt. Ubi perfidiæ lucrum & impunitas eſt propoſita, temerarium habetur credere, ſalutem ſuam ſolius pacti vocabulo ſatis muniri. Atque id ipſum ſatis oſtendit praxis populorum, qui poſtquam cum una civitate fœdus abruperunt, aliorum populorum fœdere ſe muniunt; quo ipſo non ſtatim damnant perfidiam ſuam, quod in aliorum fidem ſe recipiunt; ſed quia civitates ſolent fœdera cumprimis utilitate propria metiri, abdicato fœdere inutili aut pernicioſo utiliori ſeſe applicant. Et in hunc

(1) V. infra c. 4. §. 9. H.

hunc ſenſum emolliendum eſt dogma HOBBESII (1) de Cive c. 2. §. 11. *pacta mutuæ fidei in ſtatu naturæ eſſe invalida*. Scilicet licet ſpecioſe jactetur apud Livium L. XXII. c. 22. *Vult ſibi quiſque credi, & habita fides ipſam plerumque obligat fidem:* in ſtatu tamen naturali longe tutius fuerit (2) cogitare tritum iſtud: *Fiſo res periit, diffiſo ſalva remanſit*. Πίστει χρήματ' ὄλεσσα, ἀπιστίῃ δ' ἐσάωσα. THEOGNIS (verſ. 83c,)

§. X. ACCEDIT & alia cauſa, quare ſola lex naturæ pacem humani generis continere non poſſit. Scilicet habet hoc naturalis libertas, ut quemadmodum propriis viribus ſua cuique ſalus defenditur; ſic & circa obtinendum iſtum finem, & in regendis ſuis actionibus proprio quilibet judicio utatur. Quod quantopere apud diverſos diſcrepet (3), quis eſt, qui ignoret? Pauciſſimis ea eſt ingenii felicitas, ut quid generi humano ſinguliſque ad diuturnitatem conducat, proprio Marte poſſint perſpicere, & perſpectum conſtanter ſequi velint. Plurimis præ ingenii hebetudine fœdus error pro ratione imponit. Plerique inconſulto affectuum impetu feruntur, quo libido, aut fallacis ſpecies utilitatis ſubegerit: In tanta opinionum atque ſtudiorum diſcrepantia, quæ fida pax, aut concordia poteſt eſſe? Dum ſtolido æque ac ſapienti ſententia ſua videtur pulcherrima, nec iſte magis hujus, quam hic iſtius ductum ſequi dignatur. Cum autem ſola ratio, prout in ſingulis hominibus deprehenditur, tantam diſcrepantiam componere nequeat; alia ſane via qualiſcunque ſententiarum conſpiratio eſt obtinenda.

§. XI. DENIQUE etſi non ſolum res ipſa ſatis oſtendat, quantum felicitati ſuæ, ope aliorum hominum promovendæ officiant, quantaque mala ac pericula ſibi arceſſant legis naturalis violatores; ſed etiam ipſa lex naturalis conſcientiis hominum ſatis inſinuet (4), non impune laturos, qui contra ipſius ſcita alios petulanter læſerint: CLAUDIANUS de IV. Conſ. Honorii: (v. 104. & ſeqq.)

Extruite immanes ſcopulos, attollite turres,
Cingite vos fluviis, vaſtas opponite ſilvas.

Non

(1) V. ſupra L. III. c. 6. §. 9. H.
(2) V. ſupra L. II. c. 2. §. 12. H.
(3) V. ſupra L. II. c. 1. §. 7. H.
(4) V. ſupra L. II. c. 3. §. 21. H.

Digitized by Google

Non dabitis murum ſceleri. . . . .
Ac licet utilitas, quæ obſervationem legis naturalis, malumque quod ejuſdem violationem circa promovendam aut impediendam cujuſque felicitatem ſequitur, manifeſte oſtendat, præſtare, ut ſociales ſeſe homines, quam diverſo modo, gerant: ne iſthoc tamen intuitu ea ſat valida eſt ad procurandam generis humani tranquillitatem. Idque quia multitudo non ratione, ſed impetu vivit; ac libidinem pro ratione habet, educationis fere & conſuetudinis vitio; qua vis rationis velut obſurdeſcit (1). Tum quod magna pars mortalium præſentibus tantum imminet, futuri parum curioſa, ac illis fere movetur, quæ in ſenſus incurrunt, ad ſublimiora ægre adſurgat. Inde eſt, quod apud plurimos longe major pœnæ humanæ metus, quam divini Numinis, quo tamen nihil magis metuendum. Scilicet quia lento fere pede divina vindicta ſolet incedere (2), & ſæpe per occultas ſeſe vias explicat. CÆSAR de B. G. L. I. (c. 14. n. 5.) *Conſueſſe Deos immortales; quo gravius homines ex commutatione rerum doleant, quos pro ſcelere eorum ulciſci velint, his ſecundiores interdum res, & diuturniorem impunitatem concedere.* Id quod pravis mortalium anſam præbet ad alias cauſas impiorum mala referendi; (add. Eccleſ. VIII. 11.) præſertim cum etiam improbiſſimis ſæpe affatim adſit, quibus vulgus felicitatem metiri ſuevit, & contra probi ſæpe multis calamitatibus premantur (3), ex quibus improbi & ſtolidi

(1) V. ſupra d. L. II. c. 3. §. 2. & c. 4. §. 3. H.

(2) Homines autem quæ longe abſunt, non metuunt. V. ARISTOTELES I. Rhetor. 7. & II. Rhetor. 5. H.

(3) V. Malach. III. 14. 15. Conf. Job. XXI. 7. ſequ. Pſalm. LXIII. 3. ſequ. Eccleſiaſt. Salomon. IX. 2. ſequ. Jerem. XII. 1. ſequ. EURIPIDES in Bellerophonte; vertente Grotio:

Nonne vis Regum inſolens
Evertit illos opibus, hos tradit neci,
Et pejerata dirimit portas fide:
Qui que iſta faciunt multo agunt felicius,
Quam qui Deos pacemque perpetuo colunt!
Urbes minores video, ſint quamvis piæ,
Majoribus parere, compulſas jugum
Tolerare valido Marte numeroſi agminis.
Veſtrum quoque aliquis, ſi Deos pertenderet

Ora-

Digitized by Google

lidi inefficaciam virtutis ad felicitatem colligere amant. Quo faciunt illa apud PLUTARCHUM de ſera numinis vindicta: (p. 548. D. E.) *Ultionem maleficio quam proxime adjunctam ſtatim viam intercludere iis, qui quamplurimum malitia bonos habente ſucceſſus utuntur. Nihil enim aliud perinde, atque dilatio juſtæ vindictæ, injuria affectorum ſpes enervat, animoſque eorum dejicit, contra improbos ferocia & audacia augens. Et hoc ipſo mali ſeſe ad capeſſenda flagitia exhortantur atque excitant; quod malitia fructum ſtatim maturum, & ante oculos ſitum præbeat, pœna autem ſero demum, & longe poſt fruitionem ſubſequatur.* Accedit & hoc, quod ſtimuli conſcientiæ, quæ facinus antecedunt, non ita validi videntur, quam qui idem ſubſequuntur, quando factum non amplius infectum fieri poteſt. CURTIUS L. VIII. c. 2. *Male humanis ingeniis natura conſuluit, quod plerumque non futura, ſed tranſacta perpendimus.* Et quod rationis dictamen flagrans ante factum cupiditas obtundebat; id hacce deferveſcente demum validiſſime animum percellit. PLUTARCHUS dicto loco: *Ubi homo aut ob avaritiam, aut gloriæ potentiæque civilis invidiam, aut Venereæ voluptatis cauſa facinus injuſtum atque atrox commiſit: ac deinde furioſa ſiti libidinis ſuæ diſſipata, ſumto tempore perſpicit, reliquos manſiſſe fœdos & horrendos flagitii impetus, utile autem, neceſſarium, aut conducibile nihil illis partum: nonne in eam ſæpenumero incidat cogitationem neceſſe eſt, ſe vanæ gloriæ, aut illiberalis ingrataque voluptatis cauſa, perverſis pulcherrimis & maximis inter homines juribus, vitam turpitudine, tumultibuſque impleviſſe?* Scilicet uti IDEM dicto loco ait: *Quemadmodum malefici cum ad ſupplicium educuntur, quiſque ſuam effert crucem; ſic vitioſitas ad ſingula peccata ex ſeſe fabricatur ſingula tormenta; ſolertiſſima opifex vitæ miſerabilis: & in qua præter turpitudinem terrores multi, animique motus graves, pœnitentia, tumultuſque continentes inſint.* Verum quia iſthæc interna tormenta in aliorum ſenſus non incurrunt; ideo eo minorem habent efficaciam ad aliorum

rum

Orare, victum ne ſibi pareret manu,
Documentum ab ipſis rebus acciperet brevi
Cæleſtis an vis calamitates arceat.

Conf. ſupra L. II. c. 3. §. 21. H.

Digitized by Google

rum malitiam reprimendam. Equidem recte HOBBESIUS Leviathane c. 31. *Nulla fere eſt actio humana, quæ initium non ſit catenæ cujuſdam conſequentiarum adeo longæ, ut ad finem ejus proſpicere providentia humana nulla poſſit. Concatenantur autem accidentia jucunda & moleſta adeo inſolubiliter, ut qui jucundum ſumit, moleſtum quod adhæret, quanquam improviſum, neceſſario etiam accipiat. Quemadmodum vim inferentes punit vis aliena: intemperantiam puniunt morbi, & tales ſunt, quas voco pœnas naturales.* Stoliditas tamen plerorumque hominum, & affectuum vehementia facit, ut iſta omnia pauciſſimis pro dignitate conſiderentur. Igitur frænandæ hominum pravitati efficacius remedium non ſupererat, quam quod civitates jam conſtitutæ ſuppeditant. Sicut PLUTARCHUS adverſus Colotem (p. 1124. D.) iſta Colotis verba haud recte reprehendat. *Qui vitam, qui leges compoſuerunt, atque jura, utque regerentur urbes & imperio magiſtratuum parerent, inſtituerunt, ii in tranquillo admodum & tuto nos collocaverunt, tumultibuſque liberaverunt. Iſta ſi quis aboleret, ferarum porro vitam victuri eſſemus, & quiſque obvium quemque tantum non devoraturus* (1). Nam valde ſuperfunctorie indolem mortalium PLUTARCHUS inſpexit, ſi credidit; ſublatis legibus civilibus, *per decreta Parmenidea, Socratica, Platonica, Heraclitea*, decus ac pacem humani generis ſtare poſſe. Et ſi vel maxime verum eſſet illud Ariſtippi apud HESYCHIUM (2) ILLUSTRIUM, τί πλέον ἔχουσιν οἱ φιλόσοφοι, *qua re ceteros anteſtarent philoſophi*; reſpondit, ἂν πάντες οἱ νόμοι ἀναιρεθῶσιν ὁμοίως βιώσομεν, *ſi omnes leges ſublatæ eſſent, ſimiliter viveremus*: quid tamen fiet maximæ

(1) Ὅτι τὸν βίον οἱ νόμους, διατάξαντες καὶ νόμιμα καὶ τὸ βασιλεύεσθαι τὰς πόλεις καὶ ἄρχεσθαι καταστήσαντες εἰς πολλὴν ἀσφάλειαν καὶ ἡσυχίαν ἔθεντο, καὶ θορύβων ἀπήλλαξαν· εἰ δέ τις ταῦτα ἀναιρήσει, θηρίων βίον βιωσόμεθα.

(2) Et quod Ariſtoteles, ut eſt apud LAERTIUM L. V. Ἐρωτηθεὶς τί ποτ' αὐτῷ περιγέγονεν ἐκ φιλοσοφίας, ἔφη. τὸ ἀνεπιτάκτως ποιεῖν, ἅτινες διὰ τὸν ἀπὸ τῶν νόμων φόβον ποιοῦσι, *interrogatus, quid ſibi ex philoſophia magis eſſet acquiſitum, inquit, ut ageret ea quæ legum metu quidam faciunt*. H.

maximæ parti mortalium, qui ſibi relicti affectibus & libidinibus ſuis obtemperant? Quin potius ergo, qui *ratione traduci ad meliora non poſſunt*, *metu contineantur*. QUINTILIANUS L. XII. c. 7.

AD CAPUT I. LIB. VII.

Bene obſervat Hertius ad §. 5. quaſdam familias aucto paullatim Capitum numero ad juſtas Civitates, atque ad juſta Regna, quæ intra cujuſque Urbis, agrorumque adjacentium terminos ſteterunt, abiiſſe; atque ipſum Puſendorſium in §. 6. Cap. 3. cenſuiſſe Patremfam. in ea Civitate judicem, ſeu Ducem, ſeu Regem fuiſſe; deinde vel ſucceſſorem ab illo jam morituro deſignatum, vel Civium ſuffragii electum Civitati præfuiſſe. Hoc unum vult Puſendorſius Civitatem ejuſmodi, quam ejuſdem ſanguinis Caritas procreavit, rariſſimam fuiſſe. Cum vero ante diluvium cujuſque hominis vita longiſſima fuerit, ex unoquoque liberi, Nepoteſque plurimi, & deinceps nati ſunt, qui Patrisfam. poteſtati, præfecturæque adſueti Civitatem quamdam ut ea ætate fieri potuit, facile conſtituerunt, uſque dum ſuperaucto hominum numero alii, atque alii Patresfam. qui ab illo primo venerant, ad alia loca agriculturæ, atque armentis, gregibuſque accomodata migraverint, ſuoſque liberos quaſi quaſdam colonias alio deduxerint. Sume in manus Geneſis librum cap. 4. ibi præſertim Sethi liberos a Caini liberis loco, moribus, vitæ cultu, nuptiiſque ineundis, & nomine diſtinctos vide: quæ res alium Cainianorum, alium Sethianorum locum, ſive cœtum, ſive Civitatem oſtendit. Eas, inquam, familias hominum copia nobiles appellare Civitates non dubito, quemadmodum eas in ſuo Politico appellavit Plato. Verum Maſcovius ad §. 7. probaturus vim ab improbis in probos illatam, inferendamve conſtituendæ Civitatis primordialem cauſſam fuiſſe, exemplum Caini, qui ante diluvium Civitatem Henoch condidit Gen. cap. 4. exemplumque Nemrodi, qui poſt diluvium Regnum Babylone excitare cœpit Gen. cap. 10. mutuatus eſt ab Heineccio lib. 2. de J. N. & G. cap. 6. in ſcholio §. 10. 4. Ego neſcio quomodo Cainum in mundi initio vim, metumque in bonos inferre meditatum primam Urbem ædificaſſe Heineccius, Maſcoviuſque affirmaverint. Nam Abele fratre per ſummum ſcelus interfecto Cainum ſceleris conſcientia exterritum, pœnaſque ab Deo, atque a fratribus ſuis metuentem Moſa exhibet: mox refert Cainum fratrum oculos fugientem, & ſibi, ſuiſque conſulere volentem alio ſeceſſiſſe, ibique Urbem illam condidiſſe. Quocirca liquet,

quet, non ut vim, metumque in alios inferat, ſed ne ab aliis vis, & pœna ſceleris in ſe inferatur, metuentem Cainum Urbem illam excitaſſe: liquet etiam, cum primum in ea Urbe Caini liberi, Nepoteſque ſedem ſuam poſuerint, appellari Civitatem. Exinde liquet, inquies, primæ Urbis conditorem fuiſſe Cainum improbum. Nec ego id unum tibi facile largiri poſſum; quoniam eo loci omnia, quæ ad Cainum, quæque ad ejus liberos pertinent, ſimul congere Moſa voluit: itaque quæ ante, & quæ poſt alios Cainus geſſit, ex eo colligere ſine dubio non potes. Saltem inquies primum Nemrodum Chuſi filium, Chami nepotem, qui *cœpit eſſe potens in Terra* Gen. cap. 10. h. e. ut plerique omnes ajunt, qui alios ſibi ſubjicere cœpit, plures Urbes condidiſſe. Ego adſentior Nemrodum vim, metumque in alios inferre malo more cœpiſſe; ſed tu repente adhuc aquis diluvii mundo primum illum Urbium Conditorem qui probas? Equidem hæc omnia Nemrodi facinora Moſa per prolepſin refert; atque ex Babelicæ Civitatis ædificio ante Nemrodi Regnum incœpto univerſi homines illi ſe calcis, bituminis, lapidum, laterumque uſum noſſe oſtendunt. Non igitur ante, & poſt diluvium malos homines primas Civitates conditum iviſſe Moſaica hiſtoria commonſtrat, ut Heineccio, & poſt eum Maſcovio viſum fuit; nec illatæ, inferendæve violentiæ metus ad alias primas Civitates condendas homines rebus ſuis contentos, & probos maxime compulit, ut ſe, ſuaque contra vim defenderent. Principem cauſſam Metum Civitati quoſdam aggregaſſe cum Puſendorſio tunc ajo, cum homines aliquo perducti naturalis Juris, Religioniſque obliti, viciis, ſceleribuſque dediti vixerint, rapinis, cædibuſque omnia opplere cœperint; & vi, metuque omnia ad ſe traxerint. Ceterum ad quaſdam conſtituendas Civitates confluxiſſe alios, ut vitæ civilis commodum, atque utilitatem caperent, ut ex eodem ſanguine cognati beatius viverent, non diffitetur Hertius in nota 1. ad §. 7., & tandem ipſe Puſendorſius in §. ultimis ad nos accedere videtur.

Digitized by Google

CAPUT II.

DE INTERNA CIVITATUM STRUCTURA.

I. *Contra malitiam hominum ab ipſis hominibus remedium eſt petendum.*
II. *Ad hunc finem multi ſeſe conjungere debent.*
III. *Illi multi conſentire debent.*
IV. *Quid cœtus apum a civitate differat.*
V. *Ad civitatem requiritur unio voluntatum, & virium.*
VI. *Unio illa fit intervenientibus pactis.*
VII. *Pactum primum, & illud ſubſequens decretum.*
VIII. *Pactum alterum, complementum civitati afferens.*
IX. *Cauſa, quare Hobbeſius unum tantum pactum agnoſcat:*
X. *Ea eſt inſufficiens.*
XI. XII. *Ejus rationibus reſpondetur.*
XIII. *Quid ſit civitas?*
XIV. *In Monarchia quod vult rex, id vult civitas.*
XV. *In aliis formis regulariter major pars concludit:*
XVI. *Quod limitatur.*
XVII. *De paritate ſententiarum.*
XVIII. *De conjungendis & dividendis ſententiis.*
XIX. *Quot homines minimum ad concilium requirantur.*
XX. *Quis ſit civis.*
XXI. *Quotuplicia ſint corpora ſubordinata?*
XXII. *Quid juris iſtis corporibus competat?*
XXIII. *De corporibus illegitimis, & factioſis.*
XXIV. *De peculiaribus functionibus civium.*

CONSEQUITUR jam, ut civitatum intrinſecam ſtructuram curatius rimemur. Ut igitur ſecuritatem ſibi homines, quanta quidem in ipſorum conditionem cadit, contra malitiam aliorum hominum pararent, nihil aliud excogitari potuit, quam ut unuſquiſque ſibi auxilia idonea circumponeret, quibus invaſio alterius in alterum ita periculoſa redderetur, ut ſatius ſibi eſſe putaret manus cohibere, quam conſerere, pacem agitare, quam

quam bello alterum laceſſere. Malitia quippe ingenii humani, & ad lædendos alios proclivitas nulla re efficacius reprimi poteſt, quam oſtentato cominus præſentaneo malo, quod manſurum ſit eum, qui alterum aggreſſus fuerit, ac ſublata ſpe impunitatis. Tale porro auxilium haudquidquam præbere poteſt locus aliquis, natura aut arte munitus. Nam in tali ſolum hærere, carceris inſtar habet; neque ſolus quis eundem facile defendat. Receptis autem ſociis, ab his ipſis periculum imminet, ni alio præſidio contra eoſdem te munias. Equidem ab armis aliquid auxilii poteſt accedere; ſed non tantum, ut unus homo ſibi diuturnam ſecuritatem etiam contra multos inde queat polliceri. Sic & quod ex animantibus brutis accedere præſidium poteſt, exiguum eſt; aut anceps, nec repellendis iſtis periculis idoneum. Sicut unius & alterius canis, qui ſtipendia contra Americanos fecit (1), meminit GOMARA Hiſt. gen. Ind. occid. c. 44. & 65. Et Imperator inſulæ Zeylon.(2) in regia ſua Candy habere dicitur ſatellitium velut centum elephantorum, qui noctu per urbem vigilias obeunt, & circa necandos ſontes carnificum vice funguntur. Sed ut ad hunc uſum idonei fiant, auxilio multorum hominum opus eſt. Igitur contra pericula ab homine imminentia nullum commodius remedium peti potuit, quam ab ipſo homine, junctis invicem viribus, mutuoque implicita ſalute, & periculis communi conſpiratione propulſatis. Conf. HOBBES de Cive c. 6.

§. II. MANIFESTUM eſt autem, quod duorum vel trium conſenſio talem ſecuritatem minime poſſit præſtare; propterea quod ex altera parte, quæ iſtos eſt invaſura, additio unius vel paucorum hominum ad certam & indubiam victoriam ſufficit, ac adverſariis fiduciam

(1) Veteres Galli, quod a Cl. BARBEYRACO additur, ipſi quoque teſte STRABONE L. IV. p. 305. Ed. Amſtelod. in bellis canibus Anglicis, non minus quam canibus ſuæ regionis uſi ſunt. Alia exempla præſto apud PLINIUM Hiſt. Nat. L. VIII. c. 40. POLYÆNUM Strateg. L. IV. c. 2. §. 16. L. VII. c. 2. §. 1. ÆLIANUM Hiſt. Animal. L. VII. c. 38. POLLUCEM L. V. §. 47. Edit. Amſt. & SPARTIANUM in Vita Caracall. c. 6.

(2) Vid. Robert. KNOX Narrat. hiſtor. de inſula Ceylon. L. II. c. 1. H.

dat ad aggrediendum, ſucceſſumque & impunitatem ſpondet. Igitur neceſſarium eſt ad ſecuritatem, quam quærimus, obtinendam, ut numerus eorum, qui in mutuam opem conſpirant, tantus ſit, ut paucorum hominum ad hoſtes acceſſio non ſit ipſis conſpicui momenti ad victoriam; adeoque ut inſignis aliqua hominum multitudo ſeſe conjungat. Inde & Plato de LL. L. V. (p. 845. E. Edit. Wechel.) tantum civium numerum ad civitatem requirit, ut injuriantes vicinos poſſint depellere, & iisdem injuriam patientibus auxilia ferre (1). Ex quibus & hoc colligitur, juſtam civitatis magnitudinem ad vicinorum vires eſſe referendam (2). Inde quæ olim, cum mortalium genus in magnam civitatum multitudinem diſtingueretur, magnæ erant civitates, poſt exortis magnis imperiis, juſto minores ſunt. Nam *corpora quamlibet ardua & excelſa procerioribus admota decreſcunt*, Plinius Panegyrico. (c. 61. num. 2.)

§. III. Deinde inter multos iſtos, qui hoc fine coëunt, oportet ut ſit conſenſus circa adhibenda media, ad eundem finem idonea. Quantuſcunque enim alias illorum ſit numerus, ni tamen conſentiant de optima ratione, qua communis defenſio ſit inſtituenda, ſed ſi quiſque ex proprio judicio ſuis viribus uti velit, nihil efficietur. Nam diſtracti ſententiis, & in diverſa tendentes impedimento invicem erunt. Aut ſi maxime aliquando in unam actionem ſpe victoriæ, prædæ, aut vindictæ, impetu vel conſilio ſic ſatis conſentiant; id quod quandoque in plebe furibunda quoque cernitur, vid. Tacitus Ann. I. c. 32. v. 6. 7. poſtea tamen diverſitate inge-

(1) *Ὄγκος δὲ πλήθους ἱκανὸς οὐκ ἄλλως ὀρθῶς γίγνοιτ' ἂν λεχθεὶς, ἢ πρὸς τὴν γῆν καὶ τὰς τῶν πλησιοχώρων πόλεις. γῆς μὲν, ὁπόση πόσους σώφρονας ὄντας ἱκανὴ τρέφειν· πλείονος δ' οὐδὲν προσδεῖ· πλήθους δὲ ὁπόσοι τοὺς προσχώρους ἀδικοῦντάς τε αὐτοὺς ἀμύνασθαι δυνατοὶ, καὶ γείτοσιν ἑαυτῶν ἀδικουμένοις βοηθῆσαι μὴ παντάπασιν ἀπόρως δύναιντ' ἄν.*

(2) Fit etiam interdum, ut parva civitas, æmulatione vicinorum potentum, libertatem retineat. Vid. de Palmyra urbe Plinium L. 5. Hiſtor. c. 25. de Saguntinis Livium L. XXI. Hiſt. c. 3. H.

geniorum, conſiliorumque, vel æmulatione aut invidia, quibus naturaliter homines inter ſe contendunt: vel levitate & per inconſtantiam, ita divellentur, ut deinceps neque mutuam opem ferre, neque pacem inter ſe habere velint. Conferantur, quæ ſuper vitiis Reipublicæ Athenienſis diſſerit Polybius L. VI. c. 45. Adeoque ejuſmodi coitiones multorum hominum minime omnium ad diuturnitatem valebunt, niſi communi aliquo metu coërceantur, ne ab eo, quod ſemel placuit, poſtea pro lubitu diſcedere iterum queant. Unde conſequitur, nudam conſenſionem plurium, etiam pacto firmatam, non præſtare illam, quam quærimus, ſecuritatem; ſeu non ſufficere, ut plures inter ſe ſocietatem mutui auxilii ineant, mutuoque promittant, quod actiones ſuas, vireſque ad eundem finem, bonumque commune ſint directuri. Sed oportet, ut quid amplius accedat, ut qui ſemel ad pacem & mutuum auxilium cauſa communis boni conſenſerint, metu prohibeantur, ne poſtea, cum bonum ſuum privatum a communi diſcrepare viſum fuerit, iterum diſſentiant.

§. IV. Ad hocce illuſtrandum Hobbes preſſe examinat naturam quorundam brutorum, quæ & ipſa aliquo modo ſocialia videntur, uti ſunt potiſſimum apes, & formicæ. Hæc enim, utut ratione deſtituantur, per quam pacta facere, & regimini ſe ſubmittere poſſint; tamen conſentiendo, id eſt, eadem cupiendo, & eadem fugiendo, ita actiones ſuas dirigunt ad finem communem, ut cœtus eorum nullis ſeditionibus ſint obnoxii (1). Id quare inter homines ſecus ſit, & quare magna hominum multitudo diu concorditer cohabitare ſine imperio nequeat, operæ pretium erit diſpicere. Cauſa igitur, quare providentiſſima natura iſtas beſtiolas in cœtus conjunxerit, hæc videtur, quod illæ per hyemem quoque perdurent, ciboque alantur; cum reliqua inſecta fere ſub hyemem moriantur, aut citra aſſumtum extrinſecus cibum degant. Longe commodius

 autem

(1) Niſi ubi apum Reges inter ſe diſcordant. Varro L. III. de Re ruſtic. c. 16. *Præterea animadvertat, ne plures Reguli exſiſtant: inutiles enim fiunt propter ſeditiones:* Addit: *cum tria ſint genera ducum in apibus, nigrum, rubrum, varium: nigrum cum altero Rege eſſe ſeditioſum, & corrumpere alvum, ut fuget aut cum multitudine fugetur.* H.

Digitized by Google

autem iſtorum cibus comportari, & aſſervari poteſt, ſi plures operam jungant, quam ſi ſingulæ ſeorſim laborent. Ex quo iſtud patet, illarum beſtiolarum cœtus finem habere a civitatibus diverſum, ſeu in iiſdem aliquod inſtar exſiſtere ſocietatis omnium bonorum, dum in commune laboratur, & ex communi omnes aluntur. Affert & aliam rationem ejus diſcriminis Hobbes, quod iſtarum beſtiolarum regimen ſit tantum conſenſio, ſive multæ voluntates ad unum objectum, non una voluntas, qualis in civitatibus eſt: ſeu quod iſtorum inſectorum ſingula ſeorſim ad opus cum aliis faciendum, cibariaque in unum congerenda conſpirent; non autem omnium voluntates in unam voluntatem coaluerint, prout in civitatibus fieri ſuevit, ut pro omnium voluntate habeatur, quod vel unus, vel concilium aliquod conſtituit. Cauſæ autem, quare in creaturis illis, ſolo ſenſu & adpetitu viventibus, nuda conſenſio animorum ſit ita durabilis, ut ad eam nulla re alia præterea opus ſit, hæ fere ſunt. I. Inter homines certamen eſt honoris & dignitatis; inter beſtias non eſt: unde, quæ ex hoc fonte inter homines promanat invidia, æmulatio, & odium, inter beſtias non deprehenditur. II. Adpetitus apum naturalis, & ſenſuale velut judicium conformia ſunt, & ad commune bonum feruntur, quod inter illas a privato non differt. Τὸ τῷ σμήνει μὴ συμφέρον, οὐδὲ τῇ μελίσσῃ συμφέρει. *Quod examini non conducit, nec api conducit*. MARCUS ANTONIUS L. VI. §. 54. (1). Unicum deſiderium eſt plena habere alvearia. Inter homines autem quot capita, tot ſenſus; & nihil fere pro bono habetur, in quo poſſeſſori non ſit aliquid præcipui & eximii præ ceteris. III. Animantia ratione deſtituta nullum defectum vident, aut videre ſe putant in adminiſtratione (2) ſuorum cœtuum; quippe quos non judicio, ſed ſolo naturæ inſtinctu conſtituerunt, nec cum aliis

(1) Quibus quidem verbis id tantum indicat Imperator Antoninus, quæ civitati noxia ſint, nec privatis ulla ratione conducere poſſe. Imitantur enim tantula animalia, Apes, Civitatis quodammodo cœtum & Reipublicæ inſtar habent.

(2) Niſi tamen hæc adminiſtratio, quanquam adeſt communionis Civilis ſimulacrum, inter inania Phyſicorum referenda eſt commenta. Vid. SIDNEII libellus de Gubernatione, c. 2. ſect. 8.

Digitized by Google

aliis comparare norunt. Nec ulli apum lubido ſubit cellulas alia, quam ſexangulari figura formandi. Sed in cœtu hominum plurimi ſunt, qui præ ceteris ſapere ſe exiſtimantes, præſentem ſtatum faſtidiunt, & res novare inſtituunt. Ob diverſitatem autem judiciorum diverſi novatores diverſis modis novant; ex quo diſtractio civitatis, & demum bellum civile oritur. IV. Animalia bruta, utcunque poſſint vocis ſuæ aliquem habere uſum (1), ad ſignificandum inter ſe affectus ſuos ſaltem concitatiores; carent tamen arte illa verborum lenociniis res fucandi, quæ neceſſario ad perturbationes animi concitandas requiritur; qua nempe bonum melius aut vilius, malum pejus aut levius, aut utrumque diverſa plane facie, quam revera eſt, repræſentatur. Verum hominis lingua quædam belli & ſeditionis tuba quandoque eſſe ſolet (2) quæ non ſolum falſas vivendi & agendi regulas poteſt promulgare, ſed etiam illas multo cum verborum lenocinio aliis inſinuare & commendare, animoſque eorum pacificæ ſocietatis indoli reddere infeſtiſſimos. Nec immerito quondam Pericles a Comico dictus fuit tonuiſſe, fulguraſſe, & confudiſſe totam Græciam. V. Non diſtinguunt bruta contumeliam aut contemtum a damno; vel potius nullum contemtus habent ſenſum. Igitur dum ipſa neceſſitates corporis ſui inveniant, de ſociis ultra nihil querelarum movent. Verum illi homines maxime Reipublicæ moleſti ſunt, quibus maxime licet eſſe otioſis. Neque antea ſuper exiſtimatione, aut dignitate certant, quam de

(1) VARRO dicto loco. *Duces conficiunt quædam ad vocem, ut imitatione tubæ: tum id faciunt, cum inter ſe ſigna pacis ac belli habeant*. H.

(2) EURIPIDES Hippolyto coronato:

Τοῦτ' ἐσθὶ, ὃ θνητῶν εὖ πόλεις οἰκουμένας
Δόμους τ' ἀπέλλυσ' οἱ καλοὶ λίαν λόγοι.
Hoc eſt, quod bene conſtitutas hominum civitates
Et familias evertit, nimis ſplendidi ſermones.

Idem Hippolyto obtecto:

Φεῦ, φεῦ, τὸ μὴ τὰ πράγματ' ἀνδρώπους ἔχειν
Φωνὴν, ἵν' ὦσι μηδὲν, οἱ δεινοὶ λόγοι.
Eheu! quod non ipſis datum eſt rebus loqui.
Ut nil valeret erudita oratio. H.

de fame & injuriis aëris victoriam reportaverint. VI. Denique conſenſio creaturarum illarum brutarum naturalis eſt, hominum pactitia tantum, id eſt artificioſa; ſeu moralis potius, vinculis moralibus dumtaxat contenta, quæ naturalem ingeniorum diverſitatem atque aſperitatem, & in contrarium tendendi facultatem haudquidquam extinguunt. Addi poſſet & hoc, in cœtu apum imperium proprie non eſſe; ideo enim rex apum aculeo caret; cum tamen illud velut anima ſit civitatis. Etſi hoc ſane ingens naturæ miraculum ſit; quod *rege incolumi mens omnibus una eſt: Amiſſo rupere fidem*. Add. XENOPHON Cyrop. L. V. Probe tamen obſervandum, iſthanc comparationem inter multitudinem hominum & apes eo tantum fine adduci, ut oſtendatur, quare in magno cœtu hominum diuturna conſpiratio & concordia ſperanda non ſit, ubi imperium abfuerit. Nequaquam autem hoc volumus, quaſi hæ inclinationes, quæ diſcordiæ ſemina continent, apud ſingulos homines æque efficaces deprehendantur, aut quaſi non ſana ratio ex ipſa natura hominis talia ſuggerat argumenta, quæ hominem magis ac ullum aliud animal ad concordiam & mutuam benevolentiam inclinare jubeant. Unde noſtrum ſcopum haudquidquam intervertit Rich. CUMBERLAND de Leg. nat. c. 2. §. 22. qui ſex iſtas rationes HOBBESII retorquere inſtituit, oſtendendo, ab homine amari honorem, qui e beneficentia naturaliter provenit, eundem publici boni vim ad tutandum bonum ipſius privatum perfectius intelligere; ratione uti, quæ & ad obedientiam & ad imperandum, prout fors tulerit, ipſum pariter diſponit; verbis aptiſſimis rationis ſuæ vim acuere noſſe atque exornare; legem noſſe, cujus vi injuriam a damno citra injuriam illato diſtinguit; denique conſenſioni inter homines ſemel factæ non tantum a natura accedere conſtantiam, ſed & artem naturæ auxiliatricem varias cautelas adverſus caſus minus inopinatos, & durationem ultra ætatem hominis per ſcripturam impertire. Enimvero nihil agit, antequam oſtenderit, magnam multitudinem hominum, nullo imperio contentam a paucis quoque non poſſe perturbari, & omnes homines ſapere, ac dictata ſanæ rationis liquidiſſime intelligere, omneſque affectus & pravas libidines plane enervaſſe. Et ſane ruinoſa valde civita-

tibus

tibus fundamenta ſubſternit, qui modeſtiæ mortalium nimium tribuit, ac de probitate ſui animi alios omnes, & præcipue fecem vulgi metitur.

§. V. Ceterum quid ſit illud, quod conſenſum multorum diu continere aptum ſit, humani indolem ingenii penitus rimanti facile adparebit. In quo duo occurrunt vitia, quæ potiſſimum impediunt, quo minus multi diu in communem aliquem finem poſſint conſpirare. Unum eſt diverſitas inclinationum & judicii circa diſcernendum, quod ad finem communem eſt utiliſſimum: cui in plurimis conjuncta eſt hebetudo ad diſpiciendum, quod ex pluribus ſit utiliſſimum; & pervicacia mordicus defendendi, quod ſemel utcunque arriſerit. Alterum eſt torpor, & averſatio ultro faciendi, quod utile eſt, ubi deſit aliqua neceſſitas, quæ tergiverſantes velint nolint ad officium faciendum ſubigat. Priori malo remedium ſit, unitis in perpetuum voluntatibus omnium, ſeu ut deinceps una ſit omnium voluntas circa ea, quæ ad finem ſocietatis faciunt. Poſteriori autem; ſi conſtituatur aliqua poteſtas, quæ præſens, & in ſenſus incurrens malum infligere poſſit communi utilitati reluctantibus. Quo ſpectat illud Ciceronis Tuſc. Quæſt. L. IV. (c. 20.) *Ipſam ægritudinem non ſine magna utilitate a natura dicunt conſtitutam; ut homines caſtigationibus, reprehenſionibus, ignominiis affici ſe in delicto dolerent. Impunitas enim peccatorum data videtur eis, qui & ignominiam & infamiam ferunt ſine dolore.* Unio voluntatum hoc ſane modo fieri nequit (1), ut naturaliter omnium voluntates in unum confundantur, aut ut unus tantum velle incipiat, reliqui omnes velle deſinant: aut ut naturalis voluntatum diſcrepantia, & in diverſa inclinatio ullo modo plane tollatur, in & perpetuam harmoniam combinetur. Sed hoc demum modo multæ voluntates unitæ intelliguntur, ſi unuſquiſque voluntatem ſuam voluntati unius hominis, aut unius concilii ſubjiciat, ut pro voluntate omnium & ſingulorum habendum ſit, quicquid de rebus ad ſecuritatem communem neceſſariis ille voluerit. Nam & illud quiſque velle cenſetur, quod in alium contulit, ſi ipſe

(1) Verbo: translatio voluntatum & virium intelligitur moralis. H.

Ipſe velit. Ὁ καλος καὶ ἀγαθὸς τῆς αὐτοῦ γνώμην τέταχε τῷ διοικοῦντι τὰ ὅλα. καθάπερ οἱ ἀγαθοὶ πολῖται τῷ νόμῳ τῆς πόλεως. *Vir bonus ſuum animum gubernatori univerſitatis ſubmittit: quemadmodum boni cives legi civitatis.* ARRIANI Epictetus L. I. c. 12. Pari ratione talis potentia, quæ omnibus metuenda ſit, conſtitui non poteſt, ut omnes & ſinguli ſuas vires naturaliter in unum transfundant, ipſi deinde plane enerves. Sed hoc dumtaxat modo unus omnium vires poſſidere intelligitur, ſi omnes & ſinguli ſeſe obligaverint, quod eo modo vires ſuas adplicaturi ſint, ſicut ille voluerit. Iſthæc voluntatum atque virium unio ubi facta fuerit, tunc demum civitas, validiſſima ſocietatum & perſonarum moralium, inde emergit. Diſtinctius iſta intelligentur, ſi cogitemus, per ſubmiſſionem voluntatum apud ſubditos non extingui naturalem libertatem voluntatis, per quam de facto velut retrahere poſſunt, quod ſemel dederunt, & detrectare obſequium, quod polliciti ſunt, neque vires & facultates ſubjectorum naturaliter in imperantem transfundi, ita ut verbi gratia robur, quod fuit in lacertis omnium ſubditorum tranſeat in lacertos imperantis: igitur duplici velut pondere librari voluntates, vireſque ſubditorum, ut ad nutum voluntatis imperantium ſe componant. Quorum prius poſitum eſt in ipſo pacto, quo iſti ſeſe hiſce ſubmiſerunt; cui maximam addit vim præceptum Divini Numinis, & religio jurisjurandi (1), quibus tanto major efficacia ineſt flectendis hominum animis, quo magis hi bonam diſciplinam a puero ſortiti ſunt (2), & neceſſitatem atque utilitatem imperii civilis perſpectam habent. Qui autem per animi pravitatem preſſioni hujus ponderis renituntur, dum vel imperium ſtolide æſtimant, velut rem paucorum libidini, ceterorum vexationi repertam, vel tor-

(1) XENOPHON. L. IV. Memorabil. refert, *ubique in Græcia moribus & uſu receptum eſſe, ut jurent cives, velle ſe concordiam colere; idque Sacramentum ubique præſtari.* H.

(2) Quare bene apud Cl. Barbeyracum in nota 1. Jo. CLERICUS monet, principes modo cupiditates coërcere & domitas habere libidines ſtudeant, nec volucrum illarum ſimiles videri velint, quæ libero cœlo volantes, ſanguine ſe paſcant, facillime a civibus ſuis, Numinum ritu, ore obvoluto adorari.

Digitized by Google

torpent & averſantur ultro facere id, quod officium requirit: iſti altero pondere ad capeſſenda imperantium juſſa adiguntur, nempe metu pœnæ & extrinſeca coactione. Cum autem qui alterum coacturus eſt, robuſtior ipſo eſſe debeat, & vero id robur, quo imperantes ſingulorum hominum robur excedunt, inde ſit, quod cives ad nutum ipſorum vires ſuas adplicent: inde quod pravos cives cogere & coërcere poſſint imperantes, ab obſequio bonorum civium eſt. Ceterum ut major virium pars in civitate in manu imperantis ſit, illi, cui imperium legitime partum, & qui vel mediocre ſtudium circa officium ſuum præſtandum oſtendit, in proclivi eſt efficere. Nam & ſemper ſperare poteſt, majorem partem civium divini præcepti, fideique datæ & juramenti memorem fore; & nunquam non majoris & melioris partis ex populo intereſt civitatem tranquillam & ſalvam eſſe, ac legitimis imperantibus auctoritatem ſuam conſtare. Sed & in promtu ſunt aliquot velut machinæ, quibus imperantium potentia inſigniter augetur, uti ſunt loca bene munita, miles perpetuus ſingularibus vinculis imperanti obſtrictus; per quæ quantumvis magna multitudo coërceri poteſt, inermis præſertim & per lata terrarum ſpatia diffuſa; & ubi caute ab imperantibus proſpiciatur, ne in factionem cives conjungantur.

§. VI. Ut autem iſthæc unio penitius intelligatur, ſciendum eſt, quod plures perſonæ phyſicæ, quamdiu in unam perſonam moralem non coaluerunt, quicquid agunt, aut quaſcunque obligationes contrahunt, tanquam ſinguli agant & contrahant, adeo ut tot numero ſint actiones & obligationes, quot ſunt perſonæ phyſicæ. Et quanquam ſæpe multi homines, vocabulo *multitudinis*, quod unitatem videtur notare, ſoleant exprimi; tamen ſi quis accuratius conſideret, multitudo non eſt vox aliqua collectiva, ſeu quæ notat unum ex pluribus conſtans, uti eſt verbi gratia exercitus; claſſis, concio, ſenatus. Sed revera nil niſi multas res notat, abſtrahendo an homogeneæ illæ ſint, an heterogeneæ, collectæ, an diſperſæ. Adeoque multitudo hominum revera non eſt unum aliquid (1), ſed plures homines, quorum unuſquiſque ſuam ſibi habet voluntatem, & ſuam

(1) V. infra §. 14. in fine. H.

ſuum circa omnia proponenda judicium. Et proinde multitudini, prout contradiſtinguitur ſingulis, una & ſeparata a ſingulis actio, aut peculiare jus tribui non poteſt. Unde etiamſi quis in aliqua multitudine extiterit, ſeu multos circa ſe homines habuerit, in unum corpus non conjunctos, quorum plerique aut ceteri omnes aliquid agant, aut contrahant, nec tamen ipſe in id conſenſerit, aut alio modo de iſto actu participaverit, idem actus ad ipſum nullo modo pertinebit. Enimvero ut multitudo aliqua, ſeu multi homines una fiant perſona, cui una actio queat tribui, & cui certa jura competant, quatenus ſingulis opponitur, & quæ jura ſibi ſinguli tribuere non poſſint, neceſſarium eſt, ut voluntates viresque ſuas univerint intervenientibus pactis, ſine quibus plurium natura æqualium conjunctio nequit intelligi.

§. VII. Pacta illa, quibus intervenientibus civitas coaleſcit, quot & qualia ſint, hoc modo inveſtigatur. Si igitur animo concipiamus multitudinem hominum, naturali libertate & æqualitate gaudentium, qui ultro civitatem novam conſtitutum eunt; neceſſum eſt, ut futuri cives primo omnium inter ſe ſinguli cum ſingulis pactum (1) ineant (2), quod in unum & perpetuum cœtum coire velint, ſuæque ſalutis, ac ſecuritatis rationes communi conſilio ductuque adminiſtrare. (Quanquam in iſthoc pacto ut plurimum ſinguli ſibi licentiam emigrationis (3) reſervent (4).) Pactum hocce initur vel pure, vel ſub conditione. Prius fit, quando quis ſeſe obſtringit adhærere iſti cœtui, quæcunque demum regiminis forma pluribus arriſerit. Poſterius, quando hanc

(1) Hoc pactum proinde primum vocari poteſt. H.

(2) Crediderim, tacite plerumque conciliatos fuiſſe, qui ejuſdem Juris & Imperii conſociatione frui vellent; ex qua tamen tacita voluntatis inclinatione, perinde, exſtincta familia regnatrice obligantur cives, ac ſi id expreſſe inter eos conveniſſet. Solet hoc pactum adpellari pactum *primum*. Similiter *voluntas* populi Principibus præſtandi obſequium ex facto ſæpius quam e conventione expreſſa elici ſuevit, & pleræque ideo Reſpublicæ pacto tacito inter eos, qui regerent, & regerentur, coaluerunt. Quæ conventio pactum *ſecundum* appellari ſolet.

(3) Vid. Lib. VIII. c. 11. §. 2.

(4) Vid. *infra* L. VIII. c. 11. §. 2. ſequ. H.

Digitized by Google

hanc conditionem adjecit; ſiquidem introducatur forma regiminis ipſi probata. Hoc porro pactum quando initur, neceſſum eſt, ut omnes & ſinguli conſentiant. Qui non conſenſerit, utut in eodem cum ceteris loco tantiſper verſetur, extra futuram civitatem manet, neque per reliquorum conſenſum, quanquam plures iſti ſint, adſtringitur, ut omnino cœtui ſeſe iſti adjungat: ſed in libertate ſua naturali perſiſtit, in qua ipſi licebit de ſua ſalute proprio ex judicio ſtatuere. Poſtquam autem ejuſmodi cœtus, rudimenta & primordia civitatis præ ſe ferens, memorato pacto coaluit, neceſſum ulterius eſt, ut decretum fiat, qualis forma regiminis ſit introducenda. De hac enim antequam conſtitutum ſit, nihil conſtanter poterit expediri, quod ad communem ſalutem faciat. Heic illi, qui abſolute ſeſe iſti cœtui adjunxerunt, per conſenſum plurium tenebuntur adquieſcere formæ regiminis, quæ pluribus placuit, licet ipſi aliam maluiſſent, ſiquidem velint in loco, quem cœtus iſte inſedit, perſiſtere. Dum enim in pacto nihil exceperunt, intelliguntur ſeſe hac ſaltem in parte ſubmiſiſſe voluntati plurium; cum nulla ratione poſtulare queant, ut reliqui omnes pauciorum judicium ſuo antehabeant (1). Qui autem cum conditione ei cœtui ſeſe adjunxerit, niſi expreſſe in formam regiminis introducendam conſenſerit, membrum futuræ civitatis non fiet, neque majoris partis conſenſu obligabitur.

§. VIII. Post decretum circa formam regiminis novo pacto opus erit (2), quando conſtituuntur ille, vel illi, in quem, vel quos regimen cœtus confertur: quo hi quidem ad curam communis ſecuritatis & ſalutis, reliqui ad obſequium his præſtandum ſeſe obſtringunt; cui ſimul ſubjectio illa & unio voluntatum ineſt, per quam civitas una perſona intelligitur. Ex quo demum pacto perfecta civitas reſultat. Ceterum ubi democratia fuit

(1) Si tamen qui numero ſuperantur, ad ceteros nolint accedere, & defectu ſummæ poteſtatis bellum oriatur, ex jure victoriæ ſubſequentibuſque pactis res erit decidenda. Ipſe Auctor infra c. 5. §. *6.* in conſtitutione democratiæ jus majoris valere negat. H.

(2) Quod plerumque magis perſpicuum eſt, & ſecundum non male nuncupaveris. H.

Digitized by Google

ſuit inſtituta, non ita liquido poſterius hocce pactum adparet; quippe cum iidem diverſo reſpectu ſint imperantes & parentes: in pacto autem duæ diſtinctæ perſonæ requirantur, neque videatur ſufficere diverſus reſpectus, verbi gratia, unus & idem Titius diverſo reſpectu poteſt eſſe pater, & filius, & maritus, & gener, & ſocer, & mercator, &c. ubi ſane nullum erit pactum, ſi Titius qua mercator aliquid promiſerit eidem Titio, qua eſt pater. Enimvero ſciendum eſt (1), in Republica populari ſingulos cives, & concilium, penes quod eſt ſumma rerum, non nudo dumtaxat reſpectu differre, ſed eſſe revera diverſas perſonas, etſi diverſi generis, quibus diſtincta voluntas, diſtinctæ actiones, & jura competant. Quod enim ſinguli cives volunt, id non ſtatim vult populus. Et quod ſinguli cives agunt, non ſtatim habetur pro actione populi, & vice verſa. Neque ſinguli habent ſummum imperium, aut aliquam ejus partem, ſed populus illud habet. Aliud quippe eſt; habere partem imperii; aliud, habere jus ferendi ſuffragium in concilio, penes quod ſummum imperium eſt. Ut hactenus nihil videatur obſtare, quo minus inter concilium populi & ſingulos cives pactum intercedat. Illud fortaſſe non inepte urgeri poſſet; inutile fore tale pactum inter populum imperantem, & cives parentes, quod eo ipſo, dum quis in formam democraticam conſentit, ſuam quoque voluntatem voluntati majoris partis intelligatur ſubjeciſſe; ſimulque jam cuivis per amorem ſui rerumque ſuarum ſat neceſſitatis videatur injunctum, bono publico pro virili invigilandi, cui ipſius quoque ſalus eſt innexa. Nihilominus etſi fortaſſe in democratiis non ita neceſſarium eſt, uti in aliis Rerumpublicarum formis, illud pactum, ſeu mutuam promiſ-

(1) Breviter dici poteſt: cum ſinguli inter ſe pacti ſunt de mutua conjunctione cum voluntatum, tum virium, & iidem porro decernunt, ac paciſcendo ſe obligant, ſummam rerum penes univérſos fore, jam ſingulos in conditionem ſubjectorum conjici, manente tamen pacto primo, qua id ſtare poteſt cum pacto altero, & ut Aristoteles IV. Pol. 4. Μόναρχος γὰρ ὁ δῆμος, σύνθετος εἷς ἐκ πολλῶν. Οἱ γὰρ πολλοὶ κύριοί εἰσιν, οὐχ ὡς ἕκαστος, ἀλλὰ πάντες. *Princeps enim populus fit, junctus unus e multis. Multi namque domini ſunt, non ſane ut ſinguli, ſed univerſi*. Conf. infra §. 12. H.

miſſionem circa exercendum officium imperantis & ſubjecti expreſſe fieri: omnino tamen ſaltem tacite illud interveniſſe eſt intelligendum. Nam ſive decretum illud de introducenda democratia concipiatur per modum nudi placiti multarum voluntatum in unum conſpirantium, ſive per modum pacti ſingulorum cum ſingulis; ſubmittam voluntatem meam concilio univerſorum, ſi & tu idem feceris: tamen ex hoc preſſe conſiderato nulla alia reſultat obligatio, quam ut ſinguli teneantur adquieſcere in illa Reipublicæ forma, quamdiu ab univerſis eadem non fuerit mutata. Atqui in democratiis plus utique obligationis in civibus reperitur. Nam & ſinguli tenentur ſtare decretis & juſſis, a concilio univerſorum profectis; & ſimul in ſingulis eſt obligatio curam Reipublicæ pro virili capeſſendi, & privatum commodum poſt publicum bonum habendi. Quo enim prætexto alias reprehendi aut multari poſſet civis, ideo quod in concilio infrequens deprehendatur? Adparente autem obligatione, neceſſum eſt ejus quoque originem exſiſtere; quæ nulla alia eſt præter pactum, quod innuimus. Sic apud THUCYDIDEM L. II. (c. 40. Ed. Oxon.) civis democraticus, ſtatus Reipublicæ ignarus, *inutilis civis* judicatur (1). Add. quæ cum Charmide diſputat Socrates apud XENOPHONTEM Memorabilium L. III. p. m. 486. Aſt vero ubi ariſtocratiam aut monarchiam conſtitui placuerit, longe liquidius poſterius iſthoc pactum cernitur. Deſignatis enim optimatibus aut rege, fides utique mutuo datur & accipitur, mutuæque præſtationes utrinque oriuntur. Imperio quippe delato & acceptato non minus rex & optimates, quam cives, ad munia antehac indebita adſtringuntur. Ante iſtud pactum non magis cives ad parendum uni aut paucis tenebantur, quam iſte aut hi ad ſalutem civitatis curandam. Mutua autem fides, & ad munia antea indebita obligatio unde niſi ex pacto ortum traxerit? Quæ hactenus de duobus pactis & uno decreto diximus, illuſtrari poſſunt per illa, quæ circa conſtitutionem Regni Ro-

(1) Ἔνι τε τοῖς αὐτοῖς οἰκείων ἅμα καὶ πολιτικῶν ἐπιμέλεια, καὶ ἑτέροις πρὸς ἔργα τετραμμένοις, τὰ πολιτικὰ μὴ ἐνδεῶς γνῶναι· μόνοι γὰρ τόν τε μηδὲν τῶν δε μετέχοντα ὀυκ ἀπράγμονα ἀλλ᾽ ἀχρεῖον νομίζομεν.

Romani memorat Dionys. Halicarnasseus ſub init. Ibi enim primo multitudo hominum ſtruendæ novæ ſedis cauſa confluxit; inter quos utique pactum ſaltem tacitum intervenit. Inde deliberatur ſuper forma Reipublicæ & cum regnum placeret, Romulo demum ſumma poteſtas defertur. Sic & interregno emergente, per quod primo duntaxat pacto cœtus continetur, ſæpe ſuper forma Reipublicæ deliberari ſolet. Vid. deliberatio principum Perſarum apud Herodotum Thalia; Bruti & ſociorum aqud Dionys. Halicarnasseum L. IV. Eſt tamen probe notandum, iſthunc modum generandi civitatem, intervenientibus duobus pactis & uno decreto, eſſe maxime naturalem (1); & omnibus formis Rerumpublicarum communem. Fieri tamen poteſt, ut monar-

(1) Alii tria pacta malunt, Decretum ipſum quoque pacti nomine complectentes. Ajunt enim, conſenſum populi 1) eo tendere, ut cives una vivant, 2] ut imperium adgnoſcant, 3] ut in perſonam quæ imperet, conſpirent. Sed Buddeus Philoſophiæ Pract. P. II. c. 4. ſect. 13. §. 4. obſervat, in Hiſtoria vix unius Reipublicæ exemplum reperiri, quæ ejusmodi conſtituta ſit pactis. Pari ratione Titius Obſ. DLV. n. 3. ternarium horum pactorum numerum Philoſophorum fabulis accenſet, quæ utut ſubtiles ſint, parum tamen intelligantur. Nam ſi quis imperium per vim adipiſcatur, quæ civitatum plerarumque origo ſit, cum eo tantum ſingulos, non cum reliquis paciſci. Verum quamvis deficiat Hiſtoriarum fides contemplatione pactorum expreſſorum, & ſine primo & ſecundo expreſſo civitas intelligi poſſit in Republica occupata; tacite tamen ea interveniſſe & fingi poteſt, & fingi debet, cum gentes omnes id agere videamus, ut & 1) idem populus permaneant & 2] ſemel placita Reipublicæ forma utantur, &, ſi contingeret, ut hodie populus relicta libertate naturali Imperio ſe ſubjiceret civili, alia id via fieri non poſſet. Quidam pactum primum & ſecundum pulpitis & contignationibus comparant, quibus utimur, quando ædificia exſtruimus. Ut enim hæc perfectis ædibus tolluntur, & abjiciuntur; ſic inutiles has conventiones eſſe arbitrantur, quamprimum iis decretum, ſive pactum tertium acceſſerit. Sed hi quoque experientia refelluntur, qua populus exſtincto Principe idem populus manet & eodem plerumque Reipublicæ ſyſtemate delectatur. Pactum autem tacitum Auctor ipſe admittit, p. 135. & pag. praec. 136. nec diffitetur, fieri poſſe, ut primum & ſecundum ſupervacua videantur, ead. pag. praec. Memorabilia ceterum ſunt, quæ ratione ſilentii Hiſtorici de

narchia conſtituatur per unicum duntaxat pactum, ſi nempe multi citra antegreſſam inter ipſos conventionem quiſque pro ſe, ſimul aut diverſo tempore, uni ſeſe ſubjecerint; ad eum fere modum, quo exercitus ex convenis & mercenariis conſtantes colliguntur. Sicuti & illis, qui civitati jam conſtitutæ poſtea accedunt, unica tantum conventione opus eſt, qua ipſi quidem recipi in civitatem petunt, qui autem civitatis perſonam gerunt, eosdem, obſequium ſtipulati, recipiunt. Ceterum non eſt, quod quis fingi iſthæc de pactis civitatem generantibus a nobis exiſtimet, ideo quod pleraturnque civitatum origines primæ ignorentur, aut ſaltem non ita liquido conſtet, illas hoc modo coaluiſſe. Nam id certum eſt, omnem civitatem aliquando ſuam habuiſſe originem. Ante conſtitutionem autem civitatis, neceſſum erat, ut illi, ex quibus civitas conſtat, ejuſmodi vinculo inter ſe non connecterentur, quo poſt civitatem inſtitutam connectuntur. Utque iidem nondum ſeſe ſubjecerint illis, quibus poſtea ſunt ſubjecti. Cum autem conjunctio illa & ſubjectio citra antedictas pactiones facta intelligi nequeat, neceſſum eſt, in coalitione civitatum easdem ſaltem tacite interveniſſe. Nihil autem obſtat, quo minus alicujus rei origines ratiocinando inveſtigari poſſint, utut de iisdem nulla literarum monumenta extent.

§. IX. Hoc loco fuerit operæ pretium, ſententiam *Hobbeſii* paulo preſſius expendiſſe; qui in generatione civitatum unum duntaxat agnoſcit pactum ſingulorum cum ſingulis; ac paſſim inculcat, inter regem optimateſve, & cives nullum pactum intercedere. Equidem quid cauſæ iſtum ad talia adferenda moverit, ſatis colligitur ex ſcopo librorum ipſius politicorum, quem in *Leviathane* non obſcure præ ſe fert. Scilicet oppugnatum id potiſſimum ſeditioſos illos homines, qui ſuperioribus luſtris poteſtatem regiam in ordinem redigere, ſubjectiſque ſubjicere, vel potius penitus extinguere laborabant. Quibus ut iſthoc rebellionis prætextum eripe- ret,

de his pactis pro recepta ſententia differit LOCKIUS de Gubernatione Civili, c. 7. §. 101. & ſeqq. cui addendus SIDNEJUS in libello *de Gubernatione* ejuſdem argumenti, c. 3. Sect. 25. & 33. pag. 282. & ſeqq. verſionis Gallicæ.

Digitized by Google

ret, fidem inter regem & cives eſſe reciprocam; ubi ille, quæ pacto promiſerit, non ſervarit, hos quoque obſequio liberari: neve turbulenti cives quævis regis facta ipſis diſplicentia in crimen violatæ fidei trahere poſſent; negare inſtituit, ullum pactum inter regem & ſubjectos exſiſtere. Et cum in animum induxiſſet, omnibus regibus vere talibus abſolutam & illimitatam poteſtatem adſtruere; conſequens erat omne pactum hinc exterminare, quippe quod præcipuum videbatur limitandæ poteſtatis inſtrumentum. Enimvero quanquam poteſtatem regiam ſacroſanctam præſtari, & ab importunorum hominum vellicationibus vindicari generis humani quam maxime interſit; non tamen ideo neceſſarium fuerit ea, quæ in manifeſta luce ſunt poſita, abnegare, & pactum nolle agnoſcere, ubi extat mutua promiſſio circa præſtanda ea, quæ antea erant indebita. Dum ultro principi me ſubjicio, obſequium ipſi promitto, defenſionem mihi ſtipulor. Princeps dum me civem recipit, defenſionem mihi promittit, obſequium a me ſtipulatur. Ante eam promiſſionem neque ego ipſi obſequi, neque iſte me defendere, ſaltem ex obligatione perfecta, tenebatur. Quis ejuſmodi actum ex claſſe pactorum velit excludere? Neque ideo tale pactum redditur ſupervacuum, quod inter eos, qui ultro ſibi regem imponunt, prius conventio videatur extare de hoc vel illo in ſolium evehendo. Nam uti nuda electio citra electi acceptationem huic in eligentes nihil poteſtatis confert: ita ex negotii natura ſatis intelligitur, eos, qui alteri ultro in ſe poteſtatem conferunt, velle, ut hicce, in ejus exercitio tendat ad finem iſti poteſtati præfixum: & hunc quod delatum fuit ea lege ſuſcepiſſe, ut ne per ipſum fine ſuo eligentes excidant. Igitur qui alicui imperium deferunt, ut ipſi ſimul promittunt, quæ natura ſubjectionis requirit; ita ſibi contra ſtipulantur ab ipſo procuranda ea, propter quæ imperia civilia conſtituuntur. Quod quid aliud eſt, quam pactum inire?

§. X. Neque vero, admiſſo pacto inter regem & cives; illa incommoda, quæ Hobbesius videtur ob oculos habuiſſe, neceſſario conſequuntur. Equidem id habent omnia pacta, ut ad certi quid præſtandum neceſſita-

ſitatem aliquam afferant. Verum quam maxime differunt illa pacta (1), quibus quis ſeſe alteri ſimul ſubjicit, ab iſtis, per quæ neuter in alterum imperium accipit. Pacto utique conſtituitur jus domini in ſervum, ſaltem qui ultro ſervitio ſuccedit; poteſtas patria in eum, qui ſeſe arrogandum præbet; imperium ducis in milites mercenarios. Et tamen hoc non obſtat, quo minus illis imperandi facultas competat, his obſequii neceſſitas incumbat; neque his ſtatim licet, frænum excutere, ſi juſſa imperantium parum arriſerint. XIPHILINUS Epit. Dionis in vita Neronis: πᾶσα ἰχὺς αὔταρχος παρ' ἰδιώτῳ δ' θεῖσα τῷ πότε δόντος αὐτὴν εὐθὺς ἀπαλλάττεται, καὶ τῷ λαβόντι κατ' ἐκείνου προσγίνεται. *Summum imperium, poſtquam eſt a privato alicui delatum, ſtatim tranſit ab eo qui detulit, & illi, qui accepit, contra eum qui dedit, accedit* (2). Scilicet in pactis, a quibus ſubmiſſio voluntatis & virium abeſt, certæ & definitæ præſtationes deſignantur, invicem exhibendæ ex intrinſeco conſcientiæ impulſu: & ubi quis ultro iſtas implere detrectaverit, nil niſi bellum, aut communis utrique domini coactio ſupereſt. Sed in pactis, ubi unus alteri ſubjicitur, penes hunc eſt definire, quid ab illo debeat præſtari; ſimulque facultas in eundem collata nolentem ad iſta compellendi; qualis facultas haudquidquam reciproce illi in hunc competit. Unde imperans violati pacti nequit argui, niſi aut omnem Reipublicæ curam abdicaverit, aut hoſtilem in ſuos animum induerit (3), aut manifeſte a regulis gubernandi, abs quarum obſervatione tanquam a conditione cives obſequium ſuum ſuſpenderunt, dolo malo diſceſſerit. Quæ cuivis imperanti in perpetuum evitare facillimum eſt, modo cogitare velit,

(1) Quæ ſupra ad L. III. c. 9. §. 8. H.

(2) Valentinianus Imperator militibus, qui ſe Imperatorem fecerunt, poſtulantibus, quod ipſi non probabatur, reſpondebat, referente THEODORETO L. IV. c. 5. Ὑμέτερον ἦν, ὦ ϛρατιῶται, βασιλέως μὴ ὄντος, ἐμοὶ δοῦναι τῆς βασιλείας τὰς ἡνίας. Ἐπεὶ δὲ ταύτην ἐδεξάμην ἐγὼ, ἐμὸν λοιπὸν οὐχ ὑμέτερον τὸ περὶ τῶν κοινῶν διασκοπεῖσθαι πραγμάτων. *Veſtrum fuit, milites, cum Imperator nullus eſſet, mihi tradere imperii hujus habenas. Eas ex quo adeptus ſum, de cetero non veſtrum, ſed meum diſpicere, quid Reipublicæ expediat.* H.

(3) V. infra c. 8. §. 7. & 8. H.

Digitized by Google

ne ſummos quidem mortalium humanæ ſortis legibus eſſe ſolutos; *neque unquam deceptum eſſe principem, niſi qui prius ipſe decepit*. Plinius Paneg. (p. 66. in fine). Denique aut deterrimum aut ſtolidiſſimum oportet eſſe principem, qui id non poſſit efficere, ut majoris aut validioris partis de populo interſit, ipſius ſtatum ſalvum eſſe. Ad quod obtinendum ut omnibus viribus connitatur princeps, movere ipſum debet illud apud Livium L. VIII. c. 21. *An credi poſſe ullum populum, aut hominem denique in ea conditione, cujus eum pœniteat, diutius quam neceſſe ſit, manſurum?* Si porro majoris partis populi interſit, principis ſtatum ſalvum eſſe, quod non poteſt non contingere, ſi juſtitiam & prudentiam in conſilium adhibuerit, ejus fortuna ſat firmo nixa ſtat talo (1). Si quis iſtud obtinere nequeat, is cuivis potius negotio, quam imperio idoneus exſiſtit.

§. X[illegible]. Examinemus paulo curatius rationes, quibus aſſertionem ſuam Hobbesius ſuperſtruit. Ubi initio quidem arbitramur inconveniens eſſe, quod obligationem civium adverſus imperantes derivatum it ex tali pacto, *quo unuſquiſque unicuique ceterorum ſeſe obliget ad non reſiſtendum voluntati illius hominis, cui ſe ſubmiſerit*; de Cive cap. V. §. 8. Equidem qui inter ſe convenerunt de conferendo in aliquem imperio, intelliguntur quoque in id conſenſiſſe, ut omnes ſuam voluntatem illi ſubjiciant, ſeu ut iſtius voluntas voluntatem omnium in gerenda Republica repræſentet. Nec infrequens eſt ejuſmodi conſenſum de conferendo in aliquem imperio, ut & leges, ſub quibus imperium alicui defertur, mutuis populi pactis, & juramentis ſtabiliri. Diſtincta tamen utique ſunt, inter ſe conſpirare de imperio in Cajum conferendo, & imperium Cajo deferre fide data acceptaque. Porro quo minus cives quoque mutuo inter ſe fidem dent de obſequio regi præſtando, nihil repugnat. Sicuti & talia pacta dantur ubi omnes pro uno, & unus pro omnibus ſeſe obligant. Ut tamen illud omnino fiat, non eſt neceſſarium, neque uſu adeo frequentatum. Qui in civitatem recens recipitur, regi ipſi fidem

(1) V. Aristoteles V. Pol. 8. Conf. IV. Pol. 12. V. Pol. 9. VI. Pol. 5. H.

fidem dat: nullibi quantum nobis conſtat, exigitur, ut cum reliquis civibus ſuper obſequio regi præſtando paciſcatur. Denique & valde periculoſum videtur, ex ejuſmodi pacto cum quolibet concive obligationem erga regem derivare; jus meum in tuam gratiam in regem transfero, ut & tu jus tuum in eundem transferas in meam gratiam. Nam hoc modo quilibet civis obſequii ſui neceſſitatem videbitur ſuſpendiſſe ab obſequio cujuslibet civis; & conſequenter, altero non præſtante obſequium, & reliqui liberi forent. Atqui vel eam ob cauſam neceſſarium eſt, quemlibet civem pro ſe, & citra conditionem obſequii alieni ſummo imperanti obſtringi, ut ſi maxime unus vel alter frænum mordeat, imperans ceterorum viribus uti queat, ad refractarium iſtum in ordinem redigendum. Neque minus incongruum eſt, quod Idem c. 6. §. 13. tradit; *obligationem ad præſtandam ſummo imperio civili obedientiam non immediate naſci ex eo pacto, in quo cives omne jus ſuum ad civitatem tranſtulerunt; ſed mediate, nempe ex eo quod ſine obedientia jus imperii fruſtra eſſet, & per conſequens civitas omnino conſtituta non fuiſſet*. Sed quid ambagibus opus, ubi recta & plana via licet incedere? Nam quæ ipſum moviſſe videtur ratio inanis eſt. Scilicet tacite præſupponit; de quibus pacto fuit conventum, illa non poſſe jure detrectari. Atqui poſſe a Rege aliqua jure juberi, quæ civis jure poſſit detrectare, exempli gratia, ſi rex jubeat, ut me, aut ipſum regem, aut patrem condemnatum interficiam. Ergo ex alio fonte, quam ex pacto cum rege, obſequium civium derivandum. Enimvero nos examuſſim ſibi invicem reſpondere aſſerimus poteſtatem regis legitimam, & officium civium; adeoque pernegamus, a rege jure quid poſſe imperari, quod ſubjectus jure poſſit detrectare. Neque enim rex plura jure jubere poteſt, quam quæ cum fine ſocietatis civilis inſtitutæ congruunt, aut congruere judicantur (2). Si quid contra hujus finem dolo aut per veſaniam juſſerit, haudquidquam jure id

D 2 face-

(1) Houtuyni eandem ſententiam tuentis argumenta expendi Diſſertat. de Mod. conſtit. civitat. ſect. 2. §. 2. H.

(2) Aliter tamen ſupra rationes ſubduxiſſe videtur Auctor ipſe L. I. c. 5. §. 4.

Digitized by Google

facere cenſebitur. Verum an quibuſvis ejuſmodi juſſis ſubjecti poſſint reſiſtere, alia quæſtio eſt, quam alio loco excutiemus (1). Quæ exempli cauſa adferuntur, ad rem nihil faciunt. Sane ſi contingeret, ut rex alicui talia jure poſſet injungere, id eſt, ut tale quid a cive patrari ad ſalutem Reipublicæ facere videri queat, ſubditus jure juſſa non detrectabit. Vid. Judic. IX. 54. 1. Samuel. XXXI. 4. ZONARAS Part. III. memorat, cum Theophilus Imperator timore tanquam compedibus vinctus ſtaret, Manuel ſtricto enſe; niſi me, inquit, ſecutus fueris, te perimam. Præſtat enim, te mori, quam ab hoſtibus captum Romanæ Reipublicæ tantum imprimere dedecus. Quibus minis ægre ſoluto ſtupore, eum ſecutus evaſit. Quin & *βασιλεῦσιν ἄμεινον τεθνάμεν ἐν πολέμῳ, ἢ χείροσιν ἀμφιπολεύειν*, *regibus ſatius eſt in bello occumbere, quam vilioribus ſervitutem ſervire*. (2) QUINTUS CALABER L. XIII. Ubi autem talia juſſa ratione deſtituuntur, & ob ea recuſata civis interfectus fuit, nemo ſanus puto jure iſtum cæſum dixerit. Quod porro IDEM c. VI. §. ult. jus in regem a civibus collatum dicit per modum *donationis*, id ne ad ipſius quidem tradita congruit. Donatio eſt, cum ex una duntaxat parte jus in alterum transfertur. Vid. IDEM c. 2. §. 8. 9. Atqui quando in regem confertur imperium, eſt mutua juris translatio, ſeu reciproca promiſſio. Cives ſpondent obſequium, rex procurationem Reipublicæ; ad quæ ante iſtum actum neuter tenebatur. Uti enim ante collationem imperii licebat civibus reſiſtere juſſis Caii, quem poſtea regem conſtituerunt; ita Cajus iisdem defenſionem aut curam ſui poſtulantibus itidem poterat reſiſtere, ſeu eandem ipſis tanquam indebitam denegare. Conf. Lucæ XII. 13. 14.

§. XII. NEQUE major efficacia ad tollenda pacta inter imperantes & ſubjectos ineſt illis rationibus, quæ adducuntur c. 7. §. 7. ſeqq. Ubi probare primo vult, democratiam non conſtitui per pacta ſingulorum cum populo, ſed mutuis pactis ſingulorum cum ſingulis. Argumento utitur, quia in omni pacto prius debent exſi-

ſtere

(1) Infra c. 8. §. 1. H.

(2) Qui locus Zonaræ parum ad rem facit. Non enim, ut vel ſola inſpectio ejus docet, de juſſu principis duriore, ſed de inſolentiore civis reſponſo agit.

Digitized by Google

ſtere perſonæ paciſcentes, quam ipſum pactum. Atqui ante conſtitutam civitatem populus non exſiſtit, utpote ubi non erat una perſona moralis, ſed multitudo perſonarum ſingularium. Igitur ante civitatem conſtitutam non potuiſſe pactum iniri inter populum & cives. Poſt conſtitutam autem civitatem tale pactum iniri fuiſſe inutile; quia populus voluntate ſua voluntatem civis illius, cui ſupponitur obligari, complectitur, ideoque ſe poteſt liberare arbitrio ſuo, & conſequenter actu liber eſt. Enimvero patet, tertium adhuc dari. Ante conſtitutam civitatem multi homines non ſunt populus, id eſt cœtus democraticus. Ergo non poteſt cum ipſo, ut tali, pactum iniri. Poſt civitatem conſtitutam fruſtra eſt iniri pactum, hoc ſenſu, ut unus vel alter civis velit peculiariter paciſci cum populo circa adminiſtrationem Reipublicæ. Nam cui democratica forma probatur, is intelligitur eo ipſo ſeſe obligaſſe ad parendum decretis a majori parte populi profectis; cui obligationi per peculiare pactum derogaretur. Aſt vero in ipſa conſtitutione civitatis democraticæ potuit iniri, & eſt revera initum pactum mutuum inter populum, & ſingulos; quod quale ſit, jam fuit expoſitum. Pari modo nihil aget, qui ſic colligit: maritus cum uxore nullum potuit inire pactum; quia ante nuptias illa nondum fuit uxor; poſt nuptias paciſci fruſtra eſt, ubi jam ſuam voluntatem ſubjecit voluntati mariti. Potuit quippe pactum iniri eo ipſo, dum uxor fit vel deſignatur. Non multum diſpari ſophiſmate quondam ludebat Epicurus: *Quando nos ſumus, mors non eſt, quando mors eſt, nos non ſumus; mors ergo nihil ad nos. Quam argute nos feſellit. Quaſi vero tranſacta mors timeatur, quia jam ſenſus ereptus eſt; ac non ipſum mori, quo ſenſus eripitur. Eſt enim tempus aliquod, quo & nos jam non ſumus, & mors tamen nondum eſt. Idque ipſum videtur miſerum eſſe, cum & mors eſſe incipit, & nos eſſe deſinimus.* LACTANTIUS Diu. inſtit. L. III. c. 17. Deinde ſi vel maxime quis in democratia tale pactum non poſſit animo concipere (1), aut inutile id arbitretur, tamen exinde non licebit idem excludere ab aliis Rerumpublica-

(1) Ut Ulricus HUBERUS, de cujus ſententia diſquiſivi Diſſertat. de Mod. conſt. civit. ſect. 2. §. 6. H.

Digitized by Google

blicarum formis, ubi qui regunt, & qui reguntur, tanquam perſonæ naturales differunt. Nam heic utique pactum requiritur, quo illi obſtringantur curam Reipublicæ capeſſere, & ſalutem populi pro ſumma lege habere: hi vero obſequium iiſdem promittant. Inde conſtat, quid ſentiendum ſit de illa theſi Hobbesii de Cive c. 7. §. 9. *Quoniam cives non paciſcentes cum populo, ſed mutuis inter ſe pactis tenebantur ad omnia, quæ populus faceret, tenebantur inde ad factum populi tranſferentis jus civitatis in optimates aut regem*. Neque enim ſequitur: ſi concilio populi placuit ſummam rerum transferre in optimates aut regem, ſinguli eo decreto ſtare tenentur; ergo inter populum transferentem imperium, & optimates aut regem, in quos idem transfertur, nullum pactum intercedit. Sed nec validius eſt alterum *Ejuſdem* argumentum: regem quanquam a populo electum non potuiſſe ad quidquam ab eo obligari; nam eo electo *populum* ſimul diſſolvi, perireque rationem illam, quam habebat ut *perſona*; quare perire quoque una & diſſolvi quæ ad perſonam facta erat, obligationem. Enimvero quod fundamenti loco heic ſubſternitur, ſublata perſona, tolli quæ adverſus illam erat obligationem; intelligendum eſt de illis caſibus, quando perſona naturali morte extinguitur, aut quando qualitas illa, ſuper qua obligatio unice fundabatur, expirat. Atqui quando populus liber in regem transfert imperium, neque ipſe populus naturali morte extinguitur, neque obligatio regis eſt fundata in ea qualitate populi, qua liber intelligitur, ſed qua deinceps erit cœtus civium unius imperio ſubjectus. Quemadmodum procus paciſcens cum virgine poſt conſummatum matrimonium non poteſt excipere, obligationem adverſus eam periiſſe, quod non amplius virgo ſit, qualis erat cum pactum iniretur. Nam obligatio proci non fundabatur ſuper qualitate virginitatis, ſed contrahit cum virgine, qua deinceps conditionem uxoris eſt ſubitura. Et rege conſtituto, populus diſſolvitur hactenus tantum, quod ſummum imperium non amplius ſit penes concilium, ex univerſis conſtans; haudquidquam autem diſſolvitur in multitudinem nullo vinculo connexam, ſed manet unus cœtus, quem unum imperium, ſimul-

Digitized by Google

ſimulque primogenium illud pactum continet (1). Scilicet imponit *Hobbeſius* ſimplicioribus ambigua ſignificatione vocabuli *populus*. In democratiis populus notat univerſitatem civium, quæ diverſo reſpectu ſimul regit, & regitur: in ariſtocratiis & regnis notat univerſitatem civium, quæ regitur, Vid. IDEM de Cive cap. 13. §. 3. Atqui quis negare velit adverſus ejuſmodi populum, monarchæ aut optimatibus ſubjectum, poſſe ſubſiſtere obligationem, etſi contracta fuerit eo tempore, quo ille adhuc liber erat, ſed in eventum & intuitu futuræ ſubjectionis? Denique ipſe HOBBESIUS Leviath. in calce (2) expreſſe dicit, Deum Judæorum Regem fuiſſe factum vi pacti inter ipſum & hos initi. Quare igitur pactum inter regem, hominem & cives negare velit? Et paulo ante tradiderat; quando quis ſeſe victori ſubmittit, is neceſſario tanquam verus ſubditus obligatus tenetur; nam *contractus* legitime initus recte violari abrumpive nequit.

§. XIII. PER iſthæc igitur pacta hominum multitudo unita civitatem conſtituit, quæ ad modum unius perſonæ concipitur, intelligentis & volentis, aliaſque actiones peculiares a ſingulorum actionibus ſeparatas edentis. Unoque nomine ab omnibus hominibus particularibus diſtinguitur atque dignoſcitur; (STATIUS Achilleid. L.I. (v.457.458. & ſeqq.) *Sparſa ac diſſona moles in corpus vultumque coire, & rege ſub uno diſpoſi-*

 ta

(1) Sive in quo populus eſt pacto primo colligatus; & ſubjecti pariter ac ſummus imperans pacto ſecundo invicem devincto. Quod igitur HOBBESIUS opponit porro, ita civitatem ſibimet ipſi obligatum iri, facile refellitur: Nam quod abſurdum ipſi videtur, non eſt in ſubſtantiis compoſitis, qualis eſt civitas, idem agere in ſe ipſum, diverſa tamen ratione. Id quod exemplo hominis liquidum fit, cujus animæ partes in ſe mutuo, & tota anima in corpus, & corpus in animam, & corporis pars una in aliam agit. Conf. infra c. 5. §. 8. & c. 6. §. 13. H.

[2] Locum hunc Hobbeſii in Diſſert. de Interr. §. 7. ſic laudat Auctor, *Hobbeſius Leviath. concluſ.* Neque tamen quicquam his, quæ adferuntur, ſimile, vel in capite extremo, vel in Appendice legitur. Is igitur adhuc veſtigandus erit ab iis, quibus otium eſt. Quod autem ad Regnum Dei in Iſraëlitas attinet, conſulendum c. 35. & 40. & ratione conventionum inter victorem & victos c. 20. Leviathanis.

Digitized by Google

ta eſt.) nec minus peculiaria jura habet, ac res proprias, quæ neque ſinguli, neque multi; neque adeo omnes ſimul, remoto eo, qui ſummum habet imperium, aſſerere poſſint; abs qua itidem peculiares actiones proficiſcuntur, quæ ſinguli haudquidquam ſibi tribuere aut arrogare queant. *L.6. §. 1. D.de Diviſ. rerum. L. 10. §. 4. D. de in Jus vocando L. 7. §. 1. D. Quod cujuſque univerſ. nom. L. 1. §. 7. D. de Quæſtionibus.* Add. SENECA de Beneficiis L. VI. c. 19. 20. Unde civitatis hæc commodiſſima (1) videtur definitio (2), quod ſit perſona moralis compoſita, cujus voluntas, ex plurium pactis implicita & unita, pro voluntate omnium habetur, ut ſingulorum viribus & facultatibus ad pacem & ſecuritatem communem uti poſſit. Illa enim definitio, quæ extat apud DIONEM PRUSÆUM in Boryſthenica: (Orat. 36. p. 443. Edit. Pariſ. Morell.) Πόλις ἐςὶ πλῆθος ἀνθρώπων ἐν ταυτῷ κατοικέντων, ὑπὸ νόμε διοικέμενον, ex Græcanicæ politicæ principiis (3) extructa, alio fortaſſe loco a nobis diſcutietur. Qua non multo melior eſt definitio civitatis Platonicæ tanquam perfectiſſimæ apud APULEJUM de Philoſophia: *Civitas eſt conjunctio inter ſe hominum plurimorum, in quibus ſunt regentes, alii citeriores, conjuncti inter ſe concordia, & in-*

(1) Mutuam, obſervante id TITIO Obſ. DLVII. hanc definitionem Auctor ſumſit ab HOBBESIO de Cive c. 5. §. 9. confunduntur ea tamen civitas & Princeps, atque de illa quamvis auſpicetur Auctor; in hoc tamen deſinit deſcriptio ejuſdem. Melior eſt ea CICERONIS L. III. de Republica, qua Civitas dicitur multitudo juris conſenſu, & utilitatis communione ſociata. Dilatavit eam Celeb. OTTO ad Offic. L. II. c. 6. §.10. utpote cui civitas eſt conſociatio multorum patrumfamilias, inæqualis & rectoria, per unionem voluntatum & virium, ſub eodem ſummo imperio, juris fruendi & communis ſalutis cauſſa contracta.

(2) A qua non longe abit, quam habet HOBBESIUS de Cive c. 5. §. 9. Quod ſi quis alio, quam perſonæ, reſpectu civitatem conſiderare velit, poterit eam definire hoc modo: eſt ſocietas multorum hominum, mutuis eorundem pactis conflata, ac poteſtate inſtructa, quæ ſingulorum viribus ac facultatibus ad vitam ſecuram & beatam uti poſſit. H.

[3] Imo hæc definitio non Græcanicæ tantum Politicæ principiis, ſed Imperio Civili *omni* ſatis convenit, ut Orationem totam perlegentibus ſtatim manifeſtum erit.

Digitized by Google

& invicem ſibi atque auxilium deferentes, iiſdem legibus, rectis tamen, officia ſua temperantes, unamque civitatem, iisdem manibus illam futuram, & eadem velle atque eadem nolle incolarum mentes aſſueverunt. Civitatem porro, tanquam hominem aliquem artificialem, ingenioſe delineavit HOBBESIUS in Prooemio Leviathanis, in quo *is, qui ſummam habet poteſtatem*, eſt pro *anima*, totum corpus vivificante & movente: *magiſtratus & præfecti*; artificiales *artus* ſunt: *pœna & proemia*, ſummæ poteſtati appenſa, & a quibus membra ad ſuum cujusque opus perficiendum incitantur *nervi*; qui idem faciunt in corpore naturali: *divitiæ ſingularium hominum*, pro *robore*: *ſalus populi* pro *negotio*: *conſiliarii*, per quos ea, quæ cognitu neceſſaria illi ſunt, ſuggeruntur, pro *memoria*: *æquitas legeſque* pro artificiali ratione. *Concordia*, *ſanitas* eſt, *ſeditio morbus*, *bellum civile*, *mors*. Denique *pacta*, quibus partes corporis hujus politici conglutinantur, imitantur divinum illud verbum *fiat*, ſeu *faciamus homines*, a Deo prolatum in principio, cum crearet mundum. Unde & obiter adparet, ISOCRATEM in Areopagitico & Panathenaico *non recte formam Reipublicæ pro civitatis anima venditare* (1), *cujus ea vis ſit, quæ mentis in corpore*. Cum forma Reipublicæ potius ſit in civitate idem, quod in corpore humano eſt ſtructura & diſpoſitio omnium membrorum & partium.

§. XIV. CETERUM voluntas civitatis exſerit ſeſe vel per unam perſonam ſimplicem, vel per unum concilium, prout in illam, aut hoc ſumma rerum fuit collata. Ubi penes unum hominem eſt imperium, civitas velle intelligitur, quodcunque iſti homini, (cui ſanam rationem conſtare præſupponitur (2),) placuerit, & qui-

(4) Verba ejus ſunt: Ἔςι γὰρ ψυχὴ πόλεως ἀδὲν ἄλλο, ἢ πολιτεία, τοσαύτην ἔχυσα δύναμιν, ὅσην περ ἐν σώματι φρόνησις. Quæ male vertit Hieronymus Wolfius: *Nec enim ulla alia civitatis anima eſt, quam forma Reipublicæ* &c. cum verti debuiſſet: *quam Reſpublica*, hoc eſt, ordo civitatis. Quod ARISTOTELES quoque dixit IV. Pol. 12. & eſt veriſſimum. H.

(1) Quod tum demum admittit TITIUS Obſ. DLIX. ſi & priora omnia adſint, & ſecundum præſcriptum legum fundamentalium agat Princeps. *Sed ubi*, addit Titius, *illa in tanta libertate obſervantur? ut facile liqueat, quanto periculo vita & for-*

quidem circa negotia, quæ ad finem civitatum ſpectant; non item circa alia. Sic, verbi gratia, ſi rex bellum decernat, ſi pacem faciat, ſi fœdus ineat, civitas hoc voluiſſe & feciſſe dicitur, non item, ſi edat aut bibat, ſi dormiat, ſi uxorem ducat, ſi vitia patret. EURIPIDES Supplicibus (v. 1188. & ſeqq.) Τόνδε δ' ὀμνύναι χρεὼς Ἄδραστον· οὗτος κύριος τύραννος ὢν, πάσης ὑπὲρ γῆς Δαναϊδῶν ὁρκωμοτεῖ. *Jurare convenit Adraſtum. Is Dominus & rex exſiſtens jurabit nomine univerſæ terræ Danaidum*. Unde & inter voluntatem Monarchæ publicam, quæ voluntatem civitatis repræſentat, & ejuſdem voluntatem privatam, qua velut quivis alius homo circa negotia non-publica utitur, diſtingui poteſt. Ubi quæſtio oritur, quid ſi ille, penes quem voluntas civitatis eſt, ſecus velit, quam debebat, adeoque in exercitio voluntatis publicæ peccet, num & quæ abs ejuſmodi depravata prodit actio, pro actione civitatis habenda ſit? Nam qui voluntatem ſuam Principis voluntati ſubmiſit, idem intelligitur ea intentione, ut ille nihil velit, niſi quod e re civitatis, juſtumque ſit. Heic dicendum videtur, actionem ex abuſu ac pravitate voluntatis publicæ procedentem, in ſe quidem eſſe actionem publicam, & civitatis; quia ab imperante ſuſcipitur, ut tali. Sic ſi Monarcha aut Senatus malas leges ferat, male jus dicat, ineptos magiſtratus conſtituat, injuſta bella moveat, actus utique publicos exercet. Si auriga currum evertat, aurigæ illa actio eſt, ſed imperiti aut negligentis. Enimvero in foro divino (1) de tali actione nemo tenetur, niſi qui conſenſu ſuo poſitivo & efficaci ad eam influxit. Unde de publico delicto rei non ſunt ſubditi, aut qui ex concilio imperante diſſenſerunt, & a majore parte victi ſunt. Quæ tamen incommoda in cives immerentes ex ejuſmodi delictis publicis redundant, inter illa mala ſunt referenda, quibus humana conditio in hac mortalitate obnoxia eſt, quæque adeo ut ſterilitas, aut nimii imbres, & cetera naturæ mala toleranda ſunt. Quanquam ad iſta incommoda præcavenda non exiguam habere efficaciam deprehenduntur leges fundamentales, bona diſciplina, &

cum-

fortunæ ſubditorum, imo & vicinorum imbellium, hoc rerum ſtatu ſint expoſitæ.

[1] Vid. infra c. 6. §. 6. H.

cumprimis religio. Ex adverſo autem conſequens eſt, quidquid vel ſinguli cives, vel multi, vel etiam omnes, excluſo rege, aut citra vel contra ejus auctoritatem & juſſum voluerint aut egerint, non ſolum circa poſterioris, ſed & circa prioris generis negotia, id haudquidquam pro voluntate aut actione civitatis eſſe habendum; ſed pro voluntate & actione privata: imo tot erunt voluntates, tot actiones, quot numero ſunt homines, qui aliquid voluiſſe aut egiſſe dicuntur. Idem quoque cenſendum eſt, ſi quid a ſingulis aut multis fiat privato auſo citra auctoritatem & juſſum ejus concilii, penes quod ſumma rerum eſt. Unde inter ſeditioſas opiniones, & quæ ad internam civitatis compagem ſolvendam faciunt, in monarchia cumprimis, ab Hobbesio de Cive c. 12. §. 8. refertur, quod vulgo non ſatis diſtinguant inter civitatem ſive *populum*, & *multitudinem*. Nam populus ſive civitas eſt unum quid (1), unam habens voluntatem, & cui una actio tribui poſſit. Quorum nullum de multitudine ſubditorum, imperium habenti homini aut concilio contradiſtincta, dici poteſt. Etſi quod dicto loco ſequitur: *Populus in omni civitate regnat*, affectatione argutiarum inane evadat. Nam *populus* vel notat totam civitatem, vel multitudinem ſubditorum. Priori ſenſu reſultat inepta locutio; *populus, id eſt, civitas in omni civitate regnat*: poſteriori falſa: *populus, id eſt, cives regi contradiſtincti in omni civitate regnant*. Pro eo autem, quod ſequitur; *in monarchiis populus imperat; vult enim populus per voluntatem unius hominis*; planius dicendum fuerat; in civitate monarchica id voluiſſe cenſetur civitas, quod voluit monarcha. Nec in alium ſenſum explicandum illud paradoxum: *Rex eſt populus*. Cetera ſatis recte ſeſe habent; quod nempe vulgus de magno hominum numero ſemper loquatur tanquam de populo ſeu civitate, dicatque, rebellaſſe civitatem contra regem, quod eſt impoſſibile: & populum ſeu civitatem velle & nolle, quod volunt & nolunt moleſti & muſſitan-

[1] Nimirum populus, perinde ut civitas definitur a Cicerone apud Augustinum L. II. de Civit. Dei c. 24. *cœtus multitudinis, juris conſenſu & utilitatis communione ſociatus*. At vox populi interdum aliter accipitur. Vid. ſupra §. 12. H.

Digitized by Google

tantes cives, ſub prætextu populi cives contra civitatem, ſubditos contra imperantem animantes.

§. XV. Ast ubi ſumma rerum eſt collata in concilium, ex pluribus hominibus conſtans, quorum quisque ſuam ſibi retinet voluntatem; definiendum prius eſt, quota pars in unum conſpirans voluntatem totius concilii, adeoque & civitatis repræſentet. Nam alias uti nemo tenetur alterius potius, quam ſuam ſententiam ſequi, niſi voluntatem ſuam iſtius voluntati ſubjecerit; ita licet quis ſocietatem cum aliis injerit circa negotia communi conſilio tractanda, ſi tamen ſibi expreſſe reſervaverit, quod ad nihil velit teneri, in quod non ipſe conſenſerit, haudquidquam ipſum ſtringet, quod a pluribus fuit decretum. Hinc & collegia dantur (1), ubi unius diſſenſus ceterorum omnium conſenſum reddere irritum poteſt. Etſi, ubi quis rationem plane audire nolit, & per ſolam pertinaciam ceteris recte ſentientibus obnitatur, tanquam incommodus ſocietate ejici, aut quandoque etiam malo coërceri queat. Quanquam enim hic non teneatur ex ſuo conſenſu ad ſequendam majoris partis ſententiam; tenetur tamen ex generali lege, ut ceteris ſeſe commodum præbeat, & ut pars ſeſe conformet ad bonum totius. Quo loco & addi poteſt, quod apud Petrum Suavem Hiſt. Concil. Trident. L. IV. p. m. 788. diſputatur, Gallos decretis Concilii non teneri, quod contra id proteſtati eſſent; ubi Parlamenti Pariſienſis ſententia quoque adducitur: *Totius univerſitatis auctoritatem ad majorem partem transferri, cum cauſa omnium eſt communis, & ſingulos non attingit: verum quando tota cauſa ad omnes ſpectat, & ſua ſingulis pars debetur, hoc caſu uniuſcujuſque aſſenſum eſſe neceſſarium, & prohibentis conditionem potio-*

[1] Quod apud Belgas ſub principatu haud imprudenter introductum, libertati periculoſum eſſe, ſcribit H. Grotius L. IV. Annal. Belgicor. ad A. MDLXXXIV. ni pro jure ſuccedant prudentia & publici amor. Apud Hollandos ſane in rebus minoribus ad plurima ſuffragia attenditur; at in negotiis majoribus, puta fœderibus, tributis, ſimilibuſve omnium conſenſus requiritur, adeo ut ſi una vel minima civitas diſſentiat, nihil concludi poſſit. Vid. Groeneweg. *ad L. 1. C. Vectigalia nova inſtitui non poſſe*. Apud Polonos irrita Regis electio habetur, ſi vel unus ex infima Nobilitate diſſentiat. Vid. Hartknoch. L. II. de Polon. c. 1. §. 15. H.

Digitized by Google

tiorem, atque abſentes niſi ſuffragantes minime obligari. Ex hoc genere eſſe Cœtus Eccleſiaſticos, in quibus quantumvis frequens ſit Concilium, Eccleſias quæ non adſint, minime ad ejus decreta obligari, niſi ipſis recipiendum videatur. Fatendum tamen eſt in ejuſmodi conciliis, inprimis ubi ea ex multis hominibus conſtiterint, difficillime negotia expediri; ſæpe & illa exitum omnino reperire non poſſe, ob diſcrepantiam judiciorum, ex nonnullorum pervicacia inexpugnabili. Et regulariter ubi quis abſolute & citra exceptionem ſeſe alicui cœtui aut concilio adjunxerit, cum non poſſit poſtulare, ut reliqui omnes ipſius ſententiam ſequantur, aut propter unius diſſenſum intermittant, quod ſibi utile aut neceſſarium videtur; præſumitur ſeſe obligaſſe ad ſequendum & ratihabendum, in quod maxima pars ſociorum conſpiraverit. Nam ſi hoc grave videbatur, debuerat id ab initio, quando in ſocietatem ſe conferebat, excepiſſe. Nunc ambitioſum nimis & importunum eſt, ſuam ceteris omnibus præferre ſapientiam. Quod ſi cui moleſtum ſit, quod ſuam ſententiam reliquis invitis obtrudere nequeat, cœtum iſtum deſerere licebit. Nequaquam autem fas eſt, ubi numero ſententiarum fueris ſuperatus, imitari id, quod eſt apud AGATHIAM L. IV. (c. 5.) *Unusquiſque ægre ferens ſuam ſententiam non valuiſſe, negligentius ſegniuſque ad rem gerendam accedebat, & ſiniſtris eventibus magis gaudebat, ut in poſterum gloriari, liberiuſque apud ſuos jactare, nullamque aliam ſiniſtri eventus cauſam fuiſſe demonſtrare poſſet, quam quod privatum ſuum conſilium ſecuti non eſſent*. Inde regulariter in omnibus conciliis plurium ſuffragia vim habent univerſorum; non quod naturaliter ita fieri neceſſum ſit, ſed quia vix alia via eſt ibi negotia expediendi. Vid. *L. 7. §. ult. L. 8. D. de Pactis*. *L. 19. D. ad Municipalem* (1). PLINIUS L. II. Epiſt. 12. *Numerantur ſen-*

(2) *Quod major pars Curiæ effecit, pro eo habetur, ac ſi omnes egerint*. Addatur GROTIUS L. II. c. 5. §. 17. GRONOVIUS ad d. l. Grotii his reſtrictionibus utitur. I. Si ſint vera ſuffragia, hoc eſt res integra, nec coitione ac conſpiratione plurium jam ante definita, quam in conſultationem deferatur. II. Si majorem numerum non faciant, quos ex lege & more, tanquam ſuſpectos excedere, nec in ſua cauſſa jus dicere oportet. III. Ut ma-

ſententiæ, non ponderantur; nec aliud in publico conſilio poteſt fieri, in quo nihil eſt tam inæquale, quam æqualitas ipſa; nam cum ſit impar prudentia, par omnium jus eſt IDEM L. VI. Ep. 13. *ſingulos, re integra, diſſentire fas eſt; peracta, quod pluribus placuit, cunctis* (1) *tuendum*. Sicuti & de eo, quod regulariter fit, capiendum eſt illud ARISTOTELIS (2) Polit. IV. c. 8. *Hoc autem, quod pluribus probatum fuit, in omnibus reperitur. Nam & in oligarchia, & in democratia, & in populis, quod majori eorum, qui Reipublicæ ſunt participes, parti viſum fuerit, hoc eſt ratum*. Quanquam aliquando contingat, ut pauciorum ſententia, Reipublicæ magis proficua aut decora, numero ſuperetur. Scilicet in conſtitutionibus ejuſmodi univerſalibus circa expedienda negotia humana, quæ magnam ſæpe varietatem recipiunt, cum nullum per homines excogitari poſſit medium, quod omni incommodo careret, ſequendum eſt, quod utplurimum expedit. Add. BODINUS de Republ. L. III. c. 4. p. m. 456. Hinc fruſtra jactatur; cum naturæ conveniens ſit, ut quod a prudentioribus profectum eſt, prævaleat ei, quod ab imprudentioribus profluxit; naturæ repugnare, ut ſententia imprudentior plurium prævaleat ſententiæ prudentiori pauciorum; adeoque ut illi hos obligare queant ad aliquid imprudentius ſuſcipiendum. Equidem in decidendis veritatibus theoreticis ſententiæ non numerantur, ſed ponderantur. Imo ſæpe ipſa multitudo adſtipulantium erroris indicium habetur. SENECA de Beata vita c. 2. *Cum de beata vita agitur, non eſt, quod mihi illud diſceſſionum more reſpondeas, hæc pars major eſſe videtur. Ideo enim pejor eſt. Non tam bene cum rebus humanis agitur, ut meliora pluribus placeant: argumentum peſſimi turba eſt*. Phocion cum ipſius ſententia com-

major numerus cenſentium non valeat ad ſtatuenda, quæ juri divino & ſanæ rationi repugnant. IV. Nec ad fundamentales leges ſubvertendas aut formam Reipublicæ ex libidine mutandam. V. Nec ad privatorum jura, privilegia, veteres, & in publicam utilitatem receptas conſuetudines abolendas.

(1) Addatur LIVIUS L. XXXII. c. 20. POLYBIUS L. V. c. 49. extremo.

(2) In ochlocratia id injuſtitia non carere, ipſe docet VI. Pol. 5. H.

Digitized by Google

communi adplauſu reciperetur, ad amicos converſus dixit: Ὀυ δή πυ κακόν τι λέγων ἐμαυτὸν λέληθα; *Numnam mihi imprudenti aliquod pravum dictum excidit?* PLUTARCHUS Apopth. (p. 188. A.) IDEM de Liber. educ. (p. 6. A. Ed. Wechel.) Τὸ πολλοῖς ἀρέσκειν, τοῖς σοφοῖς ἐστιν, ἀπαρέσκειν. *Vulgo placere eſt ſapientibus diſplicere. Teſtimonium mihi præbet Euripides his verbis: Ad turbam ego verba facere ſum imperitior, inter ſed æquales paucoſque doctior,* οἱ δ' ἐν σοφοῖς φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μυσικώτεροι λέγειν. *Qui inter doctos nil valent, gratior apud vulgum eſt eorum oratio.* Eoque *qui ſtultis videri eruditi volunt, ſtulti eruditis videntur.* QUINTILIANUS Inſt. Or. L. X. c. 7. Et νῦν ἔχοντι ὀλίγοι ἔμφρονες πολλῶν ἀφρόνων φοβερώτατοι. *Cordato pauci prudentes magis ſunt formidandi, quam multi inſipientes.* PLATO in convivio. Add. VALER. MAXIMUS L. III. c. 7. §. 1. ext. DIO CHRYSOSTOMUS de Ilio non capto: (p. 190. D. Ed. Pariſ. Morell.) Τὸ πιστεύεσθαι πολὺν χρόνον ὑπὸ ἀνθρώπων ἠλιθίων, ὐδὲν ἐστιν ἰσχυρόν. *Aliquid credi multo tempore ab ſtolidis hominibus nihil habet roboris.* Enimvero iſthoc ad expedienda negotia in concilio aliquo, cujus membra æquali jure pollent, adplicari nequit. Quis enim heic judicium feret, utra ſententia ſit prudentior? Non ſane ipſæ partes diſſidentes. Neque enim in propria cauſa pro arbitrio ſeſe ingerentem is, qui in diverſam abit ſententiam, admittet. Et quotuſquiſque eſt, cui non ſua magis prudentia, quam aliena placet? Immo quam multi ſunt, qui ideo tantum vel optimam ſententiam obtrectare gaudent, quia ipſi auctores non fuerunt? Nec facile eſt iſtas lites tertio decidendas concedere; cum ipſius quoque arbitri prudentia aut integritas facile in controverſiam vocari poſſit, ut ad hanc diſcutiendam alio arbitro opus ſit. Quid quod plerumque iſtæ res ita ſunt comparatæ, ut commode ad arbitros extra ſocietatem deferri nequeant. Igitur commodiſſimum viſum, ejuſmodi inire rationem, quæ nihil difficultatis, aut obſcuræ haberet diſceptationis: qua nulla expeditior inveniri poteſt, quam ut ſententiæ numerentur. PLINIUS Panegyr. (c. 62. in fine.) *Melius omnibus quam ſingulis creditur. Singuli enim decipere & de-*

Digitized by Google

& decipi poſſunt: nemo enim omnes, neminem omnes feſellerunt. Et cui in concilio aliquo ſuffragium conceditur, in eo tantum ineſſe prudentiæ judicatur, ut ſufficiat perſpiciendis negotiis, quæ ibi diſceptantur. Id quod ſaltem de illis conciliis obtinet, in quæ non ſine delectu aliquo homines admittuntur. Neque ſemper conſultum foret; ſi verbi gratia, præſidi concilii hæc daretur poteſtas, ut is ſuo ſuffragio poſſet declarare, quænam ſententia melior ſit. Data enim hac poteſtate licebit ei partem minorem anteferre majori, immo licebit utramque eo obtentu, quod neutra bona ſit, rejicere; & ſic revera in talem præſidem ſumma rerum conferretur. Sicuti abſoluti Principes etiam minorem partem ſuorum conſiljariorum ſequi poſſunt; immo & diverſam ab iiſdem ſententiam ſequi.

§. XVI. Est tamen circa pluralitatem ſuffragiorum obſervandum, in quibuſdam conciliis non ſufficere, ut uno aut paucis ſuffragiis ſententia prævalitura alteram ſuperet; ſed alicubi certo numero una ſententia alteram excedere debet. Sic in cap. *6.* X. de Electione & electi poteſtate, ille demum Pontifex fieri jubetur, quem duæ tertiæ partes Cardinalium elegerint. Idem circa electionem & decreta decurionum obtinuiſſe (1) adparet ex *L.* 3. 4. *D. Quod cujuſque univerſ. nomine. & L.* 45. *de Decurion.* Prudentius L. I. contra Symmachum (v. *604.* & ſeqq.) *Sic conſulta Patrum ſubſiſtere conſcriptorum. Non aliter licitum priſco*

(1) Qua quidem in re vehementer fallitur Auctor. Dicitur enim in cc. ll. duas partes adeſſe, non autem, duas partes conſentire debere, ut ſententiæ locus ſit. *Nulli permittetur nomine civitatis vel curiæ experiri: niſi ei, cui Lex permittit, aut Lege ceſſante Ordo dedit, cum* DUÆ PARTES ADESSENT, *aut amplius, quam duæ. Plane ut duæ partes decurionum adfuerint, is quoque quem decernent, numerari poteſt*, L. 3. 4. D. cujusque univerſ. nom. *Nominationum forma vacillare non debet, ſi omnes, qui albo curiæ detinentur,* ADESSE *non poſſunt: ne paucorum abſentia, ſive neceſſaria, ſive fortuita debilitet, quod a majore parte ordinis ſalubriter fuerit conſtitutum: cum duæ partes ordinis in Urbe poſitæ totius curiæ inſtar exhibeant.* L. 46. C. de Decurion. in X. Add. L. 2. 3. D. de Decr. ab ordine fac. In eadem cauſſa eſt locus Prudentii, qui deinde ab Au-

Digitized by Google

priſco ſub tempore, *quam ſi tercentum ſenſiſſe ſenes legerentur in unum. Servemus leges patrias, infima minoris, Vox cedat numeri parvaque in parte ſileſcat*. Ap. And. MAUROCENUM Hiſt. Venet. L. XVII. SCto, quo Jeſuitæ ditione Venetorum ejiciuntur, adjicitur hæc clauſula, ut illi SCto non derogaretur, niſi præſentibus 180. Senatoribus, & conſentientibus quinque ſenis partibus. Ubi tamen hoc ita peculiariter definitum non eſt, pro majore, & univerſis æquivalente parte reputabitur, quæ alteram etiam uno ſuffragio ſuperaverit. Add. GROTIUS L. II. c. 5. §. 17. & in Annotat. & BOECLERUS ad dictum locum; item *L.* 17. §. *6. D. de Receptis*. Fruſtra opponitur cap. quod omnes (1), de Reg. jur. in VI. *Quod omnes tangit*, *id ab omnibus adprobari æquum eſt*. Nam inde non ſequitur; ergo iniquum eſt, ut ob commodiorem rationem expediendi negotia pauci diſſentientes debeant cedere pluribus. Deinde regula illa non pertinet ad ſocietates ſeu concilia, quibus publicæ res ſunt adminiſtrandæ; ſed ad ſocietates privatas, quæ pacto tantum, aut conjunctione ad ejuſdem rei poſſeſſionem conſtant. Qualis ſane conjunctio conſortibus non dat jus, ut uno invito aliquid in re communi ſtatuant, quod iſte in detrimentum ſuum vergere credit. Ex quibus explicanda *L.* 11. *D. de Serv. præd. ruſt. & L.* 28. *D. Communi dividundo*. Quod autem in d. c. 6. X. de Elect. & El. poteſt. additur, quod ibi de duabus tertiis partibus in electione Pontificis conſtituitur, non debere præjudicare aliis eccleſiis, in quibus majoris & *ſanioris* partis ſententiæ debeant prævalere; ejus ratio eſt, quod per ſuperio-

Auctore recenſetur. Præ ſe fert enim Poëta CCC. Senatores *adeſſe*, non autem *conſentire* debere, ut SCtum fieri queat. Sufficiebat enim, ex his CCC. Senatoribus majorem partem in eadem ſententia eſſe. Quod ex ſequenti loco LIVII L. XXVI. c. 33. in fine extra dubium ponitur: *Plebes ſic juſſit*, Quod Senatus juratus MAXIMA PARS CENSEAT, QUI ASSIDETIS, *id volumus jubemuſque*, ad quem locum videatur, I. Fr. GRONOVIUS. Sui quoque immemor AUCTOR, leges hic adductas in §. 19. ſenſu ſuo laudat.

(1) Unde vulgatum illud: Quæ ad ſingulos qua ſingulos ſpectant, in iis non vincere majora ſuffragia. V. STRUVIUM Ex. 7. Syntagm. jur. civil. §. 43. H.

tur, quando aliqui diſſentiunt. Hinc & in Senatu Romano moris erat, ut ſi quis Senator ſua ſententia duo complexus eſſet, quorum unum probabatur, alterum non, juberetur *ſententiam dividere*. Vid. CICERO Epiſt. fam. L. I. Ep. 2. SENECA Epiſt. 21. *Quod fieri in Senatu ſolet, faciendum ego in philoſophia quoque exiſtimo: cum cenſuit aliquis, quod ex parte mihi placuit, jubeo, illum dividere ſententiam & ſequor* (1). At vero ſi, verbi gratia, aliquem reum pars judicum releget, pars morte mulctet, pars abſolvat: ſane neque illi, qui relegant, conjungi poterunt cum his, qui mortem decernunt, contra abſolventes; nec hi, & relegantes contra mortem decernentes. Nam illæ ſententiæ plane inter ſe ſunt diverſæ (2): quia utique in morte non eſt relegatio, nec relegatio eſt pars mortis. Ac licet abſolventes & relegantes in hoc conveniant, quod reus non ſit necandus; hoc tamen directe non efficit ipſorum ſententia, ſed duntaxat per conſequentiam. In ſe autem revera ſunt diverſæ. Nam qui abſolvit, reum omni pœna liberat; qui relegat, pœnam utique decernit. Vid. PLINIUS L. VIII. Ep. 14. POLYBIUS Excerpt. legat. 129. refert, cum quidam Achæi Romæ captivi tenerentur, & quid iis fieri placeret, ad Senatum eſſet relatum, tres ſententias extitiſſe, quarum una dimittendos cenſebat, altera damnabat, tertia ad tempus retinendos cenſebat; ita tamen ut ſententia abſolvens duas reliquas ſeparatim ſumtas numero vinceret. Heic Prætor Poſthumius, qui tunc Senatum habebat, Achæis iniquior, verſutia in ipſorum fraudem uſus eſt. Cum enim diſceſſio facienda foret, Prætor una ſententia prætermiſſa, de duabus tantum perrogavit, hoc modo: *Qui evocatos ſentitis dimittendos*, in hanc partem, *qui alia omnia*, in

(1) GROTIUS ubi ſupra §. 19.

(2) Diſſentit non temere HUBERUS L. III. de Jure civit. ſect. 2. c. 6. §. 5. & 6. quoniam vis & poteſtas ſuffragiorum ab intentione judicantium pendeant, &, ubi dubia res eſt, in mitiorem ſemper partem inclinari, æquitas jubeat. Sic duos pecunia, totidem exilio puniri reum judicantes, conjungendos adverſum tres, qui ultimum ſupplicium dictitarunt. Idem dicendum, ſi duo abſolvant, & duo relegandum reum pronuncient; nam & hi prævalebunt tribus illis ad mortem condemnantibus. H.

Digitized by Google

in illam partem ite. Sic accidit, ut qui retinendos in præſentia cenſuerant, iis ſe adjungerent, qui abſolvendos negabant; & ita hi prævalerent illis, qui dimittendos cenſebant. Apud Gellium L. IX. c. 15. argumentum controverſiæ tale proponitur: *De reo ſeptem judices cognoſcant, eaque ſententia ſit rata, quam plures ex eo numero dixerint. Quum ſeptem judices cognoviſſent, duo cenſuerunt reum exilio mulctandum, duo alii pecunia, tres reliqui capite puniendum. Petitur ad ſupplicium ex ſententia trium judicum, & contradicit.* Qui caſus tanquam ἄπορος ſeu inexplicabilis tunc fuit propoſitus. Idem argumentum habet Declamatio 365. apud Quintilianum. Ubi inter alia recte dicitur: *Non idem ſentientes non potes jungere. Idem ſentientes compara.* Vid. quoque argumentum Declamationis 30. apud Libanium. Apud Heliodorum Aethiop. L. I. Cnemon a mille ſeptingentis ad mortem, a mille exilio damnatus dicitur. Quia tamen illorum aliqui lapidibus reum obruendum, alii in barathrum mittendum cenſuerant, mille iſti exilium decernentes majorem numerum efficiebant. Add. Cujacius Obſ. XII. c. 16. & Zieglerus ad Grot. L. II. c. 5. §. 17. Id quoque monet Grotius dicto loco §. 22. quando plures inter ſe non proprie dictam univerſitatem conſtituunt, ſed tantum intuitu certæ rei invicem connectuntur, de qua non omnes æqualiter participant; tunc non tantum ordinem ſumendum ex modo participationis, ſed & ſententias æſtimandas ad proportionem geometricam. Quo ſpectat *L. 8. D. de Pactis. L. 14. D. Depoſiti. L. 16. D. de Reb. aut. jud. poſſid.* Ubi tamen obſervandum, cum talis ſocietas tantum fundetur in re aliqua communi, & non in ejuſmodi pacto, quo proprie univerſitas conſtituitur, & quo quiſque ſuam voluntatem voluntati majoris partis ſubjecit; ita quidem prævalere votum ejus, qui majorem in ea re portionem habet, voto illius, qui minorem portionem habet, ut tamen ille hunc per ſuffragium ſuum nequaquam jure ſuo poſſit exuere, aut eidem præjudicare. Atque ſic intelligitur, quid civitas velit, ubi ſumma rerum penes plures uno eſt.

§. XIX. Illud autem manifeſtum, ad ejuſmodi concilium, in quo de communibus rebus deliberandum, & ſta-

Digitized by Google

ſtatuendum eſt, minimum tres homines requiri. Vid. *L.* 85. *D. de Verb. ſignif.* (1). Si enim duo duntaxat fuerunt, ubi eos diſſentire contigerit, nemo præterea adeſt, qui alterutrius ſententiæ momentum poſſit addere. Unde eo caſu nihil expediri poſſet. Vid. *c.* 1. *X. de Arbitris*. Neque obſtat, quod etiam duo, verbi gratia, Conſules, collegæ vocentur. Nam eo vocabulo ſæpe paritas duntaxat numeris notatur. Vid. *L.* 173. *D. de Verb. ſignif. L.* 14. *D. de Admin. tut. L.* 101. *D. de Solut.* Sicuti & apud Latinos Auctores dicitur *Collegium Tribunorum*, in quo tamen unus ſuo diſſenſu reliquorum decretum poterat irritum facere. Neque ſemper, qui collegarum nomine ſe invicem ſalutant, tale concilium conſtituunt, in quo voluntates omnium pacto aliquo in unam voluntatem coaluerint. Sed contingere poteſt, ut inter plures ſit ſocietas, in quo tamen ſinguli ſuam retineant voluntatem, ab aliorum voluntate haudquidquam dependentem. Unde ad rem nihil facit, quod contractus ſocietatis inter duos iniri poſſit. *L.* 7. §. 2. *D. Quod cujuſque univerſit. nomine* (2), non illud vult, quaſi, collegium ab initio poſſit ab uno conſtitui; ſed quod, deficientibus caſu aliquo reliquis membris, jam conſtitutum ab uno ad tempus poſſit conſervari (3), quouſque alii in locum ceterorum ſurrogentur. Abſentium autem regulariter in ejuſmodi conciliis non habetur ratio (4), ubi legitime vocati fuerint (5); (vid. *c.* 36. *X. de Electione & electi poteſt.*) ſed jus eorum præſentibus velut accreſcit. Quo poſſis adplicare illud SENECÆ Excerpt. controv. VII. 4. *Quoties duobus eſt communio, poteſtas ejus tota fit, qui præſens eſt.* Putaverim tamen, id reſtringendum ad quotidiana negotia, & quæ

(1) Neratius Priſcus *tres facere exiſtimat collegium: & hoc magis ſequendum eſt.*

(2) *Si univerſitas ad unum redit, magis admittitur, poſſe eum convenire & conveniri: cum jus omnium in unum ceciderit, & ſtat nomen univerſitatis.*

(3) Vid. MEVIUM Part. IV. Dec. 152. Part. VII. Dec. 140. H.

(4) Vid. REINKING. L. I. de Reg. Sec. & Eccl. cl. 5. c. 8. n. 7. ubi de comitiis Imperii. GROTIUS L. II. de J. B. & P. c. 5. §. 20. H.

(5) Vid. MEVIUS Part. IV. Dec. 201. H.

Digitized by Google

& quæ moram non ferunt. Sicut & hæc exceptio eſt; niſi præciſe certum numerum collegarum leges requirant. Vid. *L.* 3. *D. Quod cujuſque univerſ. nomin. L.* 45. *C. de Decurion.* Alicubi abſentes vices ſuas præſentibus delegare, & per eos, vel ſcripto quoque ſuffragium ferre poſſunt. Vid. *cap.* 46. *de Electione & electi poteſtate* in VI.

§. XX. Denique civitate ita conſtituta, ille, in quem imperium eſt collatum, prout eſt vel unus homo, vel unum concilium paucorum, aut univerſorum, monarcha, ſenatus, aut populus dicitur; reliqui ſubditi cluent. Ubi obſervandum eſt, duplici modo aliquem civitatis cujuſpiam membrum fieri, pacto nempe expreſſo, aut tacito. Scilicet qui civitates ab initio conſtituerunt, non ſane hoc cenſentur egiſſe, ut illæ ſingulis, qui ab initio eas conſtitutum ibant, extinctis, ſimul extinguerentur: ſed potius longa atque æterna ſibi commoda per eandem obtinenda ob oculos poſuerunt, quibuſque adeo ipſorum liberi ac tota poſteritas gauderent. Igitur hoc quoque ſimul egiſſe cenſendi ſunt, ut liberi ipſorum poſterique, ſtatim atque naſcerentur, commodis atque emolumentis communibus civitatis gauderent. Quæ cum ſine imperio, quo civitas velut animatur, obtineri nequeant, eo ipſo quoque omnes, qui in civitate naſcuntur, imperio iſti ſeſe ſubjeciſſe intelliguntur. Inde eſt, quod qui ſemel imperium in aliqua civitate acceperunt, non neceſſum habeant denuo ſibi expreſſe ſubjectionem a recens ſubnata ſobole ſtipulari, utut omnes illi ſint extincti, qui initio imperium in ipſum contulerant. Deinde cum quælibet civitatum certam orbis terrarum partem inſederit, in qua cives ſe ac fortunas ſuas in tuto collocarent; quarum ſecuritas facile periclitatura eſſet, ſi quibuslibet ibi liceret verſari, qui civitatis imperium non agnoſcerent: igitur omnium civitatum communis lex intelligitur (1), ut, qui ſeſe in alicujus civitatis ditionem

(1) Vid. ſupra L. III. c. 3. §. 10. Eſt autem *incolæ officium*, juxta Ciceronem I. de Officiis, *nihil præter ſuum negotium agere; nihil de alio inquirere; minimeque in aliena Republica eſſe curioſum*. Adraſtus, laudans, quem ex ſeptem heroi-

nem contulerit, multoque magis ſi ejuſdem commodis frui velit, naturalem ſuam libertatem abdicaſſe, ac imperio ejuſdem civitatis, ſaltem quouſque ibi degere placet, ſubjeciſſe ſe judicetur. Quod ſi hoc agnoſcere nolit, hoſtis numero habeatur, ſaltem hactenus, ut extra fines civitatis expelli jure poſſit. Sicuti & illud manifeſtum eſt, non minus imperio civili ſubjici, qui civitati conſtitutæ poſt accedunt (1), quam quorum coitione ab initio civitas fuit conſtituta. Eſt denique & illud heic monendum, circa definitionem *civis* quibusdam eruditis parum convenire. Equidem HOBBESIO de Cive c. 5. §. 11. *ſubditus & civis* videtur æquipollere (2). Quo modo fœminæ, pueri & ſervi cives forent.

roibus, apud EURIPIDEM in Supplicibus:

Πρῶτον μὲν, ὡς χρὴ τὲς μετοικῦντας ξένες.
Λυπηρὸς ἐκ ἦν, ἐδ' ἐπίφθονος πόλει.

Et mox

- - Χ' ὁπότ' εὖ πράσσοι πόλις
Ἔχαιρε· λυπρῶς δ' ἔφερεν, εἴ τι δυςυχεῖ.
Primum, quod omnes incolas ſumme decet,
Urbi moleſtus aut gravis nunquam fuit.
- - *Lætus ubi ſors proſpera*
Acciderat Urbi, triſtis ubi contraria. H.

(1) Ubi juris eſt, ni aliud convenerit, ita allectos eadem, qua veteres cives conditione frui. Pertinent huc inſignes controverſiæ, de quibus egi Diſſert. de Mod. conſtit. civ. ſect. 2. §. 8. H.

(2) Qui error quoque Bodini fuit, & poſtea Huberi. Sane ſummus imperans, qua primum quoque pactum cum ceteris iniviſſe cenſetur, civium numero excludendus non eſt, neque ſemper ut caput civitatis, ſed interdum ut pars communitatis conſideratur. Vid. GROTIUS L. II. de J. B. & P. c. 4. §. 12. & in not. c. 14. §. 1. 2. & 5. c. 20. & 24. Porro incolæ ſubditi ſunt, non cives. ARISTOFHANES Acharnenſibus:

Τὲς γὰρ μετοίκες ἄχυρα τῶν ἀςῶν λέγω.
Quippe incolas ejus civium paleas voco.

Quanto minus ſervi inter cives referri queunt, ceu *qui ſunt extra Rempublicam*, ut SENECA in controverſiis loquitur. Ceterum in Rebuspublicis herilibus nulla eſt diſtinctio inter cives & ſubditos. In his enim *certa dominorum domus eſt, ceteri ſervi*, ut eſt apud TACITUM I. Hiſtor. 16. EURIPIDES Helena:

Τὰ βαρβάρων γὰρ δῦλα πάντα πλὴν ἑνός.
Nemo, niſi unus, liber eſt in Barbaris. H.

Digitized by Google

rent. Mihi videtur, cum civitas conſtituatur ex ſubmiſſione voluntatum uni homini vel concilio facta, cives primario illos eſſe, quorum pactis civitas initio coaluit, aut qui in horum locum ſucceſſerunt. Id quod cum fecerint patresfamilias, igitur his præcipue civium nomen competere judicaverim; fœminis autem, pueris & ſervis, quorum voluntates jam ſub voluntate patrisfamilias continebantur, nonniſi conſequenter, quatenus & ipſi communi civitatis protectione, & quibusdam juribus eo nomine fruuntur. Inquilini autem, peregrini, & ſimiles temporarii incolæ cives non ſunt; quia morari tantum ad tempus, non autem ſtabilem ſecuritatem ac fortunarum ſedem ibi quærere volunt. Definitio ARISTOTELIS Polit. L. III. c. 1. qua civem metitur τῷ μετέχειν κρίσεως καὶ ἀρχῆς, *participatione judicii & magiſtratus*, ad democratias dumtaxat quadrat. Sicut & IPSE ſubiungit; Ὥστε καὶ τὸν πολίτην ἕτερον ἀναγκαῖον εἶναι τὸν καθ' ἑκάστην πολιτείαν. *Itaque civem pro ſingulis Rebuſpublicis alium eſſe oportet*. Διόπερ ὁ λεχθεὶς ἐν μὲν δημοκρατίᾳ μάλιστα ἐστὶ πολίτης, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἐνδέχεται μὲν, οὐ μὴν ἀναγκαῖον. *Quare explicatus* ſeu hoc modo definitus, *maxime quidem in democratia eſt civis: in aliis vero* Rerumpublicarum formis *contingere quidem poteſt*, ut magiſtratuum & judiciorum ſit particeps, *non tamen id eſt neceſſarium*. IDEM Polit. III. c. 8. Ἐπεὶ πλείους εἰσὶν αἱ πολιτεῖαι, καὶ εἴδη πολίτου ἀναγκαῖον εἶναι πλείω. *Cum plures ſint Reſpublicæ, plura quoque civium genera eſſe neceſſe eſt*.

§. XXI. CIVIBUS porro in pleriſque Rebuſpublicis duo præcipue accidere animadvertimus vincula peculiaria, per quorum unum quidam ipſorum in peculiaria corpora, civitati tamen ſubordinata, coaleſcunt; per alterum a ſummis imperantibus in partem aliquam regiminis publici adſciſcuntur. Corpora illa civitati ſubordinata, ſive collegiorum, ſive ſocietatum, aut quocunque nomine veniant, poſſunt dividi primo in ea, quæ civitates anteceſſerunt, & quæ poſt eas conſtitutas provenerunt. Corpora civitate antiquiora ſunt familiæ, in quibus quid imperii & juris fuerit patribusfamilias, ſupra expoſitum fuit (1). Ex quo jure illud ipſis ſupereſt, quod

(1) L. VI. c. 1. §. 11. c. 2. §. 11. 12. c. 3. §. 6. H.

quod per naturam civitatis aut per leges civiles, publicoſque mores ipſis non eſt ademtum. Eorum, quæ poſt civitates conſtitutas orta ſunt, quædam poſſunt vocari publica, quædam privata. Publica ſunt illa, quæ auctoritate ſummi imperii civilis conſtituta ſunt. Privata autem, quæ vel ipſorum civium conventione coaluerunt, vel ab extranea aliqua auctoritate dependent, quæ in civitate aliena nonniſi pro privato aliquo jure aut conatu haberi poteſt. Privata corpora ſunt iterum vel legitima vel illegitima, quorum illa civitati probantur, aut probari debent; hæc ſecus. Dico *probari debent*. Nam ſi in aliqua civitate, ubi cultus divinus depravatus eſt, aliqui ſenſu veræ religionis imbuti ſuos cœtus privatim habeant (1) abſque turbis, & machinationibus in ſtatum publicum; utut ſummi imperantes improbent, quicquid a ſua perſuaſione alienum eſt; tamen illos cœtus nemo illegitimos dixerit, cum ipſi ſummi imperantes teneantur eam veritatem agnoſcere & probare (2). Sic ſi in barbara civitate, ubi omnis literarum cultus publice ſpernitur, aliqui privatim coëant ſapientiæ inquirendæ cauſa; ſane nemo horum collegium illegitimum pronunciaverit. Utraque ſunt vel regularia, vel irregularia. Illa ſunt, ubi juxta certa conventa voluntas omnium unita eſt: hæc autem, ubi non tam unio voluntatum, quam vinculi expers conſenſio aut conſpiratio deprehenditur, ex communi aliquo affectu, puta, ſpe, cupidine lucri, vindictæque, ambitione, ira, & ſimilibus orta.

§. XXII. Circa omnia corpora legitima obſervandum, quicquid juris illa habeant, & quicquid poteſtatis in ſua membra, id omne a ſumma poteſtate definiri (3), & ne-

[1] Quales primorum Chriſtianorum, de quibus Plinius L. X. Ep. 97. H.

[2] Recte hic ſe habet auctoris opinio, quandoquidem & Princeps veritati perſpectæ ſine controverſia locum relinquere tenetur. Quod ſi autem ſua ſacra bona fide puriora imperans credat, ſubſcribimus ſententiæ Cl. Barbeyraci cenſentis, eum adhuc nullo jure gaudere impediendi, quo minus quilibet civium Deum ex ſui animi ſententia colat, quia religio à vinculis Imperii Civilis libera eſt.

(3) Et hactenus etiam perſonam gerere. L. 22. *D. de Fidejuſſor.* H.

Digitized by Google

& nequaquam huic poſſe opponi aut prævalere. Alias enim ſi daretur corpus, limitationi ſummi imperii civilis non obnoxium, daretur civitas in civitate. Unde ſi aliqua civitas ex pluribus corporibus abſolutis & independentibus coaluit (1), neceſſum fuit, iſta de priori ſua poteſtate & jure tantum remiſiſſe, quantum ad indolem civitatis neceſſarium fuit; cum alias fine ſuo, quem ſibi propoſuerant, excidiſſent. In civitate autem jam conſtituta videndum eſt, quid agere voluerit ſummum imperium, ejuſmodi corpus fundando aut adprobando. Si enim expreſſis verbis abſolutum & independens jus circa certum genus negotiorum, ſtatum civitatis ſpectans, eidem contulit & confirmavit, ſane parte ſui imperii ſeſe abdicavit, ac civitatem fecit irregularem & bicipitem. Quod niſi ſumma neceſſitas ſubigat, nemo ſanus fecerit. Ubi autem ſummus imperans poteſtatem ſuam illibatam & integram retinere voluit, neceſſum eſt, ut iſtud corpus ſubordinatum ſua jura ita temperet, ne ſummo imperio præjudicet, nec ullas extenſiones aut conſequentias nectat, quæ huc ſpectent, ut id non amplius eidem ſit ſubordinatum. Quo pacto autem iſtiuſmodi corporum poteſtas ſit circumſcripta, ex literis, quibus quodvis fundatum aut confirmatum fuit, eſt cognoſcendum, vel etiam ex communibus civitatis legibus, quæ omnes & ſingulos cives obſtringere cenſentur, in quantum expreſſe iſtis non fuit derogatum. Unde conſequitur, ſi adminiſtratio iſtius corporis ſit collata in unum hominem, quicquid ille egerit juxta fundationem, aut leges civitatis communes, id habebitur pro actione totius corporis. Sed extra illa quæ agit, ea propria ipſius eſt actio, quæ ceteros non tangit, & de qua ipſe ſolus rationem reddit (2). Quod ſi autem regimen ejuſmodi corporis ſit penes cœtum ex plu-

(1) Conſiderandi tamen ſimul varii coalitionum modi, de quibus infra L. VIII. c. 12. §. 6. H.

(2) Qua in parte notabile eſt diſcrimen inter rectorem civitatis ſummum & rectorem univerſitatis. Nimirum hujus poteſtas pendet a tenore mandati, quod dedit ſummus imperans, a quo jus ſuum habet univerſitas: At populus liber, tranſlato imperio, imperantes ita ſuo loco ſtatuit, ut nullo remedio ſe utique adverſus externos, qui id, quod ob oculos eſt, ſequuntur, tueri queat. H.

Digitized by Google

periorem; nempe Pontificem, (ex iſtorum hypotheſi) poſſit declarari, quæ pars *ſanior* ſit, ſi ſuper eo dubium oriatur. Ergo *ſanioris* partis, ni eadem & major ſit, ratio haberi non poteſt; niſi ubi ad ſuperiorem provocatio patet. Add. GRATIANUS c. 36. diſtinct. 63.

§. XVII. QUOD ſi pares ſint ſententiæ diſcrepantes, nihil agetur, ſed res in priori ſtatu manebit; quia ad mutationem non ſatis eſt momenti, & par utrinque pondus æquilibrio velut rem ſuſpendit. Hinc & in judiciis, ubi pares ſunt ſententiæ, reus abſolvitur (1). Etſi nec hoc in caſu ſi quæ conſtitutæ ſunt in calumniatores aut temere litigantes pœnæ, locum videantur habere (2). QUINTILIANUS Declam. 254. *Pares ſententiæ periculo proſunt*. ANTIPHON. Orat. XIV. Τὰ ἔξισα γενόμενα φεύγοντος ἐςὶ μᾶλλον ἢ διώκοντος. εἴπεργε καὶ τῶν ψήφων ὁ ἀριθμὸς ἔξισα γενόμενος τὸν φεύγοντα μᾶλλον ὠφελεῖ ἢ τὸν διώκοντα. *Quæ æqualia ſunt, magis reo quam actori proſunt; quando & calculorum numerus par cum ſit, reum magis quam actorem juvat.* Add. ARISTOTELES Problem. Sect. 29. c. 13. *L. 39. D. de Re judicata*. M. SENECA L. I. Controv. 5. *Alter judex damnat; alter abſolvit; inter diſpares ſententias vincat mitior*. Quod jus Græci vocant *calculum Minervæ*. De quo videatur peculiaris Diſſertatio BOECLERI. Quamquam apud Ebræos ne tunc quidem reus damnatus cenſebatur, ſi judices damnantes eos, qui abſolvebant, uno dumtaxat ſuffragio vincerent. Cujus rei ratio ſine dubio hæc erat; quod cum

(1) EURIPIDES Electra:

Καὶ τοῖσι λοιποῖς ὅδε νόμος τεθήσεται.
Νικᾷν ἴσαις ψήφοισι τὸν φεύγοντ' ἀεί.
Idemque cunctis juris eſſe, in poſterum.
Certante numero judicum, ut vincat reus.

ÆSCHYLUS Diris:

Ἀνὴρ ὅγ' ἐκπέφευγεν αἵματος δίκην.
Ἴσον γάρ ἐςι τ' ἀρίθμημα τῶν πάλων.
En iſte pœnam cædis effugit reus:
Nam calculorum cernimus numeros pares. H.

(2) *Inter pares numero Judices, ſi diſſonæ ſententiæ proferantur, in liberalibus quidem cauſſis (ſecundum quod a* D. Pio *conſtitutum eſt,) pro libertate ſtatutum obtinet; in aliis autem cauſſis pro reo: quod & in judiciis publicis obtinere oportet*. L. 38. pr. D. de Re judic.

Digitized by Google

cum pari religione judices debeant pronunciare, qua teſtes; igitur uti unus teſtis ad convincendum, ita nec unus judex ad condemnandum ſatis momenti afferret. Nam ceteri judices contradictoria ſtatuentes auctoritatem ſuam velut mutuo deſtruxerant. Addendum & hoc, ubi ſententiæ feruntur curiatim aut tributim, illos pauciores, qui in aliqua tribu per majorem partem vincuntur, aliarum tribuum diſſentientium numerum augere non poſſe.

§. XVIII. Denique quando plures, quam duæ ſententiæ extiterint, quæſtio eſt, an ſingulæ ſeorſim ſint numerandæ, ut illa vincat, quæ plura, quam ceterarum ſingulæ, ſuffragia habuerit, an vero duæ pluresve, diſcrepantes, licet conjungi poſſint ad vincendam tertiam, qua eliſa, & ipſæ poſtea inter ſe comparentur, ut demum illa vincat, quæ ex poſterioribus plura ſuffragia habuerit? Heic, ſi meram æquitatem naturalem, citra pactiones aut leges ſpeciales reſpiciamus, diſtinguendum videtur inter ſententias, quæ totis rebus differunt, & illas, quarum altera partem alterius continet, ſeu quæ tantum quantitate differunt; ut hæ conjungendæ ſint in eo, quo conveniunt, illæ non item. Sic qui in XX. condemnant, & qui in X. conjungentur in X. contra ſententiam abſolventem, & reus condemnabitur in decem, quia in hoc major pars judicum convenit, cum in XX. etiam X. comprehendantur. Quo ſpectat *L.* 38. *§.* 1. *D. de Re judicata* (1), *&* *L.* 27. *D. de Receptis* (2), *& c.* 1. *de Arbitris in VI.* Ubi nequidquam a deciſione dicti loci 27. Grotius in Sparſ. flor. diſcedit, dum in decem condemnandum putat reum, quia in hanc ſummam major pars conſenſit, rejecto in quo diſcrepabant. Nam in quinque omnes conſentiunt (3). Majore autem parte tunc ſta-

E 2 tur,

(1) *Si diverſis ſummis condemnent Judices, minimam ſpectandam eſſe* Julianus *ſcribit*.

(2) *Si ex tribus Arbitris unus quindecim, alius decem, tertius quinque condemnent - - -* Julianus *ſcribit, quinque debere præſtari: quia in hanc ſummam omnes conſenſerunt*.

(3) Si numeri arithmetice ſpectentur, non & morali æſtimatione: Etenim ſi interrogentur, qui in viginti condemnarunt, mavolent profecto ſe conjungere cum illis, qui in decem, quam qui in quinque condemnarunt. H.

Digitized by Google

tur, quando aliqui diſſentiunt. Hinc & in Senatu Romano moris erat, ut ſi quis Senator ſua ſententia duo complexus eſſet, quorum unum probabatur, alterum non, juberetur *ſententiam dividere*. Vid. CICERO Epiſt. fam. L. I. Ep. 2. SENECA Epiſt. 21. *Quod fieri in Senatu ſolet, faciendum ego in philoſophia quoque exiſtimo: cum cenſuit aliquis, quod ex parte mihi placuit, jubeo, illum dividere ſententiam & ſequor* (1). At vero ſi, verbi gratia, aliquem reum pars judicum releget, pars morte mulctet, pars abſolvat: ſane neque illi, qui relegant, conjungi poterunt cum his, qui mortem decernunt, contra abſolventes; nec hi, & relegantes contra mortem decernentes. Nam illæ ſententiæ plane inter ſe ſunt diverſæ (2): quia utique in morte non eſt relegatio, nec relegatio eſt pars mortis. Ac licet abſolventes & relegantes in hoc conveniant, quod reus non ſit necandus; hoc tamen directe non efficit ipſorum ſententia, ſed duntaxat per conſequentiam. In ſe autem revera ſunt diverſæ. Nam qui abſolvit, reum omni pœna liberat; qui relegat, pœnam utique decernit. Vid. PLINIUS L. VIII. Ep. 14. POLYBIUS Excerpt. legat. 129. refert, cum quidam Achæi Romæ captivi tenerentur, & quid iis fieri placeret, ad Senatum eſſet relatum, tres ſententias extitiſſe, quarum una dimittendos cenſebat, altera damnabat, tertia ad tempus retinendos cenſebat; ita tamen ut ſententia abſolvens duas reliquas ſeparatim ſumtas numero vinceret. Heic Prætor Poſthumius, qui tunc Senatum habebat, Achæis iniquior, verſutia in ipſorum fraudem uſus eſt. Cum enim diſceſſio facienda foret, Prætor una ſententia prætermiſſa, de duabus tantum perrogavit, hoc modo: *Qui evocatos ſentitis dimittendos*, in hanc partem, *qui alia omnia*, in

(1) GROTIUS ubi ſupra §. 19.

(2) Diſſentit non temere HUBERUS L. III. de Jure civit. ſect. 2. c. 6. §. 5. & 6. quoniam vis & poteſtas ſuffragiorum ab intentione judicantium pendeant, &, ubi dubia res eſt, in mitiorem ſemper partem inclinari, æquitas jubeat. Sic duos pecunia, totidem exilio puniri reum judicantes, conjungendos adverſum tres, qui ultimum ſupplicium dictitarunt. Idem dicendum, ſi duo abſolvant, & duo relegandum reum pronuncient; nam & hi prævalebunt tribus illis ad mortem condemnantibus. H.

Digitized by Google

in illam partem ite. Sic accidit, ut qui retinendos in præſentia cenſuerant, iis ſe adjungerent, qui abſolvendos negabant; & ita hi prævalerent illis, qui dimittendos cenſebant. Apud GELLIUM L. IX. c. 15. argumentum controverſiæ tale proponitur: *De reo ſeptem judices cognoſcant, eaque ſententia ſit rata, quam plures ex eo numero dixerint. Quum ſeptem judices cognoviſſent, duo cenſuerunt reum exilio mulctandum, duo alii pecunia, tres reliqui capite puniendum. Petitur ad ſupplicium ex ſententia trium judicum, & contradicit.* Qui caſus tanquam ἄπορος ſeu inexplicabilis tunc fuit propoſitus. Idem argumentum habet Declamatio 365. apud QUINTILIANUM. Ubi inter alia recte dicitur: *Non idem ſentientes non potes jungere. Idem ſentientes compara.* Vid. quoque argumentum Declamationis 30. apud LIBANIUM. Apud HELIODORUM Aethiop. L. I. Cnemon a mille ſeptingentis ad mortem, a mille exilio damnatus dicitur. Quia tamen illorum aliqui lapidibus reum obruendum, alii in barathrum mittendum cenſuerant, mille iſti exilium decernentes majorem numerum efficiebant. Add. CUJACIUS Obſ. XII. c. 16. & ZIEGLERUS ad Grot. L. II. c. 5. §. 17. Id quoque monet GROTIUS dicto loco §. 22. quando plures inter ſe non proprie dictam univerſitatem conſtituunt, ſed tantum intuitu certæ rei invicem connectuntur, de qua non omnes æqualiter participant; tunc non tantum ordinem ſumendum ex modo participationis, ſed & ſententias æſtimandas ad proportionem geometricam. Quo ſpectat *L. 8. D. de Pactis. L. 14. D. Depoſiti. L. 16. D. de Reb. aut. jud. poſſid.* Ubi tamen obſervandum, cum talis ſocietas tantum fundetur in re aliqua communi, & non in ejuſmodi pacto, quo proprie univerſitas conſtituitur, & quo quiſque ſuam voluntatem voluntati majoris partis ſubjecit; ita quidem prævalere votum ejus, qui majorem in ea re portionem habet, voto illius, qui minorem portionem habet, ut tamen ille hunc per ſuffragium ſuum nequaquam jure ſuo poſſit exuere, aut eidem præjudicare. Atque ſic intelligitur, quid civitas velit, ubi ſumma rerum penes plures uno eſt.

§. XIX. ILLUD autem manifeſtum, ad ejuſmodi concilium, in quo de communibus rebus deliberandum, & ſta-

Digitized by Google

ſtatuendum eſt, minimum tres homines requiri. Vid. *L.* 85. *D. de Verb. ſignif.* (1). Si enim duo duntaxat fuerunt, ubi eos diſſentire contigerit, nemo praeterea adeſt, qui alterutrius ſententiae momentum poſſit addere. Unde eo caſu nihil expediri poſſet. Vid. *c.* 1. *X. de Arbitris*. Neque obſtat, quod etiam duo, verbi gratia, Conſules, collegae vocentur. Nam eo vocabulo ſaepe paritas duntaxat numeris notatur. Vid. *L.* 173. *D. de Verb. ſignif. L.* 14. *D. de Admin. tut. L.* 101. *D. de Solut.* Sicuti & apud Latinos Auctores dicitur *Collegium Tribunorum*, in quo tamen unus ſuo diſſenſu reliquorum decretum poterat irritum facere. Neque ſemper, qui collegarum nomine ſe invicem ſalutant, tale concilium conſtituunt, in quo voluntates omnium pacto aliquo in unam voluntatem coaluerint. Sed contingere poteſt, ut inter plures ſit ſocietas, in quo tamen ſinguli ſuam retineant voluntatem, ab aliorum voluntate haudquidquam dependentem. Unde ad rem nihil facit, quod contractus ſocietatis inter duos iniri poſſit. *L.* 7. §. 2. *D. Quod cujuſque univerſit. nomine* (2), non illud vult, quaſi, collegium ab initio poſſit ab uno conſtitui; ſed quod, deficientibus caſu aliquo reliquis membris, jam conſtitutum ab uno ad tempus poſſit conſervari (3), quouſque alii in locum ceterorum ſurrogentur. Abſentium autem regulariter in ejuſmodi conciliis non habetur ratio (4), ubi legitime vocati fuerint (5); (vid. *c.* 36. *X. de Electione & electi poteſt.*) ſed jus eorum praeſentibus velut accreſcit. Quo poſſis adplicare illud SENECAE Excerpt. controv. VII. 4. *Quoties duobus eſt communio, poteſtas ejus tota fit, qui praeſens eſt.* Putaverim tamen, id reſtringendum ad quotidiana negotia, & quae

(1) Neratius Priſcus *tres facere exiſtimat collegium: & hoc magis ſequendum eſt.*

(2) *Si univerſitas ad unum redit, magis admittitur, poſſe eum convenire & conveniri: cum jus omnium in unum ceciderit, & ſtat nomen univerſitatis.*

(3) Vid. MEVIUM Part. IV. Dec. 152. Part. VII. Dec. 140. H.

(4) Vid. REINKING. L. I. de Reg. Sec. & Eccl. cl. 5. c. 8. n. 7. ubi de comitiis Imperii. GROTIUS L. II. de J. B. & P. c. 5. §. 20. H.

(5) Vid. MEVIUS Part. IV. Dec. 201. H.

Digitized by Google

& quæ moram non ferunt. Sicut & hæc exceptio eſt; niſi præciſe certum numerum collegarum leges requirant. Vid. *L.* 3. *D. Quod cujuſque univerſ. nomin. L.* 45. *C. de Decurion.* Alicubi abſentes vices ſuas præſentibus delegare, & per eos, vel ſcripto quoque ſuffragium ferre poſſunt. Vid. *cap.* 46. *de Electione & electi poteſtate* in VI.

§. XX. Denique civitate ita conſtituta, ille, in quem imperium eſt collatum, prout eſt vel unus homo, vel unum concilium paucorum, aut univerſorum, monarcha, ſenatus, aut populus dicitur; reliqui ſubditi cluent. Ubi obſervandum eſt, duplici modo aliquem civitatis cujuſpiam membrum fieri, pacto nempe expreſſo, aut tacito. Scilicet qui civitates ab initio conſtituerunt, non ſane hoc cenſentur egiſſe, ut illæ ſingulis, qui ab initio eas conſtitutum ibant, extinctis, ſimul extinguerentur: ſed potius longa atque æterna ſibi commoda per eandem obtinenda ob oculos poſuerunt, quibuſque adeo ipſorum liberi ac tota poſteritas gauderent. Igitur hoc quoque ſimul egiſſe cenſendi ſunt, ut liberi ipſorum poſterique, ſtatim atque naſcerentur, commodis atque emolumentis communibus civitatis gauderent. Quæ cum ſine imperio, quo civitas velut animatur, obtineri nequeant, eo ipſo quoque omnes, qui in civitate naſcuntur, imperio iſti ſeſe ſubjeciſſe intelliguntur. Inde eſt, quod qui ſemel imperium in aliqua civitate acceperunt, non neceſſum habeant denuo ſibi expreſſe ſubjectionem a recens ſubnata ſobole ſtipulari, utut omnes illi ſint extincti, qui initio imperium in ipſum contulerant. Deinde cum quælibet civitatum certam orbis terrarum partem inſederit, in qua cives ſe ac fortunas ſuas in tuto collocarent; quarum ſecuritas facile periclitatura eſſet, ſi quibuslibet ibi liceret verſari, qui civitatis imperium non agnoſcerent: igitur omnium civitatum communis lex intelligitur (1), ut, qui ſeſe in alicujus civitatis ditionem

(1) Vid. ſupra L. III. c. 3. §. 10. Eſt autem *incolæ officium*, juxta Ciceronem I. de Officiis, *nihil præter ſuum negotium agere; nihil de alio inquirere; minimeque in aliena Republica eſſe curioſum*. Adraſtus, laudans, quem ex ſeptem heroi-

nem contulerit, multoque magis ſi ejuſdem commodis frui velit, naturalem ſuam libertatem abdicaſſe, ac imperio ejuſdem civitatis, ſaltem quouſque ibi degere placet, ſubjeciſſe ſe judicetur. Quod ſi hoc agnoſcere nolit, hoſtis numero habeatur, ſaltem hactenus, ut extra fines civitatis expelli jure poſſit. Sicuti & illud manifeſtum eſt, non minus imperio civili ſubjici, qui civitati conſtitutæ poſt accedunt (1), quam quorum coitione ab initio civitas fuit conſtituta. Eſt denique & illud heic monendum, circa definitionem *civis* quibusdam eruditis parum convenire. Equidem HOBBESIO de Cive c. 5. §. 11. *ſubditus & civis* videtur æquipollere (2). Quo modo fœminæ, pueri & ſervi cives forent.

roibus, apud EURIPIDEM in Supplicibus:

Πρῶτον μὲν, ὡς χρὴ τὰς μετοικοῦντας ξένους.
Λυπηρὸς οὐκ ἦν, οὐδ' ἐπίφθονος πόλει.

Et mox

- - Χ' ὁπότ' εὖ πράσσοι πόλις
Ἔχαιρε· λυπρῶς δ' ἔφερεν, εἴ τι δυστυχεῖ.
Primum, quod omnes incolas ſumme decet,
Urbi moleſtus aut gravis nunquam fuit.
- - *Lætus ubi ſors proſpera*
Acciderat Urbi, triſtis ubi contraria. H.

(1) Ubi juris eſt, ni aliud convenerit, ita allectos eadem, qua veteres cives conditione frui. Pertinent huc inſignes controverſiæ, de quibus egi Diſſert. de Mod. conſtit. civ. ſect. 2. §. 8. H.

(2) Qui error quoque Bodini fuit, & poſtea Huberi. Sane ſummus imperans, qua primum quoque pactum cum ceteris iniviſſe cenſetur, civium numero excludendus non eſt, neque ſemper ut caput civitatis, ſed interdum ut pars communitatis conſideratur. Vid. GROTIUS L. II. de J. B. & P. c. 4. §. 12. & in not. c. 14. §. 1. 2. & 5. c. 20. & 24. Porro incolæ ſubditi ſunt, non cives. ARISTOFHANES Acharnenſibus:

Τοὺς γὰρ μετοίκους ἄχυρα τῶν ἀστῶν λέγω.
Quippe incolas ejus civium paleas voco.

Quanto minus ſervi inter cives referri queunt, ceu *qui ſunt extra Rempublicam*, ut SENECA in controverſiis loquitur. Ceterum in Rebuspublicis herilibus nulla eſt diſtinctio inter cives & ſubditos. In his enim *certa dominorum domus eſt, ceteri ſervi*, ut eſt apud TACITUM I. Hiſtor. 16. EURIPIDES Helena:

Τὰ βαρβάρων γὰρ δοῦλα πάντα πλὴν ἑνός.
Nemo, niſi unus, liber eſt in Barbaris. H.

rent. Mihi videtur, cum civitas conſtituatur ex ſubmiſſione voluntatum uni homini vel concilio facta, cives primario illos eſſe, quorum pactis civitas initio coaluit, aut qui in horum locum ſucceſſerunt. Id quod cum fecerint patresfamilias, igitur his præcipue civium nomen competere judicaverim; fœminis autem, pueris & ſervis, quorum voluntates jam ſub voluntate patrisfamilias continebantur, nonniſi conſequenter, quatenus & ipſi communi civitatis protectione, & quibusdam juribus eo nomine fruuntur. Inquilini autem, peregrini, & ſimiles temporarii incolæ cives non ſunt; quia morari tantum ad tempus, non autem ſtabilem ſecuritatem ac fortunarum ſedem ibi quærere volunt. Definitio ARISTOTELIS Polit. L. III. c. 1. qua civem metitur *τῷ μετέχειν κρίσεως καὶ ἀρχῆς*, *participatione judicii & magiſtratus*, ad democratias dumtaxat quadrat. Sicut & IPSE ſubiungit; *Ὥστε καὶ τὸν πολίτην ἕτερον ἀναγκαῖον εἶναι τὸν καθ' ἑκάστην πολιτείαν*. *Itaque civem pro ſingulis Rebuſpublicis alium eſſe oportet*. *Διόπερ ὁ λεχθεὶς ἐν μὲν δημοκρατίᾳ μάλιστα ἐστὶ πολίτης, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἐνδέχεται μὲν, οὐ μὴν ἀναγκαῖον*. *Quare explicatus* ſeu hoc modo definitus, *maxime quidem in democratia eſt civis: in aliis vero* Rerumpublicarum formis *contingere quidem poteſt*, ut magiſtratuum & judiciorum ſit particeps, *non tamen id eſt neceſſarium*. IDEM Polit. III. c. 8. *Ἐπεὶ πλείους εἰσὶν αἱ πολιτεῖαι, καὶ εἴδη πολίτου ἀναγκαῖον εἶναι πλείω*. *Cum plures ſint Reſpublicæ, plura quoque civium genera eſſe neceſſe eſt*.

§. XXI. CIVIBUS porro in pleriſque Rebuſpublicis duo præcipue accidere animadvertimus vincula peculiaria, per quorum unum quidam ipſorum in peculiaria corpora, civitati tamen ſubordinata, coaleſcunt; per alterum a ſummis imperantibus in partem aliquam regiminis publici adſciſcuntur. Corpora illa civitati ſubordinata, ſive collegiorum, ſive ſocietatum, aut quocunque nomine veniant, poſſunt dividi primo in ea, quæ civitates anteceſſerunt, & quæ poſt eas conſtitutas provenerunt. Corpora civitate antiquiora ſunt familiæ, in quibus quid imperii & juris fuerit patribusfamilias, ſupra expoſitum fuit (1). Ex quo jure illud ipſis ſupereſt, quod

(1) L. VI. c. 1. §. 11. c. 2. §. 11. 12. c. 3. §. 6. H.

Digitized by Google

quod per naturam civitatis aut per leges civiles, publicoſque mores ipſis non eſt ademtum. Eorum, quæ poſt civitates conſtitutas orta ſunt, quædam poſſunt vocari publica, quædam privata. Publica ſunt illa, quæ auctoritate ſummi imperii civilis conſtituta ſunt. Privata autem, quæ vel ipſorum civium conventione coaluerunt, vel ab extranea aliqua auctoritate dependent, quæ in civitate aliena nonniſi pro privato aliquo jure aut conatu haberi poteſt. Privata corpora ſunt iterum vel legitima vel illegitima, quorum illa civitati probantur, aut probari debent; hæc ſecus. Dico *probari debent*. Nam ſi in aliqua civitate, ubi cultus divinus depravatus eſt, aliqui ſenſu veræ religionis imbuti ſuos cœtus privatim habeant (1) abſque turbis, & machinationibus in ſtatum publicum; utut ſummi imperantes improbent, quicquid a ſua perſuaſione alienum eſt; tamen illos cœtus nemo illegitimos dixerit, cum ipſi ſummi imperantes teneantur eam veritatem agnoſcere & probare (2). Sic ſi in barbara civitate, ubi omnis literarum cultus publice ſpernitur, aliqui privatim coëant ſapientiæ inquirendæ cauſa; ſane nemo horum collegium illegitimum pronunciaverit. Utraque ſunt vel regularia, vel irregularia. Illa ſunt, ubi juxta certa conventa voluntas omnium unita eſt: hæc autem, ubi non tam unio voluntatum, quam vinculi expers conſenſio aut conſpiratio deprehenditur, ex communi aliquo affectu, puta, ſpe, cupidine lucri, vindictæque, ambitione, ira, & ſimilibus orta.

§. XXII. Circa omnia corpora legitima obſervandum, quicquid juris illa habeant, & quicquid poteſtatis in ſua membra, id omne a ſumma poteſtate definiri (3), & ne-

[1] Quales primorum Chriſtianorum, de quibus Plinius L. X. Ep. 97. H.

[2] Recte hic ſe habet auctoris opinio, quandoquidem & Princeps veritati perſpectæ ſine controverſia locum relinquere tenetur. Quod ſi autem ſua ſacra bona fide puriora imperans credat, ſubſcribimus ſententiæ Cl. Barbeyraci cenſentis, eum adhuc nullo jure gaudere impediendi, quo minus quilibet civium Deum ex ſui animi ſententia colat, quia religio à vinculis Imperii Civilis libera eſt.

(3) Et hactenus etiam perſonam gerere. L. 22. *D. de Fidejuſſor.* H.

Digitized by Google

& nequaquam huic poſſe opponi aut prævalere. Alias enim ſi daretur corpus, limitationi ſummi imperii civilis non obnoxium, daretur civitas in civitate. Unde ſi aliqua civitas ex pluribus corporibus abſolutis & independentibus coaluit (1), neceſſum fuit, iſta de priori ſua poteſtate & jure tantum remiſiſſe, quantum ad indolem civitatis neceſſarium fuit; cum alias fine ſuo, quem ſibi propoſuerant, excidiſſent. In civitate autem jam conſtituta videndum eſt, quid agere voluerit ſummum imperium, ejuſmodi corpus fundando aut adprobando. Si enim expreſſis verbis abſolutum & independens jus circa certum genus negotiorum, ſtatum civitatis ſpectans, eidem contulit & confirmavit, ſane parte ſui imperii ſeſe abdicavit, ac civitatem fecit irregularem & bicipitem. Quod niſi ſumma neceſſitas ſubigat, nemo ſanus fecerit. Ubi autem ſummus imperans poteſtatem ſuam illibatam & integram retinere voluit, neceſſum eſt, ut iſtud corpus ſubordinatum ſua jura ita temperet, ne ſummo imperio præjudicet, nec ullas extenſiones aut conſequentias nectat, quæ huc ſpectent, ut id non amplius eidem ſit ſubordinatum. Quo pacto autem iſtiuſmodi corporum poteſtas ſit circumſcripta, ex literis, quibus quodvis fundatum aut confirmatum fuit, eſt cognoſcendum, vel etiam ex communibus civitatis legibus, quæ omnes & ſingulos cives obſtringere cenſentur, in quantum expreſſe iſtis non fuit derogatum. Unde conſequitur, ſi adminiſtratio iſtius corporis ſit collata in unum hominem, quicquid ille egerit juxta fundationem, aut leges civitatis communes, id habebitur pro actione totius corporis. Sed extra illa quæ agit, ea propria ipſius eſt actio, quæ ceteros non tangit, & de qua ipſe ſolus rationem reddit (2). Quod ſi autem regimen ejuſmodi corporis ſit penes cœtum ex plu-

(1) Conſiderandi tamen ſimul varii coalitionum modi, de quibus infra L. VIII. c. 12. §. 6. H.

(2) Qua in parte notabile eſt diſcrimen inter rectorem civitatis ſummum & rectorem univerſitatis. Nimirum hujus poteſtas pendet a tenore mandati, quod dedit ſummus imperans, a quo jus ſuum habet univerſitas: At populus liber, translato imperio, imperantes ita ſuo loco ſtatuit, ut nullo remedio ſe utique adverſus externos, qui id, quod ob oculos eſt, ſequuntur, tueri queat. H.

Digitized by Google

pluribus conſtantem, ubi ab ipſo aliquid contra leges & fundationem actum fuerit, ſoli illi eo nomine pœnæ ſunt obnoxii, qui conſenſerunt, diſſentientes aut abſentes innocentes ſunt. Quibus ad ſui ſecuritatem expedit proteſtari contra ceterorum decretum, & proteſtationem actis inſerere, ne forte alienorum delictorum pœnis involvantur (1). Cum contra adverſus decretum cœtus independentis membro proteſtari non liceat, cum eo ipſo ſumma ipſius poteſtas abnegetur. Circa debita autem ejuſmodi corporum videndum primo eſt, cujus nomine ea contracta ſint. Nam quod quiſque ex membris ſuo nomine debere cœpit, id non debet totum corpus. Niſi quod eo ad ſolvendum comdemnato exſecutio poſſit fieri non ſolum in reliqua ejus bona, ſed & ea, quæ intuitu ejus corporis ad ipſum ſpectant. Quæ porro a Rectoribus corporis uno aut pluribus contracta ſunt, juxta leges fundationis, ea totum corpus, ut tale ſtringunt (2), ac niſi communia bona poſſideat id corpus, ſingulos pro rata. Niſi quod creditores, qui extra civitatem corporis iſtius ſunt, ubi ſolutio abnuitur, quos ex eo corpore deprehendunt, non aliter eos tractent, quam ſi ſinguli ſeſe obligaſſent in ſolidum. Sicuti & alias quivis civis pro alterius debito apud extraneos obnoxius eſt repreſſaliis (3). Aſt quæ præter fundationis leges contracta ſunt debita, illos ſolos onerant, qui expreſſe conſenſerunt, non autem eos, qui diſſenſerunt, niſi quantum facti ſunt locupletiores. Atque id debitum, qua communitatis opes non pertingunt, ex ſingulorum bonis, qui conſenſerunt pro rata eſt exſolvendum. Sed ſi membrum pecuniam credat corpori, ut tali, non habet quod ulterius urgeat præter bona communitatis; quæ ſi non ſuffecerint, habet quod ſibi imputet. Conſ. Hobbes Leviath. c. 30. Quod ſi controverſia oriatur alicui membro cum toto corpore, non cor-

(1) Nam & integræ univerſitates delinquere cenſentur, vel non reſiſtendo, cum poſſunt, vel conſpiratione. Vid. infra L. VIII. c. 3. §. 28. H.

(2) Apud Romanos ſi adminiſtrator pecuniam mutuam accepiſſet, civitas non aliter obligabatur, quam ſi probaret creditor pecuniam in utilitatem civitatis eſſe verſam. *L. 27. D. de Reb. credit.* H.

(3) Vid. infra L. VIII. c. 6. §. 13. H.

Digitized by Google

corpus judex erit, ſed civitas, cui corpus iſtud ſubeſt. Nam cum heic communis judex detur, inconveniens fuerit, in propria cauſa ſententiam ferre.

§. XXIII. Corpora illegitima ſunt non ea tantum, quæ manifeſti ſceleris cauſa coiverunt, uti ſunt ſocietates furum, mendicorum, cingarorum, piratarum, latronum. Sed etiam quævis conjunctiones inter cives, peculiaribus pactis firmatæ, abſque conſenſu ſummorum imperantium (1) initæ, & fini civitatum repugnantes. Quæ conjurationum, aut factionum vocabulo venire ſolent. Quorum varius ſcopus eſt. Nam interdum iſti factioſi ſummam rerum ad ſe trahere laborant; aliquando hac via negotia publica ad ſuum placitum & emolumentum dirigere inſtituunt. Alii ex publico rem privatam augere ſtudent, alii impunitatem ſcelerum ſibi ex factione quærunt. Imo etiam quæ plauſibilem prætextum oſtentant, puta defenſionem, emendationem quorundam abuſuum, remotionem pravorum miniſtrorum, item quorum cauſa occultatur, ſuſpectæ & periculoſæ ſunt. Nam & invaditur id, quod curare penes rectores civitatum erat, & ubi factioſis ſuæ vires placuerint, facile in ipſam civitatem verti poſſunt. Otho apud Tacitum Hiſt. 1. (c. 84. princ.) *Vos quidem iſtuc pro me. Sed in diſcurſu, ac tenebris, & rerum omnium confuſione patefieri occaſio etiam contra me poteſt.* Unde & multa per ſpeciem factionis agere illicitum eſt, quæ in ſe alias nihil injuſti habent. Sic ſupplicationem offerre imperanti, accuſare aliquem, non illi-

(1) De Romanis Livius teſtatur L. VII. c. 16. eos, *ne quis populum ſevocaret, capite ſanxiſſe*. Apud Eundem eſt L. XXXIX. c. 5. *Majores veſtri, ne vos quidem, niſi cum aut vexillo in arce poſito comitiorum cauſa exercitus eductus eſſet, aut Plebi comitium Tribuni edixiſſent, aut aliquis e magiſtratibus ad concionem vocaſſet, forte temere coire noluerunt, & ubicunque multitudo eſſet, ibi & legitimum multitudinis rectorem dicebant eſſe.* Add. L. 3. *pr. D. de Colleg. & corporib.* L. 1. *ad L. Jul. majeſt.* Athenis myſteria facere in ædibus, ad conjurationem pertinere videbatur. Cornel. Nepos Alcibiade c. 3. Chriſtophorus Thyanus apud Thuanum L. LXIII. ad A. MDLXXVII. ſuadet Regi, *ut gravibus edictis ſanciat, ne qui deinceps delectus, ſocietates, coitiones & ſecreta conſilia injuſſu ſuo, & ſine expreſſo Regis aut publico magiſtratus mandato faciat: qui contra fecerint, in perduellionis crimen incurrant*. H.

Digitized by Google

illicitum eſt; ſed facere id cœtu magno coacto ſpeciem factionis, & ſeditionis induit. Sic in legibus militaribus ſub pœna capitis interdici ſolet, ſtipendia cœtu coacto flagitare. Add. Actor. XIX. 39. 40. Hobbes de Cive c. 13. §. 12. 13. & Leviath. c. 2[illegible] ubi legitima corpora *muſculis* in corpore humano, illegitima *tuberibus*, *apoſtematibus*, *tumoribuſque a confluxu humorum noxiorum generatis*, comparat.

§. XXIV. Peculiari autem vinculo, præter illud commune omnes cives ſtringens, nectuntur ſummis imperantibus, qui ab hiſce adſciſcuntur, ad partem aliquam imperii ipſorum nomine & auctoritate exercendam; ac miniſtrorum publicorum, magiſtratuumque vocabulo veniunt. A quibus diverſi ſunt miniſtri Principis privati, qui ipſi, ut cuicunque alii, circa negotia, quæ ut reliqui omnes exercent, inſerviunt. Circa eos autem, qui ſummo imperanti, ut tali, miniſtrant, diſcrimen aliquod deprehenditur, quod quidam particulam aliquam imperii, munerisque rectorii exerceant, adeoque certo modo perſonam imperantis repræſentent, qui proprie & ſtricte miniſtrorum publicorum nomine deſignantur: alii ſimpliciter negotiorum publicorum expeditioni & exſecutioni inſerviunt. Ad priorem claſſem pertinent tutores & adminiſtratores regni, rege minorenni, aut captivo & mente moto; Præſides deinde provinciarum, urbium, diſtrictuum; tum militiæ terreſtris & maritimæ; præfecti ærarii, qui juri dicundo, & exſequendæ juſtitiæ præſunt, cenſores doctrinarum, Legati ad exteros, & ſi qui ſunt alii. Ad alteram autem claſſem pertinent Conſiliarii, quippe qui nullam imperii partem exercent; ſed tantum quid ſibi videatur imperanti exponunt; item qui aliam operam circa negotia publica ponunt, uti ſunt ſcribæ, qui reditus publicos colligunt, aſſervant, aut erogant, milites item, & qui exercendæ juriſdictioni manus præbent, & ſi qui alii ſunt; quorum ordinem & varietatem in quavis civitate cognoſcere in proclivi eſt. Conf. Hobbes Leviath. c. 30. & Bodinus de Republ. L. III. c. 7.

C A-

CAPUT III.

DE GENERATIONE SUMMI IMPERII CIVILIS, SEU MAJESTATIS.

I. *Summum imperium reſultavit ex pactis, quibus civitas coaluit.*
II. *Id quod volente & probante Deo factum.*
III. *An majeſtas ſit immediate a Deo?*
IV. *Quibus rationibus id aliqui probare conentur?*
V. *Imperium civile non fuit productum per bella.*
VI. *An ex patreſamilias poſſit fieri princeps?*
VII. *Quomodo, qui vaſalli vinculo exſolvitur, majeſtatem accipiat?*
VIII. *An liber populus, aut monarcha, imperium in alterius manus reſignans, efficiens cauſa majeſtatis ſit?*
IX. *Penes quem ſit, tribuere titulum regium?*

VIDEAMUS porro, unde ſummum imperium, quod in omni civitate exſiſtit, & quo velut anima illa vivit ac libratur, immediate & proxime producatur. Ubi initio præſupponimus, ut imperium effectu ſuo potiatur, requiri tum vires naturales, queis ſubjectus, ſi forte quod injungitur detrectare præſumſerit, repræſentato aliquo malo poſſit cogi; tum titulum, ex quo jure aliis præſtandum quid aut omittendum queat injungi; cui in iſtis reſpondet obligatio ejuſdem juſſis obſequendi. Horum utrumque proxime ex pactis, per quæ civitas coaleſcit, promanat. Nam etſi vires ſuas naturaliter in alterum nemo transfundere queat: ille tamen vires aliorum poſſidere intelligitur, ad cujus arbitrium iſti eaſdem adplicare tenentur, ita ut in ipſis non ſit poteſtas reſiſtendi, ſeu juſſum ejus detrectandi. Alia quippe virium translatio inter homines non datur. Cum autem omnes, dum voluntates ſuas unius voluntati ſubmiſerunt, eo ipſo ſeſe obſtrinxerint, quod velint non reſiſtere, ſeu parere illi, vires & opes ipſorum adhibere volenti ad bonum publicum; adparet, ſummum imperium habenti tantas eſſe vires, ut quoslibet ad

Digitized by Google

ad juſſa ſua adigere poſſit. Livius L. II. c. 59. *Imperii vis omnis in conſenſu obedientium eſt*. Sed & illud ipſum pactum luculentum præbet titulum, quo imperium iſtud non violentia, ſed ultronea civium ſubjectione & conſenſu legitime conſtitutum intelligitur. Hæc igitur eſt proxima cauſa, ex qua ſummum imperium tanquam qualitas moralis reſultat. Poſita quippe in uno ſubmiſſione, & in altero ſubmiſſionis acceptatione, ſtatim provenit in hoc jus iſti quid injungendi, ſeu imperium. Et uti per pacta jus ad rem noſtram (1), ita & per ſubmiſſionem jus circa libertatem vireſque noſtras diſponendi in alterum conferri poteſt. Unde, verbi gratia, ſi quis ultro ſeſe in ſervitutem mihi pacto tradat, revera poteſtatem herilem in me confert. Adverſus quæ imperite tritum illud: quod quis non habet, non poteſt in alterum conferre; occinitur (2). Sed ut peculiarem efficaciam & ſanctimoniam nanciſcatur imperium, aliud principium præter ſubmiſſionem ſubjectorum accedere oportet. Eoque haudquidquam ſanctitati ſummi imperii civilis aliquid detrahit: aut jure duntaxat humano, non divino quoque Principis imperare ſtatuit, qui imperium proxime ex pactis reſultare tradit.

§. II. Id tamen extra dubium eſt, ſanam rationem ſatis dictitaſſe, poſt multiplicatum genus humanum decus, pacem atque incolumitatem ejuſdem ſubſiſtere non potuiſſe, niſi conſtitutis civitatibus, quæ ſine ſummo imperio intelligi nequeunt. Quo ipſo etiam civitates & ſummum imperium a Deo, tanquam legis naturalis auctore, profecta cenſentur. Nam non ea tantum a Deo ſunt, quæ ipſe immediate, & citra ullum factum humanum, interveniens inſtituit: ſed & quæ homines loductu ſanæ rationis pro conditione temporum atque locorum recepere ad implendam obligationem, ſibi abs Deo injunctam. Conf. 1. Timoth. II. 2. Et cum in magna hominum multitudine lex naturalis commode exerceri nequeat citra imperium civile: patet: Deum, qui iſtam

(1) V. ſupra L. III. c. 5. §. 4. H.

(2) Quam multa enim etiam a rebus naturalibus proficiſcuntur, quæ iis non niſi virtute inſunt; quæ iis inſunt, ut in ſcholis loquimur, non formaliter, ſed virtualiter? Sol indurat, Sol etiam liquefacit, ubi commodam materiam invenerit. V. infra §. 4. & L. VIII. c. 3. §. 1. H.

Digitized by Google

iſtam hominibus injunxit, præcipere quoque, ut ſocietates civiles inſtituantur, quatenus tanquam media excolendæ legi naturali inſerviunt (1). Inde & Deus in ſacris literis expreſſe id imperium probat, & pro ſuo agnoſcit, ejuſque ſanctimoniam & venerationem ſeveriſſimis legibus ſancit. Num autem diſerte Deus juſſerit heic & nunc civitatem conſtitui, non liquet (2). Nam præceptum Noachidarum de judiciis, quod forte huc trahi poſſet, certum tempus ac locum eorundem conſtituendorum non exprimit. Sic ut ejus ſenſus eſſe poſſit: judicia eſſe exercenda, ubi conſtituta fuerint. Nec multum abit BOECLERUS ad Grot. L. I. c. 3. §. 6. quando ſuper origine ſummi Imperii civilis ita tradit: *Summam poteſtatem non ab humano tantum facto, ſed & a juſſu divino & lege naturæ, ſive tali facto humano, quo juri naturæ obtemperatum itur, arceſſendum eſſe. Qui enim ſocietatem præcipit, is ſocietatis ordinem præcipit; ſocietatis autem anima eſt imperium, & inter ſocietates civitas perfectiſſima*. Quæ recte ſeſe habent, dummodo addatur: juſſum divinum circa conſtituendas civitates ſeſe exſerviſſe per dictamen rationis, quo homines intellexerunt, decus atque pacem, quam pro fine habet jus naturale, ſine ſocietate civili ſubſiſtere non poſſe; idque præcipue poſtquam genus humanum inſigniter erat multiplicatum. Et hoc ipſo civitas ab aliis inſtitutis humanis differt, quæ itidem ſana ratio introduci ſuaſit, ſed non ita, velut citra eadem decus, ſalus atque incolumitas generis humani ſervari nequiret. Circa *quartum* autem *præceptum Decalogi* (3), quo ob-

(1) Vere CICERO in Somnio Scipionis: *Nihil eſt illi principi Deo, qui omnem hunc mundum regit, quod quidem in terris fuit acceptius, quam concilia cœtuſque hominum jure ſociati, qui cœtus civiles vocantur*. H.

(2) Liquet utique exemplo Reipublicæ Hebræorum, quam Deus a fundamentis extruxit & ſanctiſſimis legibus exornavit. H.

(3) Nimis liberaliter Auctor Cl. BARBEYRACO quartum hoc præceptum ad Principes & ſummas Poteſtates trahere videtur, etſi Theologis quoque quibuſdam patris & matris nomine Superiores omnes veniant. Adparere enim, ait, ex appendice. *Ut prolongentur dies ſui ſuper terra, quam Jehovah Deus tuus dat tibi*, hoc præceptum ad ſolos parentes pertinere. Parentum enim pre-

ſequium erga imperium civile ſancitur, obſervandum eſt: per illud non excludi cauſas proximas, queis imperium productum fuit: ſicut præceptum de furto non faciendo originem dominii haudquidquam excludit. *Dei* autem *vice in terris fungi* imperium civile gerentes, eo ſenſu, ni fallor, commode dici poteſt, quod quatenus pacem, bonumque ordinem in genere humano ſola reverentia erga legem naturæ, ejuique auctorem plene non præſtabat, per imperii civilis vim iſte jam finis producatur (1). Quo ſenſu & ſequentia plana ſunt: Ergò *ut civitas ſit civitas, finemque ſuum conſequatur, inſtitutus a Deo lege naturæ ordo imperandi & parendi, in quo ex ipſa Dei voluntate & naturalis rationis dictamine aliquid ſummum ſit, ac a nemine dependens, neminis arbitrio ſubjectum, Deo uni ut ſubditum, ita ſecundum & vicarium; quæ eſt ſumma poteſtas civilis. Id tamen meri eſſe facti humani, an ſummam illam poteſtatem velint uni committere, an pluribus, & quibus ſeorſim modis ſtatum Reipublicæ deſcribere inſtituant*. Grotii autem ſententia ſuper origine ſummi imperii L. I. c. 4. §. 7. non adeo profana eſt, quin addita dextra explicatione tolerari poſſit. *Homines*, ait, *non præcepto Dei expreſſo*, quale ſane nullum extat, *ſed ſponte adductos*, non tamen citra dictamen rectæ rationis, placitumque Dei, *experimento infirmitatis familiarum ſegregum adverſus violentiam*, gliſcente mortalium numero, *in ſocietatem civilem coiiſſe: unde orta ſit poteſtas civilis, quam ideo* PETRUS I. Epiſt. c. II. 13. *ordinationem humanam vocat*, quaſi proxime per homines conſtitutam. Sed quod GROTIUS eandem alibi *divinam* vocari dicit, *ideo, quia ſalubre hominum inſtitutum Deus* pro-

precibus, quas hi fundere ad Deum pro liberis ſoleant, & hi juſſibus ſuis obſequantur, vitam eorum prolongari. Verum excuſandus hoc loco videtur AUCTOR cum conſentientibus Theologis, quia ſententiam ſuam ratione ſine dubio ſimilitudinis fulciunt, qua, ut precibus parentum pro liberis obſequentibus, ſic precibus piorum Principum pro ſubditis ad parendum paratis, vita utrorumque prolongetur.

(1) Scilicet in naturali ſtatu, ſi homo malum patrabat, obnoxius nemini, præterquam Deo, erat: nunc autem, quando ductu rectæ rationis in civitatem ſe contulerunt homines, in ea parte vicem Dei gerit, qui ſummam habet poteſtatem. H.

Digitized by Google

probavit: id haudquidquam ſic admiſerim, quaſi conſequenter & velut ex poſtfacto Deus conſtitutionem imperii civilis adprobaverit (1); ſicuti ſervilem conditionem, quæ ſine dubio humanum eſt inventum, ſancire dignatus eſt. Epheſ. VI. v. 6. 7. 8. Coloſſ. III. 22. 1. Timoth. VI. 1. Tit. II. 9. Sed omnino addendum, antecedenter homines potuiſſe voluntatem divinam intelligere, conditione multiplicati generis humani expenſa: cujus ſalus uti extra civitates in vita ſegrege ſubſiſtere non poterat; ita mortales, dum ductum heic rationis, ad ſcopum legis naturalis congruentem, ſequuntur, voluntatem divinam impleſſe ſunt cenſendi.

§.III. Isthæc quanquam ſufficere judicemus tum ad originem imperii civilis conſecrandam, tum ad pignorandam civium adverſus imperantes venerationem: operæ pretium tamen fuerit expendiſſe, quid ſolidi ſubſit argumentis I. F. Hornii (2) de Civitate L. II. c. 1. qui altius heic aſſurgendum contendit. Hic igitur ponit, *cauſam civitatis* non eſſe etiam *cauſam Reipublicæ & imperii ſummi;* adeoque admittit quidem, ipſas civitates per pacta conſtitui; ſed contra aſſerit, imperium ſummum ab ipſo Deo immediate in principes conferri, neque ad id producendum quidquam ab hominibus proficiſci (3). Adeoque liberos populos, dum regem ſibi

 ultro

(1) At viro docto nunc magis placet Grotiana ſententia, quoniam civitates originem ab hominibus improbis ſumſerint. Quam quidem hypotheſin tam difficulter probatum iri reor, quam facile fuit viris bonis juſtique amantibus, conſideratione malorum ac incommodorum, quæ naturalem ſtatum fere ſubſequi ſolent, in ſocietatem civilem ſe conferre. Accedit civitatum inſtitutum, ut humanæ res ſunt & erant, eſſe incomparabile, & vere dictum ab Aristotele I. Pol. 2. *Qui primus inſtituit civitatem, maximorum bonorum auctorem extitiſſe.* H.

(2) Quo ſcopo is ſententiam, quam Auctor oppugnat, tam operoſe propugnarit, locus commorationis & rerum ſtatus, qui tum erat, facile liquidum faciunt. H.

(3) Nunquam aliquid, infirmioribus argumentis adfirmatum fuiſſe, ait, Cl. Barbeyracus, quam quod hic adfirmet Hornius. Præjudicatis tamen opinionibus, utilitate privata & habitu animorum & Rerumpublicarum ſeductos Advocatos huic cauſſæ acceſſiſſe addit Boeclerum de Auſpicio Regio, Diſſertat. Academ. Vol. I. & Thomam Creech in notis Anglicis ad

ultro eligunt, non conferre in ipſum majeſtatem, ſed tantum deſignare perſonam, in quam illa divinitus conferatur. Sicuti in plurimis municipiis electio magiſtratuum eſt penes ordinem; & tamen illi poteſtatem ſuam non ab iſto ordine, ſed a ſummo imperante obtinent. Quæ aſſertio etſi multis ſpecie pietatis blandiatur; in aperto tamen eſt, per eandem convelli omnes conventiones (1), legeſque fundamentales, quæ inter reges, ac ſubditos circa adminiſtrationem imperii ineuntur. Ubi primo ferri non poteſt, *Illum majeſtatem* ſolis regibus tribuere, Rebuſpublicis liberis eandem plane detrahere

ad verſionem Lucretii, quæ prodiit 1683. Angliam regente Jacobo II. p. 52. & ſeqq. Poſterior loco alieno per excurſum de hac quæſtione differit, & 5. paginas huic digreſſioni impendit, eoque duodecimam partem totius Commentarii ſui abſolvit. Ipſe autem, temporibus ſe tantum inſerviiſſe, locupletiſſimus teſtis eſt, quum in Animadverſionibus ſuis prolixioribus, quibus Lucretium latine editum interpretatus eſt, excurſionem hanc penitus omiſerit. Efficacius rem agere viſus eſt Hector Godefridus Masius, Hafniæ manu carnificis comburi curans librum Chriſtiani Thomaſii, quo is probatum ibat, Deum non eſſe cauſſam immediatam Majeſtatis. Utitur autem Thomaſius ſimilitudine evidentiſſima. Concedit enim Majeſtatem eſſe a Deo, ut ab Adamo ſint omnes homines, unde per ſe ſtatim manifeſtum eſt, contingere id per alios homines. Ipſe Thomasius Juriſprud. Div. L. III. c. 6. §. 68. & ſeqq. obſervat, in Generali, apud Gallos Cleri Conventu, olim probandam propoſitam fuiſſe hanc ſententiam, *Reges auctoritatem ſuam omnem immediate a Deo habere*, ſed quæ res exitu caruerit, quoniam pleriſque viſum fuerit, ſalutem Galliæ inde minime pendere, diſcuſſionemque ideo quæſtionis hujus *Scholis* relinquendam eſſe, quod relatum retulit Gramondus Hiſt. Franciæ L. I. Cauſſa Princeps, qua moti homines in hanc ſententiam deſcenderunt Majeſtatem immediate a Deo eſſe, repetenda ex arcanis dominationis rationibus, quibus hinc Principes ambitione ducti, illinc Clerici aſſentandi ſtudio, Majeſtatem ſine medio a Deo derivarunt, ut jugum ſervitutis, tanquam divinitus injectum, ſubditi patientius tolerarent.

(1) Vid. infra c. 6. §. 9. Inde etiam floſculus ille: ſummo imperanti eandem quam Deo poteſtatem competere. Vid. Hornius L. II. c. 4. §. 10. Quo nihil magis periculoſe dici potuit. Simul autem hinc liquet, quæſtionem hanc non eſſe mere theoreticam, ut viro docto viſum. H.

re (1). Equidem uſus proximorum ſeculorum vocabulum majeſtatis inter ſolemnes regum titulos ſepoſuit. Nec minus tamen eodem ſummum imperium in quàvis Reipublicæ forma notatum. Sicuti & definitio majeſtatis, ſatis jejuna quidem illa, quæ eam deſignat *ſummam poteſtatem in civitatem ubique* æquè ſenatui, aut concilio populi competit. Etſi in hoc aliqua regum ſit præeminentia, quod ſinguli ex ſenatu, aut concilio populi ſummo imperio ſubſint; cum regis perſona in terris neminem ſuperiorem agnoſcat. Ipſa tamen vis imperii in ſubjectos in quavis Reipublicæ forma par utique exſiſtit. Hujus porro majeſtatis *Ille* unicam cauſam Deum laudat, qui *electione a populo facta eandem immediate in reges effundat*. Ubi fallor, an majeſtatem per modum qualitatis phyſicæ conceperit; id quod aperte faciunt, qui imperium civile *Dei creaturam* prædicant, *ut nulla alia creatura in pari aut ſuperiore cauſæ genere*, *neque ex principiis ſecum natis quidquam ad inſtitutionem hujus regiminis contulerit*. Quo ipſo craſſa rerum moralium ignorantia proditur. Nam illud argumentum, quomodo ex obſcuro loco in ſolium provectos repente inuſitatus quidam ſplendor circumfulſerit, qui non niſi divinitus oriri potuit; apud illos declamari debet, qui inania a ſolidis diſcernere nequeunt. Deo peculiariter curæ reges eſſe, ad theſin *Ipſius* probandam nihil facit. Et circa alios quoque, generi humano cumprimis utiles futuros, Providentia divina non minora velut ſpecimina edidit. Neque pauci tamen reges venenum gemma biberunt, aut ſuorum inſidiis ceciderunt. De temperamento quorundam regum, aliquod miraculi inſtar producere ſolito, medicos conſulere optimum fuerit (2). Sed nec probant, quod *iſte* vult, pœna aut regum inſolentium, aut ſubjectorum contumacium, & rebellium: aut teſtimonia, magno numero cumulata quæ ipſa tamen non minus ariſtocratici, quam regii imperii auctorem Deum agnoſcunt; aut divinæ prædictiones circa geſta nonnullorum regum, quæ neque de populis liberis deſunt. Et quod in Populo Judaico factum (3), id de origine imperii regii in univerſum haudquidquam te-

(1) Vid. infra c. 5. §. 5. H.
(2) Vid. MORHOFII Princeps Medicus. H.
(3) Vid. SIDNEII libellus de Gubernatione c. 2. ſect. 9.

Digitized by Google

teſtatur; cum dudum ante inſtitutum illud regnum plurima regna exſtiterint. Quin potius ad modum collati in hunc vel illum imperii certo in populo pertinet.

§. IV. Expendamus argumenta, quibus *Iſte* probare ſatagit, omnes humanas cauſas longe inferiores eſſe producendæ majeſtati, rei auguſtiſſimæ. Inter quæ palmarium eſt; quod *cum neque ſinguli homines, neque multitudo diſſoluta majeſtatem habeant, eandem non poſſint in regem conferre*. Atqui & fieri poteſt, & ſolet, ut qualitas moralis, qua claſſe imperium cenſetur, in alio producatur conſpiratione illorum, qui illud antea formaliter in ſe habebant. Sic ut hi iſtius qualitatis cauſa productiva recte cenſeantur. Vid. *L.* 46. *D. de Acquir. rer. dom.* Sicuti & multorum voces invicem temperatæ harmoniam producunt (1), quæ in ſingulis non extabat. Inde probari non poteſt illud ratiocinium Socratis, quo Alcibiadem animare conabatur, ut in concionem populi prodire non dubitaret: *Si ſingulos*, inquit, *contemnis, contemnendi tibi ſunt etiam, ſi una ſint congregati*. Apud Ælianum V. H. L. II. c. 1. Et cum imperium reſultet ex non-reſiſtentia ſubjectorum, & conceſſione, ut imperans circa vires, opeſque ipſorum diſponat; facile adparet, in ſingulis velut diſperſa latere ſemina ſummi imperii, quod per pacta combinantia excitatur & progerminat. Sic ut craſſum valde ſit negare, ideo ſummum imperium ab hominibus non ſumere originem, quia in facultatibus hominis naturalibus illud non deprehendatur: prorſus quaſi de qualitate aliqua phyſica ageretur; aut quaſi præter phyſicas qualitates morales non darentur (2). Equidem neſcio, an

(1) Adde de ſymbolis collatis Aristotelem III. Pol. 7. & 12. H.

(2) Inde cadit argumentum, quod aliqui velut Achilleum jactitant, jus vitæ & necis in ſe habere neminem. Ergo & ſummum imperantem eo cariturum, niſi id a Deo acceperit. Nimirum cum univerſorum interſit, vitam innocentum & res in tuto eſſe, noxios vero & ſceleratos meritas pœnas luere, aut pro delicti ratione e medio tolli, in civitatem civitati ſpopondiſſe omne illud credendi ſunt, abs quo tranquillam teneri Rempublicam vel difficile vel impoſſibile futurum erat. Apposite Aristoteles VII. Pol. 13. loquutus de pœnis animadverſionibus

an cordati ac iidem Chriſtiani Reges valde delectentur ejuſmodi elogiis: *Deum tranſcripſiſſe principi jus regendi hominem, quod ipſe vi creationis ſolus tenebat*, ita tamen, ut Deus priſtinum quoque ſuum jus adhuc retineat, & ſic *per cumulationem*, non *per omnimodam abdicationem* potentiam regibus conceſſerit: & quibus aliis per contumeliam Divini Numinis faſtigium principum extollere gaudent paraſiti. Credas iſtos dubitare, num adhuc aliquod jus Deo in mortalium genus ſuperſit poſt reges conſtitutos; & an hi iſtum ſuperiorem ferre debeant. Sane imperium ſummum civile diverſi plane generis eſſe ab imperio Dei, quod hic vi creationis obtinet, manifeſtiſſimum eſt; eoque abſurde & blaſpheme dicitur, *imperium Dei, quod ipſe ſolus vi creationis tenet, ex ſingulari benevolentia hominibus communicari*. Deinde quando ulterius probare vult, majeſtatis *immediatam* cauſam eſſe ſolum Deum, diſtinguit inter *cauſam efficientem immediatam, & modum conſtituendi immediatum*. Nam majeſtatem duntaxat immediate a Deo conſtitutam contendit, utut reges plerique mediate ſceptrum capeſſant. Unde ſeparandas eſſe illas formulas: *Deus eſt cauſa majeſtatis immediata; & Deus immediate conſtituit principem* (1), ſeu *Deus confert immediate majeſtatem*. Nam tolerari poſſe, ſi quis dicat: Deus mediante ſeu intercedente populi ſuffragio, ſucceſſione, occupatione confert majeſtatem. In quem ſenſum THEMISTIUS dicit Orat. XVI. *Μὴ οἴεσθε τὺς στρατιώτας κυρίυς εἶναι τηλικαύτης χειροτονίας, ἀλλ' ἄνωθεν αὐτὴ κάτεισιν ἡ ψῆφος, ἄνωθεν ἡ ἀνάῤῥησις τελεῖται ταῖς τῶν ἀνθρώπων διακονίαις*. Neque

buſque, ſi *certas eas eſſe* dicit, *quia neceſſariæ*. *Quanquam expetibilius foret, nulla ejuſmodi re egere, neque virum quempiam, neque civitatem*. Imperantes igitur jus in vitam ſibi ſubjectorum, qua ad finem & ſalutem civitatis pertinet, voluntate univerſorum, ceu qui jam pacto primo colligati ſunt, & translatione conſequuntur. Hinc & ſubditos in hoſtes & prælia ducunt, etiamſi plurimos mortem hac vita oppetere contingat. Conf. infra c. 4. §. 3. L. VIII. c. 3. §. 1. H.

(1) Quaſi populus ſummi imperantis perſonam tantum deſignet, majeſtatem ei infundat Deus. Imo vero compluribus exemplis eſt teſtatum, Deum ſubinde extra ordinem hunc vel illum civitati imponere Rectorem. Vid. Diſſert. de Modis conſtituendi civitates ſect. 2. §. 3. H.

vero exiſtimetis, veſtræ hujus electionis milites eſſe auctores. E ſuperis illa ſuffragatio deſcendit, e ſuperis illa imperii renunciatio, hominum duntaxat opera accedente, perfecta eſt. Sed in ipſa majeſtatis productione Deum non ferre aliam cauſam efficientem ſecundam, & proximam. Enimvero ſi quis penitius conſideret, videbit, iſtos homines concepiſſe majeſtatem tanquam ens quoddam phyſicum, quod a Deo productum velut incerta ſede, & ſine ſubjecto per Orbem vagetur, donec deſignato per populum regi ſuperveniat, eumque auguſto ſuo ſplendore cumulet. Ubi ſine dubio aqua hærebit, ſi quis importunius quærat; illa majeſtas, antequam in rege aliquo ſedem inveniat, ſubſtantia ſit, an accidens; & ſi ad accidentium claſſem referatur, quomodo ſine ſubjecto exſiſtere queat. Quo porro tempore creata ſit illa; initio mundi, an poſtea? Item an una per univerſum Orbem ſit majeſtas, cujus particulæ in ſingulos reges ſint diſtributæ; an ſinguli reges peculiarem & integram habeant majeſtatem; an rege defuncto, majeſtas ſimul pereat; an vero eidem ſuperſtes exſiſtat, velut anima a corpore ſeparata, aut per quandam quaſi metempſychoſin novum apud regem receptaculum inveniens. Add. quæ apud Petrum SUAVEM Hiſt. Concil. Trident. L. II. p. m. 213. de natura characteris ſacramentalis diſputantur; ubi Patres propter ignorantiam rerum moralium mire ſe torquent. Enimvero de cauſa immediata majeſtatis ſeu ſummi imperii abſtractive ſumti quærere ineptum eſt, cum illud nunquam niſi concretive exſiſtat. Prorſus ac ſi peculiariter quærere velim de cauſa humanæ naturæ abſtractive conſideratæ, cum de cauſa hominum concretive ſumtorum conſtet. Et cum *Hornius* utique populo relinquat poteſtatem, antequam ulli adhuc jus ad imperium ſit quæſitum, quem & quando velint regem conſtituendi, aut quamlibet formam Reipublicæ introducendi; vid. Deut. XVII. 14. ſcire cuperem, quidnam circa majeſtatem futurum eſſet, ſi omnibus populis ariſtocratico, aut democratico regimine uti placuiſſet. Equidem novimus, electionem proprie & preſſe eſſe modum imperium adquirendi. Sed quin uno & eodem actu & deſignetur certa perſona, & in eandem imperium, tunc primum exſiſtere incipiens, conferatur, nihil obſtare

ſtare videtur. Nam valde puerile eſt credere, in rebus moralibus, quando jus quodpiam, aut quævis qualitas moralis in alterum collata dicitur, neceſſum eſſe, ut eadem prius alicubi ſeparata exſiſtat. Quin potius jura, & alias qualitates morales mutua voluntatum conſpiratione per pacta reſultare, in aprico eſt. Conf. HOBBES de Cive c. 2. §. 4. & ſupra L. III. c. 5. §. 2. 3. 4. Neque vero difficile eſt illum ſcrupulum removere: *Populus ſi cauſa ſecunda majeſtatis eſt, debebit a Deo accepiſſe poteſtatem, per quam imperium producat. Id autem factum probari non poſſe.* Atqui cum Deus mortalibus curam ſui implantaverit, & pacis decorique ordinis conſervationem iisdem injunxerit, ſimulque rationem dederit, ut media ad iſtum finem facientia poſſint diſpicere, quæ inter principem locum obtinet conſtitutio Imperii civilis: quis ultra dubitabit, hominibus facultatem iſtud conſtituendi divinitus conceſſam? Quæ paſſim *Iſte* inculcat axiomata philoſophica partim ſubleſtæ ſunt fidei, partim imperite a rebus naturalibus ad morales transferuntur; quæ ſigillatim excutere nobis heic non vacat. Quæ OVIDIUS Faſtorum L. V. (princ.) ſuper origine majeſtatis tradit, Poëtica commenta ſunt.

§. V. NEC minus IDEM operoſus eſt in confutandis eorum ſententiis, qui ex diverſo fonte imperia ſumma derivarunt. Ubi multa quidem recte ſe habent; quædam tamen cenſuram merentur. Illud recte, quod imperii ſummi originem bella, per ambitionem aut libidinem tyrannorum excitata, haudquidquam dederint. Nam *bella per tyrannos excitata*, civitates jam præſupponunt. Potuit tamen patribusfamilias ſparſim viventibus complurium gliſcens paſſim violentia, alioſque opprimendi libido occaſionem dare, ut conjuncti civitates conſtituerent (1). Sed & illud patet, pleraque magna imperia, ſi non omnia, bellis ſua debere incrementa. Neque tamen ideo productio ſummi imperii bellis eſt aſſignanda. Nam ſaltem prima illa manus, quæ initio ad alios invadendos conſpiravit, ſponte in ducis imperium conſenſit. In illos autem, qui bello ſunt petiti, non prius imperium legitimum fuit exortum, quam pacto

[1] Vid. nota 1. ad §. 7. c. 1.

ćto & fide data obſequium victori promitterent (1).

§. VI. Non tamen adeo impoſſibile eſt, quin ex imperio patrisfamilias, complures ſub ſe vicos habentis, ſummum imperium civile potuerit (2) emergere (3). Equidem paternum imperium proprie ad educationem liberorum, herile ad rem quærendam ſpectat, neque per ſolam multitudinem liberorum aut ſervorum mutatur. Tantus tamen inter imperium patrumfamilias, & civile non eſt hiatus, ut ab illo ad hoc non pateat tranſitus, niſi nova majeſtas a Deo procreetur. Nam ſi paterfamilias, numeroſa prole & ſervitio prædit us, utroſque ſpecie quadam emancipationis aut manumiſſionis ſuas ſibi res habere, familiaſque peculiares conſtituere permittat ea lege, ut ad communem ſecuritatem ipſius deinde regimini ſubſint; quid iſti deinceps ad principis dignationem defuturum ſit, non video, modo tantas habeat vires, quæ ad finem civitatis aſſequendum ſufficiant. Iſto autem mortuo, ſi quid ipſe ſuper ſucceſſore diſpoſuerit, ſaltem conſentientibus filiis, id erit utique ſequendum. Sin minus, velut per interregnum univerſi ſtatuent, quo regimine aut rectore deinceps uti placeat. Ubi jus naturæ haudquidquam violabitur, ſi per libera ſuffragia etiam minor natu in parentis locum ſurrogetur. Vid. Geneſ. XXVII. 29. 37.

§. VII. Ulterius oſtendere Idem conatur, ne illum quidem cauſam majeſtatis poſſe vocari, qui, cum ipſe eam habeat, in aliquem ſibi ſubjectum dignitatem regiam confert, remiſſo iſti adverſus ſe in poſterum omni ſubjectionis vinculo, verbi gratia, ſi rex vaſallo ſuo vinculum remittat, & quod tanquam feudum obtinebat, ei ipſum tanquam ſupremum principem præeſſe concedat. At ſi quis civi ſuo provinciam conferat, ab omni deinceps ſubjectione exemtam. Nam ejuſmodi ceſſionem eſſe tantum modum conſequendi imperium, & ad

[1] Et quod victoria atque occupatio in modis acquirendi plerumque poſt ſe trahunt, vid. ſupra L. IV. c. 6. §. 14. & infra hoc Libro c. 7. §. 3. & 4. H.

[2] Vid. ſupra L. VI. c. 2. §. 10. nota 2. & ſecundus tractatus Lockii de Gubernatione Civili c. 8. §. 105. & ſeqq. Editionis Anglicæ.

[3] Vid. ſupra ad L. VI. c. 3. §. 1. H.

Digitized by Google

& ad electionem poſſe referri. Sed penitius inſpicienti facile patebit, unde tali in caſu imperium proveniat. Scilicet rex vaſallum, & ſubjectum ipſi feudum jure ſuo exolvens, efficit, ut ſit aliquis capax ſummi imperii, nec minus ut ſint, in quos illud exerceri queat. Non enim poteſt ditio illa feudalis vaſallo deinceps tanquam abſoluto & independenti principi ſubeſſe, niſi a ſubjectione ſenioris plane exſoluta. Quo facto ipſum imperium ſummum revera a conſenſu populi provenit. Nam ſi iſte ſenior propria auctoritate eam provinciam, in quemcunque velit, conferre poteſt, utique iſtam poteſtatem ab initio accepit, conſenſu populi ultroneo, aut per violentiam juſti belli elicito. Sed ſi ſenior propria id auctoritate facere nequeat, in præſens expreſſo populi conſenſu opus erit.

§. VIII. Denique ultimo loco Idem contendit, ne iſtum quidem populum cauſam majeſtatis in rege eſſe, qui, cum antea regimine populari uteretur, monarcham adſciſcit. Neque enim prius conferri imperium in monarcham, quam ubi ſuo ſe jure populus abdicaverit: eo ipſo autem momento, quo populus ſeſe abdicat, eundem imperium non habere: igitur ipſum duntaxat eligere, qui a Deo accipiens poteſtatem in poſterum regnet. Sed eodem argumento poſſis negare, dominium ab uno tranſire in alium. Nam utique rei meæ non poteſt alius fieri dominus, niſi ego dominio me meo abdicavero. Quo facto, dominium ipſe non habeo, & conſequenter in alium transferre non poſſum: ſed eligo duntaxat perſonam, in quam dominium, neſcio ubi recens jam enatum, ſit infundendum. Super ultronea autem abdicatione monarcharum ita cenſet: *Provinciarum imperia abdicari, juratam fidem populis remitti; mox ipſam majeſtatem ad primum auctorem redire, reducendam iterum, & communicandam deſignato heredi*. Hæc quidem eſt manifeſta majeſtatis metempſychoſis. Super qua ut verba faciamus, nemo cordatus a nobis poſtulaverit. Imo qui abdicat imperium, ſucceſſori locum præbet, ut populus ſe ſubmittendo ipſi conferre imperium queat; aut ut actu capeſſere poſſit imperium, ad quod decreto populi, ſucceſſionis ordinem ſancienti, jus ipſi jam datum fuerat.

§. IX. Hoc loco quoque non inconveniens fuerit pau-

paucis inquirere, penes quem ſit regium titulum & inſignia in aliquem conferre, ſeu qualecunque nomen, quo ſumma & independens in civitatem poteſtas, uni homini inhærens exprimitur? Ubi manifeſtum eſt, co-ferre nomen & titulum eſſe penes eosdem, qui rem ipſam, ſeu ſummum imperium conferre poſſunt. Adeoque populus, qui vel ab initio in civitatem coit, vel relicta priore forma Reipublicæ regnari deinceps vult, dum in unum imperium in ſe confert, eo ipſo jus ipſi tribuit nomen & titulum regis gerendi, & inſignibus decentibus faſtigium ſuum exprimendi (1). Et ejuſmodi rex uti nemini extraneo imperium & dignitatem ſuam debet; ita ut pro rege ſe gerat, & talis habeatur, non demum a conſenſu & adprobatione aliorum regum & Rerumpublicarum eſt obtinendum. Sed quemadmodum cum injuria eſt conjunctum, ejuſmodi regis imperium ac extraneo in controverſiam vocari: ita & injurium foret, eidem titulum regium denegare (2). Neque obſtat, quod iſte modicis contentæ finibus civitati imperet. Nam regnum non notat certam quantitatem territorii (3), ac potentiæ, ſed certam ſpeciem civitatis, quæ amplior aut anguſtior eſſe poteſt. Sed ut rex eſſe queat, qui antea alterius ſuperioris imperium agnovit, neceſſum eſt, ut ſuperioris conſenſus accedat, qui & ipſum, & ditionem ejuſdem vinculo, quo

(1) Apud Judæos ARISTOBULUS Hyrcani filius διάδημα πρῶτος ἐπιτίθεται, *primus diadema ſibi impoſuit*, teſte JOSEPHO L. XIII. vet. Hiſtor. 19. Agathocles Siciliæ Tyrannus ultro ſe Regem nominavit, quod potentiæ ſuæ præter eum titulum nihil deeſſe videret. Vid. DIODORUM SICULUM L. XX. Biblioth. c. 55. H.

[2] Contrarium TITIUS contendit Obſ. DLXI. liberumque eſſe putat gentibus extraneis, agnoſcere novum Regem, vel non agnoſcere. Solere enim huic dignitati certas inhærere prærogativas, quæ aliis Principibus præjudicio eſſe poſſint. De titulo Imperatoris Ruſſorum videatur eruditiſſima diſſertatio Everardi OTTONIS; de Regia autem dignitate a Friderico I. Pruſſiæ Rege aſſumta, exaſciatiſſimum opus Dn. Jo. Petri a LUDEWIG.

(3) Errant enim, qui ut regnum ſit, requirunt plures ei ſubeſſe Epiſcopos vel Duces. Vid. LIMNÆUM ad Aur. Bull. Caroli IV. procem. Obſ. 9. H.

Digitized by Google

quo ante ipſi tenebantur, exſolvat. Unde & qui nexu feudali ſtringitur, ſine conſenſu ſenioris pro rege ſe non gerit. Et ni eo nexu ſolvatur, dignitatem regiam poſſidebit delibatam, licet nomen ex conceſſione Senioris uſurpet. Sic & ſucceſſores Alexandri M. non audebant prius regium titulum aſſumere, quam Alexandri familia extincta, cui jure competebat imperium. Etſi ad hoc neceſſarius ipſis erat conſenſus ſubjecti populi, quem denegare copiæ militares, quibus ſtipabantur, non ſinebant. Vid. Cornel. NEPOS Eumene, PLUTARCHUS Demetrio. JUSTINUS L. XV. c. 2. APPIAN. ALEXANDRINUS Syriaco. DIODOR. SICULUS L. XX. c. 54. & 55. Sic qui armis ditionem aliquam ſubigit, uti jure belli imperium, ita & nomen regium ſibi adquirere poteſt. Vid. JUSTINUS L. XLI. c. 4. 5. In regnum autem rex aliquam ſuam provinciam evehere poteſt, ſi a reliquo corpore ipſam plane ſeparet, & peculiari, & independenti ab altero regimine ipſam gubernet. Ceterum Senatum quondam Romanum titulum regis & amici honoris loco tribuiſſe tralatitium eſt (1). Quod jure potuit fieri circa eos, quibus vel ipſe regnum dedit, vel in quorum regna ſuperius aliquod jus obtinuit. Sed aliis independentibus principibus titulum hunc imputare, inſolens uſurpatio erat. Qualem etiam Pontifex Romanus ſibi arrogare non erubuit (2), etiam in liberas & independentes Europæ civitates. Vid. Petrus SUAVIS Hiſt. Concil. Trident. L. V. p. m. 354. ubi memorat, qua ratione Paulus IV. Hiberniam in regni dignationem evexerit. Et THUANUS Hiſt. L. XLVI. de titulo Magni Ducis in Coſmum collato.

CA-

[1] Vid. TACITUM in Agricola c. 14. Elem. Pr. civil. Part. I. ſect. 6. §. 13. in not. H.

[2] Vid. de Regibus Poloniæ LIMNÆUM Tom. Addit. 2. ad L. II. I. P. c. 9. n. 21. H.

Digitized by Google

CAPUT IV.

DE PARTIBUS SUMMI IMPERII, EARUMQUE NATURALI CONNEXIONE.

I. *Quo ſenſu ſummum imperium partes habere dicatur.*
II. *Poteſtas legislatoria.*
III. *Poteſtas pœnas ſumendi.*
IV. *Poteſtas judiciaria.*
V. *Poteſtas belli & pacis, idemque ſœderum feriendorum.*
VI. *Jus Magiſtratus conſtituendi.*
VII. *Jus tributa indicendi.*
VIII. *Examen doctrinarum.*
IX. *Imperium fortius ſtringit quam pactum.*
X. *Quis proprie dicatur partem imperii habere?*
XI. *Cohærentia partium ſummi imperii demonſtratur.*
XII. *Et illuſtratur.*
XIII. *Etſi multi illas partes ſeparare velint.*
XIV. *Inter quos & Grotius; qui examinatur.*

SUMMUM imperium civile, etſi in ſe unum quiddam ſit, & indiviſum (1), tamen quia per diverſos ſeſe actus exſerit, prout occupatur circa diverſa media; ad ſervandam civitatem neceſſaria, communiter plu-

[1] Quod verbis GROTII exprimitur L. I. c. 3. §. 17. num. 1, cujus tamen ſententia falſa hypotheſi niti videtur, qua Majeſtas Enti Phyſico comparatur, quod partibus quidem deſtitutum ſit, ſed pro diverſitate objectorum, quorum contemplatione agat, diverſis nominibus inſigniatur. Quam ſententiam AUCTOR ipſe refutavit in capite præcedente. Reapſe Majeſtas complexus eſt plurium jurium, tendentium ad eundem finem, qui eſt ſalus Reipublicæ: quæ, ſi in ſe conſiderentur, ſeparari commodiſſime, & a diverſis perſonis adminiſtrari poſſunt. Conf. TITIUS Obſ. DLXIX. num. 2. & Specim. Jur. Publ. L. VI. c. 8. §. 26. adjectis iis, quæ contra Auctorem noſtrum adtulit OBRECHTUS in diſſertatione de Unitate Reipublicæ in S. Rom. Imperio §. 5. Eſt ea decima quarta inter opuſcula junctim edita a Khunio Argentorati 1729.

Digitized by Google

plures habere partes intelligitur (1), ad analogiam partium, quas vocant, potentialium (2). Haudquidquam enim ejuſmodi totum ſummum eſt imperium, quod ex partibus heterogeneis conſtat, quæ inter ſe conjunctæ, vinculoque aliquo nexæ in unum coaluerint, ita tamen, ut ſeorſim quoque ſingulæ partes ſubſiſtere poſſint. Sed uti anima quidem unum eſt, in totum corpus vitam vigoremque diſpenſans, quæ, prout diverſas operationes pro diverſitate objectorum & organorum producit, partes habere potentiales concipitur. Ad iſthoc inſtar etiam ſummum imperium, prout occupatur circa præſcribendas generales agendi regulas, vocatur poteſtas legislatoria (3) quatenus controverſias civium ad eas regulas decidit, eſt poteſtas judiciaria; cum cives in exteros armat, aut eoſdem quieſcere jubet, eſt jus belli & pacis; quatenus miniſtros ſibi adſciſcit circa negotia publica, jus Magiſtratus conſtituendi dicitur; & ſic deinceps.

§. II. Quænam autem ſint illæ partes ſummi imperii, ex natura civitatum, & earundem fine planiſſime perſpicitur. Eſt civitas corpus morale, quod unam voluntatem habere intelligitur. Sed cum illa ex pluribus perſonis phyſicis conſtet, quarum cuique peculiaris ſua voluntas, & inclinatio; illæ autem voluntates naturaliter in unam confundi, aut in perpetuam harmoniam temperari nequeant, inde una voluntas in civitate hoc modo producitur, dum omnes ſuam voluntatem ſubmittunt voluntati illius hominis vel concilii, cui impe-

pe-

(1) Quæ jura ſummi imperii, vulgo autem regalia appellantur. H.

(2) Quo nomine in Philoſophia Scholaſtica ſpecies ejuſdem generis veniunt. Totum enim potentiale ibi eſt, quod alias vocatur totum Logicum vel univerſale, qua de re videri poſſunt Metaphyſici. Majeſtas igitur genus eſſe fingitur, cujus ſpecies ſint jura Majeſtatica, veluti jus Belli, jus Pacis, Jus Puniendi, jus Vectigalium & ſimilia. Sed melius hæc Jura Majeſtatis, tanquam Tertius partes dixeris. Opponuntur his partibus potentialibus partes Majeſtatis ſubjectivæ, quæ ſunt perſonæ, quibus Majeſtas inhæret, quales, verbi gratia, tempore Triumviratus Romæ erant Auguſtus, Antonius & Lepidus.

[3] De partium harum diſtributione diverſæ admodum ſunt ſententiæ. V. Elem. pr. civil. part. 1. ſect. 6. §. 18. H.

Digitized by Google

perium ſummum fuit delatum. Cum autem ad voluntatem civitatis ſinguli cives ſeſe componere debeant, neceſſum eſt, ut illa hiſce per liquida ſigna innoteſcat. Inde ſummi imperii eſſe intelligitur omnibus ſignificare & præſcribere, quid agendum ſit, quidve omittendum. Et quia impoſſibile foret in tanta hominum multitudine ſingulis, & circa ſingulas actiones peculiaria juſſa promulgare; ideo generales regulæ præſcribuntur, unde omnibus, & in perpetuum de agendis, omittendiſve conſtet. Præterea quia maxima inter homines diverſitas judiciorum & adpetituum deprehenditur, ex qua infinita controverſiarum ſeges oriri poteſt; inde pacis quoque intereſt publice definiri, quid cuique ſuum, quid alienum cenſeri debeat, quid in civitate pro licito (1), quid pro illicito, quid pro honeſto aut inhoneſto habendum. Item, quid cuique ex libertate naturali ſuperſit; aut quomodo cuique jurium ſuorum uſus ad tranquillitatem civitatis ſit temperandus (2). (Quid denique (3) & quo modo quiſque ſuo jure ab altero exigere queat.)

§. III.

[1] Quamvis Auctor hic utatur verbis HOBBESII c. 6. §. 9. tamen a ſententia, qua is Jus omne ex voluntate Principis metitur, longiſſime recedit, & recte præponit, Leges Principis nihil continere contrarium Legibus Divinis, tam naturalibus, quam promulgatis, utpote quod dicendum eſſe, ipſe validiſſime contra Hobbeſium probabit in c. 1. Libri ſequentis.

[2] Accedit, naturam primo & per ſe non inſtituiſſe ſocietatem civilem, ſed univerſa iſtius cœtus humano arbitrio & prudentiæ reliquiſſe. Quanquam enim homini quædam juris naturæ inſint principia: tamen prima, aut primis proxima numero ſunt exiguo: major copia eſt illationum; in his autem, ſi remotiores ſint, facile committi error poteſt. Jam homines etiam optimos ira interdum aut amor tranſverſos a recto agit: & imperium perſonæ eſt, ac propterea inviſum, quia vis eſt. At leges cum omnibus voce una loquuntur, & lex eſt rationis quam quiſque amat, quippe ejus compos. Eapropter lex ab ARISTOTELE III. Pol. 12. ſcite nuncupatur νοῦς ἄνευ ὀρέξεως, *mens ſine appetitione*. Bene CICERO IX. Ep. 16. *Omnia ſunt incerta, cum a jure diſceſſum eſt, nec præſtari poteſt, quale futurum ſit id, quod poſitum in alterius voluntate, ne dicam libidine.* Conf. infra L. VIII. c. 1. H.

[3] Quæ uncis incluſa ſunt, præeunte Cl. BARBEYRACO ſupplevimus ex Officiis Hom. & Civ. L. II. c. 7. §. 2.

Digitized by Google

§. III. Porro civitatum is potiſſimus eſt finis, ut homines mutua conſpiratione & ope tuti eſſent adverſus damna & injurias, quæ ab hominibus invicem inferri poſſunt & ſolent; utque adeo pace fruantur; aut contra infeſtos idonea præſidia habeant. Paci autem id inprimis neceſſarium eſt, ut unuſquiſque in tantum contra ceterorum violentiam protegatur, ut ſecure queat vivere, id eſt, ne juſtam habeat cauſam metuendi a ceteris, quamdiu ipſe alios injuria non laceſſierit. Equidem ut tuti præſtentur homines a mutuis læſionibus, ſeu ut injuria lædi omnino nequeant, rerum humanarum conditio non fert. Sed ne probabilis ſit metuendi cauſa, proſpici poteſt. Et hæc ſecuritas finis eſt, propter quem homines ſeſe aliis ſubjiciunt. Quæ ſi non major habeatur ex conjunctione cum aliis, quam ſi quis propriis duntaxat viribus protegatur, ſtultum foret naturali libertati renunciare, in quà quilibet ſuo arbitrio defenditur. Enimvero ad hanc ſecuritatem non ſufficit, ut unuſquiſque eorum, qui in civitatem coalituri ſunt, cum ceteris verbo aut ſcripto paciſcatur, de non occidendo, non furando, aut alia noxa non inferenda. Manifeſta eſt enim ingenii humani apud pleroſque pravitas; & experientia nimis cognitum, quam parum valide plurimi homines ſola fidei ſuæ reverentia ac ſanæ rationis dictamine, in officio contineantur, ubi metum pœnæ removeris (1). Quam ob cauſam etiam non ſufficit, ut aliquis ſit, qui agendorum regulas præſcribat, ſi nihil præterea poteſtatis habeat. Quo poſſis adplicare illud Columellæ de Re Ruſtica L. I. c. 3. *Imbecilliorem agrum, quam agricolam eſſe decet, quoniam ſi ſit colluctandum cum eo, ſi fundus prævaleat, dominum allidi*. Igitur ut homines & communia legis naturalis præcepta, & quæ peculiariter ad bonum civitatis ſtatuuntur, obſervent, metu pœnæ opus eſt, & facultate eandem repræſentandi (2). Quæ pœna ut

Puſend. J.N. & G. T.VII. G huic

[1] Horatius II. Satyr. 7.

Tolle periclum,
Jam vaga proſiliet frenis natura remotis. H.

[2] Hinc poteſtas vindicativa, cujus præcipue meminit Apoſtolus Paulus ad Roman. XIII. 4. Hinc gladii jus, ſive jus publicarum animadverſionum, in *L.* 3. *D. de Juriſdictione*.

Quod

huic fini ſufficiat, tanta eſt conſtituenda, ut aperte majus malum ſit leges violaſſe, quam obſervaſſe, & ſic pœnæ gravitas delectationem aut lucrum, quod ex injuria capitur, aut ſperatur, ſuperet. Non enim poſſunt non homines ex duobus malis, quod ſibi minus videtur, eligere. Et ſic aliena capita cuſtodiunt meum caput. Et licet aliquos interdum temeritas, aut enormis animi commotio eo propellat, ut facinoris perpetrationem omiſſioni flagitii anteponant: tamen hoc inter minus frequentia habetur, quæ evitaſſe conditio humana non patitur. Hæc porro facultas pœnas infligendi juſſa imperantis tranſgreſſis eo ipſo data intelligitur, dum virium ſuarum uſum ſinguli civitati ſubmittunt. Quo ipſo ſeſe obligant ad coërcendos juſſu imperantis noxios, aut ſaltem, quod defendere nolint eos, qui pœnas daturi ſunt. Nam ut quis ſeſe obliget ad pœnam citra reluctantiam tolerandam, id propter naturalem hominum averſionem ab iis, quæ vitam noſtram deſtruunt, fruſtra eſt. Ceterum id recte HOBBES de Cive c. 6. §. 6. quod ampliorem homini in hominem poteſtatem competere negat, quam hancce, qua quis aliis præſcribere poteſt, quæcunque ex uſu civitatis

Quod jus utendi gladio eum HOBBESIUS ipſe d. c. 6. §. 6. neceſſarium ad pacem vocet, ferri profecto nequit, quod idem ſcribit Leviathan. c. 14. *Jus ſe defendendi contra mortem naturalem, vulnera, carcerationem, deponere neminem poſſe; quia eorum cauſa jus in omnia naturale depoſitum ſit*. Subjicit: *Hoc noſſe omnes, qui damnatos, ſive ad mortem, ſive ad carcerem ducunt*. Et cap. 21. *Quid autem, ſi multi ſimul contra ſummum imperantem crimen aliquod committant capitale, propter quod, niſi ſe defendant, expectant mortem, quæret aliquis, utrum libertatem illam conjunctis viribus ſe mutuo defendendi habeant? habeant certe: nam vitas ſuas defendunt tantum, id quod & innocenti & nocenti æque licet. Injuſtitia quidem erat officii violatio prima, ſed quod arma poſtea ad ſe defendendos ſumſerint, crimen novum non eſt*. Conf. c. 2. de Cive §. 18. & c. 5. §. 7. Quibus occurri poteſt ex illis, quæ annotavimus ſupra ad c. 3. §. 4. Equidem jus defendendi ſe naturale eſt, ſed contra vim injuſtam. Et quæſo, quid non molientur nefarii homines, ſi injuſtum non eſt, injuſta facta, conjurationes aut ſimilia oppoſita vi defendere? Conf. infra c. 8. §. 5. circa finem. H.

tis arbitratur, & ad ea obſervanda pœnis detrectantes compellere. Verum dicto illi; *qui pœnas ſuo arbitrio jure ſumit, jure omnes cogit ad omnia, quæ ipſe vult*; limitatio eſt addenda ex fine civitatum; ut ſcilicet ſummum imperium habens non alia velle poſſe intelligatur, quam in quibus ſana ratio aliquam convenientiam ad iſtum finem invenire poteſt.

§. IV. Præterea quia etiam ubi accuratiſſimæ leges ſunt conſcriptæ, ſæpenumero controverſia ſuper recta earundem adplicatione ad facta ſingularia oriri ſolet; ac multa ſæpe expendenda occurrunt, ſi quid contra leges factum eſſe dicatur: inde utrique poteſtati jam dictæ ſuccenturiari intelligitur poteſtas judiciaria (1). Cujus eſt lites civium cognoſcere & decidere, ſingulorumque facta, quæ legibus contraria arguuntur, examinare, ac pœnam legibus convenientem dictitare. Hobbes autem dicto loco §. 8. poteſtatem judiciariam improprie videtur accipere; cum facultas judicandi de uſu & exercitio alicujus partis imperii cuique parti incluſa intelligatur.

§. V. Etsi autem iſthoc modo ſecuritati civium adverſus concives cautum ſit; hoc tamen nondum ſufficit ad obtinendum civitatum finem. Nam fruſtra inter ſe pacem colunt, qui ſe contra externos tueri non poſſunt: id vero efficere nequeunt, quorum vires non ſunt unitæ. Quod enim multi uno ſunt robuſtiores, id ex unione eſt. Alias enim vel mille ſeparati uno validiores non ſunt. Igitur ad univerſorum ſecuritatem & ſalu-

(1) Quam aliqui minus accurate extremæ provocationis jure deſignant. Equidem ex hoc jure inprimis cognoſcitur ſumma poteſtas. Hinc, ut ab aliquo nulla ratione provocari poſſit, cum perſona ſubditi pugnare, ac proinde ad ſummum imperium aut partem ejus pertinere, ait H. Grotius L. II. de J. B. & P. c. 4. §. 13. & Mæcenas Auctor erat Auguſto apud Dionem Libr. LII. neminem quemquam tanta in judicando poteſtate eſſe prorſus debere, ut ab eo provocari nequeat. Enimvero provocatio eſt tantum pars judicii. At ſummæ poteſtatis vis haud dubie in omnem rem judiciariam ſe porrigit. Aristoteles VII. Pol. 8. judicia omnium maxime neceſſariam Reipublicæ partem dixit. Idem IV. Pol. 16. obſervavit, niſi judicia de rebus civilibus recte fiant, exſiſtere Rerumpublicarum mutationes. H.

Digitized by Google

lutem neceſſarium eſt, ut in civitate exſiſtat poteſtas, cujus ſit congregare, unire & armare tot cives (1), aut eorum loco conducere, quot pro incerto numero & viribus hoſtium ad communem defenſionem opus viſum fuerit; rurſumque cum hoſtibus, ubi expedierit, pacem facere. Cum autem pacis & belli temporibus inſerviant fœdera, ut & commoda diverſarum civitatum melius communicari poſſint, & validior hoſtis junctis viribus repelli, aut in ordinem redigi queat: penes ſummum imperium erit, utrique tempora inſervientia fœdera inire, univerſoſque ſubditos ad eadem ſervanda obſtringere, ſimulque exinde redundantia commoda in civitatem derivare.

§. VI. Cum vero civitatis negotia, tam belli quam pacis tempore occurrentia, ab uno homine ſine miniſtris, & magiſtratibus ſubordinatis, adminiſtrari, & exſecutioni dari nequeant: opus quoque erit in civitate tali poteſtate, quæ homines conſtituat (2), qui controverſias civium examinent, (vid. Exod. XVIII. 15. Philo Judæus de Creation. princip. Josephus Archæol. III. 3.) vicinorum conſilia expiſcentur, milites gubernent, opes civitatis colligant, & diſpenſent, ac denique utilitati civitatis undequaque proſpiciant. Quæ ipſa poteſtas eoſdem jam conſtitutos ad officium faciendum compellere, & geſtorum rationes poſcere poteſt (3). Add. **Boeclerus ad Grot. L. I. c. 3. §. 6. p. m. 218.**

§. VII.

(1) Quæ poteſtas ad neminem alium, quam ad ſummum imperantem ſpectare poteſt. Veriſſime Aristoteles VII. Pol. 9. Ὁι τῶν ὅπλων κύριοι, καὶ μένειν καὶ μὴ μένειν κύριοι τὴν πολιτείαν. *Qui in manu ſua arma habent, in eorundem arbitrio eſt, maneat an non maneat Reſpublica.* Conf. V. Pol. 9. Magiſtratibus nedum privatis, jus belli faciendi non competit. Vid. infra L. VIII. c. 6. §. 10. H.

(2) Aristoteles IV. Pol. 4. Εἴπερ ἄνευ ἀρχόντων ἀδύνατον εἶναι πόλιν. *Siquidem fieri nequit, ut abſque magiſtratibus civitas perſiſtat.* H.

(3) Poteſtates enim a ſumma poteſtate ſecundæ in Republica ſingulari intuitu ſummi imperantis jus habent fiduciarium & dependens. Hactenus recte Henricus V. Imperator, lectus inter Lotharium & Azonem ſponſionis arbiter, pronunciavit, magiſtra-

§. VII. Porro quia nec pacis nec belli tempore civitatis negotia ſine ſumtibus geri poſſunt (1): igitur in ea requiritur poteſtas, quæ in tales uſus partem aliquam bonorum, aut proventum regionis a populo inſeſſæ ſeponat, aut ſingulos cives adigat, de bonis ſuis tantum conferre (2), quantum ad tolerandos ſumtus requiri judicatur; nec minus, ſi operæ civium requirantur, easdem imperet & exigat. Quo ſpectat etiam poteſtas alia media licita circumſpiciendi, quibus opes civitatis augeantur. Inter quæ præcipuum eſt jus vectigalia imponendi mercibus (3), quæ importantur, & exportantur; ut & de pretio rerum, quæ conſumuntur, modicam partem decidendi.

§. VIII. Denique etiamſi intrinſecam voluntatis libertatem tollere, ſimulque hominum de rebus judicia per intrinſecum aliquod medium in perpetuam harmoniam componere ſupra humanam ſit facultatem: ut tamen iſthæc, licet diſcrepantia, tranquillitatem civitatis non perturbent, omnino providendum eſt. Cum enim omnes actiones voluntariæ initium habeant, & dependeant a voluntate; voluntas autem faciendi vel non faciendi dependeat ab opinione boni vel mali, præmii, vel pœnæ, quam ſibi quiſque conceperit ex facto vel omiſſo ſecuturam eſſe, adeoque actiones omnium

 a ſuis

ſtratibus etiam ſublimioribus merum imperium proprietate non competere. Vid. Bodinus Method. hiſtor. c. 6. & 3. de Rep. 5. H.

(1) Quod D. Paullus ſignificat ad Rom. c. XIII. v. 6. *Propter hoc enim etiam tributa penditis: Miniſtri enim Dei ſunt, in hoc ipſum incumbentes.* Neque enim ſuarum rerum curam monente Clerico ad h. l. abjicere, & pro Republica ſolliciti eſſe incipere poſſunt ſine compenſatione, neque dignitatem primariorum Societatis miniſtrorum tueri, eamve contra turbatores aut invaſores defendere, ſine impendio. Quæ ratio præcipua eſt omnium Tributorum, ſolvendorum ideo, quia unuſquiſque ſymbolam conferre tenetur fulciendæ ſocietati, in qua tranquille ei vivere, & ſub legum præſidio ſalvo eſſe licet. Ceterum ad hanc partem Majeſtatis adhuc referri poſſunt Jus Cudendi monetam, Jus Venationis & piſcationis, & Jus occupandi res communes, quæ commode inter privatos dividi nequeunt.

(2) Vid. infra L. VIII. c. 5. §. 4. 5. H.

(3) Vid. ſupra L. III. c. 3. §. 7. H.

Digitized by Google

a ſuis cujuſque opinionibus regantur: ſane externis mediis opus erit, ut iſtæ opiniones, & judicia, quantum fieri poteſt, conſpirent, aut ſaltem, ne earundem diſcrepantia civitatem perturbet. Inde expedit, ut publice civitas ejuſmodi doctrinis velut perſonet, quæ cum fine & uſu civitatum congruunt, ſimulque animi civium a puero iſtis imbuantur. Quippe cum plerique mortalium ita de rebus ſoleant ſentire, prout aſſueverunt, & prout communiter judicari vident. Pauciſſimi ex proprii acumine ingenii, quid in rebus humanis ſolidi ſubſit, dignoſcere valeant. Equidem nullum fere datur dogma, neque circa cultum Dei, neque circa ſcientias humanas, unde diſſenſiones, diſcordiæ, convicia, & demum bella oriri non poſſint. Idque non contingit propter dogmatis falſitatem, aut quod contrario ejus admiſſo, tanta incommoda in genus humanum aut civitates ſint redundatura; ſed propter ingenium hominum, qui ſapientes ſibi viſi, idem videri volunt omnibus, & in diſſentientes vehementiſſime exaſperantur. Quod facile agnoſcet, qui vel obiter inſpexit rixas eruditorum circa res titivillitii, non minori motu agitatas, ac ſi pro aris & focis pugnaretur. Verum hujuſmodi diſſenſiones, quanquam impediri non poſſint, ne oriantur; attamen ne turbent pacem publicam, per ſummum imperium effici poteſt, pœna in conviciatores ſancita. PLATO de LL. L. XI. (p. 977. D. Ed. Wech.) *Nemo alicui convicietur. Sed quicunque cum alio de re quapiam ambigit, diſcat potius doceatque tam ambigentem, quam præſentes, ita ut omni convicio prorſus abſtineat. Cum enim ſibi invicem verbis turpibus maledicunt, muliebres habentur: & inprimis ex verbis, quæ certe leviſſima res eſt, odia graviſſima & inimicitiæ ſæpe naſcuntur.* Verum de hiſce dogmatibus proprie ſermo non eſt; ſed de talibus, quæ, ſive ſub ſpecie religionis ſive alio modo obtrudantur, jus naturale, ac principia ſanæ politicæ convellunt, adeoque exitiabiles morbos in civitate producere apta ſunt. Neque exinde ulli veræ doctrinæ periculum eſt. Nam nulla vera doctrina paci repugnat: & quæ paci repugnat vera non eſt, niſi etiam pax & concordia contrariæ legibus naturalibus dicantur. Igitur ſaltem ejuſmodi doctrinarum examen, eaſdemque e civitate

pro-

Digitized by Google

proſcribendi poteſtas recte ſummo imperio civili tribuitur (1). Apud DIOGENEM LAERTIUM in Theophraſto (§. 38.) Sophocles Amphiclidæ filius legem tulerat: *Ne quis philoſophorum præeſſet ſcholæ, niſi id ſenatus ac plebs decreviſſet; qui ſecus faceret, capitale eſſet.*

(1) Equidem TERTULLIANUS ad Scapulam ſcripſit: *Humani juris & naturalis poteſtatis eſt, unumquemque quod putaverit colere: nec aliis prodeſt aut obeſt alterius religio: ſed nec religionis eſt cogere religionem, quæ ſponte ſuſcipi debet, non vi, non armis, cum & hoſtiæ ab animo libente expoſtulentur.* In eandem ſententiam & alii Patres diſſeruerunt, quorum dicta jam collegit IVO Part. I. c. 277. Part. XIII. c. 94. & GRATIANUS Diſt. 45. Quibus & illud patrocinari videtur, religionem eſſe opus intellectus & voluntatis, ac proinde imperium non agnoſcere. Enimvero penes quemque eſſe quod putaverit colere, adverſatur ſententiæ pene omnium Rerumpublicarum, quæ unquam fuerunt. Omnes quippe circa cultum divinum nonnulla conſtituerunt, pœnis etiam in refractarios aut delinquentes ſancitis. Diagoram Melium, qui omnino Deos eſſe negabat, & Epicureos ex bene moratis civitatibus ejectos legimus. Socrates apud XENOPHONTEM L. IV. Memorabil. Deos colere legem eſſe ait, quæ apud omnes homines valeat. Hinc vetus illa formula, cum quis populus alteri populo aut Regi ſe ſubjiceret, dedere divina & humana. Vid. LIVIUM L. VII. c. 31. ubi de Campanis. Conf. GROTIUS L. I. de J. B. & P. c. 3. §. 8. n. 3. L. II. c. 5. §. 31. L. III. c. 5. §. 2. Ulpianus jus publicum etiam in ſacris dixit conſiſtere. Equidem in naturali ſtatu recte dicitur, uniuſcujuſque arbitrio Deum coli: Verum conſtitutis civitatibus, videndum, quid illi, qui ſummam poteſtatem transtulerunt, voluerint fieri, aut voluiſſe ſaltem credantur. Ubi primum conſideranda vis religionis in animis humanis, quæ tanta eſt, ut ejus ope homines huc illuc pro libidine actos, ſeditiones turbaſve excitatas, mutationes factas, ſeculorum omnium hiſtoriæ teſtentur: deinde finem conſtituendarum civitatum præter rerum ſufficientiam eſſe ſtudium virtutum, quarum præcipua eſt religio. Hactenus igitur jus ſummorum erit imperantium, ut aliqua circa religionem ſtatuant, vel ad vitandas mali occaſiones, vel ad virtutum adminicula. Et licet religio ex parte ſit opus intellectus, ac proinde legem non audiat; tamen cum intellectus ſæpe erret, ideo quod noluerit operam dare, ut eximeretur ab errore (Vid. 2. Corinth. IV. 2. 3. 1. Timoth. IV. 1. 2. Timoth. III. 1. ſequ.) errores circa religionem merito dicuntur voluntarii. Voluntas autem licet cogi nequeat, coerceri tamen vel pœnis vel aliis rationibus poteſt. Vid. ſupra L. I. c. 3. §. 2. H.

Plato de LL. L. VII. (pag. 888. C. Ed. Wechel.) *Nemo Poëta præter civitatis leges, & juſta vel honeſta, vel bona fingere quidquam audeat. Nec liceat quæ compoſuerit, ulli privatorum oſtendere, antequam conſtituti hac de re judices legumque cuſtodes & viderint, & adprobaverint* (1). Huc ſpectat præfatio Casauboni in Exercitat. contra Baronium, & Ejusdem Epiſtola ad Frontonem Ducæum, quæ eſt n. 624. Edit. Grævii. Nec inſuper habendum illud Hobbesii de Homine c. 13. §. 8. *Sunt libri ſcripti a Romanis civibus florente democratia aut recens extincta, nec non a Græcis florente Republica Athenienſi, tum præceptorum, tum exemplorum pleni, quibus ingenium vulgi regibus ſuis infeſtum redditur, idque ob nullam aliam cauſam, quam quod ab hominibus perfidis perpetrata flagitia in illis libris laudari vident, nimirum regicidia, ſi modo reges, antequam occidant, tyrannos vocent. Verum ingenium vulgi corrumpitur adhuc magis a lectione librorum, & auditione concionantium eorum, qui regnum in regno, Eccleſiaſticum in civili eſſe volunt. Hinc enim pro Caſſiis & Brutis oriuntur Ravalliaci & Clementes, qui cum reges ſuos occidendo ambitioni inſervirent alienæ, Deo ſe ſervire arbitrabantur.* Add. Ejusdem Præfatio ad librum de Cive & Leviath. c. 21. ubi memorantur mala, quæ ex doctrina Ariſtotelis de libertate orta ſunt; & ibid. c. 29. & 46. 47. Conf. Hobbes de Cive c. 6.

§. IX. Proximum eſt, ut oſtendamus, partes illas ſummi imperii naturaliter ita eſſe unitas, & invicem velut implexas, ut, ſi fingamus, earum quaſdam independenter penes unum, quaſdam penes alios eſſe, regularis forma civitatis plane deſtruatur. Quæ res ut ſolide intelligatur, obſervandum eſt, duo eſſe potiſſimum vincula, quibus plurium hominum aut cœtuum voluntates connectuntur, ut in unum conſpirent, pactum,

(1) Τὸν ποιητὴν παρὰ τὰ τῆς πόλεως νόμιμα, καὶ δίκαια, ἢ καλὰ, ἢ ἀγαθὰ μηδὲν ποιεῖν ἄλλο· τὰ δὲ ποιηθέντα μὴ ἐξεῖναι τῶν ἰδιωτῶν μηδενί πρότερον δεικνύναι πρὶν ἂν αὐτοῖς τοῖς περὶ ταῦτα ἀποδεδειγμένοις κριταῖς καὶ τοῖς νομοφύλαξι δειχθῇ καὶ ἀρέσῃ.

ctum, & imperium; quorum hoc tamen illo longe fortius ſtringit. Qui ſolo pacto continentur, jure naturæ tenentur, ut ſponte præſtent id, de quo fuit conventum, manente de cetero naturali inter ipſos æqualitate (1). Quamdiu autem utrinque conventa ſervantur, concordia & unio ſic ſatis inter ipſos poteſt ſubſiſtere. Aſt ubi quis dolo malo a pacto reſiluerit, juris quidem naturalis violati eſt reus; ceteris autem, quorum intererat pactum illud ſervari, nihil ſupereſt, quo violatorem in ordinem redigant, præter violentiam bellicam; qua ſæpe non minus pollet, qui injuriam fecit, quam accepit. Sic inter æqualiter fœderatos concordia eſt, quamdiu quiſque, quod promiſit, ſponte præſtat; ubi unius perfidia intervenerit, perit vinculum, & bello præbetur cauſa. Ex quo adparet, ſola pacta non eſſe vincula ſat valida, ſaltem ut plures in unum corpus morale diu colligentur; præſertim cum non ſemper pauciores & imbecilliores a pacto diſcedant in fraudem plurium & validiorum; ſed etiam plures in fraudem pauciorum. Et licet ponamus, principali pacto aliud fuiſſe adjectum, ut ceteri omnes violatorem pacti quemcunque junctis viribus perſequantur; tamen (præterquam quod inutile hoc erit, ubi plures ſimul a pacto diſceſſerint,) niſi imperium democraticum inter ſocios ſit conſtitutum, ſeu niſi illi, qui antea ſocii fuerant, in unam civitatem coaluerint, alio iterum pacto opus erit, quo modo ſit coërcendus ille, qui pacto iſti adjecto ſtare detrectaverit; & ſic in infinitum. Aſt vero imperium longe validius eſt vinculum, quo plures in unum corpus queant colligari. Non enim qui eodem imperio continentur, manent æquales illi, penes quem eſt imperium, ſed dum in unum hominem aut concilium confertur poteſtas præſcribendi, malumque aliquod per modum pœnæ repræſentandi illis, qui præſcripta obire neglexerint, omnibus longe major incumbit obſequii neceſſitas, quam ſi ſolo pacto necterentur, quo æqualitas inter ſocios, & jus proprio ex arbitrio ſuper rebus ſuis ſtatuendi non forent ſublata.

§. X.

(1) Nam fœdera ſtatum naturalem non tollunt, ſed tantum temperant. H.

§. X. Notandum & hoc, ſi qui ſtatuere velint, partes imperii potentiales, quas vocant, in una & eadem civitate radicaliter & diviſim eſſe penes plures perſonas aut concilia; id quoque admittant neceſſe eſt, ut is, cui aliqua pars imperii competit, ſit inſtructus poteſtate tum adigendi cives ad obſervanda ea, quæ ex vi iſtius partis ſtatuuntur, tum illud jus ſuum defendendi, ſi quis idem invadere aut turbare velit, etiam ubi penes alterum eſt jus belli; & denique ut proprio ex judicio, & ſuo jure poſſit ſtatuere, quo tempore & modo pars illa imperii ſit exercenda. Nam quidvis potius, quam imperium eſt, habere duntaxat jus indicandi aliis, quid optes ab ipſis fieri, & tamen deſtitui poteſtate etiam reluctantes compellendi ad obſervandum id, quod ſignificatum fuit. Et precario obtinemus, quod contra alterum defendere nobis non licet. Et miniſter eſt alterius, atque exſecutor duntaxat, qui jus aliquod alieno ex arbitrio exercet.

§. XI. His poſitis facile adparebit, tantam eſſe inter omnes partes ſummi imperii conjunctionem, ut una ab altera non poſſit avelli (1), niſi regularis forma civitatis corrumpatur, & irregulare corpus reſultet, male firmo duntaxat pacto cohærens. Nam ſi uni demus poteſtatem legislatoriam, alteri vim punitivam, utrique radicaliter & independenter; neceſſum erit, aut priorem eſſe inanem, aut poſteriorem prioris miniſtram. Leges, quippe ferre, quas exequi nequeas, inane eſt. Et vires habere, queis alios cogere poſſis, ſed non niſi ex alieno arbitrio adplicandas, miniſtri eſt, & nudi exſecutoris. Quod ſi autem & huic dederis cognitionem & judicium de ſuarum virium adplicatione, eadem opera in nihilum redegeris poteſtatem legislatoriam. Ergo neceſſum eſt, ut utraque facultas ab una & eadem voluntate dependeat. Manifeſtum porro eſt, ab iſthoc jure non poſſe ſeparari

(1) Scite H. Grotius in Apologetic. c. 2. *Eſt ſummum imperium, quod coronæ comparari eaque imagine depingi ſolet, ejus naturæ, ut parte amiſſa ſubſtantiam ſuam amittat.* Unde fluit, quod vulgo ICti dicunt, ſi cui regalia conceduntur, ea non abdicative, ſed cumulative conceſſa cenſeri, ſive ut clarius efferam, communicando duntaxat alteri, non adimendo ſibi. H. (Locus Grotii facilior eſt ad intelligendum, ſi obſervemus, coronæ nomen, parte circuli amiſſa, ſeneſcere.)

Digitized by Google

ri jus belli & pacis, neque jus indicendi tributa. Nam nemo ad arma, nemo ad ſumtus belli, paciſque cives jure poteſt cogere, niſi qui jure immorigeros punire poteſt. Abſurdum porro fuerit, jus feriendi fœdera, paci belloque inſervientia, alteri aſſignare, quam cui de pace belloque ſtatuendi jus eſt. Nam alias aut hic merus erit miniſter, aut alter circa comparanda media, juri ſuo exſerendo inſervientia, ab alieno arbitrio dependebit. Sic ſi alicui negotium quoddam velis committere, neque tamen eidem ſimul dederis poteſtatem conſtituendi, rationemque poſcendi miniſtros, ſine quibus id expediri nequit, revera & ipſum miniſtris parem feceris. Ergo poteſtas magiſtratus conſtituendi abs reliquis partibus ſummi imperii ſeparari nequit. Denique & penes eandem erit examen doctrinarum, imprimis earum, quæ ad finem civitatum aliquo modo ſpectant, & quæ in conſcientias hominum efficaciam habet obſequio adverſus ſummum imperium promovendo, aut impediendo. Si enim aliquis imperet facere ſub pœna mortis naturalis, alius perſuadeat civibus, ipſos eo facto pœnam mortis æternæ incurſuros, uterque ſuo jure, ſeorſim & independenter (1) ſibi competente; ſequitur, non tantum cives, etſi innocentes, puniri jure poſſe, ſed & in irregularem ac bicipitem ſtatum diſſolvetur civitas. Neque enim quiſquam duobus dominis ſervire poteſt: neque is, quem ſequendum eſſe credimus metu damnationis æternæ, minus dominus eſt, quam cui metu mortis temporalis obeditur. Et jure regulandi doctrinas amiſſo, animabuntur cives ſuperſtitioſi ad rebellionem a ſuis ipſorum phantaſiis. Conſ. Hobbes dicto loco, & Leviath. c. 29. & I. F. Hornius L. III. cap. un. §. 3. Quænam de cetero ſummi imperii civilis in Rebuspublicis Chriſtianis poteſtas circa ſacra ſit, aliis diſtinctius definiendum tranſmittimus (2). Add. cumpri-

(1) Vid. Diſſertatio Auctoris noſtri de concordia veræ Politicæ cum Religione Chriſtiana §. 11. de famigeratiſſimus liber, Anglice primum ſcriptus, *Des Droits de l' Egliſe Chretienne*.

(2) Heic diverſæ oppido ſunt ſententiæ. Etenim Pontifex Romanus illimitatam circa ſacra poteſtatem ſibi arrogat: Epiſcopi Ultramontani Pontificem Concilio ſubeſſe volunt: At nonnulli reformatæ religionis Presbyteris omnia ſubjiciunt, & nullam imperanti circa ſacra conſtituendi, aut

primis GROTIUS de Imperio ſummarum poteſtatum circa ſacra, c. 1. Sicuti nec nunc vacat diſcutere illud PHILONIS Judæi de præmiis & pœnis, qui, cum oſtendiſſet, Moſen eundem fuiſſe *Regem*, *Legislatorem*, *Prophetam*, *&* *Pontifi-*

aut ſuper ſynodorum decretis cognoſcendi poteſtatem relinquunt (quæ opinio, qua occaſione in fœderato Belgio exorta ſit, tradit H. GROTIUS L. XVII. Hiſtor. Belgic. ad A. MDCVIII. Conf. EJUSDEM Apologet. c. 7.) Veriſſime autem ſentiunt, qui & hanc poteſtatem ſummo imperanti adjudicant: quoniam ſine ea civitas ſalva eſſe nequit, & ut bono viro, ita cumprimis bono Principi incumbit, curare, quantum fieri poteſt, ut ſuis etiam æternum bene ſit. In Hebræorum regno pii Reges Aſa, Joſaphatus & Ezechias eam curam, etiam collaudante Deo, ſuſceperunt & exercuerunt. Poſtea cum Religioni Chriſtianæ aſſociarentur Reges, hi regimen ejus, Epiſcopis minime refragantibus, ſibi vindicaverunt. De Romanis Imperatoribus teſtatur SOCRATES L. V. Hiſtor. Eccl. ex quo illi Chriſtianiſmum profiteri cœperunt, res Eccleſiæ ab ipſis dependiſſe. Et verum dicit. Vid. de Conſtantino M. EUSEBIUM in Libris de ejus vita, & alios Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Scriptores. Adde VEDELIUM Libro de Epiſcopatu Conſtantini M. De ſucceſſoribus ejus Codex Theodoſianus & Juſtinianeus abunde loquuntur. Res quoque nota de Francorum Regibus, ceu quorum auſpiciis Canones in Synodis aut Capitularia in placitis facta. Et ſane cum Religio Chriſtiana omnes alias exſuperet, ſeu præmiorum poſt hanc mortem excellentia, ſeu ſanctitate præceptorum, & conſentaneis cum ſociali & civili vita inſtitutis, danda utique opera ſummis imperantibus, ut eam introducant, introductam conſervent ac moderentur. Ubi præcipue monendum, non eſſe fas ut pœnis illos ſubdant, qui Religionem Chriſtianam amplecti nolunt, quantum ad dogmata attinet, cœleſti patefactione nota, & religioni naturali ſuperaddita: nam hæc ad felicitatem civilem per ſe non pertinent, ſed alium multo nobiliorem habent finem, ac proinde a ſumma poteſtate imperari nequeunt. Sed nec Chriſtus unquam tale jus in ſummos imperantes tranſtulit, imo potius, ne quiſquam vitæ hujus pœnis aut eorum metu ad ſuam religionem adigeretur, conſtituit Matthæi XIII. 29. 30. Lucæ IX. 54. & ſequ. ad Romanos VIII. 15. ad Hebræos II. 15. Judæis certe ſub Romanis Imperatoribus religionis ſuæ uſus nunquam vetitus fuit, dum a contemtu Chriſtianæ Religionis & traducendis ad ſuam ſectam Chriſtianis abſtinerent. Quin Archiſynagogis eadem jura quæ Chriſtianorum Epiſcopis Conſtantinus, Conſtantius, Valentinianus, & poſt illos Honorius & Arcadius Impp. indulſerunt. Ex celebrioribus Epiſco-

Digitized by Google

rificem, addit; *hæc cum ad idem genus pertineant* (1), *debeant contineri coaptarique mutuis vinculis, & in eodem requiruntur homine, ut ſi cui quodvis deſit horum qua-*

ſcopis ipſe Gregorius M. crebro pro Judæis reſcripſit nullum iis negotium faceſſendum a Chriſtianis, ſed benignitate potius ac beneficiis alliciendos, ut oſtendunt varia ex ejus epiſtolis loca apud Baronium ad A. CCCLXXXVIII. n. 91. Conſtantinus M. Chriſtianus factus apud Zonaram L. III. promiſſa per preconem Chriſtianis ſecuritate, publice edixit: nemini ſe vim adhibiturum, ſed eos libenter ſuſcepturum, qui ſponte ad Chriſtianam Religionem ſe contuliſſent. Multo autem injuſtius pœnæ, inprimis graviores, in illos uſurpantur, qui Chriſtianam Religionem profeſſi, a receptis ſententiis diſſident aut aberrant, vulgo dicti hæretici, uti a compluribus jam eſt demonſtratum. Vid. Grotium II. de J. B. & P. c. 20. §. 49. ſequ. Nec obſtat Dei præceptum Numer. XXV. Deuter. XIII. Nam hoc illos duntaxat ferit, qui malitioſo propoſito hoc agebant, ut homines ab uno vero Deo abducerent, quem & natura docebat, & tot miracula, apertiſſime teſtabantur. At Chriſtianæ Religionis pleraque non natura nobis nota ſunt, ſed divina revelatione; & miracula, quibus ea Religio quondam obſignata eſt, ad ſummam doctrinæ pertinebant, non ad ſingula capita. Sed nec exempla Imperatorum Chriſtianorum etiam ex vetere ævo obſtant. Licet enim diffiteri non poſſimus, multos hæreticorum exilio, mulcta pecuniaria, aut ſimili vel leviori pœna, ſubinde mulctatos fuiſſe ab Imperatoribus, quos vel pietatis perſuaſio, vel ambitio Epiſcoporum & importunitas, vel ipſa etiam hæreticorum malitia eo extimulaverunt, fuere tamen alii, qui diverſos a religione ſua tolerarent: imo liberam religionis functionem habere permitterent, quod itidem ab aliis jam fuſe eſt demonſtratum. Vid. Eichelium in Animadverſ. ad ἀνέκδ. Procop. p. 91. ſequ. Pœnæ autem capitales adeo inviſæ erant, ut in Gallia Epiſcopi, qui auctores poteſtatibus fuerunt, ut in Priſcillianiſtas, priviſſimorum dogmatum auctores, & vitæ inquinatæ, animadverterent, eam ob cauſam ab Eccleſiæ amoti ſunt communione. Vid. Sulpit. Severum Hiſtor. ſacr. Libr. II. cum not. Sigonii. Plura de hoc argumento adferre non licet. Vid. Auctoris librum ſingularem de habitu Religionis Chriſtianæ ad vitam civilem. H.

(1) Conf. Auctor de habitu Religionis Chriſtianæ ad vitam civilem, Noodtius de Religione ab Imperio, Jure Gentium, libera & Clericus dans ſa Bibliotheque univerſelle T. XV. p. 403. & ſeqq.

Digitized by Google

quatuor, claudicantis Reipublicæ imperfectus Princeps cenſendus ſit (1).

§. XII. Isthæc liquidius adparebunt; ſi qualeſcunque ſpecies ejuſmodi diviſionis excutiamus. Sit ergo penes principem poteſtas belli & pacis, penes ſenatum jus leges ferendi, & judicia exercendi, penes concilium populi jus indicendi tributa. Heic ſi rex cives ad arma vocet, & ipſi parere nolint, aut jus habebit rex eos pœnis per ſe cogendi, aut ſenatui judicandos tradere debebit. Si prius admittamus, non patet, quomodo pœnas ſit exacturus a civibus nondum militiæ adſcriptis, qui non habet exſecutionem legum. Si dicas, in hoc ſolo caſu jus eſſe regi pœnas immorigeris imponendi, eadem opera jus regi das omnes cives pro libidine vexandi, adeoque ceterorum jura ad nihilum redigis. Ubi enim arma induere juſſerit, ni paruerint, ſuppliciis eos afficiet: ubi in expeditionem eduxerit, ratio diſciplinæ militaris jus vitæ & necis in ipſos illi dabit. Et nihil facilius duci, quam militem inviſum perdere. Vid. Livius II. 23. 32. 58. III. 10. 20. 24. IV. 1. 5. 58. V. 2. 10. & paſſim. Diodorus Siculus L. XIV. c. 73. Curtius L. VII. c. 2. Polybius L. I. c. 9. Sin autem rex ſacramentum detrectantes ad ſenatum adducere neceſſum habet, hic aut nude ex præſcripto regis ſententiam damnatoriam pronunciabit, atque pœnam exſequetur; quod eſt contra hypotheſin: aut ſuper intentato civibus crimine quoque cognoſcet. Quæ cognitio inanis eſt, ni idem poſſit inquirere, ex uſu Reipublicæ ſit, nec ne, bellum jam a rege ſuſcipi. Hoc modo jus regis in nihilum recidet. Quod ſi in ejuſmodi ſtatu invicem comparemus jus regis, & jus populi, eadem incommoda deprehendemus. Sane enim, prout hodie bella geri inter pleroſque populos moris eſt, *neque arma ſine ſtipendiis, neque ſtipendia ſine tributis haberi queunt*. Tacitus H. IV. 34. Ergo ſi regi non ſit poteſtas ad tributa præſtanda pro imperio cives adigendi, ipſius jus belli nihil aliud erit, quam nuda facultas ſuadendi civibus, heic & nunc commodum eſſe Reipublicæ arma ſu-

(1) Adjicere poterat Auctor hanc ſententiam, utpote ſola auctoritate Philonis nixam, talem eſſe, ut ne refutari quidem mereatur.

ſumere. Quod ſi autem populo non ſit facultas cognoſcendi, utile ſit bellum, nec ne, cui ſuſcipiendo tributum ſit conferendum; quid aliud hic habebit, quam laborioſum miniſterium deſcribendi & colligendi tributum? quorum utrumque eſt contra hypotheſin. Neque melius res procedet, ſi alio modo partes ſummi imperii diſtribuamus. Add. BODINUS de Republ. L. II, c. 1. p. m. 287. circa quem tamen non de nihilo eſt, quod monet ARNISÆUS de Republ. L. II. c. 6. ſect. 1. §. 56. Uſque adeo huc adplicari debet illud Aſinii Galli (1) apud TACITUM A. (L. I, c. 12.) *unum eſſe imperii corpus*, *atque unius* hominis aut concilii *animo regendum*. Illuſtrari hæc poſſunt exemplo animæ humanæ, cujus inſtar aliquod ſummum imperium in civitate gerit. Nam ſi fingamus, partes potentiales animæ rationalis, intellectum & voluntatem, eſſe ſeparatim in diverſis ſuppoſitis, quorum uni ſolus fuerit intellectus, alteri ſola voluntas; neque homo dici poterit tale ſuppoſitum, neque humanæ actiones ab eodem erunt expectandæ, uno velut immobili ſemper torpente, altero tanquam cœco nequidquam ſatagente. Quo facit epigramma in ANTHOLOG. L. I. Πηρὸς, *ὁ μὲν γυίοις, ὁ δ' ἄρ ὄμμασιν ἀμφότεροι δὲ εἰς αὐτοὺς τὸ τύχης ἐνδεὲς ἠράνισαν*. Τυφλὸς *γὰρ λιπόγυιον ἐπωμάδιον βάρος αἴρων, ταῖς κείνου φωναῖς ἀτραπὸν ὀρθοβάτει*. *Unus luminibus captus, pedibus fuit alter: Alter ab alterius ſorte levamen habet. Nam captum pedibus dum portat cæcus, ab illo diſcit, quæ pedibus ſit via recta ſuis*. Hi utique naturæ defectus utcumque ſupplere poterant, quamdiu utrique mutuas tradere operas placuit. Poſt abruptum fœdus; ortaque diſcordia, neque cœco, neque mutilo rectum carpere iter amplius dabatur. Unde ſi quis omnino partes imperii ſeparare velit, haudquidquam regularem civitatem conſtituet, ſed irregulare corpus, cujus membra, partes imperii ſeparatas poſſidentia, non communi imperio, ſed per conventionem duntaxat contineantur. Quo in cœtu utcunque concordia ſervari poterit,

(1) Et quod Salluſtius Criſpus monebat Liviam apud TACITUM I. Annal. 6. *Ne Tiberius vim principatus reſolveret, cuncta ad Senatum vocando. Eam conditionem eſſe imperii, ut non aliter ratio conſtet, quam ſi uni reddatur*. H.

Digitized by Google

rit, quamdiu ſingulorum ſententiæ circa bonum publicum amice conſpiraverint, & quilibet, quod ad hunc finem facit, ultro ſit paratus implere. Ubi diſſenſio fuerit orta, nihil reliquum eſt, quam ut ad arbitros eatur, aut bello res diſceptetur.

§. XIII. Hæc quanquam manifeſtiſſima ſint; dantur tamen non pauci, qui diviſionem partium ſummi imperii propugnant, ut exinde neſcio quas mixtiones Rerumpublicarum concinnent, quæ ubi rite temperatæ fuerint, feliciſſimam, ſi diis placet, Rempublicam producere aptæ ſint. Cui fini quidem Aristotelis auctoritas nequidquam imploratur (1), qui Polit. L. IV. c. 8. 9. de longe diverſa mixtura, quam quæ ad diviſionem partium ſummi imperii ſpectet, loquitur. Quo magis mirandum eſt, quoſdam Eius interpretes, & inter eos Mich. Piccartum ad dictum locum de iſta mixtura talia miſcere, de quibus Aristoteli nunquam fortaſſe in mentem venerat. Qui etiam iſthanc temperationem unice exoptandam, & expetendam jactat, *ſi rex habeat jus belligerandi, cudendæ monetæ, paciſcendorum fœderum, imperandi tributa, diſtribuendi præmia; ſenatus ea occupet jura, quæ prudentiam requirunt, puta leges ferat, & exſequatur, judicia publica procuret; denique plebs ea tractet, quorum rationem didicit, ærarii publici rationes repetat, agris diſtribuendis præſit, creet magiſtratus, ædificiis, viis publicis, aquæ ductibus, rei frumentariæ, & aliis Reipublicæ ſubſidiis præſit*. Sic neque id aliquam ſummi imperii diviſionem arguit, ſi, verbi gratia, condemnare ſit penes ſenatum, liberare penes principem, vel populum. Sic enim princeps ſuo jure omnes poteſt abſolvere, in quos alius ſententiam damnatoriam dixit, hic ſane nudi judicis pedanei partes ſuſtinet, ejuſque ſententiæ ab iſto firmitatem mutuabuntur. Unde ſatis adparet, ſi in aliqua civitate capitalia judicia ſunt penes ſenatum, penes regem autem jus, quod vocant, aggratiandi, ſenatum revera a rege poteſtatem habere delegatam cognoſcendi ſuper cri-

[1] Loquitur ille non de mixtione proprie dicta, qua jurium ſummi imperii fit partitio, ſed de temperamentis ſive ſimulacris, quæ pro veris rerum momentis & pro jure Reipublicæ venditari inter artes politicas ſolemne eſt. V. infra c. 5. §. 12. H.

Digitized by Google

criminibus, & ſententiam legibus conformem pronunciandi; idque arcendæ a juſtitia gratiæ, & odio, derivandæque a rege invidiæ; radicaliter tamen jus vitæ & necis penes regem eſſe. Nonnulli in ipſa poteſtate judiciaria diviſionem aliquam comminiſcuntur, ſi nempe rex habeat jus vitæ & necis in peregrinos ſolos, populus autem in cives. Sed ſi penes populum ſint judicia in cives, tanquam penes pedaneos judices, regis poteſtati nihil decedit. Sin radicaliter & independenter eadem obtineat populus, inane nomen habebit rex, & prætoris duntaxat peregrini munus exercebit. Nam quod de diverſo monetæ genere additur, ineptius eſt, quam ut repeti debeat. Arnisæus Rel. pol. L. I. c. *6.* Sect. 1. valde heic operoſus eſt, & præter complura, quæ accurate obſervat, recte quoque rejicit ſpurias quaſdam mixturæ ſpecies. Ad extremum tamen §. 57. nullum commodius potuit excogitare exemplum, quam ut regi tribuat jus belli & pacis, tributa imperandi, monetam cudendi, & præmia diſtribuendi; ſenatum circa judicia & provocationes recipiendas occupari jubeat, eidemque reformationem morum per leges faciendam, & jus vitæ & necis aſſignet; populo curam ærarii, & creationem magiſtratuum injungat. De quo exemplo ex jam dictis judicium ferri poteſt.

§. XIV. Ipse quoque Grotius L. I. c. 3. §. *9.* 17. aliquid pro diviſione partium ſummi imperii molitur. Ubi illud quidem recte, quod diviſionem ſummi imperii inter regem & populum negat poſſe fieri hoc modo, ut ſimpliciter conveniatur; ſiquidem *bene* imperaverit rex, populum ipſi obtemperaturum; ſin *male*, fore ut a populo in ordinem redigatur (1). Sed potius fines poteſtati utriuſque aſſignari debuiſſe tales, qui ex locorum, perſonarum, aut negotiorum diſcrimine facile cognoſci poſſent. Solam autem bonitatem & malitiam actus conſiſtentem in adplicatione idonei medii ad ſalutem pu-

(1) Plane ut Achilles apud Euripidem Iphigen. in Aulid.
Καὶ τοῖς Ἀτρείδαις, ἢν μὲν ἡγῶνται καλῶς,
Πεισόμεθ᾽, ὅταν δὲ μὴ καλῶς, ὐ πείσομαι.
Et Atridis, ſi recte præfuerint,
Parebimus; quando autem non recte, non parebo. H.

blicam, quæ ſæpe obſcuram habet diſceptationem, aptam non eſſe ad partes diſtinguendas (1). Quippe ex quo ſummam oriri confuſionem neceſſum ſit, cognitionem de eadem re ſub obtentu, bene aut ſecus circa ipſam a rege eſſe actum, hinc ad ſe trahente rege, inde populo. Sed & illud recte (2), non ſtatim dividi ſummum imperium, ſi rex quædam jurato promittat populo, etiam talia, quæ ad rationem imperii adminiſtrandi faciunt. In reliquis vulgatum errat errorem. Ac diviſionem quidem partium imperii uno modo fieri putat, *ſi expreſſe inſtituatur partitio*. Quam in rem exempli loco adfertur, quod Probi Imperatoris tempore ſenatus firmarit principum leges (3), de appellationibus cognoverit, proconſules creaverit, legatos conſulibus dederit. Quaſi vero ignotum ſit, quomodo Cæſares, qui modeſtiores videri volebant, imperium ſub larva antiquæ Reipublicæ exercuerint, & ſenatui reliquerint negotia modica, & ad ſummam rerum parum facientia, ſibi vero vim imperii, in militibus potiſſimum conſiſtentem, ſolicite retinuerint. Alterum modum dividendi imperii ita exprimit: *Si populus adhuc liber futuro regi imperet per modum manentis præcepti*. Ubi non adparet, qualis res ſit præceptum permanens eo tempore, quo vim præcipiendi quis non amplius habet. Nam omne præceptum præſupponit vim coactivam, exſerendam, ubi idem fuerit violatum. Hanc ergo populus regem conſtituens in eundem aut retinebit, aut non retinebit. Si prius, penes regem inane nomen, vis imperii penes populum erit. Sin poſterius, præceptum inane erit. Ergo ita debue-

[1] V. infra c. 8. §. 6. H.

(2) V. infra c. 6. §. 10. ſequ. H.

(3) V. Vopiscus in Probo. Probus ipſe ad Senatum: *Vos eſtis mundi Principes, & ſemper fuiſtis, & in poſteris veſtris eritis*. Verba profecto magnifica, ſed re inania. Plane ut apud Claudianum:

Neglectum Stilico per ſecula morem
Rettulit, ut Ducibus mandarent prælia Patres,
Decretoque togæ felix legionibus iret
Teſſera.

Nimirum & hoc erat mere politicum ſchema hominis imperium affectantis, quod mox cum ipſo Stilicone periit. V. Conringius ad *Part*. 2, Lampadii de Rep. Rom. Germ. §. 10. H.

buerat loqui ; populum adhuc liberum poſſe regem adſtringere, ut in gerenda Republica certas regulas ſequatur. Sed ex hoc non ſequi diviſionem imperii, infra oſtendemus. Denique & ita dividi putat imperium, *ſi in ejuſdem delatione quid additum ſit, ex quo intelligatur, regem cogi, aut puniri poſſe*. Enimvero non dividitur imperium, ſed populus illud revera in ſolidum habet, regi autem ſub illuſtri nomine magiſtratus duntaxat eminentis munus committitur, ſi populus jus quacunque ex cauſa regem cogendi aut puniendi habeat. Pœna quippe a ſuperiore ut tali proficiſcitur. Coactio autem fit duplici modo, moraliter, & phyſice, id eſt, per modum imperii, & per modum violentiæ bellicæ. Imperium non datur in æqualem, ut talem. Ergo quando Grotius infert, quod ſaltem populus regi ſit par, aut æqualis, quia certo caſu eum poſſit cogere; id quoque ſimul admittere neceſſum habet, neutri in alterum eſſe imperium ; quod naturæ civitatis repugnat. Aſt coactio per violentiam bellicam utique inter æquales, ſeu quorum neutri in alterum eſt imperium, locum habet. Sicut & de tali coactione capiendum eſt exemplum a Grotio ſubjunctum, quod creditor naturaliter jus habeat cogendi debitorem. Sane per modum imperii, quod in ipſo creditore hæreat, naturaliter creditor debitorem cogere non poteſt. Alias enim neceſſum eſſet, quemlibet, qui alteri quid debere incipiat, ipſius imperium ſubire. Cogi tamen omnino debitor a creditore poteſt ad ſolvendum debitum vel per ſubſidium judicis, (qui inter regem & populum non datur,) vel ſi in libertate naturali vivant, per violentiam bellicam. Atqui ſi hunc modum cogendi populo velimus tribuere, admittendum fuerit, tam regem quam populum in naturali libertate vivere, id eſt, civitatem eſſe diſſolutam. Denique & illud concedimus Grotio, in civilibus inſtitutis nihil eſſe, quod omni ex parte incommodis careat ; adeoque propter incommoda, ex diviſo imperio proventura, non ſtatim inferri debere, iſtud plane non poſſe dari. Jus quippe metiendum eſſe non eo, quod optimum huic aut illi videtur, ſed ex voluntate ejus, unde jus oritur. Nobis tamen viciſſim & illud erit concedendum, ſi cui populo ejuſmodi diviſio arriſerit, eum

non regularem civitatem, ſed corpus ſatis male concinnatum atque morbidum conſtituere (1).

CAPUT V.

DE FORMIS RERUMPUBLICARUM.

I. *Accidentia civitatum non conſtituunt novam ſpeciem.*
II. *Dantur & formæ irregulares civitatum, ac ſyſtemata.*
III. *Tres ſunt formæ civitatis regularis.*
IV. *Democratia videtur Reipublicæ forma antiquiſſima.*
V. *In democratia non minus eſt ſummum imperium, quam in monarchia.*
VI. *Quomodo democratia conſtituatur.*
VII. *Democratiæ requiſita ordinaria.*
VIII. *Quomodo ariſtocratia conſtituatur?*
IX. *Et quomodo monarchia?*
X. *In Rebuspublicis occurrunt vitia hominum & ſtatus.*
XI. *Quæ tamen peculiarem Reipublicæ ſpeciem non conſtituunt.*
XII. *Sicuti nec varia accidentia democratiarum & ariſtocratiarum.*
XIII. *De recentiorum mixta Republica.*
XIV. *In quo conſiſtat natura irregularium Rerumpublicarum.*
XV. *Irregularitas maxime perſpicitur ex exemplis.*
XVI. *Imperia, quæ habent provincias, non ſtatim ſunt ſiſtemata.*
XVII. *De ſyſtematibus, quæ oriuntur propter communem regem.*
XVIII. *De ſyſtematibus, quæ fœdere coaluerunt.*
XIX. *Quomodo negotia in iſtis communicentur?*
XX. *An major pars ibi obliget minorem?*
XXI. *Quomodo talia ſyſtemata diſſolvantur?*
XXII. *De comparatione formarum Reipublicæ.*

SUMMUM imperium uti in qualibet civitate tanquam in

(1) V. ſupra §. 12. Atqui AUCTOR infra c. 5. §. 14. irregularitatem morbum eſſe Reipublicæ negat. Et ſane partitio ita fieri

in ſubjecto communi reperitur (1), ita prout illud vel in uno homine, vel in uno concilio ex paucis aut univerſis civibus conſtante, tanquam in ſubjecto proprio hæret, diverſas formas Rerumpublicarum producit. Ubi primo omnium arbitramur, integrum adhuc nobis fore, vocabulum *formæ* retinere ad exprimendam illam civitatum habitudinem, quæ ex diverſitate ſubjecti, in quo imperium ſummum radicaliter hæret, reſultat. Abs qua quod ſæpe *actualis Reipublicæ adminiſtratio* diſcedit; puta, ut in *democratia* quædam *monarchice* quædam *polyarchice* gerantur; quando certa negotia uni aut paucis a populo expedienda committuntur, tralatitium eſt. Et quia plurimum intereſt, utrum quis exerceat poteſtatem propriam, an vero alienam, & precariam, qua ſtatim ab altero exui valeat; inde valde ἀκύρως loquitur, qui jactat: *revera polyarchiam eſſe, ubi rex a paucis, patientia ipſius abutentibus;* aut *monarchiam, ubi ab uno demagogo populus naſo ſe duci* patitur; vel etiam *ubi in ſenatu ſupremo unus prudentia, eloquentia, aut metu potentiæ reliquos temperat:* ac primo caſu nil niſi *inane nomen*, & *externam ſpeciem* monarchiæ, altero democratiæ, tertio polyarchiæ ſupereſſe. Sicuti & nemo cordatus crediderit, formam Reipublicæ mutatam, ubi perſonæ, aut numerus miniſtrorum mutantur; non magis quam interregnum exiſtit, ubi a ſucceſſore miniſter, penes quem rerum adminiſtratio ſub priori principe fuerat, præceps aula exturbatur. Capacitas autem & inclinationes ejus, vel eorum, qui imperium ſuo jure aut delegatum exercent, adminiſtrationem quidem afficiunt, ac variant, ipſam tamen formam Reipublicæ nequaquam. Sic & licet imperium alicubi egregie, alicubi

fieri poteſt, ut populus non minus feliciter ſub tali Republica vivat. Quod exemplis probare, loci hujus non eſt. H.

(1) Ita quoque H. GROTIUS L. I. de J. B. & P. c. 3. §. 7. Quod impugnat ZIEGLERUS in not. & L. I. de Jur. maj. c. 1. §. 44. perſuaſus hoc ipſo ſtabiliri rejectam alias diſtinctionem majeſtatis in perſonalem & realem. Verum objectioni huic AUCTOR occurret infra c. 7. §. 4. Quod porro urget ZIEGLERUS: mortuo Principe expirare imperium, non ad populum reverti, quippe quod ab ipſo non ſit profectum: hypotheſis eſt, quam AUCTOR ſupra c. 3. §. 3. & ſeq. ſatis confutavit. Et fac imperium expirare, habet tamen populus jus novam ex ſe poteſtatem excitandi. H.

prave adminiſtretur; tamen ex diverſo velut exercitio ejuſdem poteſtatis non ſtatim nova ſpecies civitatis producitur. Unde quemadmodum ſanus ab ægroto non ſtatim ſpecie differt, neque membra prave conformata alios ſpecie homines efficiunt: ſic vitia imperantium aut parentium, aut pravitas legum aliam ſpeciem Reipublicæ haudquidquam conſtituunt.

§. II. Deinde & hoc obſervandum, pleroſque qui de civili ſcientia tradiderunt, ſategiſſe circa explicandas regulares Rerumpublicarum formas, de formis irregularibus multi ne cogitaſſe quidem videntur, pauci ſat ſuperfunctorie attigerunt. Inde factum, ut ſi quando occurreret corpus civile, quod ad unam ex tribus illis, quas vulgo ſimplices vocant, formis non quadraret, vix aliud quam mixtae Reipublicæ vocabulum ſuperfuerit. Atqui præterquam quod mixtura illa male quibuſdam Rebuſpublicis adplicetur, etiam valde ſimplex eſt credere, præter regulares illas tres formas, alias irregulares non dari (1). Neque enim ſi conſtat, quamnam aedificiorum diſpoſitionem leges architectonicæ requirunt, omnes ſtatim homines ſua domicilia ad eas leges extruxerunt. Regularitatem autem civitatis in hoc conſiſtere arbitramur, ut omnes & ſinguli ab una velut anima videantur regi, ſeu ut ſummum imperium indiviſum, & inconvulſum ab una voluntate per omnes civitatis partes, atque negotia exerceatur. Exinde quid irre-

(1) At *non defuere*, ait Kulpisius ad Monzamb. c. 6. §. 9. *qui quærendum exiſtimaverunt, quis homini politico auctoritatem concedere poſſit ſtatuendæ regulæ in examinandis Rerumpublicarum formis, hoc effectu, ut quæcunque iſti non reſpondeant, inter irregularia corpora & monſtra civitatum illico detruderentur? Nam regulare & irregulare aliquid dicitur, non in ſe & abſolute, ſed reſpectu regulæ, ad quam exigatur, ita ut quicquid ab ea diſcrepet, irregulare dicendum ſit. Procul dubio autem talis regula non poteſt definiri ſecundum conceptum aliquem generalem ſcientiæ civilis, ſed ad uſum vitæ reſpiciendum erit.* Quibus reſponderi poteſt: regulam ſumi a communi hominum inclinatione, quam habuerunt, cum e naturali ſtatu emigrarent. Et ſi veteres Philoſophi Reſpublicas quaſdam dixere πρoτέρας, quippe ἡμαρτημένας καὶ παρεκβεβηκύας *aberrantes & recta via exeuntes*. V. Aristoteles III. Pol. 1. quid vetat & alia ratione declinantes in irregularium Rerumpublicarum numerum referre? V. Elem. Prud. civ. part. 1. ſect. 2. §. 5. *H.*

Digitized by Google

irregularis ſit civitas collectu non eſt difficile. Deinde & dantur ſyſtemata ex pluribus perfectis civitatibus compoſita, quæ apud imperitos ſpeciem unius civitatis mentiuntur; quæ & ipſa in explicandis Rerumpublicarum formis inſuper non ſunt habenda.

§. III. Civitatis regularis tres duntaxat dantur formae; quae reſultant ex ſubjecto proprio ſummi imperii, prout illud eſt vel una perſona ſimplex, vel unum conſilium, ex paucis aut univerſis conſtans. Nam imperium ſummum committitur vel uni homini, vel uni concilio plurium hominum. Hoc concilium rurſus eſt vel civium, vel minoris, ſed ſelectæ partis. Igitur prima ſpecies eſt, ubi ſummum imperium eſt penes concilium ex univerſis conſtans, & ubi quilibet civis jus ſuffragii ferendi habet: & vocatur *Democratia*. Altera ubi ſummum imperium eſt penes concilium, ex ſelectis civibus conſtans, & dicitur *Ariſtocratia*. Tertia, ubi ſummum imperium eſt penes unum hominem; & appellatur *Monarchia*, ſive regnum. In prima is, qui rerum potitur, vocatur *Populus*; in ſecunda *Optimates*, in tertia *Monarcha*. Pindarus Pyth. Od. 2. (v. 157. & ſeqq. Edit. Oxon.) Παρὰ τυραννίδι, χ' ὁπόταν ὁ λάβρος στρατὸς, χ' ὅταν πόλιν οἱ σοφοὶ τηρέωντι. *Apud dominatum unius, & cum impetuoſa multitudo, & cum prudentes urbem* (1) *cuſtodiunt* (2).

(1) Adjicit Cl. Barbeyracus alia duo loca, *alterum* Isocratis, in Panathen. p. 448. Ed. Pariſ. Ἐγὼ δὲ φημὶ τὰς μὲν ἰδέας τῶν πολιτειῶν, τρεῖς εἶναι μόνας· ὀλιγαρχίαν, δημοκρατίαν, μοναρχίαν· *alterum* Senecæ in Epiſt. 15. *Interdum* POPULUS *eſt, quem timere debeamus; interdum, ſi ea civitatis diſciplina eſt, ut plurima per* SENATUM *tranſigantur, gratioſi in eo viri; interdum* SINGULI, *quibus poteſtas Populi & in Populum data eſt*. Tres quoque Rerumpublicarum formas Tacitus adgnoſcit. Nam, *cunctas*, inquit, *Nationes & Urbes* POPULUS, *aut* PRIMORES, *aut* SINGULI *regunt*. Annal. L. IV. c. 33. n. 1. Ed. Rycquii. Quæ & Quintiliano probantur, Inſt. Orat. L. V. c. 10. p. 286. Ed. Obrecht. Nam, *Partes incertas eſſe* ait, *ut; quibus conſtet Reſpublica: formas certas, ut; quot ſint ſpecies Rerumpublicarum: quas tres accepimus, quæ* POPULI, *quæ* PAUCORUM, *quæ* UNIUS *poteſtate regerentur*.

(2) STRABO L. I. de Geograph. Τὰς τῶν πολιτειῶν διαφορὰς

ἀπὸ

§. IV. Primo autem loco videbimus de democratia, non quidem, quod eam dignitate aut ſplendore extrinſeco, aut commoditate ceteris formis anteſtare arbitremur; Philo Judæus de mundi opificio (in fine) multorum deorum aſſertores perſtringit, *quos non pudet, deterrimam* (1) *Reipublicæ ſpeciem ex terra in cœlum transferre, vulgi potentiam*:) ſed quod illam pleraſque inter gentes antiquiſſimam (2) conſtet (3), ſimulque ra-

ἀπὸ τῶν ἡγεμονικῶν διακρίνομεν ἄλλην μὲν ἡγεμονίαν τιθέντες τὴν μοναρχίαν, ἣν καὶ βασιλείαν· ἄλλην δὲ, τὴν ἀριστοκρατείαν· τρίτην δὲ τὴν δημοκρατίαν· Τοσαύτας δὲ καὶ τὰς πολιτείας νομίζομεν ὁμωνύμως καλοῦντες, ὡς ἂν ἀπ' ἐκείνων τὴν ἀρχὴν ἐχούσας τῆς εἰδοποιίας. Rerumpublicarum formas a principatibus ſecernimus, aliam principatum ſtatuentes monarchiam, quod & regnum dicitur: aliam optimatum: aliam populi poteſtatem: totidemque Reipublicæ genera judicamus iiſdemque ea nominibus afficimus, quod ab iis habeant principium ſuæ informationis*. Aeschynes *contra Timarchum ab init*. *Ὁμολογοῦνται τρεῖς εἶναι πολιτεῖαι παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις, τυραννὶς καὶ ὀλιγαρχία, καὶ δημοκρατία· διοικοῦνται δ' αἱ μὲν τυραννίδες καὶ ὀλιγαρχίαι τοῖς τρόποις τῶν ἐφεστηκότων· αἱ δὲ πόλεις αἱ δημοκρατούμεναι τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις. Conſtat inter omnes, tres eſſe formas Rerumpublicarum: principatum unius, poteſtatem paucorum, & populare imperium. Ac duo priora genera eorum arbitratu reguntur, qui rerum potiuntur: liberæ autem civitates uſitatis legibus*. Conſ. EUNDEM Orat. adverſus Cteſiphontem ab initio. H.

(1) Imo de abuſibus tantum loqui videtur Philo, qui in Ochlocratiis obvii ſunt. Idem enim in opere de Creatione Principis in fine adgnoſcit, Democratiam optimam et maxime probabilem Reipublicæ formam eſſe. *Ἐν δ' ἄςεσιν ἡ εὐνομωτάτη καὶ πολιτειῶν ἀρίςη δημοκρατία*.

(2) Vid. c. 1. §. 7. nota 1.

(3) Contrarium plerique veterum credidere. Cicero III. de Legibus *Omnes antiquæ gentes Regibus quondam paruerunt*. Pausanias Boeoticis ſive Lib. IX. ab init. locutus de Boeotis ait: *Ὅτι μὲν δὴ καὶ οὗτοι τὸ ἀρχαῖον ἐβασιλεύοντο, δῆλα ἐςιν. Βασιλεῖαι γὰρ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, καὶ οὐ δημοκρατίαι πάλαι καθεςήκεσαν. In Regum & hos fuiſſe priſcis temporibus imperio, ſatis omnibus conſtat. Tota enim Græcia olim Regibus paruit, quum nondum Reſpublicæ inſtitutæ fuiſſent*. In eandem ſen-

Digitized by Google

ratio oſtendat, convenientius eſſe, ut plures homines naturali libertate & æqualitate gaudentes, dum in unum corpus coire conſtituerunt, prius voluerint rem communem communi conſilio adminiſtrare; adeoque democratiam conſtituere. Neque præſumendum eſt, patremfamilias liberum, qui animadverſis vitæ ſegregis incommodis, ultro ſeſe cum aliis ſui ſimilibus in civitatem congregabat, uno velut momento potuiſſe obliviſci priſtini ſtatus, in quo omnia circa ſalutem ſuam proprio arbitrio diſponebat, ut confeſtim unius ſeſe arbitrio circa rem communem, cui & ipſius ſalus innectebatur, voluerit ſubdere. Quin potius illud ab initio æquiſſimum creditum: quod omnes ſpectat, ab omnibus curari debere; donec ab eo ſtatu plerique diſceſſerunt ultro, aut per neceſſitatem, a quibusdam civibus aut externis admotam. Facit huc PLATO in Menexeno (p. 519. B.) ubi de Republica Athenienſium diſſerit: *Cauſa nobis gubernationis hujuſmodi*, (in qua ſumma rerum eſſet penes populum, magiſtratus autem mandarentur præſtantiſſimis) *ex æqualitate generis eſt. Aliæ ſiquidem civitates ſunt ex variis, diſſimilibuſque generibus conſtitutæ: quo fit, ut inæquales ſint gubernationes, & tyrannides, paucorumque potentiæ: In quibus ita homines vivunt, ut ſe invicem partim dominos, partim ſervos exiſtiment. Nos autem noſtrique una ex matre omnes fratres geniti, haud arbitramur, nos invicem dominos & ſervos eſſe: ſed generis æqualitas nos inducit, ut & legis quæramus æqualitatem, neque rei prorſus ulli, niſi opinioni virtutis prudentiæque cedamus* (1).

Atqui

ſententiam alii loquuntur. Si divinas literas conſulimus, ab inſtaurato poſt diluvium Orbe de compluribus regnis ac Regibus legimus. Status popularis vix in uno aut altero populo fit mentio. Vid. Elem. Pr. civil. Part. I. Sect. 10. §. 5. H.

(4) Ὁ δόξας σοφὸς ἢ ἀγαθὸς εἶναι, κρατεῖ καὶ ἄρχει· αἰτία δὲ ἡμῖν τῆς πολιτείας ταύτης ἡ ἐξ ἴσου γένεσις. αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι πόλεις ἐκ παντοδαπῶν κατεσκευασμέναι ἀνθρώπων εἰσὶ καὶ ἀνωμάλων· ὥστε αὐτῶν ἀνώμαλοι καὶ αἱ πολιτεῖαι τυραννίδες τε καὶ ὀλιγαρχίαι· οἰκοῦσιν οὖν, ἔνιοι μὲν δούλους, οἱ δὲ δεσπότας ἀλλήλους νομίζοντες· ἡμεῖς δὲ καὶ

αἱ

Atqui civitates pleraſque initio ex genere junctis coaluiſſe adparet. Conſpirat ISOCRATES Panegyr. *Iniquum nobis (Athenienſibus) videbatur, multos paucorum imperio regi; & eos, qui re quidem tenuiore, cetera vero nihilo deteriores eſſent, magiſtratibus & honoribus excludi: & cum patria ſit communis, alios regnum obtinere, alios inquilinorum eſſe loco, & natura cives Reipublicæ functionibus lege privari.* Add. LIBANIUS Progymn. loc. com. contra tyrannum. Neque antiqua hiſtoria abnuit; quæ licet frequentem regum mentionem faciat; pleroſque tamen magis ſuadendi auctoritate, quam jubendi poteſtate gaviſos conſtat. Sicuti & JUSTINUS (1) initio Libri I. regnum Ariſtoteli heroicum dictum deſcribit (2), quod democratiam haudquidquam tollit. THUCYDIDES L. I. (c. 13. pag. 8. Ed. Oxon.) de antiquiſſimis regnis: *Prius hereditaria erant regna* (3), *& certis honoribus conditionibuſque definita.* Inde paſſim gentes populari regimine, & libertate uſæ: donec paulatim maxima illa multitudo parvularum Rerumpublicarum fere per vim & bella in pauca imperia prægrandia redigeretur. Equidem pro antiquitate regni ita ARISTOTELES L. I. Polit. c. 1. Διὸ καὶ τὸ πρῶτον ἐβασιλεύοντο αἱ πόλεις, καὶ νῦν ἔτι τὰ ἔθνη. ἐκ βασιλευομένων γὰρ συνῆλθον· πᾶσα γὰρ οἰκία βασιλεύεται. (ὑπὸ τοῦ πρεσβυτάτου.) *Quare & primum in regum imperio erant civitates, & nunc etiam gentes: ex iis namque, qui in regum imperio eſſent, conveniebant. Omnis enim domus regio imperio adminiſtratur* (a ſeniore.) Quæ ultima verba illuſtrantur dicto Lycurgi, qui alteri, democratiam ut introduceret in civitatem monenti, regeſſit: Σὺ γὰρ πρῶτος ἐν τῇ οἰκίᾳ σου ποίησον δημοκρατίαν. *Tu vero primus in tua domo fac democratiam.* PLUTAR-

CHUS

οἱ ἡμέτεροι, μιᾶς μητρὸς πάντες ἀδελφοὶ, φύντες, οὐκ ἀξιοῦμεν δοῦλοι οὐδὲ δεσπόται ἀλλήλων εἶναι· ἀλλ' ἡ ἰσογονία ἡμᾶς ἡ κατὰ φύσιν ἰσονομίαν ἀναγκάζει ζητεῖν, κατὰ νόμον, καὶ μηδενὶ ἄλλῳ ὑπείκειν ἀλλήλοις, ἢ ἀρετῆς δόξῃ καὶ φρονήσεως.

(1) *Principio rerum, Gentium Nationumque imperium penes Reges erat.*

(2) Politic. L. III. c. 34.

(3) Πρότεροι δὲ ἦσαν ἐπὶ ῥητοῖς γέρασι πατρικαὶ βασιλεῖαι.

chus Lycurgo. (p. 52. A.) Verum conſequentia in argumento Ariſtotelis nulla eſt. Quin potius, quia iſti antiqui patres-familias imperio jam erant adſueti, ad democratiam potius eos inclinaſſe veroſimile eſt, ut & ipſi occaſionem haberent ſententiam ſuam ſuper negotiis exponendi. Neque rem conficiunt, qui diſputant, antiquiſſimum inter mortales imperii genus fuiſſe paternum, quod initio mollius, poſt gliſcentibus familiis ſimul, ac vitiis, ad jus vitæ necilque evaluerit; quod imperium in familiis per primogenitos fuerit continuatum, quibus velut naturali jure competierit jus ſacrorum, & civilis adminiſtrationis. Inde capita familiarum paulatim in regulorum inſtar adoleviſſe. Indicio eſſe, quod tanta olim regulorum multitudo in terra Canaan deprehenſa fuerit. Vid. Joſuæ XII. & Judic. I, 7. Enimvero neque primogenituræ tanta fuit vis, ut imperium etiam regium in fratres citra ipſorum conſenſum daret, atque eosdem cum primogenito familias conjunctas habere ſubigeret. Et antiquiſſimi illi ſub regio nomine principes fere & eminentes magiſtratus in cœtibus democraticis erant; etſi is honor frequentiſſime ad præcipuum ſtirpis deferretur, ſiquidem ex cognatis familiis ille cœtus coaluiſſet, ut tamen non ſemper jus primogenituræ & velut majoratus obſervaretur.

§. V. Quo Loco ſub examen revocanda eſt ſententia Jo. Frid. Hornii (1) de Civitate L. III. cap. un. ubi

(1) Abſurda profecto & inepta, ſi quæ unquam. Ecquis enim inficiari poterit, quæ a paucis aut populo circa leges, pœnas, magiſtratus, bellum, pacem, fœdera, aut cetera ſummi imperii jura ſtatuantur, jure ſummæ poteſtatis fieri?

Apud AESCHYLUM Perſis eſt:

Ατ. Τίς δὲ ποιμάντωρ ἔπεστι κἀπιδεσπόζει στρατοῦ;
Χο. Ὄυ τινος δοῦλοι κέκληνται φωτὸς, ὐδ' ὑπήκοοι.
AT. *At quis imperiis coërcet regiis exercitum?*
CH. *Liber ignaraſque domini, juris is populus ſui eſt.*

Apud SOPHOCLEM *Oedipode in colono* quærit Oedipus,

Ἄρχει τίς αὐτῶν ἢ 'πὶ τῷ πλήθει λόγος;
Unusne regit, an populus imperium obtinet?

Theſeus quærenti Præconi, quis illic eſſet tyrannus terræ? reſpondit apud EURIPIDEM Supplicibus:

Ὄυ γὰρ ἄρχεται

Ενὸς

ubi de ariſtocratiis & democratiis, quas nomine liberæ Reipublicæ complectitur, ita cenſet: *Dari civitatis genus, quod confuſionem promiſcuæ multitudinis declinet, & ordinem aliquem concinnum aſſequatur, pactis atque conventionibus proſpiciens communi omnium ſaluti, citra ſubjectionem, & diſpendium ejus libertatis, quam monarchia extinguit*. Heic tot pene errores, quot verba. Ordinem, qui in civitatibus liberis deprehenditur, tantummodo valere ad declinandam confuſionem multitudinis promiſcuæ. Pactis ſolis & conventionibus citra imperium contineri liberas civitates. Minus addicte ſingulos ſubjici concilio populi, aut optimatium, quam in monarchia regi. Minus illic, quam heic exerceri omnes partes ſummi imperii. Minus jus vitæ & necis a populo in ſingulos exerceri, quam ſub rege. Deinde tantum abeſt, ut *diſperſi adhuc quidam patresfamilias a vicinis regnis formam civitatis ſpeculati ſint*; ut potius in prima gentium coalitione plerique cœtus fuerint populares: inde animadverſis ejus regiminis incommodis, aliqui ultro, ſerius aut citius, imperium unius arripuere; quidam vi adacti idem ſubjere. Sic & illud vanum: *Uti ars quidem naturam conetur imitari, nunquam autem æquet, aut ſuperet: ita in factitiis hiſce formis Rerumpublicarum aliquo modo repræſentari regnorum indolem, quoad efficaciam communis utilitatis, ipſam vim imperii, quod inſtruit monarchiam, tanquam opus Dei omnipotentis, per homines non potuiſſe produci*. De origine majeſtatis jam ſupra actum; quæ cur non poſſit æque competere perſonæ morali conjunctæ, quam uni homini? Neque enim ulla eſt contradictio; omnes proceres inter ſe æquales eſſe, ut ſingulos, & eosdem tamen ſummo univerſorum imperio ſubeſſe. Et vel mediocriter ingenioſus capere poteſt diſcrimen inter univerſos & ſingulos, inter concilium populi, & ſingulos, per domos ſuas diſperſos. Inde nequidquam argutatur: *Ubi*

Ἑνὸς πρὸς ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐλευθέρα πόλις.
Δῆμος δ' ἀνάσσει διαδοχαῖσιν ἐν μέρει
Ἐνιαυσίαισιν.
Non enim regitur hæc urbs
Ab uno viro, ſed eſt libera civitas:
Populus enim imperat ſucceſſione per vices
Annua. H.

Ubi imperium univerſis aſſignatur, ibi aut omnibus adeſt, aut aliquibus. Si omnibus, neminem habebunt ſubditum: quod imperium & obſequium non inhabitent unam perſonam. Si ſingulos faciunt ſubditos, non habebunt deinceps univerſos imperantes; eo quod ex ſingulis parentibus non poſſit multitudo confici niſi obtemperans. Nihil enim aliud quam obtemperantia a ſingulis univerſitati confertur. Enimvero in corporibus moralibus compoſitis utique aliquid poteſt tribui univerſis, quod neque omnibus, id eſt, ſingulis diviſim ſumtis, neque uni alicui ex illis ſingulis queat tribui: adeoque univerſitas revera eſt perſona moralis, a ſingulis diſtincta, cui peculiaris voluntas, actiones, & jura tribui queant, quæ in ſingulos non cadunt. Evaneſcunt quoque ſcrupuli, qui ſuper eo moventur, quod major pars in comitiis popularibus prævaleat. Nam ea ipſa eſt moralis affectio univerſitatis, ut conſenſus majoris partis eorum, qui in concilium coëunt, habeatur pro voluntate univerſitatis: cum alia ratione voluntas plurium perſonarum phyſicarum in voluntatem moraliter unam coaleſcere nequeat, ubi contigerit, ſingulorum voluntates non exacte conſpirare. Unde in democratiis & ariſtocratiis ſubjectum ſummæ poteſtatis haudquidquam eſt obſcurum aut vagum; utut individua illa, quorum ſuffragia jam majorem partem faciebant, alia vice ſint inter eos, qui numero vincuntur. Hæc enim omnia unitatem voluntatis, quæ univerſitati tribuenda eſt, haudquidquam deſtruunt. Nam ſi contingat, ut, verbi gratia, in ſenatu tot ſenatores non conſpirent, quot ad majorem partem faciendam requiruntur, ſenatus intelligitur nihil velle, adeoque nihil novi erit ſuſcipiendum. Quod etſi ſæpe non ſine incommodo ſit civitatis, ex eo tamen non ſequitur; ſenatum non habere ſummum imperium. Præterea & illud falſum, *multitudini non poſſe tribui verum imperium ob defectum neceſſarii obſequii; cum multitudo non teneatur ſententiam paulo ante placitam perpetuo ſervare, & univerſa multitudo non obligetur.* Aſt uti per hoc imperium regis non tollitur, quod rex mutata voluntate prius decretum abolere poſſit: quo facto obligatio civium ad iſtud decretum perit: ita utut univerſitas propria decreta mutare queat; iiſdem tamen ſinguli tantiſper æque tenentur, quam decreto regis. Aut oſtendatur, non æ-

que tranſgreſſores legum in Rebuspublicis liberis, quam in regnis plecti. Add. Livius L. II. c. 3. Sic & illud fruſtra jactatur: *Si indiviſim penes plures reſidet majeſtas, neceſſario ſinguli aliquam ejus particulam habebunt, quarum particularum collectione tota demum majeſtas conſtet. Atqui illam particulam oportebit utique ſummam eſſe: Ergo in una civitate ſumma plura uno dabuntur: quod eſt abſurdum*. Enimvero in moralibus haudquaquam abſurdum eſt, particulares illas voluntates, ex quarum conſpiratione voluntas univerſitatis reſultat, deſtitui aliqua facultate, quæ huic ineſt. Adeoque non ſequitur: majeſtas eſt ſummum jus; ergo ſinguli habent aliquam ejus particulam, quæ & ipſa ſumma eſt. Uti non ſequitur: ſingulorum ſuffragia, per ſe & ſolitarie conſiderata, ſunt in efficacia ad producendam legem; ergo ſi plura conſpirent, non poſſunt ad legem producendam valere. Denique addit: *Cum in ſenatu optimatium nemo ſit, qui in Rempublicam delinquens a collegis ad ſupplicium non poſſit rapi; ergo ſi omnes optimates in Rempublicam delinquant, per cives ab iſtis pœnam fore ſumendam. Atqui ſingulis remotis & punitis, univerſorum nullibi poſſe ſubſiſtere imperium*. Ad hanc difficultatem facile eſt reſpondere, ſi recte explicetur, quid ſit in Rempublicam delinquere. Id enim proprie facit is, qui contra juſſa legeſque ejus, penes quem ſummum eſt imperium, perpetrat aliquid, quod in detrimentum civitatis tendit. Ergo univerſi optimates in Rempublicam peccare non poſſunt, niſi vel violent leges, ſub quarum obſervandarum conditionem imperium ipſis delatum eſt; aut hoſtilem in univerſos cives animum induerint: quo caſu pari cum regibus paſſu ambulabunt. Reliqua, quæ in fraudem liberarum Rerumpublicarum comminiſcitur, falſitatis manifeſtiſſima ſunt. *Diverſum plane imperium eſſe, quod monarchæ exercent ab eo, quod in Rebuspublicis liberis cernitur, utut ſimiles affectus hoc cum illo edat. Monarchis quippe* præter dignitatem & ſplendorem perſonalem, qui nemini in Republica libera adeſt, *adſiſtere majeſtatem, qua Respublicæ liberæ careant*. Enimvero nobis certum videtur, non majori jure Deum monarchiarum, quam civitatum liberarum auctorem aſſeri: neque minus illas, quam has per pacta produci; ex quibus & heic & ibi im-

imperium reſultat, proxima utrinque obſequii cauſa in civibus: ad paria in Republica quam in regno civem ut talem obligari; non minus addicte parere, & ſubjectum eſſe, qui in Republica libera, quam qui in regno vivit; parique jure utrinque de ſontibus ſupplicium ſumi. Nam quis gratis crediderit, *in regno de ſonte ſupplicium ſumi ex jure in caput, quod in civitatibus liberis non datur: in Republica libera delinquentes in leges civitatis tanquam hoſtes plecti?*

§. VI. Videndum jam eſt de conſtitutione democratiæ, ſimulque quid illa præ aliis Reipublicæ ſpeciebus peculiare habeat. Quamprimum itaque multitudo aliqua liberorum hominum in unum congregatur, pactum initura circa conjunctionem ſui in unam civitatem, jam tum cœtus iſte inſtar aliquod democratiæ obtinet, eam proprie ob cauſam, quod cuique liberum ſit proferre, quid ſuper re communi ipſi videatur. Haudquidquam tamen antea plurium ſuffragio quis tenebitur ad id, quod majori parti viſum fuerit, ubi ipſe diſſenſerit, antequam altero quoque pacto forma regiminis democratica fuerit ſancita. Quæ duo pacta cum non diſtinguat Hobbes de Cive c. 7. §. 5. paulo confuſius rem iſtam tradit. Nam ſuperius oſtenſum (1), nequidquam aliquem plurium ſuffragiis teneri, antequam in ejuſmodi formam rem communem adminiſtrandi conſenſerit. Ergo falſum eſt, quod Iste tradit: *Ex eo quod volentes convenerunt, intelligi eos obligatos ad id, quod conſenſu majoris partis decernetur.* Illa autem, quæ *dicto loco* ſequuntur, diſtinctius ita explicantur. Ubi multi homines convenere, mutuis ſe invicem pactis obſtringentes de conjungendis viribus opibuſque, aut ſtatim in illo ipſo congreſſu decretum fit, circa formam Reipublicæ introducendam, aut minus. Ubi neque decretum ſuper forma Reipublicæ factum, neque de loco aut tempore denuo ſeſe congregandi fuerit conventum, congreſſus iſte irritus intelligitur (2), & quilibet in naturali libertate, ut antea,

(1) Imo c. 2. §. 7. & hic plura ſuffragia jus habere integri dixit. H.

(2) Nam pactum primum eſt duntaxat fœdus, per quod homines ex ſtatu naturali non exeunt. Opus ergo utique eſt adhuc pacto altero. H.

Digitized by Google

tea, manet. Nam plures in unum corpus coaleſcere nequeunt, niſi ſuper conſtanti modo rem communem adminiſtrandi conventum fuerit. Sed ubi diſceſſum ſit, iſthac quidem re nondum definita, indicto tamen tempore & loco, ubi ulterius ſuper eadem deliberetur & ſtatuatur; prima duntaxat rudimenta civitatis heic exſiſtent, quæ democratia proprie vocari nondum poterunt. Non enim ſtatim democratia eſt, ubi quilibet ſententiam ſuam exponendi jus habet, aut ubi ad alium conventum tempus, locuſque condicitur; cum id circa quarumvis ſocietatum, & conventionum primordia uſu veniat; ſed ea demum democratia eſt, ubi jus de rebus ſalutem communem ſpectantibus ſtatuendi in concilium ex univerſis conſtans in perpetuum fuit collatum.

§. VII. In democratia autem hæc inprimis videntur neceſſaria; primo, ut certus locus, certumque tempus conſtituatur conventibus, ubi ſuper ſumma rerum ſit deliberandum & ſtatuendum. Neque enim ſingulorum res privatæ ferunt, ut perpetuo in iſto conventu hereant; & niſi de loco ac tempore conventum fuerit, poſſunt, qui de eodem cœtu ſunt, vel diverſis locis & temporibus convenire, (quo ipſo factiones exſiſtent,) aut plane non convenire; quo caſu non erit populus, (δῆμος,) ſed diſſoluta multitudo, cui neque actio, neque jus tanquam uni perſonæ competens, attribui poteſt. Huc facit, quod THUCYDIDES L. II. (c. 22. princ. Edit. Oxon.) tradit, cum Pericles animadverteret, Athenienſes circa modum belli gerendi non recte ſentire, ipſum neque in concionem populum vocaſſe, neque concilium habuiſſe, necubi ira potius quam ratione in medium conſulentes peccarent. Secundo, ut majoris partis ſuffragia valeant pro univerſis (1), poſtquam niſi rariſſimo contingere ſolet, ut magna hominum multitudo circa eandem rem idem ſentiat. Denique cum alia Reipublicæ negotia ſint quotidiana & minoris momenti, alia rariora, & quæ ſummam rerum tangunt; & vero integro populo commodum non ſit, ut propter iſta expedienda aſſidue in concilium coëat, aut ita modicis intervallis, ut nihil ejuſmodi curam ipſius effugere queat: igitur neceſſarium fuerit, certos magiſtratus, tanquam delegatos conſti-

tui

(1) Vid. ſupra c. 2. §. 15. H.

Digitized by Google

tui (1), qui auctoritate totius populi quotidiana negotia expediant; circa gravia mature explorent, & ſi quid majoris momenti occurrat, ad populum convocatum referant; ſimulque decreta populi exſecutioni dent, poſtquam & ad hoc magnus hominum cœtus fere ineptus eſt.

§. VIII. Aristocratia conſtituitur, quando cœtus, qui per primum pactum in aliquod rudimentum civitatis ſeſe univit, decretum condit de committenda ſumma rerum concilio ex paucis conſtanti. Hi poſtquam ſuis nominibus, aut a genere, aliave nota, qua a ceteris dignoſci queant, per eum cœtum fuerint deſignati, & ipſi eam deſignationem acceptaverint, ceteris illorum ſeſe voluntati ſubmittentibus, ſummum accipere imperium intelliguntur. Ubi obſervandum, minus recte Hobbesium d. l. §. 8. originem ariſtocratiæ abs democratia arceſſere, ſi iſte ſenſus ſit, quaſi omnes ariſtocratiæ conſtitutæ & mutatæ fuerint ex perfectis democratiis. Nam & experientia probat, & nulla ratio repugnat, abs primo illo pacto, citra interventum democratiæ, ad ariſtocratiam aut monarchiam tranſitum fieri potuiſſe. Sed & ſupra oſtenſum (2), ludere Hobbeſium, quando ideo inter cives & ſenatum negat pactum intercedere; quia translato in ſenatum imperio, populus, ut perſona una, non amplius exſiſtat. Nam ut quis obligationem adverſus alterum gerat, ſufficit, ſi hic exſiſtat adhuc tanquam perſona phyſica, utut perſona moralis, quam antea geſſerat expiraverit. Adde, quod populus, translato abs ſe imperio, non quidem deinceps exſiſtit tanquam perſona perfecta, quatenus capiti ſuo recens adſcito contradiſtinguitur; non tamen ideo fit multitudo diſſoluta (3), quia utique jam cum ſenatu tanquam capite ſuo perſonam conſtituit. Sed & falſum eſt, quod §. 9. Idem infert, uti in democratia populum, ſic in ariſtocratia curiam optimatum omni obligatione liberam

(1) Senatum perpetuum, qualis olim Areopageticus Athenis, & apud alios Græciæ populos, hodie in aliquibus Helvetiæ Pagis. Quoties concio in poteſtate ſua habet omnia, magiſtratus autem nihil vel pauciſſima, revera eſt Ochlocratia. Aristoteles VI. Pol. 2. H.

(2) C. 2. §. 12. H.

(3) Manet enim pactum primum, quatenus id conſiſtere poteſt cum pacto altero. H.

Digitized by Google

eſſe. Nam ſi vel maxime daremus antecedens (1), ideo quod fortaſſe non videatur ſufficere reſpectus ille inter univerſos & ſingulos ad ſuſtinendam inter ipſos obligationem mutuam: exinde tamen non ſequitur: ergo neque inter ſenatum & cives mutua obligatio exſiſtit. Sicuti non ſequitur; ego nulla obligatione teneor, dum proprias res per me ipſum adminiſtro; ergo ſi earum rerum curam in alterum transferam, hic quoque nulla obligatione tenebitur. Illud recte ab Eodem dicto loco §. 10. monetur; cum democratia hoc habere commune ariſtocratiam, quod ſine conſtitutione certorum temporum & locorum, ad quæ optimates convenire poſſint, non amplius ſit curia, neque perſona una, ſed diſſoluta multitudo ſine imperio ſummo. Quippe cum citra congreſſum perſonarum ſingularium, ex quarum voluntatum conſpiratione voluntas curiæ reſultare intelligitur, iſtarum voluntas cognoſci non poſſit. Nam ut circummiſſa ſcheda ſuffragia ſenatorum exquirantur, plurimum habet incommodi. Deinde illud æque in ariſtocratia, quam democratia neceſſarium eſt, ne tempora conventuum longis intervallis disjungantur, niſi exercitium ſummi imperii, ſaltem circa negotia quotidiana, interea in unum aut paucos quoſdam magiſtratus transferatur.

§. IX. Monarchia denique conſtituitur, quando in unum hominem ſummum imperium confertur (2). Quod inter-

(1) Quod tamen dari ſalva veritate nequit: nam & in democratia duplex pactum continetur, vid. ſupra §. *6.* & c. 2. §. 8. Hinc Augustinus L. I. de Libero Arbitrio c. *6. Si paulatim depravatus populus rem privatam Reipublicæ præferat, atque habeat venale ſuffragium, corruptuſque ab iis, qui honores amant, regimen in ſe flagitioſis conſceleratiſque committat, nonne item recte, ſi quis tunc extiterit vir bonus, qui plurimum poſſit, adimat huic populo poteſtatem dandi. bonores, & in paucorum bonorum, vel etiam unius redigat arbitrium?* H.

(2) Et hic univerſi populi perſonam refert. Quod ita extulit Argivorum populus, Regem affatus, apud Aeschylum ſupplicibus:

Εὐ σοι πόλις, σὺ δὲ τὸ δήμιον,
Πρύτανις ἄκριτος ὢν,
Κρατύνεις βωμὸν ἑστίαν χθονὸς,
Μονοψήφοισι νεύμασι σέθεν.

Tu

terveniente pacto utique fieri contra HOBBESIUM ſatis demonſtratum. Quo loco etiam notari debet peſtilens dogma Scriptoris Belgici ANONYMI in Bilance politica; cum omnis delatio ſummi imperii facta ſit ad commodiorem amolitionem malorum tam intrinſecus quam extrinſecus provenientium; præſumi non poſſe, unquam cœtum democraticum ad id auctoraſſe unum hominem, ipſiuſque poſteros in æternum. Cum enim ſpes commodioris protectionis unice fundata fuerit in præſentibus virtutibus, quæ in electo adparebant, & vero omnibus conſtet, quam mutabiles, quam mortales ſint homines, & quod brevi aut ſenio ad imperium inutiles ſint futuri, aut nullam vel impuberem prolem relicturi, aut ſi proles adulta relinquatur, illa aptitudine naturali ad imperium præſtantior aliis non ſit futura, aut voluntatem bene protegendi cœtum non habitura: inde nullo modo poſſe præſumi, unquam intentionem fuiſſe cœtus popularis ſibi adimendi facultatem, in locum inepti aut pravi imperantis meliorem eligendi. Verum ſemel imperio potitos, adjuncta ſuis partibus magna populi parte, ac præſertim militibus, ita opes ſuas ſibi ſuiſque liberis potuiſſe ſtabilire, ut etiam in invitos imperium retinere potuerint. Ad quæ reponimus: ſi alicui cœtui in mentem venerit, ea lege in aliquem conferre imperium, ut quotieſcunque viſus fuerit populo non felicius communem protectionem procurare, quam regimen democraticum ſolebat, dimoveri munere ſuo queat; non monarcham fuiſſe conſtitutum, ſed eminentem magiſtratum (1), qui a mobili plebis aura dependeat; adeoque ſummum imperium non accepiſſe. Deinde cum conſtet, quam non ex uſu Reipublicæ ſint crebræ principum mutationes, ac fere magis alii homines, quam alii mores ſuccedant (2), quamque gravi cum concuſſione Reipu-

 bli-

Tu res populi, tuque urbs tota es,
Non judiciis ſubditus ullis,
Regni ſolio fultus ut ara,
Unoque regens cuncta arbitrio. H.

(1) V. infra c. 8. §. 8. H. GROTIUM L. 1. de J. B. & P. c. 3. §. 11. & in notis. H.

[2] Hinc anus orans pro Dionyſio tyranno, & ob id increpita, excuſabat factum, quod comperiſſet, raro meliores provenire, teſte VALERIO MAXIMO L. VI. c. 2. H.

Digitized by Google

blicæ imperio devolvantur, quibus proprias opes ſtabilire, dum publicas adminiſtrant, licuit; facile præſumi poteſt, populum voluiſſe ſimul & ſemel cum fortuna decidere, irrevocabiliter conſtituto principe; cum longe certius metuenda ſint illa mala, quæ ex nutante iſto & deſultorio ſtatu redundare apta ſunt, quam quæ degenerans rex dare poteſt. Præſertim cum per leges fundamentales iſtius exorbitatura libido circumſcribi queat. Denique haudquaquam omnes actus, circa quos ſpei noſtræ eventus non examuſſim reſpondet, licet retractare; cum in negotiis humanis plurima alea verſetur, ac nihil ſit, quod omni incommodo careat. Add. GROTIUS L. I. c. 3. §. 9. In eo autem monarchia a prioribus ſpeciebus differt, quod heic ut deliberari & decerni, id eſt, ut actu imperium exerceri queat, temporibus & locis condictis opus ſit; in monarchia vero ſaltem abſoluta omni tempore & loco deliberari & decerni poſſit. (HERODIANUS L. I. c. 6. Ἐκεῖ ἡ Ῥώμη, ὅπου ποτ' ἂν ὁ Βασιλεὺς ᾖ. *Roma illic eſt, ubi Imperator eſt.*) Nam populo & optimatibus, qui non ſunt unum corpus naturale, congreſſu opus eſt. Monarcha, qui una quoque perſona phyſica eſt, ſemper in potentia proxima ad actus imperii exercendos exſiſtit. Id quoque recte ab HOBBESIO monetur, in populo vel curia optimatum, ſi quid contra legem aliquam naturalem decretum fuerit, non peccare ipſam civitatem, ſeu perſonam illam moralem, ſed cives illos, quorum ſuffragiis decretum eſt factum. Peccatum enim ſequitur voluntatem naturalem & expreſſam, non moralem ſeu politicam, quæ artificioſa eſt (1). Alias enim peccarent & illi, quibus decretum diſpliceret. Vid. Luc. XXIII, 51. Aſt in monarchia ſi quid monarcha decreverit contra leges naturales, ipſe utique peccat, quia in ipſo voluntas civilis cum naturali eadem eſt.

§. X. HISCE regularibus civitatis formis plerique nonnullas *vitioſas* aut *corruptas* adjungere ſueverunt (2). Ubi

[1] Quantum attinet ſingulos ſub illa perſona morali comprehenſos: Nam ſi quid major pars in ariſtocratia aut politia decreverit, id toti civitati haud dubie imputatur. V. ſupra c. 2. §. 13. H.

(2) Quorum tamen aliqui inter eas perperam referunt Reſpubli-

Ubi illud quidem certum eſt, morborum atque vitiorum multis in Rebuspublicis non minus, quam in ſingulis hominibus uberrimam dari ſegetem; ſic ut minimis urgeri inſtar perfectionis habeatur. Porro morborum, quibus civitates infeſtantur, alios videmus oriri ex malitia hominum, alios ex prava diſpoſitione ipſius Civitatis. Inde alia vocari audias vitia hominum, alia vitia ſtatus. Speciminis cauſa nonnulla tangemus. In regno vitium hominum eſt, ſi quem ſors naſcendi aut infelicia civium ſuffragia ſolio admoverunt, regnandi artibus deſtituitur, nullaque aut exigua Reipublicæ cura tangitur, eamque pravorum miniſtrorum ambitioni aut avaritiæ lacerandam proſtituit; ſi ſævitia aut iracundia idem eſt terribilis, nec hominem ſe, aut hominibus præeſſe meminit; ſi citra neceſſitatem Rempublicam in caſum dare gaudet; ſi quæ ad tolerandos Reipublicæ ſumtus conferuntur, luxu aut per inconſultas largitiones diſſipat. (DREPAN. Paneg. (c. 27. num. 1. Edit. Cellar.) *Eſt improborum principum poſtrema defenſio, auferre donandi gratia.*) ſi pecunias civibus extortas præter rationem accumulat; ſi contumelioſus, ſi injuſtus eſt; (memorabile eſt, quod de veteribus Indis refertur apud PHILOSTRATUM de Vita Apoll. Thyan. L. III. c. 9. futuros regum ſucceſſores nullo honore affectos, addita ratione: Δεῖ *αὐτοὺς ὑπερορωμένους παιδεύεσθαι τὸ μὴ ὑπερορᾶν. Oportet ita negligendo monere, ne nimis ſuperbiant.*) & quæ ſunt alia, per quæ mali nomen principis comparatur. Qualia quoque notantur CLAUDIANO de Bello Gildonico. (v. 157.

I 3 & ſeqq.

blicas heriles: hæ enim juſtæ ſunt, ſi legitimo titulo conſtitutæ, ad ſui conſervationem non egent inhoneſtis artibus; quicquid dicat VASQUIUS Controverſ. illuſtr. procem. n. 102. & L. 1. c. 30. n. 2. qui ipſemet concedit Lib. 1. c. 1. n. 3. & 9. Principem eſſe legitimum, in regionem ſuam incolis vacuam recipientem habitatores, quos proinde alienare, quibuſque ad ſuam principaliter utilitatem uti poſſit. Quanquam fateamur, eas Reſpublicas eſſe irregulares. Quo referri poteſt illud ANAXANDRIDÆ Anchiſe:

Οὐκ ἔϛι δούλων, ὦ 'γαθ', οὐδαμοῦ πόλις.

Nulla uſpiam ſervorum, amice, eſt civitas.

Et quod Græci in Proverbio uſurparunt *δούλων πόλις*, de re, quæ fieri nequeat. Add. quæ AUCTOR infra habet *c. 6. §. 5. & 6.* & c. 8. §. 6. in fine. H.

& ſeqq.) Quæcunque *profunda traxit avaritia, luxu pejore refundit: Inſtat terribilis vivis, morientibus heres, Virginibus raptor, thalamis obſcœnus adulter. Nulla quies. Oritur præda ceſſante libido, Divitibuſque dies, & nox metuenda maritis*. Facit quoque hoc illud THEMISTII Orat. X. Κολοβὸς καὶ βασιλεὺς καὶ νομοθέτης, ὃς πολεμεῖν μὲν ἱκανὸς, εἰρήνην δ' ἄγειν οὐχ οἷός τε. *Mancus eſt & rex & legislator, qui ad bellum quidem idoneus pacem non poteſt agere*. Vitia hominum in ariſtocratia ſunt, ſi per ambitum, pravaſque artes via in Senatum patet viris improbis aut ineptis, excluſis melioribus, ſi optimates factionibus diſtrahuntur; ſi plebe tanquam mancipiis uti, & bona civitatis augendo privato patrimonio intervertere ſtudent. In democratia vitium hominum eſt, ſi inepti homines turbulenter & importune ſententias ſuas tueri ſolent; ſi egregiæ, & Reipublicæ non prægraves virtutes per invidiam opprimuntur; ſi per levitatem leges temere figuntur atque refiguntur, & quæ modo placuerunt, mox citra rationem diſplicent; ſi ſordidi & inepti homines rebus gerendis præficiuntur. Apud PLUTARCHUM Dione (p. 978. E.) δημοκοπία, *ambitio popularis* dicitur νόσημα ἐπιμανὲς, τυραννίδος οὐκ ἔλαττον, *veſanus morbus tyrannide non minor*. Vitium porro hominum, quod in quamvis civitatis ſpeciem cadere poteſt, eſt, ſi quibus imperii adminiſtratio incumbit, officio ſuo negligenter aut prave funguntur; & ſi cives, quibus ſola obſequii gloria relicta, frænum mordent. Add. quoque HOBBES Leviath. c. 29. circa finem, ubi de quibusdam morbis civitatum ingenioſe tradit. Aſt vitia ſtatus in univerſum dicere poſſis, ubi leges & inſtituta civitatis non ſunt attemperata ad genium populi aut regionis; aut ubi eadem cives diſponunt ad turbas internas, aut ad juſta vicinorum odia incurrenda; aut ubi eoſdem ineptos reddunt ad obeundas functiones, quæ Reipublicæ ſervandæ ſunt neceſſariæ: puta, ſi per leges civitatis non poſſint non in imbellem ſegnitiem reſolvi, aut inidonei ad ferendam pacem reddi; (aut (1) ſi leges fundamentales ita ſint diſpoſitæ, ut per eas negotia publica non poſſint non tarde aut difficulter expediri) aut denique ubi in prin-

ci-

(1) Quod exemplum AUCTOR adjecit in Offic. hom. & civ. L. II. c. 8. §. 10.

Digitized by Google

cipalia veræ doctrinæ civilis ſcita impingunt; quæ tanto pernicioſiora ſunt, ſi religionis ſpeciem induerint. Qualis erat ſacerdotum auctoritas apud Meroënſes, quorum libidini etiam regum vita erat obnoxia. Vid. DIODORUS SICULUS L. III. c. 6. & STRABO L. XVII (p. 566. Ed. Genev. Caſaub.).

§. XI. ETSI autem plurimum interſit inter Rempublicam ſanam atque morbidam; non tamen ideo multiplicandæ ſunt ſpecies Rerumpublicarum, & ſingulis formis rectis una aut duæ vitioſæ, tanquam ſpecies proprie dictæ, ſunt opponendæ. Per iſthæc quippe vitia neque natura poteſtatis in ſe, neque ſubjectum ejuſdem proprium variatur. Et hactenus recte HOBBES de Cive c. 7. §. 2. negat, *anarchiam oppoſitam democratiæ, oligarchiam ariſtocratiæ, tyrannidem monarchiæ, eſſe tres alias ſpecies civitatis*. Et in Leviath. L. II. c. 19. *neminem puto credere*, ait, *vitium regiminis novam & peculiarem ſpeciem Reipublicæ eſſe*. Illud tamen non in univerſum, ſed aliquando duntaxat verum eſt, quod dicto loco ſubjungit: *Anarchiam, oligarchiam, & tyrannidem eſſe tria nomina diverſa, quæ illis indidere ii, quibus vel regimen, vel regentes diſplicuerunt. Solent quippe homines per nomina non res tantum, ſed & proprios affectus, puta, amorem, odium, iram, &* quanti illas æſtiment, *una ſignificare*. Scilicet quod in aliis rebus contingit, ut unus amet, abs quo alter vehementer abhorret; ita & eadem forma Reipublicæ uni arridet, alii faſtiditur. Idque non ideo tantum, quod aliqui ex una magis, quam alia Reipublicæ forma utilitatem capiunt, ſed & ob peculiarem ingenii inclinationem. Sic ut in univerſum probari nequeat illud LYSIÆ Orat. XXIV. *Nemini a natura inſitum eſſe, ut aut popularem ſtatum, aut paucorum principatum amet; ſed quicunque Reipublicæ ſtatus cuique maxime confert, hunc quemlibet conari ſtabilire*. Cui conſpirat ISOCRATES de Pace: (pag. 320.) Φύσει μὲν ὐδεὶς ὐδέτερον τούτων ἐςίν· ἐν ᾗ δ' ἂν ἕκαςοι τιμῶνται, ταύτην βὔλονται καθιςάναι τὴν πολιτείαν. *Nemo natura vel popularis vel paucorum potentiæ eſt ſtudioſus, ſed eam quiſque Reipublicæ formam expetit, in qua maxime honoratur*. Sane ſuperbo homines ingenio, & quibus æqualitas popu-

Digitized by Google

laris inviſa eſt, ubi in democratia pari omnes jure de Republica ſuffragia ferre vident, cum tamen in quavis civitate plebis maximus ſit numerus, *ochlocratiam* id vocant, quaſi dicerent, ſtatum, ubi vilis turba rerum potitur, nec egregiis viris, quales ipſi ſe ducunt, aliqua relinquitur prærogativa. Et tamen id vocabulum, contemtum notans, non immerito imponeretur civitati, qualis quondam Epheſiorum erat, qui cum Hermodorum civitate expellerent, ita locuti ſunt: Ἡμέων μηδὲ εἷς ὀνήϊστος ἔστω, εἰ δέ τις τοιοῦτος, ἄλλοθι, μετ' ἄλλων. *Nemo de nobis unus excellat, ſed ſi quis extiterit, alio in loco & apud alios ſit.* Quos univerſos eo nomine morte mulctandos Heraclitus ajebat. CICERO Tuſcul. V. DIOGENES LAERTIUS L. IX. Heraclito. (§. 2.) STRABO L. XIV. (p. 441.) Si cui dolet ſenatu ſe excludi, cum tamen aliis ſenatoribus inferiorem ſe haudquidquam arbitretur, per contemtum, & invidiam ὀλίγους illos vocat, quaſi diceret, paucos quoſdam, qui cum nulla re ceteros emineant, in pares tamen aut meliores imperium exerceant. Ac ſubinde ipſi in ore querela Aiacis apud QUINTUM CALABRUM L. V. Οὐ γὰρ ἔτ' ἐσθλὸς ἔχει γέρας, ἀλλὰ χερείων τιμήεις τε πέλει καὶ φίλτερος. *Non vir bonus amplius præmiis afficitur, ſed longe deterior & honoris & favoris fructum percipit.* Sic gentes erectiore juxta ac teneriore indole, heros & dominos vocant reges populorum, qui ſtrictiori ſunt obſequio adſueti; cum tamen eadem ſpecie poteſtas patria præfracto puerum ingenio aſperius, tenero mollius tractare ſoleat. Idem judicandum de tyranni vocabulo, quod indelebile odium comitatur ex Græcorum uſu, queis ſumma civitatum felicitas in libertate populari fere conſiſtere judicabatur. Unde apud LUCIANUM in Phalaride I. (p. 735. Tom. I. Ed. Amſt.) dicitur: *In univerſum populi non perpendentes, qualiſnam ille ſit, qui ſummæ rerum præeſt, ſive juſtus, ſive injuſtus,* αὐτὸ ἁπλῶς τὸ τυραννίδος ὄνομα μισοῦσι· *ſimpliciter ipſum tyrannidis nomen oderunt.* Quin multis Græcorum imperium unius in genere τυραννίδος vocabulo notare in uſu eſt. Sic ÆSCHINES Orat. contra Cteſiphontem. Τρεῖς εἰσι πολιτεῖαι παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις, τυραννὶς, καὶ ὀλιγαρχία, καὶ δημοκρατία. Add. Cornelius NEPOS

Mli-

Miltiade c. 8. Hinc & MNEMON c. 5. de Heracleæ tyrannis apud Photium memorat de Dionyſio, quarto Heracleæ tyranno: Οὕτως γοῦν εἰς μέγα δόξης ἀνελθὼν, καὶ τὸν τύραννον ἀπαξιώσας, τὸ βασιλέως ἀντέλαβεν ὄνομα. *Sic igitur magnam gloriam adeptus, tyranni nomen dedignatus, regis aſſumſit*. Scilicet quod hocce nominis minus invidiæ, & plus dignationis haberet. Et nemo tamen eſt, quin intelligat (1), aliquando non immerito invidioſa iſta vocabula adhiberi, ut adeo pravorum principum & procerum regimen a bonorum, turbulentæ & levis plebeculæ a modeſti regimine populi ipſa adpellatione diſcernatur. Neque ab hiſce multum diverſus abit Ariſtoteles, qui tyrannidem, oligarchiam, & democratiam (nam ſanam Rempublicam popularem ipſe πολιτείαν vocare ſuevit,) παρεκβάσεις, ſeu aberrationes & degenerationes regni, ſtatuſque optimatium, & popularis adpellat. Vid. Polit. L. III. c. 7. 8. Quis autem nudam παρέκβασιν ad peculiarem ſpeciem conſtituendam ſufficere judicaverit (2)? Quanquam cum vocabulum εἶδος laxius poſſit accipi, ſuper eo non adeo pertinenter litem alicui movendam putamus. Add. quoque SALLUSTIUS Philoſophus de Diis & Mundo c. 11. & paria tradens THEMISTIUS Orat. XVI. p. 336. Edit. Petavii.

§. XII. ENIMVERO ubi occurrerit aliqua Reſpublica, quæ neque ad regulares, ſanaſque referri, neque tamen diſcrimen, quo ab iſtis diſcedit, per nudum morbum aut παρέκβασιν poſſit explicari, operoſior inter eruditos oritur diſceptatio. Plerique breviſſimam judicant viam hac difficultate defungendi, ſi ejuſmodi Reſpublicas vocent mixtas, & ex ſimplicibus formis, velut refractis & in-

(1) Hactenus ergo AUCTOR concedit, corruptas Reſpublicas ſpeciem a ceteris diverſam conſtituere. Nos corruptas Reſpublicas inter irregulares referimus, ex defectu tituli: nam ſi unus vel pauci imperium vi invadant, aut ſummi imperantes ita prave adminiſtrent Rempublicam, ut propterea expelli jure ſumma poteſtate poſſint (vid. infra c. 8. §. 7. & §. 9.) ecquis inficiari poterit, eas Reipublicæ ſpecies ſingulares, & a reliquis ſeparatas eſſe? H.

(2) Quem locum Ariſtotelis illuſtrat PERIZONIUS in nota 4. ad Æliani V. Hiſt. L. II. c. 20.

Digitized by Google

& inter ſe temperatis, compoſitas. Quam mixturam cum multi ex Ariſtotele adſtructum eant, operæ pretium puto fuerit diſpicere (1), quid *Iſti* hic videatur. Ac primo quidem, quæ ab Ipso Polit. L. IV. c. 3. ſeqq. ſuper variis ſpeciebus democratiæ & ariſtocratiæ traduntur, ad mixturam recentium nihil pertinent. Ibi quippe enumerantur potiſſimum quædam accidentia, quæ in illis deprehenduntur, qui ad concilium populi, vel optimatium ſint admittendi. Quo ipſo neque imperium ullatenus variatur, neque partes ejuſdem divelluntur, neque in duo plurave corpora civitas diſtrahitur, ſed ariſtocratiæ & democratiæ accidentibus duntaxat quibuſdam variantur. Sic etſi democratia definiatur, ubi ſumma rerum eſt penes concilium ex omnibus conſtans, & non minus puerorum & fœminarum interſit, ut Reipublicæ bene ſit: tamen quis novam ſpeciem civitatis conſtitui dicet, ubi fœminæ, filiifamilias, & ſervi a deliberationibus publicis excluduntur. Quanquam ſufficere ad Democratiam conſtituendam arbitremur, ſi illi habeant jus ſuffragii, qui initio eam civitatem ſua coitione effecerunt, & qui in horum locum & jura ſucceſſerunt. Atqui manifeſtum eſt, civitates ab initio conſtitutas per patresfamilias, qui ſub imperio domeſtico uxores, liberos ac ſervos habebant; quos nequaquam ſibi æquare, aut omnem in eos poteſtatem abdicare placebat. Igitur hos a jure ſuffragii cum patribusfamilias ferendi neceſſum erat excludi. Democratia ſemel conſtituta, in poteſtate ſane civium erat alios in civitatem recipere, vel non, pleno aut minus pleno jure, eoſque ſecum æquare in cura Reipublicæ vel ab eadem excludere. Unde contingere poteſt, ut in civitatibus libe-

(1) Breviter dicas Ariſtotelem loqui de modo adminiſtrandi, ſive de temperamentis Rerumpublicarum, quæ non minus in regnis, quam in ariſtocratiis, & politiis deprehenduntur. Vid. de regnis Auctor ſupra c. 4. §. 14. & infra c. 6. §. 12. Elem. Pr. civil. Part. I. Sect. 6. §. 19. n. 4. de Ariſtocratiis & Politiis Elem. Pr. civil. Part. I. Sect. 10. §. 17. & §. 19. Innuit hoc Aristoteles ipſe III. Pot. 11. loquutus de regno Laconico, quod ait: Νόμων ἔχειν μᾶλλον εἶδος, ἢ πολιτείας, *non Reipublicæ ſed inſtituti ſpeciem habere*, & addit: Ἐν ἁπάσαις γὰρ ἐνδέχεται γίγνεσθαι τοῦτο ταῖς πολιτείαις. *In omnibus enim Rebuspublicis hoc uſu venit*. H.

Digitized by Google

liberis non pauci jure ſuffragii careant, ſalva tamen forma Reipublicæ democratica. Etſi & hoc fieri poteſt, ut quæ ab initio democratia erat, ſi deinceps adſciti a ſuffragio & honoribus excludantur, poſt ingentia incrementa demum ariſtocratiæ faciem induat. Sic neque diverſas ſpecies ariſtocratiæ ſtatuemus, ſi alicubi quidem, ut quis in Senatum recipiatur, ſola virtus ſufficiat, alicubi præter eam requiratur cenſus aut nobilitas generis. Sicuti nec plures erunt democratiarum ſpecies, utut alicubi ad obtinendum ſuffragii jus ſufficiat, quod quis ingenuus ſit; alibi certus cenſus requiratur, alibi certum vitæ genus inde excludat. Multo minus diverſæ ſpecies propriè dictæ emergunt ex diverſitate legum, quæ circa creandos magiſtratus in diverſis democratiis variant; puta quod alicubi omnibus promiſcue ad magiſtratus pateat via, alicubi cenſus habeatur ratio. Sicut nec illud mixturæ quid in forma Reipublicæ novamque ſpeciem efficit, ſi verbi gratia divitibus impune liceat abeſſe a concionibus, pauperibus non item, aut vice verſa. Sed hæc quidem plana ſunt. Quid autem circa mixturam in Republica Spartanorum & Cretenſium, prout illæ ab Ariſtotele deſcribuntur, ſit judicandum (1), alibi excutietur. Reſpublica Athenienſis, quam Idem Polit. L. II. c. 10. & Isocrates in Areopagitico deſcribit & commendat, revera popularis erat. Polybii L. VI. judicium ſuper mixtura in Republica Romana alibi expendimus.

§. XIII. Ex Recentioribus quidam complures mixtas ſpecies fingunt, ut tamen, pleriſque tanquam incongruis rejectis, duos cumprimis miſcendi modos commendent. Unus eſt, cum partes ſummi imperii diviſim & independenter ſunt penes diverſas perſonas & corpora ejuſdem Reipublicæ, ita ut ſingula, quam partem habent, eam ſuo jure obtineant, & proprio ex judicio adminiſtrent; quod ad reliquas imperii partes ſubditorum inſtar ſunt. Ad eum fere modum, quo regnum Numidiæ poſt mortem Maſiniſſæ a Scipione diſpoſitum refert Appianus in Lybico: (p. 64. Edit. H. Steph.) ut tres ipſius filii legitimi regio nomine gauderent; ſed inter eos major natu Micipſa Cirtham regiam obtineret, alter Guluſſa bello pacique præeſſet, tertius Mana-

(1) Vid. Elem. Pr. civil. Part. I. Sect. 6. §. 13. H.

naſtabales jus diceret. Alter, cum ſummum imperium indiviſim eſt penes plures uno (1), ut tamen neque plerique ſine paucis, neque ceteri omnes ſine uno diſſentiente quid efficaciter ſtatuere, parteſque imperii exercere poſſint. Idque iterum dupliciter, vel ut omnes heic ſint æquales, vel ut uni alterive eximia quædam jura competant, quæ ipſe ſine ceteris exercere poſſit. Citantur inſuper multi antiquorum, apud quos mixtarum Rerumpublicarum frequens eſt mentio. Circa quos illud jam monitum fuit, plurima, quæ illi ſuper mixtura Rerumpublicarum tradunt, haudquidquam ad dividendas ſummi imperii partes inter diverſas perſonas, aut concilia pertinere; ſed vel ad rite temperanda requiſita perſonarum, ex quibus concilium imperans componitur, vel ad inſtituta diverſarum Rerumpublicarum probe combinanda. Deinde putaverim, nonnulla mixtionum exempla commode poſſe explicari ope diſtinctionis inter ipſum imperium, & modum adminiſtrationis. Ut illæ Reſpublicæ ex aliis admixtum quid habere dicantur, quarum modus adminiſtrandi ex alia forma petitus videtur: puta, ſi in civitate, ubi ſumma rerum eſt penes populum, pleraque per principem aliquem, aut ſenatum expediantur; aut ſi in ariſtocratia unus magiſtratus inſigni auctoritate polleat, vel ſuper multis negotiis populus conſulatur; aut ſi in regno ardua negotiorum ad ſenatum, populumve referantur. Quod ſi iſthæc ad aliqua veterum, quæ afferuntur, loca non quadrent, quæ ſequuntur, rem expedient. Nempe oſtenſum eſt ſupra, ad eſſentiam civitatis perfectæ & regularis requiri, ut in ea ſit talis unio, per quam omnia, quæ ad ipſam regendam faciunt, velut ab una anima proficiſci videantur. Igitur manifeſtum eſt, per priorem mixturæ modum conſtitui corpus, quod non vinculo unius imperii, ſed pacto duntaxat contineatur, quodque adeo haudquidquam inter civitates regulares, ſed inter irregulares Reſpublicas ſit cenſendum; ſat

(1) Quæ ſpecies frequentior eſt, eoque haud dubie pertinent regna limitata, de quibus infra c. *6.* §. 12. in med. Quanquam AUCTOR recte inter irregulares Reſpublicas eam referat. Vid. Elem. Pr. civil. Part. I. Sect. 11. §. 8. H.

ſat debile, & internis convulſionibus valde obnoxium. Circa alterum mixtionis modum conſiderandum putem, an illi, penes quos ita indiviſum eſt ſummum imperium, conſtituant ſenatum perpetuum, qui univerſam civitatem, tanquam unum, & quaſi continuum corpus gubernet. Quo caſu ariſtocratia erit, ſed ad negotia expedienda valde inconcinna, dum unus, paucive refragantes reliquorum placita reddere inania poſſunt. Quod ſi autem ad ſingulos iſtos, de cetero pari jure gaudentes, ſingulæ partes Reipublicæ integrantes peculiariter pertineant, ſed actus ſummi imperii nemini liceat exercere, niſi univerſis unanimiter conſentientibus, erit ſyſtema proprie dictum, ſed quod propter nimiam & ſupervacuam arctitudinem ad res expediendas itidem ſit ſatis inhabile. Verum ubi unus reliquis auctoritate & nonnullis ſummi imperii particulis inſigniter præpolleat, erit irregularis Respublica inter monarchiam ex procerum mole laborantem, & ſyſtema velut interjecta (1). Eo major autem erit irregularitas, ſi plures uno reliquos emineant.

§. XIV. Einmvero uti nemini, cui mordicus mixtæ Reipublicæ vocabulum retinere ſtat, conſtantiæ laudem invidemus; ita commodius nobis & planius, ſimulque ad demonſtranda in certis Rebuspublicis quædam quaſi phænomena expeditius videtur, ſi irregulares potius vocemus illas Respublicas, in quibus neque una ex tribus regularibus formis deprehendatur, neque nudus morbus aut παρέκβασις locum habeat, & quæ ad ſyſtemata accurate referri nequeant. Circa quas in univerſum id obſervandum, quod a regulari civitate in eo abeant, dum in iis non omnia ab una anima, ac voluntate procedere, neque omnes & ſinguli communi imperio regi videntur (2). A ſyſtematibus autem differunt, quod illæ non ex diſtinctis & perfectis civitatibus, uti hæc, componuntur. Sed a morbis atque aberrationibus in eo diſcre-

(1) De modo temperandi Civitates mixtas, vid. Bælius T. I. de ſa Réponſe aux Queſtions d' un Provincial p. 611. & ſeqq.

(2) Nimis ſtricta irregularium civitatum notione Auctor utitur. Nam & irregulares ſunt ob finem, puta, ſi latam dominationem appetant, ſi Mercurium colant & in divitiis ſummam felicitatem collocent, aut luxum numen ſuum faciant. Dein-

ſcrepant, quod morbus ſemper velut illegitimam, & erubeſcendam faciem præ ſe ferat; quippe qui ex commodæ formæ prava adminiſtratione, aut ex male concinnis legibus atque inſtitutis proveniat. Verum irregularitas non ipſam ſolum formam intrinſece afficit, ſed & publice ac velut legitime ſancita palam ſeſe, & citra pudorem oſtendere audet. Adeoque morbus ex intentione eorum, qui Rempublicam conſtituerunt, abeſſe debebat, & ſemper tanquam pravum quid in Republica adparet; irregularitas autem voluntate aut adprobatione eorum, ex quibus Reſpublica componitur, emerſit, aut confirmata eſt. Sicuti alia eſt ratio ædificii, cujus deſignatio quidem regulis architectonicis congruit, ſed ubi ipſa materies eſt vitioſa, aut ſocordia incolentium tectum hiat, parietes ruinam minantur, trabes gemunt, fundamenta labant: & cui per ipſum architectum a communibus diſcedens regulis ultro forma eſt aſſignata, aut ingruens vitium extraordinario quodam modo ſolidatum. Deinde irregularitatum aliæ ab initio conſtitutæ Reipublicæ ſtatim extiterunt; aliæ ſucceſſu temporis, & tacitis momentis irrepſerunt (1). Scilicet contingere potuit, ut ab initio Reipublicæ conditæ, aut circa inſignem ejus mutationem, per conditores, aut mutationis auctores, regularis forma non potuerit introduci, inſcitia, aut quia res præſentes non ferebant de ſtatu rite concinnando cogitare. Ad. Hobbesius Leviath. c. 29. poſt princip. Aliquando etiam qui præcipui fuere adjutores & duces regni adquirendi, ejuſmodi ſibi ditiones ac privilegia ſtipulantur, ut pro veris ſubdi-

Deinde a ſumma poteſtate multæ exſiſtunt irregularitates, vel in ejus fine, ſi ſummus imperans ad ſua præcipue commoda reſpiciat, populi vero utilitates inſuper habeat, aut ſaltem per accidens curet; vel in ſubjecto, ſi duo vel tres teneant imperium; vel in forma ejus, quo pertinent mixtæ, ſyſtemata foederatorum populorum, & his affines Reſpublicæ, item clientelares, vectigales, feudales; vel in titulo ſive in modo parandi aut habendi ſummam poteſtatem, quo referas Reſpublicas patrimoniales & tyrannides. Ex quibus liquet, civitatum irregularium aliquas eſſe vitioſas, aliquas vitio aut labe carere. H.

(1) Uti fieri conſuevit in Rebuſpublicis mixtis, aut quæ finitimæ ſunt Achaicis civitatibus, ſive ſyſtematis proprie dictis. H.

Digitized by Google

ditis haberi nequeant. Sæpe quoque ſocordia imperantium, aut alia occaſione morbus Rempublicam invadit; qui ubi tantas radices egit, ut ſine exitio Reipublicæ expelli nequeat, nihil reliquum eſt, quam ut ſanctione publica ille vitium velut exuat, & quod hactenus uſurpatio, factio, aut contumacia erat, deinceps jus aut privilegium audiat.

§. XV. Ceterum irregularium Reipublicæ formarum neque certus iniri numerus (1), neque certæ conſtitui ſpecies queunt, propter magnam varietatem, quæ hic revera occurrit, aut animo fingi poteſt. Igitur vix ſupereſt aliud, quam ut irregularitatis indoles ex illuſtribus exemplis penitius perſpiciatur. Quale exemplum nos conati ſumus exhibere in Republica (2) Romana. Aliud in Imperio Germanico molitus eſt Severinus (3) de Monzambano (4). Hoc loco tantum monuiſſe ſuffecerit circa irregularitatem, quæ a nonnullis in vetere Imperio Romano obſervatur, dum illud aliquando viſum fuit bimembre aut trimembre, quando unus Auguſtorum Orientem, alter Occidentem tenuit, aut etiam tres Auguſti Orbem Romanum tripertito rexerunt. Interdum idem apparuit biceps aut triceps, dum duo vel tres Auguſti collegæ indiviſim rerum potiti ſunt. Enimvero circa prius eſt obſervandum, quoties duo Imperatores, unus orientale, alter occidentale imperium tenuerunt, diviſim, & ut neuter ab altero dependeret, tunc reipſa duo fuiſſe regna diſtincta, quibus conjunctim Romani Imperii nomen remanſit, quod ex uno iſto orta fuiſſent. Acceſſit legum morumque ſimilitudo, & regnantium, populorumque cognatio, fœduſque & mutua velut

(1) Conf. Auctoris Diſſertatio de Republica irregulari, in qua latius hoc argumentum exſequitur. Eſt ea inter Diſſertationes ejus Academicas ſelectiores junctim editas, & diverſis vicibus typis repetitas.

(2) Sive in Diſſertatione, quæ inſcribitur de forma Reipublicæ Romanæ, & in laudata collectione reperitur.

(3) Quod opus Auctoris eſſe, hodie jam nemo dubitat. V. Titius in nota (a) ad Præfat. Noviſſimus ejus editor, eſt Joa. Gottfr. Schaumburgius V. Cl. Prodiit ejus editio poſt eas Thomasii, Titii, & aliorum, Lipſiæ 1734. in 8.

(4) At eſſe ac fuiſſe exempla, oſtendi Part. I. Elem. Pr. ivil. ſect. 12. §. 9. H.

Digitized by Google

lut ſubſtitutio, quæ aliquid unionis adhuc præ ſe ferret. Sed quomodo ſit adpellanda illa Republicæ forma, quando duo aut tres Auguſti indiviſim imperium adminiſtrarunt, non ita in expedito eſt pronunciare. Sane duo conſtituere Ariſtocratiam nequeunt (1). Cum enim uterque pari ſit poteſtate inſtructus, (quod ſupponitur,) non niſi pacto inter ſe poſſunt connecti; & nulla eſt ratio expediendi negotia, ſi iſtos diſſentire circa eadem contigerit, dum nemo adeſt, qui momentum alterutrius ſententiæ poſſit addere. Et quamvis idem incommodum videatur comitari collegium, quod ex pari numero aſſeſſorum conſtat; non tamen ita frequenter eveniet, ut diſſenſione oborta, paria ſiat ſuffragia. Ac facile eſt, ut inter plures unus in alteram partem trahatur. Aut ſi id fieri nequeat, proximum erit, ut illa ſententia obtineat, quæ nihil innovandum, ſed rem in antiquo ſtatu relinquendam cenſet. Deinde ne ubi tres quidem Auguſti ſimul imperium tenuerunt, videtur proprie loquendo ariſtocratia conſtituta. Non enim iſti triumviri, aut tres Auguſti in tale corpus aut collegium coaluerunt, in quo perplurium ſuffragio de negotiis imperii ſtatueretur, duoque conſentientes poſſent tertium pro imperio adigere ad ſequendam ipſorum ſententiam. Quod ſi autem exiſtat collegium, in quo major pars ad ſe nequeat trahere minorem, illud vinculo potius nudi pacti, quam imperii videtur contineri. Ergo dicemus, ſummum imperium revera & radicaliter fuiſſe (2) penes

(1) Ut putavit BOECLERUS ad Grotium L. I. c. 3. p. 254. eam vocans ariſtocratiam duumviralem vel triumviralem. Sed nec Monarchia eſt, ſecus ac viſum HUBERO L. II. Jur. public. univerſ. c. 30. quanquam is in nova editione L. I. ſect. 7. c. 2. §. 1. Monarchiæ vocabulum minus commodum eſſe ipſe fateatur. H.

(2) Id quod liquet exemplo Diocletiani Maximinianum Auguſtum, Conſtantium autem atque Galerium Cæſares creantis, ut tamen ipſius nuto omnia gererentur, teſte Aurelio VICTORE in Cæſaribus. Et, ut ait POMPONIUS LÆTUS in Diocletiano & Maximiniano, *tanta fuit in gubernanda Republica inter Principes concordia, ut alter alteri, quamvis ſemper honeſta cupiebant, nunquam repugnaverit: verum Maximinianus, ut filius, patri Diocletiano obtemperabat*. Sane Cæſareanum imperium (quod δεύτερον βασιλείας σχῆμα vocat LIBANIUS Orat. funebr. in Juliano,

nes illum ſolum, qui alterum ſibi collegam aſſumſit, etiamſi quod ad exteriora inſignia iſte hunc ſibi videretur exæquaſſe. JULIUS CAPITOLINUS de Lucio Vero (in vita ejus c. 1.) dicit, eum *vixiſſe non in libero principatu, ſed ſub Marco in ſimili ac pari majeſtatis imperio*. Nec facile erat metuendum, aliquem fore animo tam ingrato, ut illius voluntati reluctaretur, abs quo ad id faſtigii fuit provectus. Accedebat, quod ut plurimum adſciſceretur a parente filius, aut a ſocero gener, aut a fratre frater, ut cognationis aut affinitatis quoque vinculo coërceretur alter, ne poteſtate data contra dantem abuteretur. Unde iſta collegæ aſſumtio non erat diviſio ſummæ poteſtatis, ſed conſtitutio velut vicarii alicujus generalis ſimul & ſucceſſoris, qui ſtatim ab altero in partem curarum admitteretur, unaque cum ipſo res imperii adminiſtraret, inſignibus auguſtalibus præfulgens. Ad quod conſilium eos adigebat mobilitas militum, queis frequens erat, duces ſuos Imperatores conſalutare. THEMISTIUS Orat. XVI. de Valentiniano, qui fratrem Valentem imperii conſortem adſciverat: Ὁ δὲ τέλεια μὲν λαβὼν, τέλεια δὲ νείμας. ἀδελφὸς καὶ πατὴρ, τὸ μὲν ἐκ τῆς φύσεως, τὸ δὲ αὐτὸν ποιήσας, ἴσα μὲν ἐδωρύσατο, σύμπαντα δὲ ἔχει δι' εὐπείθειαν τοῦ κοινωνήσαντος. *At is ſive frater ſive parens, integra accipiens, integra tribuens (quorum alterum a natura eſt, alterum ipſe ex ſe facit,) licet æqualia fuerit largitus univerſa tamen retinet, propter ejus, quem imperii participem reddidit, in ſe obedientiam*. SOLINUS c. 8. de Aenea: *tribuſque mox annis cum Latino regnavit ſocia poteſtate*. Quod ſi hæc alicui non ſatisfaciant, aut ad ſingula exempla nequeant adplicari, nil aliud reſtat, quam ut in illo imperio irregularitatem tunc interveniſſe dicamus, dum plures uno velut monarchiam indiviſim obtinuerunt, qui pacto duntaxat aut factione jungerentur. Quos inter ſi diſſenſio aut odia fuerint orta, ſuſpiciones mutuaſque inſidias, & bella demum civilia ſurgere neceſſum fuit. LUCANUS L. I. (v. 92. ſeqq.) *Nulla fides regni ſociis omniſque poteſtas Impatiens conſortis erit*. STATIUS Thebaid. I. (v. 130.) *Sociis comes diſcordia re-*

no, loquutus de Gallo, Cæſare aſſumto a Conſtantino) neque imperatorio nomine deſignabatur, neque id efficiebat, ut Orientis imperium ab Occidentali diſtingueretur. H.

regnis. Qualis irregularitas manifeſte Romæ contigit, Romulo & Tatio ſimul regnantibus. Vid. PLUTARCH. Romulo. Add. Erycius PUTEANUS. Hiſt. Inſubricæ L. II. de Pertharito & Gundeberto regibus Longobardorum ſimultaneis. Huc ſpectat & illud PROCOPII Hiſt. Gothicæ L. I. *Gothi Odoacri milites ita inter ſe comparant, ut pari jure Ravennæ imperent & Theudericus & Odoacer. Manſit pactis aliquamdiu fides: ſed exitus is fuit, ut Odoacrum inſidiarum, ut quidem dicebatur, compertum, ad epulas vocatum, Theudericus dolo occideret*. Scilicet uti eſt apud EURIPIDEM Andromache (v. 471. & ſeqq.) Ὀυδὲ γὰρ ἐν πόλεσι δίπτυχαι τυραννίδες μιᾶς ἀμείνονες φέρειν, ἄχθος τ' ἐπ' ἄχθει καὶ στάσις πολίταις. *Neque enim in urbibus duo imperia facilius poſſunt ferri quam unum. Eſt enim onus ſupra onus, & ſeditio civibus*. PLINIUS Panegyr. *Quantillum refert deponas, an partiaris imperium? niſi quod difficilius hoc eſt*. Add. HERODIANUS L. IV. c. 1. ſeqq. Ac in univerſum ad imperia ejuſmodi polyarchica adplicatur ſententia Selymi, qui Imperium Germanicum *teſtudini* comparabat, quæ multo labore in harmoniam temperatur, non diu duraturam. Ceterum ad irregularitatem ſpectare non arbitramur, quod de Dayro in Japonia refert FRANCISCUS CARRON (1), legitimo regni herede, ſed cui a poſſeſſore imperii nil præter ſplendor adparatus, & inania honoris relicta ſunt. Sic in regno Tunquin, prout refert Alexand. de RHODES Itiner. Part. II. c. 6. duo reges ſunt, quorum unus Bua, alter Chova vocatur; ſed ut penes illum titulus duntaxat, penes hunc revera imperium ſit, excepto quod Bua titulum doctoris confert, & jusjurandum civium, quod ſingulis annis renovatur, recipit; de cetero tempus in otio veteri palatio incluſus exigit.

§. XVI. SYSTEMATA civitatum (2) a nobis adpellantur plures una civitates, vinculo aliquo peculiari & ar-

[1] Et Bernhardus VARENIUS Deſcript. regni Japoniæ c. 5. Aut quæ de primæ ſive Merovingicæ Stirpis Francorum Regibus ſub evecta ſupra regale faſtigium Majorum Domus poteſtate memorant Annales Francorum. H.

[2] Latius hoc argumentum AUCTOR tractavit in Diſſertatione de Syſtematibus civitatum, quæ quarta eſt inter Diſſertationes ejus Academicas ſelectiores.

Digitized by Google

arctiſſimo ita inter ſe connexæ, ut unum corpus videantur conſtituere (1), quarum ſingulæ tamen ſummum in ſeſe imperium retineant. Ex quo primum adparet (2), non ſtatim, ſi quæ civitas ex pluribus corporibus ſubordinatis ſit compoſita, eam ideo inter ſyſtemata referendam; utut eam HOBBESIUS Leviath. c. 22. ſyſtematis vocabulo nuncupet, & partes iſtas cum muſculis in corpore humano comperet. Sicuti nec ſtatim ſyſtemata ſunt magnæ civitates, quæ incrementa ſumſerunt, abſorptis aliis civitatibus, & in unum ſecum corpus redactis. Id quod duplici potiſſimum modo fieri videmus. Uno, ut victor devictarum civitatum cives in ſuas quoque ſedes transferat, aut jure prioribus civibus exæquet: altero, ut devictæ civitates antiquis in ſedibus relinquantur, & extincto, quod penes ſe antea

 ha-

(2) Quod AUCTOR in laudata diſſertatione de Syſtematibus Civitatum fieri exiſtimat vel *mediante communi Rege*, quando plura ſeparata Regna Conventione, aut occaſione matrimonii, hereditatis vel victoriæ unum & eundem Regem habere incipiant, ita tamen, ut in unum Regnum non coaleſcant, ſed ſingula ſecundum ſuas Leges fundamentales a communi Rege adminiſtrentur: vel etiam per fœdus: quæ principia etiam ſequitur HERTIUS Elem. Prud. Civ. I. 12. 6. ſeqq. Enimvero aut omne Regnum alteri ita ſubjicitur, ut in communi Imperio nullæ ſint ejus partes, qualia olim erant Regna Macedonicum, Syriacum, Aegyptiacum Romanis ſubjecta, aut ſuas quodlibet res ſibi habet, ut hodie Hungaria & Bohemia. Aut ita unita ſunt, ut veluti unum Regnum conſtituant, quale hodie efficiunt Anglia & Scotia, Polonia & Lithuania. Primo caſu Regnum perdomitum in Provinciæ formam redigitur, nec cum altero Syſtema aliquod conſtituit. Nec altero caſu dici poteſt, duo Regna in Syſtema coiiſſe, quum nihil commune inter ſe habeant, ſed Princeps tantum duas perſonas ſuſtineat. Supereſt ergo tertius tantum caſus, quo duo Regna, vel duo populi, voluntatibus viribuſque ad communem defenſionem coadunatis, unam omnino ſocietatem majorem conſtituunt, ideoque Syſtematis nomen jure meritoque ferunt Conf. HEINECCIUS Jur. Nat. & Gent. L. II. §. 119. *

(2) Sane veteres vocem σύςημα non uſurparunt, niſi in civitatibus, quæ in arctum idque perpetuum fœdus coiverant. Ita a POLYBIO vocatur τὸ τῶν Ἀχαιῶν σύςημα L. II. Hiſtor. c. 41. Adde de Amphictyonibus STRABONEM L. IX. Geograph. p. 289. & EUNDEM de Lyciis L. XIV. p. 457. Συνέδριον Ἀχαϊκὸν dixit PAUSANIAS in Achaicis ſive L. VII. paſſim. H.

habebant, imperio, victrici civitati mere fiant ſubditæ. Utrinque victa civitas eſſe deſinit; ſed illic victi victoribus exæquantur, hic fere deteriore conditione eſſe jubentur, in formam provinciarum redacti. Etſi frequenter etiam bello devictis provinciis (1) aliqua pars antiquorum privilegiorum aut legum relinquatur, utut a legibus aut moribus victricis civitatis diſcrepantium. Vid. Hobbesius Leviath. c. 26. Nam ad unitatem civitatis non requiritur, ut omnes ejuſdem partes integrantes iiſdem utantur legibus poſitivis, aut pari omnes conditione habeantur; ſed ſufficit, ſi ab uno omnes imperio dependeant. Et ſæpe inter artes victoris eſt, de priſtino more eorum, quos vicit, nihil immutare aut ad iſtum ſeſe pauliſper attemperare. Ceterum circa adminiſtrationem provinciarum expendenda ſunt, quæ tradit Hobbesius Leviath. c. 19. *Quando Romani quondam verbi gratia Judææ per præſidem imperabant, Respublica Judaica ideo non erat democratica; quia non regebatur per ejuſmodi concilium, in quo quilibet Judæorum comparere poterat; ſed nec ariſtocratica erat, quia non regebatur ab ejuſmodi concilio, in quod pauci electi ex ipſis Judæis admittebantur. Verum imperabatur ipſi ab uno præſide, qui intuitu Populi Judaici, cujus nullæ in imperio partes, pro monarcha erat habendus. Quanquam enim, ubi populus regitur per concilium, quod ex ipſo conſtat, aut eligitur, Reſpublica vocetur ariſtocratica & democratica; tamen ubi populus regitur a concilio, quod ipſe non elegit, pro monarchia haberi oportet, non unius hominis in alios homines, ſed unius populi* (2) *in alium populum*. Sic igitur Hobbes pro monarchiis videtur habere (3) etiam illas provincias, quæ civitati ariſtocraticæ aut democraticæ ſubſunt. Enimvero etſi facile admittamus, frequentius eſſe, ut provinciæ regantur ab uno homine, quam concilio ex pluribus

(1) V. Grotium L. III. de J. B. & P. c. 15. §. 9. ſequ. H.

(2) Exhibentur hic verba Hobbesii adjuncta Auctoris Periphraſi.

[3] Plane ut Virgilius L. VII. Aeneidos. Romanos intuitu provinciarum *populum late Regem* dixit, & hodie Veneta Reſpublica Signoria nuncupatur. Quod non niſi ἀναλόγως fit: nam monarchia proprie non ab iis, qui reguntur, ſed a ſummi imperii compote denominatur. H.

Digitized by Google

ribus conſtante, id quod Idem dicto loco c. 22. latius oſtendit: tamen ſupervacuum nobis videtur diſquirere, quænam forma Reipublicæ ſit in aliqua provincia. Nam provinciæ civitates eſſe deſierunt, factæque ſunt aliarum civitatum appendices, quæ in ſeipſis nihil imperii habent. An autem ejuſmodi provincia ab uno præſide, an ab aliquo concilio regatur, ad ipſum imperium nihil intereſt; cum tam ille, quam hoc, delegata duntaxat poteſtate utatur. Sic ut quod in provincias ſive appendices civitatum exercetur imperium uniforme videatur, & non niſi improprie monarchicum aut ariſtocraticum dici queat; quippe cum iſthæc formarum Reipublicæ diſcrimina ad civitates proprie dictas pertineant, & quæ ſuum in ſe ipſis imperium poſſident.

§. XVII. Systematum proprie dictorum duas potiſſimum deprehendimus ſpecies; unam, ſi duæ pluresve civitates unum & eundem habeant regem (1), alteram, ſi duæ pluresve civitates fœdere in unum corpus connectantur. Circa priora ſyſtemata obſervandum, in corporibus moralibus utique fieri poſſe, ut plura corpora unum duntaxat habeant caput; utque adeo una perſona caput eſſe poſſit plurium & diſtinctorum corporum. Id quod in corporibus naturalibus monſtroſum erat futurum. Quia autem unio ejuſmodi ſyſtematum in ſola perſona regis, aut ejus familia fundatur; inde fit, ut iſta extincta, ad ſingulos populos ſeorſim redeat jus de ſuo regimine pro arbitrio ſtatuendi, neque ipſis neceſſarium ſit deinceps eodem capite uti. Quin & durante iſto capite, ſingulæ civitates revera diſtinctæ manent. Poſſunt porro ejuſmodi ſyſtemata oriri variis ex cauſis; quas inter frequentiſſimæ videntur matrimonia principum, & jus hereditarium. Sunt enim civitates, in quibus ſummum imperium etiam ad fœminas, ex familia regnatrice oriundas, devolvitur, non ſolum quando omnes maſculi ex eadem deficiunt, ſed & ubi in propiore, aut pari gradu nullus maſculus extiterit. Hic igitur ſi contingat, fœminam regni dominam nubere viro itidem regi, ſaltem in ipſorum ſobole regnorum fiet conjunctio. Nam in ejuſmodi matrimoniis non eſt neceſſum, ut uxor mariti ſeſe imperio una cum regno ſuo ſubjiciat.

(1) Qualia ſunt Regna Angliæ, Scotiæ & Hiberniæ. Vid. laudata Auctoris Diſſertatio de Syſtem. Civitatum §. 9. 10.

Digitized by Google

ciat. Sic ſi contingat in regno indiviſibili, ubi ſucceſſio hereditaria ſimplex, aut linealis eſt recepta (1), ut ex remotioribus regni heredibus aliquis novum ſibi regnum quocunque modo adquirat; ſi propioribus extinctis, illum lex ſucceſſionis ad regnum vocet, noviter quæſitum regnum utique cum avito copulabitur. Idem accidit, ſi populus regem eligat (2), qui jam antea regnum aliud poſſidet, aut quem alterius regni ſucceſſio manet. Poſſunt quoque duo aut plura regna fœdus inire, ut eundem regem concordibus ſuffragiis eligant; & tamen de cetero ſingula regna ſeparata maneant, nec negotia ſua in communi aliquo concilio expediant. Denique exſurgit quoque ejuſmodi ſyſtema, ſi rex aliquis, libera populi voluntate conſtitutus, armis ſibi ſubjiciat alium populum, proprio nomine ac periculo, propriiſque ſumtibus, non nomine aut ſumtibus populi, cui præeſt. Id enim fieri poſſe contra HOTOMANNUM Quæſt. illuſtr. I. ſatis oſtendit GROTIUS L. I. c. 3. §. 12. Diſſolutionem ejuſmodi ſyſtematum fieri patet, extincto rege, in cujus ſolius perſona unio fundata erat; aut extincta familia regnatrice, ſi ſingula ad eam jure hereditario pertineant. Tunc enim ad ſingula regna ſeorſim redit jus novum ſibi regem conſtituendi, aut quam velint Reipublicæ formam introducendi, inconſultis reliquis. Ponimus enim, nullo præterea vinculo iſta regna fuiſſe conjuncta. Sic ſi contingat, regem unum quidem regnum jure hereditario poſſidere, in alterum autem adſciſci per liberam electionem, iſthoc rege mortuo diſſoluta erit regnorum conjunctio; nec neceſſum erit, ut poſterius regnum regis defuncti filium ſibi imponat. Quod ſi autem unio iſta nitatur fœdere, inter regna unita inito, apertum eſt, capitibus fœderis ſaltem præcipuis violatis, unionem abrumpi poſſe ab illis, qui per alios læſi ſunt. Ubi tamen accurate diſtinguendum eſt inter obligationem, qua ſingula regna regi tenentur, & qua ipſa regna inter ſe connectuntur. Rex ſemel a civibus electus, & cui fides data fuerit, deſtitui ob quævis prave

(1) Vid. infra §. 12. 13.

(2) Quomodo Imperium Romano-Germanicum ſub Carolo V. regnis Hiſpaniæ fuit copulatum. Poteſt etiam Princeps electus ab alio populo eligi; id quod fieri conſuevit in conjunctione Epiſcopatuum Germaniæ. H.

Digitized by Google

ve facta, aut conventioni ſuæ contraria non poterit, quamdiu ſeſe apertum regni hoſtem non tulerit (1). Niſi forte pacto inter regem & regnicolas clauſula commiſſoria (2) ſit expreſſe inſerta (3), ac omne ſubditorum obſequium ab impletione omnium & ſingulorum pacti capitum tanquam a conditione ſit ſuſpenſum. Aſt obligatio, quæ regnis unitis invicem intercedit, abrumpi poteſt ex parte ejus, in cujus fraudem leges unionis ſunt violatæ, utut læſio non adeo enormis fuerit; ſi modo alia regna ad eam læſionem concurrerint, aut illa in horum uſum ſuſcepta aut converſa ſit. Unde rege defuncto regnum læſum unioni poterit renunciare, ſalva actione adverſus auctores, adjutoreſve læſionis, rerumque ablatarum vindicatione. Quod ſi autem per matrimonia principum utrinque hereditariorum conjungantur plures civitates, in quibus diverſus ſuccedendi ordo eſt receptus, diſſolvetur unio, ſi talis emergat caſus, ut eadem perſona in ſingula regna ſuccedere per leges publicas non ſit idonea. Ponamus unita eſſe duo regna, in quorum uno ſit recepta ſucceſſio linealis agnatica, in altero cognatica. Hic ſi contingat, communem regem mori ſine prole maſcula, relicta tantum filia, poſterius regnum devolvetur in filiam, prius in proximum agnatum. Quod ſi autem unio, quæ ab initio occaſione matrimonii contracta eſt, poſtea confirmetur & perpetua eſſe jubeatur, fœdere inter omnia & ſingula regna invicem inito, aut ſanctione communis regis, ab omni-

 bus

(1) Quas ob cauſas Sigiſmundo Poloniæ Regi imperium in Sveciam renunciaſſe Ordines, pluribus narrat Joan. Loccenius Hiſtor. Svecian. L. VII. & ad A. MDXCIX. & ad A. MDCIII. H.

(2) Vid. Grotius L. I. c. 3. §. 16. num. 5. Legis autem commiſſoriæ nomine in genere pactum venit, quo id agitur, ut conditione non exſiſtente, res, quæ defertur, amittatur. Exempla ſupra adlata ſunt L. V. c. 5. §. 4. obvia in emtione, venditione, & c. 10. §. 14. obvia in pignoribus & hypothecis. Hoc loco igitur lex Commiſſoria eſt conditio, cui niſi ſtetur, Princeps Regno excidit. Similiter etiam Feudo privatur Vaſallus, ſi Homagium jurare detrectet, aut ſervitia, quæ ab eo debentur, non præſtet, aut Feloniæ reus fiat. Publicatur enim tunc Feudum & cum Dominio Directo conjungitur, propter legem Commiſſoriam tacitam, quæ Feudi collationi ineſt.

(3) Vid. infra c. 6. §. 10. in med. H.

Digitized by Google

bus & ſingulis regnis adprobata; eo ipſo varietas, quæ antea circa ſucceſſionem deprehendebatur, ſublata eſſe intelligetur. Deinceps autem ſequendus erit ille ſuccedendi ordo, qui expreſſe in fœdere vel ſanctione eſt deſignatus, vel quem auctorem unionis maxime probaſſe conſtat, aut qui rationi, & regnorum ſaluti maxime congruit. Aſt ubi contingat, ut unum regnum alteri tanquam provincia ſubjiciatur, unio ex fœdere reſultans exſpirat, & in ejus locum arctior coalitio in eandem civitatem ſubit.

§. XVIII. Alterum genus ſyſtematum eſt, quod conſtat ex pluribus civitatibus fœdere perpetuo inter ſe nexis (1), cui fere occaſionem dedit, quod ſingulis quidem civitatibus αὐτονομίαν ſuam retinere placeret, nec tamen ſingulis ſat virium eſſet communibus hoſtibus repellendis. In eo fœdere conveniri ſolet circa exercendam communi conſenſu unam aut alteram partem ſummi imperii. In hoc enim fœdus, ſyſtema producens, potiſſimum videtur differre ab illis fœderibus, quæ alias frequentiſſima inter civitates iniri ſueverunt; quod in hiſce ſinguli fœderati proprio ex judicio ſeſe determinent ad mutuas quasdam præſtationes; ita tamen, ut de cetero exercitium iſtius partis imperii, ex qua præſtationes illæ fluunt, haudquaquam ſocii conſenſui velint alligare, nec de pleniſſima & illimitata ſua poteſtate Rempublicam gerendi quidquam delibare. Sicut & ſimplicia fœdera ut plurimum particularem duntaxat diverſarum civitatum utilitatem; in unum conſpirantem, ſibi habent propoſitam; nec perpetuam aliquam conjunctionem in negotiis ſummam rerum ſpectantibus producunt. Quæ in fœderibus ſyſtematicis ſecus ſunt; quorum is eſt ſcopus, ut in perpetuum diſtinctæ civitates ſummam ſalutis ſuæ invicem habeant implicitam, atque eo nomine exercitium certarum partium ſummi imperii ex mutuo ſociorum conſenſu ſuſpendant. Longe aliud quippe eſt; ego tibi in iſthoc bello auxilium feram, & qua ratione hoſtis ſit invadendus, communiter ſtatuemus: &, nemo noſtrum, qui ſocietatem coivimus, jus belli & pacis exercebit, niſi de communi omnium conſenſu. Diximus autem, per iſtiuſmodi fœdera certarum duntaxat partium ſum-

(1) Veluti Provinciæ Belgii Uniti, & Fœderati Pagi Helvetici.

ſummi imperii exercitium a conſenſu ſociorum ſuſpendi. Nam vix videtur contingere, plurium civitatum rationes ita eſſe invicem innexas, ut omnium & ſingularum interſit, nullam partem ſummi imperii niſi conſenſu univerſarum exerceri. Aut ſi tales dentur, præſtabat ipſas in unam potius civitatem coaleſcere, quam fœdere duntaxat necti. Igitur conveniens erat, ſingulas civitates liberum ſibi ſervare exercitium illarum partium ſummi imperii, quæ quomodo gerantur, reliquarum parum aut nihil, ſaltem directe, intereſt. Item quæ circa negotia quotidiana occurrunt, aut quæ moram non patiuntur, ut ſuper iis cum aliis conſultetur. Enimvero illa negotia, ex quibus omnium ſociorum ſalus conjunctim pendet (1), communi conſilio tractari omnino par fuerit. Quæ inter primum videtur locum occupare bellum (2), tam quod, ab aliis propulſatur, quam quod aliis ultro infertur, & qua iſtud finitur, pax. Cui adjungenda ſunt tributa, quantum communi bello inſerviunt & fœdera cum exteris, ad communem ſalutem ſpectantia. Quo & illud pertinet (3), ut ſi quid controverſiarum inter ipſos ſocios oria-

(1) Et maxime quæ ad communem defenſionem ſpectant. H. Grotius in Apologetico c. 1. ea tantum communicari exiſtimat, quæ ex fœderis formula aut conſenſione ſpeciali communi conventui attribuuntur: ita ut quæcunque illi nominatim attributa non reperiantur, in iis jus ſummum maneat penes ſingulas civitates: in regalibus enim verba, quantumvis generalia, effectu carere, niſi ſpecialis nominatio acceſſerit, omniaque excepta intelligi, quæ non apparent tranſlata. Ego vero etiam manifeſtas conjecturas ſufficere puto: quæ enim facta eſt communitas, vulgaris fœderis terminos longe egreditur, & ex parte in ſpeciem civitatis tranſit perpetuo duraturæ; pro ea igitur velut toto conjectura utique eſt favorabilis. H.

[2] Cui annexum jus circa milites. Quanquam civitatibus quoque ſingulis jus in milites, qui in earum territoriis verſantur, aut in præſidiis ſunt collocati certa ratione competat, eædemque etiam imparentes ſive refractarios ſubditos opera militum ad obſequium cogere queant. Vid. H. Grotius in Apologetic. c. 10. & 11. H.

[3] Apud Achæos præterea lex viguit, ne cui civitati ſocietatis Achaicæ participi fas eſſet ſeorſim ad ceteros ullos mittere legatos, non ad Romanos, non ad alios, teſte Pausania in Achai-

Digitized by Google

oriatur, reliqui, quorum nihil intereſt, ſtatim tanquam mediatores interveniant, nec ad arma rem pervenire patiantur. Apud POLYBIUM L. IV. c. 24. ita Philippus rex dicit: *Injurias, quas ſibi invicem ſocii inferrent, in tantum ad ſe pertinere, ut verbis apud præſentes, & literis ad abſentes malo medeatur; at quæ communem ſocietatem attingant, ea eſſe, quæ ſola ad totius concilii curam pertinerent, ut iis proſpiciant, atque remedium afferant.* Reliqua autem, quæ communi conſilio exerceri non adeo neceſſarium videtur, ut ſunt fœdera commerciorum, tributa, quæ ad ſingularum civitatum neceſſitates requiruntur, conſtitutio magiſtratuum, leges, jus vitæ & necis in cives, jus circa ſacra (1), & quæ ſunt alia, in ſingularum civitatum arbitrio relinqui nihil obſtat. Etſi & iſta quælibet civitas ita moderabitur (2), ut ne totum ſyſtema inde perturbetur. Ex quibus illud liquet, unum atque alterum ſociorum a reliquis non poſſe impediri, quo minus pro ſuo arbitrio exerceat illas partes ſummi imperii, de quibus communi conſilio exercendis in fœdere nihil conventum fuit. Super jure tamen vitæ & necis ſcrupulus poteſt oriri ex *L. 7. §. 2. D. de Captiv. & poſtlim.* (3). *At fiunt apud nos rei ex civitatibus fœderatis, & in eos damnatos animadvertimus.* Eum ut eximat operoſe ſatagit GROTIUS L. I. c. 3. §. 21. quem tamen nihil agere, facile agnoſcet, qui penitius locum inſpexerit. Sane

Achaicis. Conf. Ubbon. EMMIUM de Rep. & fortuna Achæorum. H.

(1) Quod de fœderato Belgio fuſe demonſtravit H. GROTIUS in Apologetico eorum, qui Hollandiæ præfuerunt. H.

(2) Ita in Fœderati Belgii Unione Ultrajectina A. MDLXXIX. art. 12. eſt: *Eandem monetam probanto omnes, & eandem omnes improbanto. Quod monetariam rem ſpectat, de ea ex communi omnium conſenſu leges quum primum promulgantor, eaſque omnes ſequantor.* Vid. tamen H. GROTIUS L. IV. Hiſtor. Belgic. ad A. MDXCV. H.

(3) Loquitur ea de populis inæqualiter fœderatis, qui alterius populi majeſtatem comiter (id eſt, benigne, non gravate, ut explicat CICERO Orat. pro Cornelio Balbo) conſervare ſunt obligati. Quorum ſocietatem ſi ſyſtematis quoque annumerarit AUCTOR, recte legem hancce huc attulit. At neſcio, an quiſquam veterum ea notione vocem σύστημα acceperit. H.

Digitized by Google

Sane enim nihil ibi reſpondetur (1) ad hoc dubium: quomodo illa civitas libertatem illibatam retinere queat, cujus cives alia civitas ſuo jure ad tribunal ſuum evocare, inque eos ibi poſſit animadvertere. Sane maximum detrimentum judicabatur cepiſſe libertas Achæorum, quando proditione Callicratis, præſtantiſſimi ejus gentis viri, inſimulabantur rebus Perſei contra Romanos ſtuduiſſe, iique Romam ad dicendam cauſam evocabantur, occaſione arrepta, quod Xenon conſcientia innocentiæ fretus dixiſſet: ſe paratum eſſe, ſi quis ipſum accuſare velit, in ipſo Achæorum conſeſſu, vel ipſos apud Romanos judicium ſubire. Qua de re latius Pausanias Achaicis. Eandem quoque tangit Polybius Excerpt. Legat. CV. Sicuti & in eo Achæi videntur leges regularis ſocietatis tranſgreſſi, quod eos Spartanos, qui auctores fuerant, ut Las vicus oppugnatus eſſet, ſibi dedi poſcerent ad ſupplicium, apud Livium L. XXXVIII. c. 31. Cum prius diſceptanda in communi concilio cauſa eſſet, & crimine comperto poſtulandum, ut Spartani ſuos cives aut ipſi punirent, aut dederent. Nobis planiſſima reſponſio ad dictum locum videtur (2), cum in antecedentibus verbis dictum fuerit, quid natura fœderum ferat, & quid debeat fieri, allegatis verbis exponi, quid poſterioribus temporibus factum fuerit; quando Romani, ſuperbiam addente fortuna, ſocios, qui ultro ipſorum amicitiæ per fœdera acceſſerant, pari modo ac bello devictos tractabant. Qua de injuſtitia queritur ipſe Cicero Offic. II. Addatur exemplum de Decio Magio ab Hannibale victo apud Livium L. XXIII. c. 7. 10. & quod Scipio diſſuadet, ne Romani delatores Hannibalis audiant, apud Eundem L. XXXIII. c. 47.

§. XIX. Quia autem in hiſce ſyſtematibus invicem communicari debent certa negotia, fœdere expreſſa, atque id circummiſſis literis ita commode fieri nequit; neceſſum eſt, certum locum tempuſque conſtitui agendis conventibus; & ſi quid extra ordinem inciderit, mo-

(1) Quæ obſervatio iisdem fere verbis repetitur L. VIII. c. 9. §. 4.

(2) Eaque melior illa Kulpiſii ad Grotium d. l. Verba dictæ legis non definitive ſed oppoſitive accipientis, de inæqualiter ſcilicet fœderatis cum diminutione imperii. H.

Digitized by Google

moram non ferens, unum pluresve deſignari, penes quos ſit, ſocios convocare. Quanquam longe compendioſius fuerit, ſi certo in loco reſideat perpetuum aliquod concilium (1), ex delegatis ſingulorum ſociorum conſtans, cui poteſtas ſit, quotidiana aut minoris momenti negotia ex formula mandati expediendi: quodque ſi gravius quid inciderit, ad ſingulos ſocios referat, & quæ ipſis placuerunt, promulget atque exſequatur; cui directe exponantur, quæ abs communibus ſociorum miniſtris apud exteros agentibus referuntur; quod item cum exterorum legatis tractet, & communi omnium ſociorum nomine cum iſtis negotia concludat. Sed abs quo nihil, mandati ſui limites excedens, decernatur, niſi prius ad omnes ſocios ſuper eo fuerit relatum. Quantum autem ejuſmodi concilio deputatorum poteſtatis competat, ex ipſo fœdere, aut mandatis eorundem cognoſcendum erit. Id ſane conſtat, quidquid id eſt, alienum eſſe, & a ſociis delegatum; & quanquam decreta ab eodem promulgata ipſius ſolius nomen præ ſe ferant; vis tamen omnis, atque auctoritas a ſociis, qui id conſtituerunt, promanat. Sic ut iſti deputati ſint duntaxat miniſtri ſociorum, neque hiſce pro imperio magis aliquid poſſint injungere, quam legatus illi, abs quo mittitur.

§. XX. Ceterum dubitari adhuc poſſit, an non univerſitati ſociorum, aut majori parti ſit poteſtas in ſingulos aut pauciores circa illa negotia, ob quæ ſocietas fuit inita, & quæ ut communi conſilio gerantur, expreſſe in fœdere fuit deſignatum; hactenus ut ad id, quod majori parti placuit, pauci quoque diſſentientes nolentes volentes teneantur. Id quod nobis negandum videtur, ſiquidem agatur de ſyſtematibus regularibus (2), & ubi ſingulæ civitates ſuam ſibi libertatem reſer-

(1) Ut Hagæ in Hollandia Collegium Ordinum Generalium & Senatus Ordinum. Vid. H. Grotium L. V. Ann. Belg. ad A. MDLXXXVIII. & L. XVI. Hiſt. Belgic. ad A. MDCVIII. Add. Boxhorn. de Fœderat. Belgio c. 4. 5. 6. 7. 8. 10. In fœdere Pranſiorum & Hieropotamiorum apud Prideaux Marmor. Oxonienſ. 57. memoratur etiam κοινοδίκιον, item δικαστήριον & κοινὸν δικαστήριον. H.

(2) Mihi diverſum placet: quoniam illa, quæ ſyſtemati univerſo

reſervant illibatam. Nam quo minus tale quid obtineat in ſyſtemate aliquo irregulari, & quod propius ad naturam civitatis accedit, nihil impedit. Scilicet libertas civitatis, quæ nihil aliud eſt, quam facultas ex proprio judicio de negotiis ad ſui conſervationem ſpectantibus ultimato ſtatuendi, nequit intelligi, ubi ipſa pro imperio ad aliquid ſuſcipiendum invita ab alio poſſit adigi. Neque obſtat, quod in fœdere conventum fuit de certis partibus ſummi imperii nonniſi communi conſilio exercendis. Aliud enim eſt, ſi dicam: ego non exercebo meum jus, niſi vobis volentibus: aliud, ſi dicam, vobis facultas erit, etiam invitum me adigendi ad jus meum exercendum. Prius duntaxat, non poſterius in fœdere continetur. Ea res ut penitius intelligatur, probe obſervandum eſt, ut plurium hominum voluntates in unum teneantur conſpirare, id oriri vel ex nuda conventione, vel ideo, quod unus voluntatem ſuam alterius voluntati ſubmiſerit. Conſpiratio voluntatum ex nuda conventione libertatem illam, de qua innuimus, haudquidquam tollit. Nam vel in anteceſſum communi conſenſu ſtatuitur de negotiis junctim expediendis; vel ſi quid deinceps ſtatuendum eſt, ad id ſinguli non imperio, ſed per ſolas rationes volunt adigi. Aſt vero quando voluntatem meam alterius voluntati ſubmiſi, eoque ipſi eidem in me imperium contuli, etiam ad illa poſſum obligari, quæ fortaſſe mihi diſplicent. Neque eſt, quod quis nobis occinat jus illud majoris partis. Vid. ſupra L. VII. c. 2. §. 15. Nam

pri-

verſo ſunt communia, non vulgarium fœderum jure cenſentur, ut Auctor ipſe ſupra §. 18. recte docuit, & proinde ſecundum aliorum civilium coetuum inſtituta æſtimari debent, ni aliud convenerit. Apud H. Grotium L. XVI. Hiſt. Belgic. ad A. MDCVIII. Janinus Legatus Regis Gall. *Hoc uno, ut pauciores pluribus cedant, ſtare populorum imperia, aliter caſura. Sic apud Helvetios majori parti placita, etiam qui contradixerunt, exequi.* Adjiciebat Spenserus Angliæ Legatus: *Rempublicam, in qua jus plurium ſententiarum non valeat, virgini eſſe ſimilem, quam priſci auctores memorent diſcerptam contendentium inter ſe rivalium manibus.* Apud Lycios gentem Aſiæ, quæ ex viginti tribus civitatibus conſtabat, in concilio id decernebatur, quod pars maxima comprobaſſet, teſte Strabone L. XIV. Geograh. H.

primo major pars ad ſe trahit minorem in cœtibus duntaxat conſtitutis, non in iis, qui adhuc ſunt conſtituendi. Deinde revera ex inſtituto & conventione hominum, non a natura eſt, quod in cœtibus conſtitutis major pars obliget univerſos; etſi naturalis ratio illud tanquam convenientiſſimum ſuadet recipi in cœtibus numeroſis, & ubi varia & quotidiana negotia ſunt expedienda. Atque hoc ut fiat, neceſſum erit ſingulos ſuam voluntatem ſubmittere voluntati univerſorum, aut majoris partis hactenus, ut illi etiam diſſentientes teneantur omnino ſequi, quod hi decreverint: id quod ſine imperio horum in illos nequit intelligi. Neque vero in conventibus ſociorum jure illo majoris partis adeo videtur opus, cum & iſti ex populis non ita multis ſoleant conſtare, & communi utilitate maxime jungantur, cui nemo ſanus pertinaciter reluctari præſumitur. Quod ſi tamen alicujus malitioſa (1), & rationi cedere abnuens pervicacia, ceterorum ſalubri conſilio ſeſe adjungere adſpernetur, communemque ſalutem aut utilitatem hoc modo proditum eat, licebit adhibere illa media, quæ in naturali libertate viventibus contra violatores pactorum competunt. Niſi magis placeat ejuſmodi intractabilem ſocietatem penitus excludere. Quid quod & ſæpe magna cum iniquitate conjunctum foret, ſi in ſyſtemate ſociorum plura ſuffragia reliquos ſtringerent; quando nempe ſocii diſparibus ſunt opibus, adeoque unus plura confert ad communem ſalutem, quam alius. Quanquam enim æqualia videantur conferre, qui pro ratione ſuarum opum conferunt: ſæpius tamen contingere poteſt, ut quis modicas ſuas fortunas periculo malit exponere, quam alter opimas. Sic ponamus, in aliquo ſyſtemate unam civitatem ad defenſionem communem plus conferre, quam reliquas omnes conjunctim ſumtas; ſane iniquum foret, iſthanc invitam per reliquas conſentientes adigi poſſe ad aliquod negotium, cujus

(1) Vid. de arce urbi Groeningæ impoſita, & poſt aliquot annorum decurſum iterum diruta H. GROTIUM L. IX. Hiſtor. Belgic. ad A. MDC. & L. XVI. ad A. MDCVII. Exempla vetera de Lacedæmoniis, de Cyrrhæis, de Phocenſibus, habes apud DIODORUM SICULUM L. XV. Biblioth. ÆSCHYNEM Orat. contra Cteſiphontem, DEMOSTHENEM Orat. de Corona, & PAUSANIAM L. X. H.

jus onus ipſi maxime eſt incubiturum. Vide GROTII Apologeticum c. 1. ſub finem. Quod ſi autem ſuffragia debeant valere prout quiſque ad ſocietatem confert, eo ipſo prævalidæ illi civitati in reliquas imperium dabitur. Add. DIODORUS SICULUS L. XV. c. 28. Ex quibus omnibus colligitur, ſicubi negotia ex majori numero ſuffragiorum deciduntur, ita ut diſſentientes quoque obligentur, a regulari forma ſyſtematum diſcedi, & vel irregulare corpus, vel civitatem unam effici.

§. XXI. DISSOLVUNTUR ejuſmodi ſyſtemata, ubi quidam ſocii a fœdere ultro diſcedunt, ſuaſque civitates ſeorſim adminiſtrant; quod fere ob eam rationem contingit, ſi plus utilitatis ex ſeparatione, quam ex conjunctione ſperant, & ſocios oneri magis, ſibi, quam ſubſidio judicant eſſe. Add. LIVIUS L. XXXVIII. c. 31. 32. Eadem quoque abrumpunt bella inteſtina, ni cum pace iterum leges fœderis renoventur. Ubi bello externo ſyſtema infeliciter fuerit defunctum, quandoque inter artes victoris eſt, fœdus diſſolvere, ſinguliſque civitatibus αὐτονομίαν imperare. Id quod Romani Achæis quondam faciebant. Conf. XENOPHON L. IV. (c. 8. §. 14.) & V. (c. 1. §. 28. Ed. Oxon.) Rerum Græcarum, ubi de pace Antalcidæ agit. Eſt præterea obſervandum circa diſſolutionem ſyſtematum, quæ per vim externam fit, quod ubi una vel altera ſociarum civitatum ab hoſte fuerit occupata, eo ipſo haudquidquam is ad reliquas jus aliquod nanciſcatur, aut ſtatim ex vi fœderis, quo victa civitas reliquis juncta erat, in ſocietatem ſit recipiendus. Sed nova omnino conventione opus eſt, ut quis in locum victæ civitatis de fœdere participet (1). Sicuti quondam Philippus decreto Amphictyonum in eorum conſeſſum loco Phocenſium adſciſcebatur, apud DIODORUM SICULUM L. XVI. c. 61. Quanquam enim fœdus, quo plures civitates in ſyſtema junguntur, reale videatur (2); & civitas, mutata Reipublicæ forma,

(1) Si tamen civitas ſocia vi hoſtili ſubacta, dein a ſociis reccuperata fuerit, æquitas vult, talem in priſtinam libertatem & rerum ſuarum dominia reſtitui. Aliud dicendum, ſi pactionibus ultro ſe hoſti dediſſet. Vid. ſub exemplo memorabili Ulric. HUBERUM ad tit. D. de Captiv. & poſtlim. reverſ. §. 9. & 10. H.

(2) Vid. infra L. VIII. c. 9. §. 6.

Digitized by Google

ma, eadem eſſe non deſinat: tamen fœdus illud expiraſſe cenſebitur, quando civitas vi ſub jugum redacta, aut alterius imperii acceſſio facta fuerit. Cum enim fœdus initum ſit inter civitates ut tales, igitur fœdere excidit, quæ civitas eſſe deſierit. Et ſi vel maxime in fœdere ſit cautum, ut ob mutationem Reipublicæ a fœdere quis non excidat; tamen illa mutatio præſupponitur debere fieri via legitima, per ultroneum conſenſum populi. Adeoque neque invaſori injuſto, neque hoſti extraneo in concilio ſociorum locus erit. In perfectam autem civitatem coaleſcere talia ſyſtemata contingit, ſi omnes ſocii ſummo imperio unius concilii aut hominis ultro ſe ſubjiciant. Item, ſi unus populus, potentia præpollens, reliquos in provinciarum conditionem redegerit. Quod fere contingit, quando imbecilliores validiori permanentem aliquam prælationem deferunt, & inæqualiter fœderati fiunt. Vid. Grotius L. I. c. 3. §. 21. circa finem. Denique ſi unus favore militum, aut populari aura, vel per factionem præpotens, imperium invadat.

§. XXII. Solet denique hoc loco diſceptari ſuper præſtantia formarum Reipublicæ, quænam alteri præferri mereatur eo nomine, quod vel per illam ſalus civitatis expeditius & certius procurari poſſit, vel quod vis imperii minus ad abuſum pateat. Ubi hoc quidem apertum eſt (1), nullam formam Reipublicæ ita accurate poſſe legibus adornari, quin per ſocordiam aut malitiam imperantium ex illo ipſo regimine, quod in ſalutem civium inſtitutum eſt, aliqua incommoda in eoſdem redundare queant. Cujus rei cauſa eſt, quia ſummum imperium eſt inſtitutum ad repellenda mala, quæ mortalibus abs ſe invicem impendent. Atqui illud ipſum imperium fuit conferendum in homines, qui utique ab iis vitiis, queis homines ad ſe mutuo infeſtandos proritantur, non ſunt immunes. *Vitia erunt, donec homines*. Sic ut aliquando ab his illud experiamur, adverſus quod iidem præſidio nobis eſſe debebant. Unde & contingit, ut *quicquid delirant reges, plectantur Achivi*. Ergo uti plenam perfectionem conditio rerum humanarum non ad-

(1) Bene Grotius L. I. de J. B. & P. c. 3. §. 8. num. 1. Qualemcumque formam gubernationis animo finxeris, nunquam incommodis aut periculis carebis. H.

admittit; ita, in qua Reipublicæ forma minimum malorum ſit metuendum, multi diſputant. Ita tamen, ut plerique pro monarchia calculum ponant. Vid. ISOCRATIS Nicocles. HERODOTUS Thalia, ubi Principes Perſarum poſt interfectos Magos de forma Reipublicæ introducenda deliberant. EURIPIDES Supplicibus verſ. 405. ſeqq. BODINUS de Republica L. VI. c. 4. ARNISÆUS Relect. Polit. L. II. c. 7. ſect. 2. & paſſim plurimi. Ex adverſo nihil, quod in monarchas maligne aut invidioſe dici queat, videtur omiſiſſe SCRIPTOR BELGICUS Bilancis politicæ. Quorum tamen non pauca retundi poſſunt per c. 10. HOBBESII de Cive, & Leviath. c. 19. Singula excutere extra noſtrum eſt inſtitutum (1). Id duntaxat monendum fuerit, iſtorum argumentis tantam haudquidquam ineſſe vim, ut quæ inde colliguntur, ſemper & ubique neceſſario evenire debeant. Neque unius vel alterius facta univerſo ordini imitandi neceſſitatem imponunt. Sed & judicaverim, boni atque commodi civis eſſe, meditari illud MARCELLI apud TACITUM H. IV. *Se meminiſſe temporum, quibus natus ſit, quam civitatis formam patres avique inſtituerint, ulteriora mirari, præſentia ſequi; bonos imperatores voto expetere, qualeſcunque tolerare* (2). Non alienum autem ab hoc loco fuerit, paucis oſtendiſſe, quare tam inviſi olim fuerint apud Græcos, qui monarchicum imperium in civitatibus democraticis & ariſtocraticis invaſerant, & quare per ejuſmodi malas artes conſervare ſtatum ſuum inſtituerint, quæ ab ARISTOTELE & aliis deſcriptæ inveniuntur, ob quas tyrannorum vocabulo perpetua velut deteſtatio adhæſit, Nam civitates Græcanicæ fere ambitu unius oppidi continebantur (3). Qualibus civitatibus quam optime competit democratia, aut ariſtocratia mo-

(1) Forte autem controverſia hæc componi poteſt diſtinctione inter civitatem ex voto & plerumque optimam. De quo alibi. H.

(2) Add. MAXIMUS TYRIUS Diſſert. VI. p. *66*. Edit. Daviſianæ, ubi is Ariſtocratiam quidem Democratiæ, ſed hanc Monarchiæ præferendam eſſe docet, & MONTAGNE, L. III. c. 9. p. 711. Edit. Pariſ. in fol. & SIDNEJUS in libello de Gubernatione Sect. 16. c. 11. uſque ad finem capitis, denique PARRHASIANA T. II. p. 161.

(3) Verior ratio eſt, populos liberos ideo averſari Reges; quoniam

modeſte exercita, aut denique regnum, Aristoteli dictum heroicum, ſeu principatus auctoritate potius ſuadendi & opinione excellentis virtutis, quam imperio ſubnixus. Et propter erectum & irrequietum ingenium natio Græca maximopere deperibat illum ſtatum, in quo quilibet partem Reipublicæ facere poſſet. In tali ergo civitate qui monarchiam, inviſiſſimam civibus, ipſiſque invitis invaſerat, ut ſe conſervaret, neceſſum habebat arce urbem premere, & ſatellitium ſibi validum circumponere, idque exteris conſtans, cum neque civibus ſuis fidere poſſet, nec permutatis diverſorum locorum militibus unam provinciam per alteram coërcere. Iſtius exteri ſatellitis fides ſola ſtipendiorum magnitudine erat pignoranda; inde ut ſumtus ſuppeterent; cives tributis erant attenuandi; tum iidem exarmandi & ad imbelliam redigendi, ſumma papaverum capita demetenda, conventus civium prohibendi, inquiſitores alendi. Unde non injuſti ſolum, ſed & veſani erant iſti tyranni, qui tale imperium affectabant, quod per malas artes, quæ ad diuturnitatem non facerent, erat conſervandum, & ubi civium amorem adquirere non dabatur. Et æque incongruum in civitate monopoli monarchiam inſtituere, quam in aliquo populo, latam regionem inſidente democratiam. Enimvero cum monarchiæ, magna terrarum ſpatia amplexæ, hiſce artibus ad ſui conſervationem non indigeant; quippe in quibus una provincia per alteram librari poſſit; ideo non minus tur-

niam ipſi parent legibus, in quibus libertatem contineri, & e contrario ſub Regibus ſervitutem eſſe putant. Accedit in liberis civitatibus, etiam qui de plebe ſunt, partem facere Reipublicæ, horum vero proprium eſſe, ut alto loco poſitos oderint: Reges e diverſo illos deſpicere. Hinc Ordines Fœderati Belgii apud H. Grotium L. VI. Hiſtor. Belgic. ad A. MDXCVII. ajunt: *Reipublicæ nomen nunc non minus inviſum, quam olim populo Romano præpotente regium nomen erat*. Idem Grotius dicto Libro 6. in calce obſervavit: *Reges inter, certam legem concordiæ, abſtinere in poſterum injuriis, factorum impunitatem accipere & dare: Principem & populum ſi recomponas, alterum potiri rerum arbitrio; alterum luere, quod utrique peccatum eſt.* In imperio late patente æque tyrannicis artibus locum eſſe poſſe, exemplum Tiberii & ſucceſſorum in Imperio Romano liquidum faciet. Adde de Rege Ceylonenſium Robertum Knox Narrat. de Inſula Ceylon L. II. c. 3. H.

Digitized by Google

turpiſſime peccant, qui monarchis magnorum populorum iſtas tyrannorum artes exercendas ſuggerunt, quam qui odium tyrannorum iſtorum Græcanicorum in quoſvis monarchas tranſfundere ſatagunt. Ex quibus & hoc patet, in magna civitate longe ſecurius degere monarchas, quod non ita facile communicari invicem & conjungi poſſint refractarii cives, ceteroſque contactu ſuo inficere; ſicut in civitate, quæ uno oppido continetur, fieri poteſt, ubi pauci repente & antequam imperans deprehendat, furorem ſuum in univerſos diffundere poſſunt (1).

C A P. VI.

DE AFFECTIONIBUS SUMMI IMPERII.

I. *Imperium in civitate quare ſummum dicatur?*
II. *Illud qui habet eſt ἀνυπεύθυνος,*
III. *Et legibus humanis ſuperior.*
IV. *De diſtinctione inter majeſtatem realem & perſonalem.*
V. *Reges univerſo populo ſuperiores eſſe poſſe, oſtenditur.*
VI. *Et rationes in contrarium diſſolvuntur.*
VII. *Imperium abſolutum quid?*
VIII. *Non deprehenditur æque in omnibus Rerumpublicarum formis.*
IX. *Imperia limitata unde?*
X. *Quibus pactis illa exſiſtant.*
XI. *Qua ratione diverſæ partes imperii limitentur.*
XII. *De poteſtate ordinum.*
XIII. *Hobbeſio reſpondetur.*
XIV. *Modus habendi imperium quotuplex?*
XV. *An detur ſummum imperium temporarium?*
XVI. *De regnis patrimonialibus.*
XVII. *De regnis libero conſenſu populi conſtitutis.*

INTER affectiones imperii primo loco occurrit, quod idem ſit, & dicatur *ſummum*. Cujus denominationis potiſſima cauſa hæc videtur, quia major quam iſthæc poteſtas homini in hominem nequit competere, quam ut

L 2

(1) Conf. GRAVINÆ Origines Juris Civilis L. III. §. 11. p. 313. editionis meæ Lipſienſis.

Digitized by Google

ut hic ad iſtius arbitrium vires opeſque ſuas adplicare ad bonum publicum teneatur, ac juri vitæ, & necis obnoxius ſit. Quo & hoc accedit, quod, uti ſingulorum hominum nulla major libertas, poſito Dei imperio, intelligi poteſt, quam ut proprio ex judicio de actionibus, viribus, & facultatibus ſuis poſſint diſponere; ita in cœtu aliquo ſumma libertas inde ſit metienda, quod iſte proprio, & aliunde non dependente judicio (1) poſſit decernere de illis, quæ ad commodum & ſalutem ipſius facere videbuntur (2). Ex quo & illud conſequitur, quia id imperium eſt ſummum, ſeu a ſuperiore homine in his terris non dependens; ideo non poſſe ipſius actus alterius voluntatis humanæ arbitrio irritos reddi. Nam ut quis propriæ voluntatis decreta mutare queat, id ipſum ex libertate eſt (3).

§. II. Eandem quoque ob rationem ἀνυπεύθυνος erit, qui ſummum imperium obtinet, id eſt, neque rationibus reddendis, neque pœnæ humanæ obnoxius. Utrumque enim ſuperiorem præſupponit, qualis heic citra contradictionem intelligi nequit; cum ſummo ſuperius in eodem ordine dari nequeat. Sallustius Jugurth. (c. 36) *Impune quidlibet facere, id eſt regem eſſe*. Plinius Panegyr. (c. 6. num. 1.) *Illud in principatu beatiſſimum, quod nihil cogitur* (4). Obſervandum tamen eſt, duplici modo rationem reddi; vel ut ſuperiori, qui niſi eandem

(1) Quod ſi eſt, Princeps, qui poteſtatem habet limitatam, non erit ſummus imperans, quoniam in negotiis ab arbitrio ejus exceptis nihil valide agere poteſt, niſi populus antea, vel ii, qui populum repræſentant, conſulti conſenſerint. Ipſe tamen Auctor noſter contrariam ſententiam tuetur in §. 10. hujus capitis. Debebat igitur talibus verbis uti, per quæ Majeſtas & limitatam & abſolutam habentibus poteſtatem ſalva eſſet. Melius igitur ſimpliciter dicemus, quod actus imperantis a nemine, tanquam a ſuperiore irriti reddi poſſint.

(2) Adde, ne detur progreſſus in infinitum, conſiſtendum eſſe in aliquo cœtu vel homine; qui ſuperiorem agnoſcat neminem. H.

[3] Vid. ſupra L. I. c. 6. §. 6. *Neque imperare ſibi, neque ſe prohibere quemquam poſſe*, eſt in L. 51. *D. de Recept. arbitr.* H.

(4) Vid. Grotius L. I. c. 6. §. 2. num. 2. Ceterum quicquid hic ab Auctore dicitur, id cum reſtrictione accipiendum eſt, niſi jure ſuo jam exciderit Princeps. Conf. c. 8.

Digitized by Google

dem ipſi adprobavero, acta mea reſcindere & pœnam infligere inſuper queat; vel ut æquali, & cui ſimpliciter mea geſta probari volo, eo duntaxat fine, ut vir bonus & prudens ab ipſo habear. Priori modo ſummum imperium nemini homini (1) rationem tenetur reddere, poſteriori modo ſæpe conantur famæ curioſi principes (2) rerum ſuarum rationes univerſo orbi reddere, tuendæ exiſtimationis cauſa; id quod nihil ſubjectionis arguit. Sic de propria pecunia erogata facere mihi licet quod lubet; & tamen interdum rationes meas extare volo, ut ne pro diſſoluto, aut ſtolido patrefamilias habear. Sic nec pœna in eo poteſt locum habere, pro quo nullum extat forum, neque judex, qui ſententiam ferre poſſit, & exſequi. Nam fora, quæ in civitatibus extant, ad ſubditos tantum ſpectant, & omnem vim ab ipſo ſummo imperio mutuantur. Quod ſi autem principes alicubi in proprio ſeſe foro conveniri patiuntur (3), ſuper debitis, & ſimilibus cauſis, id non fit, quaſi forum iſtud agnoſcerent ſe ſuperius, & cujus poteſtate cogi poſſent: ſed tantum liquido actoris prætenſionem cognoſcere cupiunt, de qua ubi conſtiterit, ultro obligationem ſuam explere volunt (4). Eſt tamen ſermo proprie de pœna humana, quam judex humanus tanquam ſuperior infligit. Nam divina pœna variis ſeſe modis ſolet exſerere erga violatores legis naturalis, quibus alias tribunalia humana haudquidquam metuenda ſunt. HORATIUS L. III. Od. 1. (v. 6.) *Reges in ipſos imperium eſt Jovis*. Quod autem Aegyptii defunctis regibus, qui imperium prave geſſerant, ſepulturæ honorem denegabant (5),

(1) Vid. Commentarius AUCTORIS noſtri ſub Monzambani nomine editus de Statu Imperii Germanici c. *6*. §. *7*.

(2) Promulgando cauſas belli, aut calumnias ab inimicis vulgatas diſpellendo. H.

[3] Uti in Galliæ regno aliiſque, nec non in Principatibus Germaniæ. Vid. BODINUM L. III. de Republ. c. *6*. ubi tradit, in Gallia regium nomen reticeri, & cauſas hujuſmodi procuratorio nomine agi. BUSIUS *ad L.* 10. *D. de Juriſdict.* STRUVIUS Ex. 4. Syntagm. jur. Civil. §. *56*. Joan. SCHEFFER Memorab. Sueticæ gentis c. 11. §. 4. & 5. H.

(4) Vid. infra L. VIII. c. 10. §. *6*. H.

(5) Et Hebræorum Regum, qui male regnaſſent, cadavera extra proprium Regibus locum ſepulta, 2. Paralip. XXIV, 25. & XXVIII, 27. JOSEPHUS L. VIII. Antiqu. Hiſtor. c. 3. & 5. H.

vix pœnæ rationem videtur habere. Vid. DIOD. SICULUS L. I. c. 72.

§. III. Eo IPSO quoque, dum imperium civile ſummum fertur, legibus humanis ſolutum, aut potius ſuperius intelligitur. De divinis enim & naturalibus legibus quæſtionem movere ſtolidum fuerit (1). PLUTARCHUS ad Principem indoctum. (p. 780. C.) *Quis ergo imperabit principi? Lex, omnium rex mortalium atque immortalium, ut ait Pindarus, non ea foris ſcripta in libris, aut lignis inſculpta: ſed viva in ipſius corde ratio, ſemper una habitans atque excubans, & animum nunquam ſinens eſſe principatus vacuum* (2). SENECA Thyeſte. (v. 612.) *Omne ſub regno graviore regnum eſt*. Humanæ autem leges nihil aliud ſunt, quam ſummi imperii decreta (3) circa ea, quæ ſubjectis ad ſalutem

[1] Et tamen HOBBESIUS non dubitavit pronunciare c. 12. de Cive §. 4. *ſummos imperantes peccare non poſſe, adeoque nec cum ratione unquam culpandos eſſe, quoniam non ſubjiciantur legibus civilibus & nemo obligetur ſibi*. Nimirum is perſuadere voluit, leges naturæ proprie vim obligandi non habere, niſi eam a jure civili acceperint. Quod etiam de ſecunda Decalogi tabula aſſerit. Vid. c. 14. §. 9. ſequ. c. 17. §. 10. Conf. Leviath. c. 33. Quæ AUCTOR infra ex profeſſo refutat L. VIII. c. 1. §. 2. & 3. CUMBERLAND. Diſquiſ. de Jure natur. c. 9. §. 18. Conf. infra c. 8. §. 2. H.

(2) Ἀλλ' οἱ πολλοὶ κακῶς φρονοῦντες οἴονται πρῶτον ἐν τῷ ἄρχειν ἀγαθὸν εἶναι, τὸ μὴ ἄρχεσθαι - - - τίς οὖν ἄρχει τοῦ ἄρχοντος; ὁ νόμος ὁ πάντων βασιλεὺς θνητῶν τε καὶ ἀθανάτων, (ὥς φησι Πίνδαρος) οὐκ ἐν βιβλίοις ἔξω γεγραμμένοις οὐδέ τισι ξύλοις, ἀλλ' ἔμψυχος ὢν ἑαυτῷ λόγος, ἀεὶ συνοικῶν καὶ παραφυλάττων, καὶ μηδέποτε τὴν ψυχὴν ἐῶν ἔρημον ἡγεμονίας. Addatur BUDDEI Diſſertatio de Principe legibus humanis, ſed non Divinis ſoluto.

(3) Eundem hic errorem errat AUCTOR, qui in nota 1. ad §. 1. notatus fuit. Neque hoc enim Principibus, quorum poteſtas limitata eſt, convenit, quoniam, etſi ab iis confirmentur populi ſcita, aut Senatus populum repræſentantis Conſulta, eoque his actibus vis & robur addatur negotiis, quorum plena diſpoſitio Principi non fuerit relicta; ipſorum tamen non eſt, ea revocare, aut mutare ſine conſenſu populi vel Senatus. Dicta præterea AUCTORIS non niſi ad actiones Principum pertinent, non autem ad effectus, quos Leges, quas abrogat, inter cives jam produxerunt. Vid. ſupra L. I. c. 6. §. 6.

Digitized by Google

tem civitatis obſervanda ſunt. (Iſtæ (1) enim leges a ſummo imperio tam in origine, quam in duratione dependent.) Hiſce directe non obligari ſummum imperium patet (2). Summum enim eſt: ergo a ſuperiori homine obligatio ipſi non poteſt accedere. Seipſum autem per modum legis, id eſt, per modum ſuperioris obligare nemo poteſt. Vid. HOBBES de Cive c. 6. §. 14. (3) Etſi velut per reflexionem ſua obligari lege quandoque legislatorem conſtet, ex æquitate naturali, & decore publico (4), ut quod in moribus civium tanquam bono publico expediens exigit, ipſe quoque ſervet, excitando ſubjectorum obſequio, & ne vetando vitia, in quibus ipſe volutatur, eorundem dulcedinem aliis invidere videatur. Vid. 1. Samuel. XIV, 40. PLINIUS Paneg. (c. 45.) *Vita principis cenſura eſt, eaque perpetua; ad hanc dirigimur, ad hanc convertimur, nec tam imperio nobis opus eſt, quam exemplo. Quippe infidelis recti Magiſter eſt metus.. Melius homines exemplis docentur, quæ inprimis hoc in ſe boni habent, quod adprobant, quæ præcipiunt fieri poſſe.* Nec erubeſcendum regibus, quod ATHENÆUS L. X. (c. 10.) ex Cteſia

[1] Hæc verba uncis incluſa adjiciuntur ex Offic. Hom. & Civ. L. II. c. 9. §. 3.

(2) Ubi tamen excipiendi actus, qui a ſummo imperante, non qua tali, ſed quovis alio fieri ſolent, ut contra Vaſquium recte diſputat H. GROTIUS L. II. de J. B. & P. c. 14. §. 6. n. 2. AUCTOR infra L. VIII. c. 10. §. 4. Quanquam heic coactio locum non habeat, & ſummus imperans, ut aliorum, ita ſuos quoque actus legibus hiſce ſolvere poſſit. Quod an facere voluerit, ex circumſtantiis dijudicandum, & ſi fecerit, æſtimanda res ex mero jure naturali. Exemplum eſt in *L. 26. de Donat. inter vir. & uxor.* Ex qua lege mendoſe quidam colligunt, contractus Principis inſtar legis eſſe, & vim legis obtinere: cum ibi potius leges & contractus ab Imperatore initi inter ſe contendantur, quatenus utrobique nudum placitum ſine ſolemnitate ſufficiat. H.

(3) Et GROTIUS L. II. c. 4. §. 12. num. 1. ad quem Sophiſticæ cavillationis virum ſummum accuſat. I. Fr. GRONOVIUS in notis, cujus vanam criminationem ſuſtulit Cl. BARBEYRACUS in nota 4.

(4) Exemplo THEODOSII & VALENTINIANI, qui in *L. 68. C. Theod. de Appellat.* reſcripſere: *Salva noſtræ reverentia majeſtatis, jus nobis cum privatis non dedignamur eſſe commune.* Vid. plur. Jacob. GOTHOFRED. *ad L. 2. C. de Teſtam.* H.

Digitized by Google

ſia tradit; apud Indos regi non licere inebriari; apud Perſas vero id concedi regi die uno, quo ſacrificant Mithræ. Claudianus de IV. Conſul. Honorii. (v. 296. & ſeqq.)

In commune jubes ſi quid, cenſeſque tenendum,
Primus juſſa ſubi, tunc obſervantior æqui
Fit populus, nec ferre negat, cum viderit ipſum
Auctorem parere ſibi. Componitur orbis
Regis ad exemplum, nec ſic inflectere ſenſus
Humanos edicta valent, ut vita regentis.

Livius L. XXVI. c. 36. *Si quid injungere inferiori velis, id prius in te ac tuos ſi ipſe juris ſtatueris, facilius omnes obedientes habeas.* Plinius L. IV. Epiſt. 22. *Ut in corporibus, ſic in imperio, graviſſimus eſt morbus, qui a capite diffunditur.* Justinus III. 2. 8. Roſarium Perſicum c. 1. *Si rex ex ſubditi horto unum pomum comederit, ſervi ipſius arborem ipſam eruerint. Si rex quinque ovorum iniquitatem licitam duxerit; Continuo milites ejus mille gallinas veru fixerint.*

§. IV. Ad vindicandam hujus imperii ſummitatem, in monarchiis cumprimis, excutienda eſt vulgata diſtinctio majeſtatis in *realem* ac *perſonalem* (1). Quam quidem nos non abſurde modo, ſed & pernicioſe ad imperium adplicari judicamus eo ſenſu, ut reali & perſonali majeſtati ſimul & eodem tempore in civitate monarchica locus præbeatur; adeoque in regno regi tribuatur imperium perſonale, populo, prout regi contradiſtinguitur, reale (2), & quidem hoc illi par, aut ſuperius; prout alias jura realia perſonalibus nobiliora fere habentur. Hoc enim contradictionem involuere, & civitates facere bicipites, non ſine exitiabili convulſione, in aprico eſt. Neque ideo neceſſum eſt duplicem majeſtatem fingere, quod extincto rege, aut familia regnatrice, populus ſui juris evadat, hactenus, ut pro lubitu alium regem aut aliam Reipublicæ formam poſſit conſtituere. Non magis quam fingendum eſt in ſervo imperium reale,

(1) Vid. Elem. Prudent. civil. Part. I. ſect. 6. §. 5. H.

(2) Eſt hæc doctrina Franc. Hotmani in Franco-Gallia, Stephani Junii Bruti in Vindiciis contra tyrannos, & aliorum Monarchomachorum. Conf. Observ. Halens. VI. 1. Boehmeri Introductio in Jus publicum univerſale p. 124. & Buddeus Hiſt. Jur. nat. & gent. §. 52.

le, imperio domini perſonali contradiſtinctum, ideo quod extincto ſine herede domino, ſervus ſui juris fit. Neque ad rem facit, quod Grotius L. I. c. 3. §. 7. aliique ſubjectum ſummæ poteſtatis faciunt *commune*, vel *proprium*, quorum illud ſit civitas, hoc unus homo, aut concilium univerſorum, vel paucorum. Nam ſenſus iſte eſt: ſi quæratur confuſe, ubinam ſummum imperium reperiatur, reſpondetur, illud exſiſtere in quavis civitate: ſi quæratur diſtinctius, quænam perſona imperium in civitate habeat, reſpondetur, vel rex, vel ſenatus, vel populus. Sed quis inde inferat, dari duo diſtincta imperia, quorum unum reale in civitate reſideat, alterum perſonale in rege? Sicuti ineptus fuerit, qui duos diſtinctos viſus in homine fingere velit; unum, qui ſit in homine tanquam in ſubjecto communi, & alterum, qui in oculo tanquam in ſubjecto proprio.

§. V. Fuerunt, qui aſſerere non dubitarent; imperium regis univerſo populo nec poſſe nec debere eſſe ſuperius. Cui non parum patrocinari videtur Aristoteles Pol. L. III. c. 15. (in fine.) (1) Qui Idem dicto

(1) Et inprimis Politic. L. III. c. 16. Edit. Pariſ. ubi rationes eorum recenſet, qui Monarchiam Naturæ contrariam eſſe putant. Monarchia autem *plena* & *abſoluta* huic Philoſopho adpellatur civitas, in qua Rex negotia publica eadem, pro lubitu, auctoritate regit, qua paterfamilias familiam & libera Reſpublica ſemet-ipſam. Αὕτη δ' ἐστὶ [Παμβασιλεία] καθ' ἣν ἄρχει πάντων κατὰ τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν ὁ βασιλεύς - - ὅταν ᾖ πάντων κύριος εἷς ὤν, ὥσπερ ἕκαστον ἔθνος, καὶ πόλις ἑκάστη, τῶν κοινῶν, τεταγμένη κατὰ τὴν οἰκονομικήν· ὥσπερ γὰρ ἡ οἰκονομικὴ βασιλεία τις οἰκίας ἐστίν, οὕτως ἡ βασιλεία πόλεως καὶ ἔθνους ἑνός, ἢ πλειόνων οἰκονομία. c. 16. in princip. & c. 14. in fine. In capite deinde 17. Princeps Philoſophorum quæſtionem ſecundum principia ſua decidit, & dicit: Quemadmodum cuivis populo pro indole ipſius certa conveniat Reipublicæ forma, ſic, ſi in gente quadam, quæ Monarchiam ferre poſſit, civis aut familia quædam exſiſtat reliquas omnes virtute præcellens, tunc æque juſtum eſſe, ut huic civi vel familiæ abſolutum deferatur imperium. Βασιλευτὸν μὲν οὖν τὸ ποιοῦτόν ἐστι πλῆθος, ὃ πέφυκε φέρειν γένος ὑπερέχον κατ' ἀρετὴν πρὸς ἡγεμονίαν πολιτικήν - - ὅταν οὖν ἢ γένος ὅλον, ἢ καὶ τῶν ἄλλων ἕνα τινὰ συμβῇ διαφέροντα γένεσθαι κατ' ἀρετήν, τοσοῦτον, ὥσθ' ὑπε-

ĉto loco c. 11. tradit: Δεῖ γὰρ τὸν βασιλέα μὲν ἔχειν ἰσχύν· εἶναι δὲ τοσαύτην τὴν ἰσχὺν, ὥστε ἑκάστου μὲν καὶ ἑνὸς καὶ συμπλειόνων, κρείττω, τοῦ δὲ πλήθους, ἥττω. *Poteſtatem quidem regem habere oportet; tantam vero poteſtatem eſſe, ut ſingulis quidem, & uno, & pluribus ſit major, multitudine vero minor.* Iſtos homines ſibi oppugnandos ſumſit GROTIUS (1) dicto loco §. 8. Ubi primo oſtendit, licuiſſe alicui populo penitus & ſine exceptione imperium in ſe aliis tranſcribere; cùm & ſingulis liceat in ſervitutem perſonalem alteri ſeſe addicere. Vid. Exodi XXI, 6. Levit. XXV, 39. add. SELDENUS L. VI. c. 7. *L.* 37. *D. de Liberali cauſa*. *L.* 10. *C. d. t. L.* 7. §. 3. *L.* 33. *D. d. t. L.* 4. *D. Quib. ad libert. proclam. non licet*. §. 4. *Inſtit. de Jure perſon.* & *L.* 6. §. 5. *D. de Injuſt. teſtam.* Novella LEONIS LIX. de antiquis Gallis CÆSAR de B. G. L. VI. (c. 13.) *Plerique de plebe, cum aut ære alieno, aut magnitudine tributorum, aut injuria potentiorum premuntur, ſeſe in ſervitutem dicant nobilibus. In hos eadem omnia ſunt jura, quæ dominis in ſervos.* Etſi de cetero indignum videatur, cives ſub abſoluto monarcha viventes mancipiis comparare. CLAUDIANUS L. III. de Laudib. Stiliconis: (v. 113. & ſeqq.)

Fal-

ὑπερέχειν τὴν ἐκείνου τῆς τῶν ἄλλων πάντων τότε δίκαιον τὸ γένος εἶναι τοῦτο βασιλικὸν, καὶ κύριον πάντων, καὶ βασιλέα τὸν ἕνα τοῦτον - - ὥστε λείπεται μόνον τὸ πείθεσθαι τῷ τοιούτῳ καὶ κύριον εἶναι μὴ κατὰ μέρος τούτων ἀλλ' ἁπλῶς. Minime itaque Ariſtoteles, Regem unquam abſoluto gaudere imperio poſſe, negat, quod AUCTOR præ ſe ferre videtur. Equidem conſtat, virtutes, quas Ariſtoteles a tali Principe exigit, rariſſime in eadem perſona inveniri, unde SIDNEJUS c. 3. ſect. 23. contendit, talem hominem ab eo quæri, qui nuſquam reperiatur, ut manifeſtum ſit, nunquam imperium abſolutum, uni civi, vel uni familiæ deferendum eſſe. Sed Philoſophus non de virtute uſque quaque perfecta, ſed de tali loquitur, qualis in hominibus deprehendi ſoleat, modo enormiora abſint vitia, quibus tyranni dignoſcuntur. In loco Ariſtotelis, qui ab AUCTORE adducitur, non agitur de imperio populi imperio Regis ſuperiore, ſed potius de viribus, quæ in Principis manu poſitæ ſunt ad vim tribuendam legibus, & reprimendos ſubditos rebelles.

(2) Idem argumentum pecul. diſſert. *an ſumma rerum ex inſtituto naturæ ſemper ſit penes populum* excolui Tom. I. Comment. atque Opuſcul. H.

Digitized by Google

Fallitur, egregio quiſquis ſub principe credit
Servitium; nunquam libertas gratior extat,
Quam ſub rege pio - - - -

Huc facit illud Apollonii Thyanæi apud PHILOSTRATUM L. V. c. 12. Ὥσπερ εἷς ἀρετῇ προὔχων, μεθίστησι τὴν δημοκρατίαν ἐς τὸ ἑνὸς ἀνδρὸς τοῦ ἀρίστου τὴν ἀρχὴν φαίνεσθαι, οὕτως ἡ ἑνὸς ἀρχὴ πάντα ἐς τὸ ξυμφέρον τοῦ κοινοῦ προορῶσα, δῆμός ἐστιν. *Sicut vir unus alios virtute ſuperans popularem gubernationem ita tranſmutat, ut unius hominis imperium eſſe videatur: ita unius hominis principatus ad communem utilitatem omnia dirigens inſtar populi merito habendus eſt.* Add. HOBBESIUS de Cive c. 10. §. 8. Deinde afferuntur occaſiones & cauſæ, quibus compulſus populus aliquis jus totum imperandi abs ſeſe abdicare, & alteri tradere potuerit. Quarum complures complectitur CICERO Offic. II. (c. 6.) *Atque etiam ſubjiciunt ſe homines imperio alterius, ac poteſtati pluribus de cauſis. Ducuntur enim aut benevolentia, aut beneficiorum magnitudine, aut dignitatis præſtantia, aut ſpe ſibi utile futurum, aut metu, ne parere cogantur: aut ſpe largitionis, promiſſionibuſque capti: aut poſtremo, ut ſæpe in noſtra Republica vidimus, mercede conducti.* Grotio iſtæ adducuntur; ſi accidat, ut populo ab hoſte excidium immineat, ad quod effugiendum nulla alia pateat via, quam ſi citra reſervationem ſub alterius ditionem concedat. Vid. LIVIUS L. VII. c. 31. ſi inopia preſſus aliter non habeat, unde ſe ſuſtentet. Vid. Geneſ. XLVII, 19. Si paterfamilias latifundia poſſidens neminem alia lege in ſuas terras habitatum recipere velit, quam abſolutam ab ipſo ſubjectionem ſtipulatus: aut ſi quis magnam ſervorum copiam ea lege manumittat. Quin & ejuſmodi regiminis forma genio alicujus populi congruere poteſt. Neque vero ſemper degeneris eſt, aut abjecti indicium animi, abſoluta monarchia gaudere; quod pleriſque in democratia natis videtur: apud quos eo nomine Cappadoces male audiunt, quod oblatam a Romanis libertatem adſpernati ſint. Vid. STRABO L. XII. (p. 540. Ed. Pariſ. 815. Ed. Amſt.) & JUSTINUS L. XXXVIII. c. 2. EURIPIDES Helena (v. 283.) ex communi Græcorum opinione: Τὰ βαρβάρων δοῦλα πάντα, πλὴν ἑνός. *Omnes barbari ſervi, exce-*

excepto uno rege. Quin populis, in quibus multi ſunt homines impotentes, ambitioſi, elati, & æqualitatis impatientes libertas popularis eſt pernicioſiſſima: iidem regnum facile patiuntur. Nam malunt uni parere, & reliquos eminere, quam æquali cum omnibus conditione degere; *& dominari ut poſſint, ſervire volunt*. Ausonius (Eidyll. XV. v. 37. 38.) Imo *Oriens* uſque adeo *Regibus ſuetus* & olim & nunc, ut Neuhof in Legatione referat, *Chinenſes non potuiſſe animo concipere, quid rei eſſent Ordines Hollandiæ*, quod præter monarchiam nullum regiminis genus norint. Et Rex Pegu, cum ipſi referretur, imperium apud Venetos eſſe penes Senatum, effuſiſſime riſit, velut rem plane abſurdam, uti refert Caſpar Balbi Venetus, in Itinerario. Aſt popularem libertatem bene ferre non poſſunt, niſi temperato ſpiritu homines, ſedatis affectibus, & æquo animo intra æqualitatem late regnari. Sæpe denique civitates liberæ per turbas inteſtinas eo rediguntur, ut niſi ſub unius abſoluto imperio ſalvæ nequeant eſſe; & *cum domino pax iſta venit*. Lucanus L. I. (v. 670.)

§. VI. Potius eſt excutere rationes eorum, qui realem iſtam, quam fingunt, majeſtatem populi ſupra reges evehere gaudent. Jactant omnes reges a populo conſtitutos (1). Atqui naturale eſſe, ut conſtituens ſit conſtituto ſuperior. Verum licet ad quorumlibet regum conſtitutionem populi conſenſus interveniat; inter modos tamen, quibus ille elicitur, magna eſt differentia. Quidam enim populi ultro ſibi regem ſumunt; reliqui bello aut alia neceſſitate ſubacti regem accipiunt, quem extra iſtiuſmodi caſum haudquaquam optabant. Atqui communis loquendi uſus fert, ut illi demum reges a populo dicantur conſtituti, quos iſte ultro ſibi ſumſit. Qui per vim bellicam, aut ſimili modo conſenſum extorquent, non a populo conſtituti, ſed populum ſibi ſubjeciſſe dicuntur. Deinde tunc demum conſtituens conſtituto eſt ſuperior, ſi penes iſtum ſemper ſit, quouſque hic eo, quo poſitus eſt, loco debeat ſubſiſtere. Sed quandoque ab initio quidem ultroneæ voluntatis eſt, quem velis conſtituere; conſtitutione ſemel facta, conſti-

(1) Refellitur hiſce in primis Auctor Vindiciarum contra tyrannos. Vid. Quæſtio III. hujus libri pag. 67. & ſeqq. Edit. Francof. 1622.

ſtitutum ferre neceſſitatis ſit. Aliqui ſic reſpondent. Conſtituit quis aliquem vel in caput tertii, vel in caput proprium. Prior conſtituto ſane ſuperior eſt. Præſupponitur enim, iſtum tertium ſub hujus eſſe poteſtate, & deinceps quoque manere. Unde neceſſarium eſt, conſtitutum quoque ab iſtius voluntate dependere. Cum enim non poſſit unus duobus dominis non ſubordinatis ſervire, non poſſum ſubjecto meo dominum imponere, ut non in hunc mihi maneat poteſtas; adeoque hic ſubordinatus duntaxat fiat dominus. Sic populus liber, qui ducem ſuis militibus imponit, & illo, & his ſuperior eſt, & manet. Aſt qui aliquem conſtituit in ſeipſum (1), ſeu qui imperium alteri in ſe confert, non magis eo ſuperior manere poteſt, quam idem eodem tempore imperare & parere. Pergunt, cum omne regimen ſit eorum cauſa, qui parent, non qui imperant, ſeu quia rex eſt propter populum, non populus propter regem; ideo populum utique rege ſuperiorem eſſe. Id enim ſane, propter quod aliud eſt, nobilius videri eo, quod in iſtius gratiam eſt inſtitutum. Enimvero non omne imperium, puta herile, eſt introductum in eorum gratiam, qui parent. Quanquam ſi dominus ex ſuo imperio fructum capere velit, neceſſum eſt, ut ſervi quoque curam agat (2). Deinde non id quæritur: pluris ſit perſona regis, an totus populus, ſi alterutri utique ſit pereundum; ſed an quia imperium civile repertum eſt ad emolumentum univerſitatis, judicium de procurando iſto fine ſit potius penes eos, qui ſuam voluntatem voluntati regis ſubdiderunt, an vero penes eum, cujus judicio atque conſcientiæ ſumma rerum fuit concredita. Aliqui ex eo, quod populi ob peccata regum puniti leguntur (3), inferunt, penes populum fuiſſe eoſ-

(1) Verbo, axioma illud non procedit in pactis rectoriis. Vid. ſupra c. 2. §. 10. Id quod etiam exemplo ſervi, ſe in ſervitutem addicentis, & litigantium in arbitros compromittentium intelligitur. Vid. ſupra L. V. c. 13. §. 4. circa extrem. H.

(2) Ὀυ γὰρ ἐνδέχεται, φθειρομένου τοῦ δούλου, σώζεσθαι μὴν δεσποτείαν. *Fieri enim nequit, ut, intereunte ſervo, conſervetur familiare imperium*. ARISTOTELES III. Pol. 4.

(3) Vid. Junii BRUTI Vindiciæ contra tyrannos pag. 29. & ſeqq.

eoſdem peccantes coërcere; id quod ſine poteſtate, quæ regium jus ſuperet, intelligi nequit. Haudquidquam enim imputari mihi factum alterius poteſt, ad quod ego nihil contuli. Jam autem fingi non poteſt, quomodo populus de reatu peccati regii, quod inprimis iſti diſplicuit, participare potuerit, niſi quia regem plectere omiſit. Verum id pro certo habemus (1), peccata regum in ſe non derivare aliquem reatum in ſubditos, niſi ipſi poſitive quid ad iſta contulerint. EURIPIDES Supplicibus: (v. 879. 880.) Οὐδὲν αἰτία πόλις κακῶς κλύουσα διὰ κυβερνήτην κακόν. *Culpa vacat res publica, male audiens propter gubernatorem malum*. Ex omiſſione autem prohibitionis aut pœnæ haudquidquam iſti poſſint reatum contrahere; quippe cum ipſi tanquam inferiores regum peccata neque poſſint, neque teneantur prohibere, aut punire. Nam uti facultas, ita & obligatio alterius delicta prohibendi ex poteſtate in alterum provenit, ſeu ex imperio, quod jus alterius actiones dirigendi involuit. Unde neque antequam rex conſtitueretur, ceteri ex ejus facto teneri poterant, cum æqualis in æqualem non habeat imperium; neque poſtquam rex eſt conſtitutus. Abſurdum quippe eſt dictu, illos, qui ante collatum in aliquem imperium velut in æqualem non habebant poteſtatem pro imperio aut violenter ipſius peccata prohibendi, eandem accepiſſe, poſtquam eidem in ſe dederunt imperium. Sed neque ex illo pacto, quo ſubditi in regem abſolutum imperium contulerunt, peccata regum ſubditis imputari poſſunt. Nam illo pacto impunitatem cives regi non dederunt, ſed quam antea ex libertate naturali habebat, ipſi reliquerunt; cum alias nulla ratione imperium ſummum gerere poſſet, niſi a pœnis humanis foret exemtus. Ad exemplum 2. Samuel. XXIV. a GROTIO dicto loco ſat reſponſum. Notabilis quoque locus eſt apud MARTINIUM Hiſt. Sinicæ L. III. c. 1. qui ad d. cap. XXIV. 17. facit. Quod aliqui dicunt; uti qui ſeſe in ſervitutem dedit, jus retinet, ex ſervitute iterum ſeſe eripiendi; ita par jus competere populo, qui monarchicum jugum ſubiit: id nemo ſanus admiſerit, niſi addatur, ut id fiat bona cum venia domini, aut regis, quæ-

(1) Intelligendum hoc de foro divino. Vid. ſupra c. 2. §. 14. infra L. VIII. c. 6. §. 13. H.

Digitized by Google

quæſito ſibi jure ultro cedentis. Add. XENOPHON Cyrop. L. III. princ. Falſum quoque eſt, populum, cujus ingenio abſolutum quondam imperium congruebat, ubi ſucceſſu temporis ſervilem indolem exuerit, imperium recte excutere, & in popularem ſeſe libertatem vindicare. Nam ſi talis caſus emerſerit, principi incumbet, ad mutatum populi genium regimen prudenter attemperare. Inepte dicitur; cum dominus re ſua abutens coërceri poſſit, aut eidem bonis interdici, principem quoque poteſtate ſua prave utentem in ordinem poſſe redigi. Nam prioris ratio eſt, quod principi ſuperius jus competat in bona civium, quæ ne inutiliter dilapidentur Reipublicæ intereſt. At quis dixerit; ſubditis competere eminentius quoddam jus in jura principis, id eſt, eosdem domini ſui dominos eſſe? Ad dicta principum, quorum nonnulla ad jactantiam compoſita ſunt, reſpondetur; principem utique debere omnia referre ad ſalutem populi. Sed ex eo nondum conſequitur; cives coërcere poſſe principem, quando judicaverint, ipſum media parum idonea iſti fini adhibere. Abſurde traditur; cum populus non habeat jus ſeipſum extinguendi; aut in corpus ſuum atrociter ſæviendi, in regem quoque non poſſe tale jus transferri. Quis enim regi jus extinguendi populum aſſeruerit? Abſolutum imperium non eſſe rem adeo formidabilem, mox oſtendetur (1). Quid autem liceat populo, ubi rex aperte ad perdendum populum ruit, alibi diſpiciendum erit (2). Nequidquam allegantur conſules, & quivis alii magiſtratus (3), qui itidem ſupra populum conſtituti dicuntur, & tamen a populo quandoque in ordinem redacti ſunt. Quod ex ſacris hiſtoriis afferunt; Hebræos jugum vicinarum gentium excuſſiſſe, poſtquam Deo ſat pœnarum dediſſe viſi fuerunt: ad id ſic habendum. Aut in ſtatu belli adhuc verſabantur cum iſtis populis, neque fide data iſtorum ſeſe regibus tanquam cives ſubjecerant, & hoc caſu

(1) Commoda quædam ejus eſſe, præſertim quod percuſſores falſorum nummorum eoſve radentes ſive circumcidentes, item raptores in viis publicis, aut expilatores ædium heic fere nulli ſint, diffiteri non potuit Auctor Anglus de Statu Daniæ c.15. H.

(2) Infra c. 8. §. 7. H.

(3) Neque enim hi Conſules & Magiſtratus ſummi Imperantes erant, ſed meri populi miniſtri.

Digitized by Google

ſu oppreſſores ſuos tanquam hoſtes jure belli tractare poterant: aut expreſſum Dei mandatum ſuper ea re acceperant, quod ſiquidem a communi jure abierit, aliis imitari non conceditur. Add. Rob. SANDERSONUS *de Oblig. conſcient. Prælect. IX.* §. 16. *ſeqq.* & *Prælect. X.* §. 13. 16. 22. 23.

§. VII. ILLUD præterea ſatis clare patet, in quibuſdam civitatibus imperium, cumprimis regium, circa exercendos ſuos actus eſſe liberum (1), alicubi ad certum agendi modum reſtrictum. Unde orta fuit diſtinctio imperii in *abſolutum* & *limitatum*. Ubi accurate prius exponendum, quid vocabulum *abſoluti* proprie notet; quod magno odio laborat apud eos, qui in liberis civitatibus ſunt educati. Ac poteſt idem ſiniſtre explicatum malis principibus ad Rempublicam vexandam, & plurima ſcelera patranda animos addere; frigidam ſubinde ſuffundentibus adulatoribus, queis ambitionem, & alia principum vitia alere ejus vocis jactatione in proclivi eſt. Abſolutus es: ergo ſi libet licet: ergo bellis non neceſſariis cives juxta tuos, & vicinos attere, ut ipſe magnus bellator clueas: ergo contumeliis inſulta quibuslibet: ergo exactionibus atque rapinis exhauri cives, ut ambitioni aut luxui materia ſuppetat. Quo ſpectat adulatio Anaxarchi ad Alexandrum, ob Clyti necem dolentem: Τὴν δίκην τῶν θεῶν πάρεδρον, ἵνα πᾶν πραττόμενον ὑπὸ βασιλέως, θεμιτὸν δοκῇ καὶ δίκαιον. *Jus & fas Jovi aſſidere, ut quicquid rex agat, id fas juſtumque putetur*. PLUTARCHUS ad Principem indoctum (p. 780.) Item illud SOPHOCLIS Antigone (p. 234. Ed. H. Steph.) Ἡ τυραννὶς πολλά τ' ἄλλ' εὐδαιμονεῖ, κἄξεστιν αὐτῇ δρᾷν λέγειν θ' ἃ βούλεται. *tyrannis cum aliis in rebus beata eſt, tum quia licet ei dicere & facere quæ vult* (2). Quin & dantur, qui abſolutum jus regum ejuſmodi argumentis & ſententiis adſtructum eunt,

(1) Quoad a Græcis vocatur παμβασιλεία. Quam definit ARISTOTELES, III. Pol. 12. Καθ' ἣν ἄρχει, πάντων κατὰ τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν ὁ βασιλεύς. *In qua Rex pro arbitrio ſuo imperium habet in omnia*. H.

(2) Item SENECA in Agamemnone:

Id eſſe regni maximum pignus putant,
Si quicquid aliis non licet, ſolis licet.

Vid. infra L. VIII. c. 1. §. 2. H.

eunt, ut idem ſola ſcelerum impunitate, vexandique populi licentia metiri videantur. Igitur uti ſingulorum hominum ſumma hæc, & abſoluta libertas intelligitur, quando non ad alienum, ſed proprium arbitrium & judicium ſtatuere poſſunt de ſuis rebus & actionibus, ſalva tamen ſemper obſervatione juris naturalis: eaque libertas naturaliter omnibus hominibus competit, qui alterius hominis imperio non ſunt ſubjecti: ita ubi plures homines in civitatem perfectam coaluerunt, ibi utique neceſſum eſt exſiſtere tanquam in ſubjecto communi eandem libertatem, ſeu facultatem proprio ex judicio ſtatuendi de mediis, ad ſalutem ſocietatis ſpectantibus. Quam libertatem comitatur imperium ſummum, ſeu jus iſta media civibus præſcribendi, eoſque ad obſequium adigendi. Unde in omni civitate proprie dicta exſiſtit imperium abſolutum, ſaltem habitualiter, ſi non ſemper exercitio. Implicat enim eſſe nemini obnoxium, & non habere jus ſtatuendi de rebus ſuis ex proprio judicio & arbitrio. Imperium autem abſolutum in ſe nil involvere iniquum aut intolerabile, ex fine civitatum inſtitutarum facile eſt perſpectu. Sane enim non ideo civitates conſtituimus, ut neglecto jure naturali, omnia ex prava libidine fierent; ſed ut ſecuritati & saluti ſingulorum, junctis multorum opibus, commodius proſpiceretur, utque adeo juris naturalis exercitio tuto vacare liceret.

§. VIII. Ceterum quando ſummum imperium conſideratur, prout eſt collatum in unum hominem, vel in unum concilium, ex paucioribus aut univerſis conſtans, tanquam in ſubjectum proprium, non ubique ita abſolutum & liberum, ſed alicubi certis legibus alligatum obſervatur. Equidem in democratiis non ita manifeſte diſcrimen inter imperium abſolutum & circumſcriptum videtur deprehendi. Quanquam enim in quavis democratia oporteat exſiſtere certa inſtituta uſu recepta, aut ſcriptis ſancita legibus, quo tempore, & per quos populus convocari, atque negotia publica proponi, & executioni dari debeant: (citra talia enim civitas non poteſt intelligi:) tamen cum ex univerſis civibus conſtet concilium illud, penes quod eſt ſummum imperium, adeoque nemini extra idem ex iſtis ſtatutis jus ſit quæſitum, nihil obſtabit, quo minus quo-

Digitized by Google

libet tempore a populo eadem abrogari aut immutari poſſint (1). Add. Andr. MAUROCENUS Hiſt. Venet. L. XIII. p. 517. ſeqq. Huc facit, quod Anacharſis Solonem irriſiſſe legatur, qui civium ſe injurias & cupiditates putaret refrænaturum ſcriptura, quæ nihil a telis aranearum differret. Cui Solon repoſuit, ſtare homines etiam pactis conventis, quæ neutri parti expediat violare, ac leges ita ſe temperare civibus omnibus, ut futurum perſpicuum eſſet, antiquius eſſe colere juſtitiam, quam jus violare. Verum eventus magis judicium Anacharſis, quam ſpem Solonis comprobavit. PLUTARCHUS Solone (p. 81. A. B.) Niſi forte jurisjurandi religione ad iſta perpetuo obſervanda populus ſeſe adſtrinxerit; uti Romæ circa reges non tolerandos factum. Etſi an tale juramentum ſtringat, quando nemo ex illis, qui jurarunt, ſupereſt, ſupra diſquiſitum fuerit L. IV. c. 2. §. 17. Quo loco & notanda cavillatio Cæſaris, publicas pecunias auferentis, quæ depoſitæ fuerant cum exſecratione publica, in caput cujuſcunque contrectare auſi, niſi cauſa belli Gallici: *ajebat enim religione ſolutam Rempublicam perdomitis a ſe Gallis, ut nihil inde ſit periculi*. APPIANUS ALEX. de Bello civili L. II. (p. 453. Ed. Steph. 745. Ed. Amſt.) Apud HERODOTUM Clio (L. I. p. 7.) Solon Athenienſes juramento adegiſſe, ſcribitur, ut ne quam legem abs ſe latam intra decennium abrogarent. Quanquam & aliqui, ne ejuſmodi ſtatuta mutarentur, cavere voluerint, pœna ſtatuta in eum, qui iſta abroganda ſit ſuaſurus. Quæ pœna tamen non minus, quam prius ſtatutum, abrogari poteſt (2). Sicuti Thaſii quondam legem juſſerant: *Qui ſcripſerit, fœdus cum Athenienſibus faciendum, mortis reus eſto*, apud POLYÆNUM Strateg. L. II. (c. 33.) Et Athenienſes, ne quis referret de aſſerenda Salamine, apud PLUTARCHUM Solone

[1] Hæc ratio nihil facit: nam & pacta Regum cum Ordinibus mutua voluntate tolli poſſunt. Sane negari nequit, politiam unam præ altera eſſe adſtrictiorem. Sic Corinthi adeo caſtigatus erat popularis Reipublicæ ſtatus, ut propius ad Optimatum gubernationem accedere videretur, quemadmodum ex PLUTARCHO in Dione diſcimus. Idem ſtatus Athenis diu & alibi fuit. H.

(2) V. ſupra L. I. c. 6. §. 6. H.

lone (p. 82.) Et Charondas apud Thurios, ut qui legi correctionem velit adhibere, laqueo collum iniertum gerens in concionem procedat, apud DIODOR. SICULUM L. XII. c. 17. Apud XENOPHONTEM περὶ ἀναβάς. L. VI. (c. 4. §. 8. Ed. Oxon.) decretum fit, *ut ſi quis dividundi exercitus mentionem faciat, morte mulctetur*. In ariſtocratiis autem & monarchiis, ubi alii ſunt, qui imperant, alii, quibus imperatur, adeoque ubi his ex illorum promiſſis & pactis jus potest quæri, clare diſcrimen imperii abſoluti & limitati adparet. Hic igitur abſolutus eſt, qui imperium adminiſtrat proprio ex judicio, non ad normam certorum & perpetuorum ſtatutorum, ſed prout præſens rerum conditio videtur exigere; quique adeo ex proprio judicio ſalutem Reipublicæ prout ejuſdem tempora poſtulaverint, procurat (1). Unde tantum abeſt, ut in vocabulo abſoluti lateat aliquid invidioſum aut liberis hominibus intolerabile; ut idem potius longe acrioris curæ & circumſpectionis neceſſitatem principibus injungat, ſiquidem officio ſuo & conſcientiæ ſatisfacere velint, quam queis ad præſcriptam formulam negotia publica ſunt expedienda. DIO CHRYSOSTOMUS Orat. 62. *Bonus princeps nihil concupiſcit, quod omnia ſe putat habere: abſtinet & a voluptatibus, quod nulla non potiri poſſit, ſi adpetat: juſtior quoque eſt, quam alii, ut qui omnibus juſtitiam exhibeat; delectatur autem laboribus, quod ſponte laboret; & diligit leges, quod non timeat. Atque hæc recte ſibi perſuadet: Cui enim majore opus eſt prudentia quam qui tantis de rebus deliberat? cui accuratiore juſtitia, quam qui eſt ſupra leges? & cui modeſtia continentiore, quam cui omnia licent? & cui majore fortitudine, quam qui omnia ſalva conſervat* (2)?

 §. IX.

(1) Qui, ut eſt apud EURIPIDEM Supplicibus, τὸν νόμον κεκτημένος αὐτὸς παρ' αὑτῷ, *legem poſſidet ipſe apud ſe*. Sive, ut tales deſcribit ARISTOTELES III. Pol. 9. qui ipſi ſunt lex. *Riſum enim de ſe excitaret, qui experiretur lege ipſos illigare. Dicerent enim fortaſſe eadem illa, quæ Antiſthenes ait, leones dixiſſe, cum in concione verba facerent lepores, poſtularentque, ut omnes æquum rerum haberent*. H.

(2) Ὁ δὲ ἀγαθὸς ἄρχων . . . οὐδενὸς μὲν ἐπιθυμεῖ, διὰ τὸ πάντα οἴεσθαι ἔχειν. φείδεται δὲ τῶν ἡδονῶν διὰ

τὸ

§. IX. Enimvero quia unius hominis judicium in diſpiciendo, eo quod ſaluti publicæ expedit, facile decipi poteſt, neque omnibus ea ſit animi firmitas, ut in tanta libertate libidines rationi obluctantes compeſcere norint (Herodianus L. I. c. 4. Χαλεπόν μετρῆσαί τε καὶ ὅρον ἐπιθυμίαις, ὑπηρετούσης ἐξουσίας: *Difficile eſt in maxima licentia moderari ſibi, quaſique frenos imponere cupiditatibus* (1).) Igitur multis populis conſul-

τὸ μηδεμίας ἂν ἀπορῆσαι ὀρεχθείς. δικαιότερος δὲ τῶν ἄλλων ἐστὶν, ἅτε πᾶσιν παρέχων τὴν δικαιοσύνην. ἥδεται δὲ τοῖς πόνοις ὅτι ἑκὼν πονεῖ. ἀγαπᾷ δὲ τοὺς νόμους, ὅτι οὐ δέδοικε καὶ ταῦτα ὀρθῶς ὑπολαμβάνει. τίνι μὲν γὰρ φρονήσεως δεῖ πλείονος, ἢ τῷ περὶ τοσούτων βουλευομένῳ; τίνι δὲ ἀκριβεστέρας δικαιοσύνης ἢ τῷ μείζονι τῶν νόμων; τίνι δὲ σωφροσύνης ἐγκρατεστέρας, ἢ τῷ πάντα ἔξεστι; τίνι δὲ ἀνδρείας μείζονος, ἢ τῷ πάντα σώζοντι.

(1) Jam dudum Plato monuit, Principem, quamvis perfecte calleat præcepta artis Politicæ, tamen rariſſime ita agere, ut, niſi ad reddendas populo rationes obſtringatur, ſalutem ſemper populi ante oculos habere, & utilitatibus privatis conſtanter præferre velit. Semper enim eum impellet humanæ Naturæ indoles, voluptatis adpetens, dolorem autem refugiens, ut juſtitiam & utilitatem publicam negligat, dum deſiderio tenetur eorum, ex quibus ipſi & Reipublicæ mala innumera ſuboriantur. Ἐὰν ἄρα καὶ τὸ γνῶναι τὶς ὅτι ταῦτα οὕτω πέφυκε, λάβῃ ἱκανῶς ἐν τέχνῃ μετὰ δὲ τοῦτο ἀνυπεύθυνός τε καὶ αὐτοκράτωρ ἄρξῃ πόλεως οὐκ ἄν ποτε δύναιτο ἐμμεῖναι τούτῳ τῷ δόγματι, καὶ διαβιῶναι τὸ μὲν κοινὸν ἡγούμενον τρέφων ἐν τῇ πόλει τὸ δὲ ἴδιον ἑπόμενον τῷ κοινῷ ἀλλ᾽ ἐπὶ πλεονεξίαν καὶ ἰδιοπραγίαν ἡ θνητὴ φύσις αὐτὸν ὁρμήσει ἀεὶ, φεύγουσα μὲν ἀλόγως, τὴν λύπην, διώκουσα δὲ τὴν ἡδονήν. τοῦ δὲ δικαιοτέρου τε καὶ ἀμείνονος ἐπίπροσθεν ἄμφω τούτω φυστήσεται. καὶ σκότος ἀπεργαζομένη ἐν αὐτῇ, πάντων κακῶν ἐμπλήσει πρὸς τὸ τέλος αὐτήν τε καὶ πόλιν ὅλην. De Legibus L. IX. pag. 857. B. C. Edit. Serran. & p. 936. D. Ed. Francof. Titius Obſ. DCI. Sidnejus de Gubernatione c. 2. Sect. 30. ubi cum pluribus rationibus & ingenti numero exemplorum docetur, valde difficile eſſe, ut Monarchia, Diis, hominibusque approbantibus regatur, ſi auctoritas Principis nullis legibus circumſcripta ſit. Legi autem inprimis merentur verba laudati Sidneji, obvia T. II. p. 225. 231.

Digitized by Google

ſultum fuit viſum, tantam poteſtatem non ita abſolute committere unius hominis judicio, ab erroribus non immuni, & arbitrio in prava flexili, ſed potius certum modum imperii gerendi ipſi præſcribere. Poſtquam inprimis fuit animadverſum, certa inſtituta, modumque negotia expediendi genio populi, & ſtatui civitatis optime congruere. Neque iſta imperii limitatione fit injuria principibus, qui ſponte populi ad id faſtigii extolluntur. Nam ſi grave videbatur imperium accipere, quod pro arbitrio gerere non poſſent, licebat illud recuſare. Nequaquam autem fidei religio, qua in ſuſceptione ejuſmodi imperii adſtringuntur, admittit, ut poſtea clandeſtinis machinationibus, aut per vim leges regni ſubvertere, & abſolutos ſeſe reddere velint. Scilicet quia *nemini religioſius quod juraverit cuſtodiendum, quam cujus maxime intereſt non pejerari*. PLINIUS Panegyr. (1) (c. 65.) Nam illud nimis quam inſipidum eſt, quod aliqui dicunt, cum reges a Deo ſint conſtituti, iſque ipſis munus ſuum recte gerendum injunxerit, id quod ſine exercitio ſummi imperii fieri nequit; igitur eo ipſo Deum cenſeri contuliſſe regibus certam velut menſuram poteſtatis, cujus partem neque ipſi, ut delibetur aut circumſcribatur, pati debeant: neque populus id recte poſtulare, aut ad idem regem adſtringere queat. Non magis quam honeſte inter maritum, & uxorem tale pactum iniri poteſt, ut ille ad hujus furtivos amores conniveat, *doctus ſpectare lacunar, doctus & ad calices vigilanti ſtertere naſo?* Aut ut ita contrahatur, *ut faceres tu, quæ velles, nec non ego poſſem indulgere mihi*. Verum uti illud quidem ſupra ſatis adſtruximus, imperia civilia eſſe a Deo; ita hoc utique in arbitrio hominum fuit relictum, ſaltem quibus ipſe Deus leges civiles non dedit, quam Reipublicæ formam in ſuum cœtum vellent introducere. Cordate Phil. MELANCHTHON in Epit. Philoſoph. moralis: *Sciendum eſt, diſſimiles eſſe formas regnorum, & alibi alios eſſe gradus libertatis. Adprobat autem Deus omnes formas imperiorum rationi & naturæ conſentaneas*. Sicuti &, puto, nullibi præceptum aliquod divinum extat, ut liber populus regem ſibi impoſiturus verbi gratia non Cajum, ſed Titium eligat; aut certa aliqua

M 3 for-

(1) Vid. SIDNEJUS dicto loco c. 3. Sect. 14.

formula divinitus ſancita, ſub qua omnibus regibus imperium ſit deferendum. Neque juvantur iſti homines loco 1. Samuel VIII. quo aliqui nedum regis factum cum injuria conjunctum, alii verum jus, & quod ad omnes reges pertineat, volunt deſcribi. Grotius autem L. I. c. 4. §. 3. mediam viam ſectatus, tradit; deſignari regis factum, ſed quod effectum aliquem juris habeat, nempe non reſiſtendi obligationem; ſeu utut Rex quandŏ talia patrat, contra officium ſuum faciat, non magis tamen ſubditos ipſi poſſe reſiſtere, quam ſi optimo jure talia ageret. Ideo enim addi, populum iſtis injuriis preſſum Dei opem imploraturum, quia ſcilicet nulla humana remedia extant. Adeoque illud vocari *jus regis*, quomodo *prætor jus reddere dicitur, etiam cum inique decernit* (1). *L.* 11. *D. de Juſt. & jure*. Enimvero genuinum ejus loci ſenſum hoc modo planiſſime erui poſſe arbitror. Fuerat hactenus inter Hebræos democratia, ſed quæ ſæpe indueret faciem ſimilem illi regno, quod Aristoteli heroicum dicitur. Judices divino plerique inſtinctu acti oppreſſos ab hoſtibus vindicabant, aut in pace jus dicebant: de cetero ſuadendi magis auctoritate, quam jubendi poteſtate; & adparatus ipſorum intra civilem modum nullo erat tributo juvandus. Add. Grotius ad Jud. I. 1. Pertæſus tamen eum ſtatum populus regem volebat ad modum ceterarum gentium, id eſt, qui externa quoque pompa & inanibus ſplenderet, & perpetuum militem aleret, aut certe in armis cives exerceret, ut hoſtibus ingruentibus ſtatim poſſet occurri. Vid. 1. Samuel. XIII. 2. XIV. 48. 52. Heic Samuel, ut re adhuc integra mature deliberaret populus, jus ejuſmodi regis, & iſtius ſtatus incommoda ipſi ob oculos ponit (2). Vultis regem cultu ma-

(1) Quod *jus iniuſtum* adpellatur Pedoni Albinovano Eleg. 1. verſ. 54. Ed. Gorall.

(2) Quamvis ingenioſa ſit hæc Auctoris interpretatio, veri ſimile tamen eſt, a Samuele non id proponi, quod Regibus facere *jus* ſit, ſed mala oculis Judæorum ſiſti naſcitura ex Regum *facto*, ut hi eo citius Regni deſiderium ponerent. Vid. Sidneijus de Gubernatione c. 3. Sect. 3. 4. 5. 7. Plerique interpretes verbis prioribus v. 11. c. 38. 1. Samuel. nituntur, utpote, quæ ſic verti ſolent. *Et dixit; Hoc erit jus Regis*. Sed vox

magnifico inſignem. Atqui hic numeroſo erit ſatellitio ſtipatus, adeoque *filios veſtros tollet & ponet in curribus ſuis, facietque ſibi equites, & præcurſores quadrigarum ſuarum*. Vultis regem, qui perpetuo milite ſit inſtructus? At ſic neceſſum erit, ut *conſtituat ſibi tribunos & centuriones* ex filiis veſtris, qui antea rei veſtræ familiari augendæ poterant vacare. Eum regem negotia publica non permittent, ut agros ſuos ipſe colat. Ergo de filiis veſtris ſumet *aratores agrorum ſuorum*, & *meſſores ſegetum*; ac pro armando ſuo exercitu *fabros armorum*, & *curruum ſuorum*. Cum præterea amplo miniſterio aulæ ſit uſurus, neque ex dignitate uxorum & filiarum regiarum ſit futurum, ut ipſæ tam luculentam culinam curent; ideo *filias veſtras ſibi faciet unguentarias*, *focarias*, & *panificas*. Multis præterea miniſtris ipſi opus erit ad pacis ac belli negotia expedienda, quibus ſalaria conſtituenda; ideo *agros veſtros*. & *vineas & oliveta optima tollet*, & *dabit ſervis ſuis*. Ad quem uſum etiam *decimas* exiget. Neque minus tamen, ubi opus fuerit, *ſervis & jumentis veſtris ad operas ſuas* utetur. Uno verbo hoc dicit: ſi regem vultis habere, is regie vobis erit ſuſtentandus, & huic fini certi reditus conſtituendi: cujus oneris ſi poſt pertæſum fuerit, nequidquam ſceptro eum exuere poteritis, poſtquam veſtra electione jus ſibi ad regnum quæſivit, quod invito auferri non poterit. Ergo manifeſtum eſt, iſtum locum

M 4 haud-

vox משפט *Miſchpath* ſæpe ad *factum*, ſive id bonum, ſive malum, ſive juſtum, ſive injuſtum fuerit, refertur. Suffecerit, unicum eam in rem adduxiſſe exemplum ex eodem libro Samuelis c. 2. v. 12. & ſeqq. depromtum. *Ceterum*, inquit, *filii Eli erant filii Belialis: non agnoverunt Jehovam. Et mos quidem Miſchpath ſacerdotum horum erga populum hic erat: quisquis vir, ſi ſacrificabat ſacrificium; venit puer ſacerdotis - - - & fuſcina erat trium dentium in manu ejus. Infixitque in - - aheno - - (&) quicquid extrahebat - - accipiebat ſacerdos*. Jam autem ſacerdotibus jus nullum erat talia faciendi. Pertinebat enim ad eos pectus tantum & ſcapula dextra victimarum per Levit. c. 7. v. 30. & ſeqq. Conf. Clericus ad d. l. Samuelis, qui oſtendit, ſententiam eorum, qui huic loco abſolutum Regum arbitrium ſuperſtruunt, regulis artis Criticæ, non minus quam principiis ſanæ rationis repugnare.

Digitized by Google

haudquidquam pravis principibus patrocinari (1): ſed nec ibidem a Deo per modum legis certam velut menſuram regii imperii dictari, cui per humanas conventiones nihil poſſit addi, demive; ſed ſimpliciter onera & impenſas ſtatus regii, tam abſoluti quam limitati, delineari. Igitur omnino eſt in arbitrio liberorum populorum, abſolutum regi imperium, an certis ſub legibus velint tradere; modo leges iſtæ in ſe nihil contineant impium, aut ipſum imperii finem non evertant. Nam etiamſi ab initio homines libere in ſocietatem civilem coiverint; cum tamen utique ſubjecti fuerint legi naturali, debuerunt ſane tales regulas imperii & obſequii civilis conſtituere, quæ legi iſti, legitimoque civitatum fini congruerent.

§. X. Ceterum ut recte intelligatur, quanam promiſſione regis (de optimatibus eadem eſt ratio,) imperium abſolutum eſſe deſinat, (non enim cuilibet ea vis ineſt,) ſciendum eſt; regem in ſuſceptione regni ad id recte adminiſtrandum ſeſe obſtringere promiſſo vel *generali*, vel *ſpeciali*, quod plerumque jurisjurandi religione firmatur. Generale promiſſum poteſt fieri vel *tacite*, vel *expreſſe*. Tacita promiſſio regni bene gerendi in ipſa ejuſdem ſuſceptione ineſſe intelligitur, etiamſi nihil expreſſe dictum fuerit. Quo referenda ſunt, quæ notantur Grotio ad 2. Regum XI. 17. *Populus promiſit regis ſalutem ſibi curæ fore. Ita hic idem Joſephus. Nam ut rex populo quidquam promitteret, moris apud Hebræos non fuit.* Nempe promiſſione expreſſa, & quæ in coronatione fieret. Frequentiſſimum tamen eſt, promiſſionem illam fieri expreſſe, non ſine juramento, certaque rituum ſolemnitate. Neque id inuſitatum, ut in ea promiſſione officium regis deſcribatur per periphraſin, aut enumerationem præcipuarum partium; puta, ſe diligenter invigilare velle ſaluti publicæ promovendæ, bonos defenſurum, malos coërciturum, juſtitiam integre adminiſtraturum, neminem oppreſſurum, & ſimilia. Ejuſmodi promiſſa haudquaquam τὸ abſolutum imperii de-

(5) Maxime quia jus illud Hebræorum populo fuit proprium: volebant enim regnari ad modum vicinorum, qui herili imperio utplurimum utebantur. Ut adeo id ad alios populos proferri fas non ſinat. V. ſi libet, quæ dixi de Juriſpr. univerſ. ſect. 2. §. 13. H.

Digitized by Google

delibant (1); adeoque rex per eadem obligatur quidem ad imperium bene gerendum; quem autem modum, quæve media iſti fini producendo ſit uſurpaturus, in ipſius judicio & arbitrio relinquitur. Specialis autem promiſſio, & in qua etiam modus & media in imperio adminiſtrando adhibenda exprimuntur, duplicem habere vim videtur. Alia enim regis duntaxat conſcientiam ſtringit; alia autem abs ſui impletione obſequium civium tanquam a conditione ſuſpendit. Prioris generis promiſſio talis eſt, ſi rex ſpondeat verbi gratia, ſe certo hominum generi magiſtratus non mandaturum, ſe nemini privilegia in onus ceterorum redundatura daturum, nullas novas leges laturum, nova tributa aut vectigalia non impoſiturum, milite externo non uſurum, & ſimilia; neque tamen ſimul conſtituatur concilium, quod rex teneatur conſulere, ſiquidem ab iſtis promiſſis tempora Reipublicæ diſcedere jubeant: (nam iſtis ſemper tacita hæc exceptio ineſſe intelligitur, ni ſalus Reipublicæ ſuprema in ejuſmodi legibus lex, aliter requirat;) idque concilium jure ſuo, non precario, ſuper illis negotiis poſſit cognoſcere, citra cujus conſenſum cives juſſis regis circa talia non obligentur. Hic utique ad certas quaſdam leges adminiſtratio imperii eſt reſtricta, & ubi citra neceſſitatem rex ſecus fecerit, ſine dubio fidei violatæ eſt reus. Neque tamen civibus competit facultas regis juſſa ideo detrectandi, aut iſtos actus reddendi irritos. Nam ſi rex dicat, ſalutem populi, aut inſignem Reipublicæ utilitatem id poſtulare, ſicuti & ea præſumtio actus regis ſemper comitatur, non habent cives, quod regerant: quippe cum ipſis deſit facultas cognoſcendi ſuper iſtis actibus, utrum Reipublicæ neceſſitas eoſdem exigat, an minus. Ex quibus & hoc adparet, non ſatis ſibi cavere populum, ſi regi quidem non niſi limitatum velit imperium tribuere, neque tamen conſtituat aliquod concilium, citra cujus conſenſum actus iſti excepti nequeant exerceri; aut ni regi incumbat neceſſitas comitia habendi, ubi ſuper exercitio iſtorum actuum deliberetur. Id enim præſtat, quam ſi regi neceſſarium ſit conſulere conſilium aliquod ex paucis duntaxat civibus conſtans; cum contingere poſſit, ut

[1] Habet hic locum illud JCtorum: quæ tacite inſunt, ſi expreſſe adjiciantur, nullum producunt juris effectum. H.

ut paucorum iſtorum privata commoda a bono publico diſcrepent, utique adeo ipſi ob privatum intereſſe non conſentiant in ſalutaria regis deſtinata. Arctius vero conſtringitur regis imperium, ſi expreſſe inter regem & cives ſit conventum in delatione imperii, ut ad certas leges fundamentales imperium gerat, ac ſuper negotiis, circa quæ abſoluta diſponendi poteſtas ipſi non eſt relicta, ad concilium populi vel procerum referat, neque citra iſtius conſenſum quid decernat; ſecus ſi factum fuerit, nolle cives juſſis ejus circa talia teneri. Tali modo qui regem ſibi conſtituit populus, obſequium ipſi promiſiſſe intelligitur non abſolute, & in omnibus, ſed quatenus imperium ad capitulationem & leges fundamentales congruit; abs quibus diſcrepantes actus ipſo jure ſunt irriti, neque vim obligandi cives obtinent. Neque tamen per ejuſmodi leges fundamentales ſummum imperium redditur mancum (1). Poſſunt enim in tali regno omnes imperii actus exerceri, qui in regno abſoluto, niſi quod hic rex ſolo ſuo judicio, ſaltem ultimo, utitur; illic autem penes concilium eſt cognitio velut concomitans, non ex qua radicaliter vis imperii dependeat, ſed quaſi a conditione ſine qua non. Neque etiam in tali civitate exſiſtunt duæ voluntates. Nam utique omnia, quæ vult civitas, vult per voluntatem regis. Etſi limitatione iſta fiat, ut, non exſiſtente certa conditione, rex quædam non poſſit velle, aut fruſtra velit. Sed nec in tali regno rex ſummum habere imperium deſinit, aut concilium ipſo rege eſt ſuperius. Non enim ſequitur; hic non poteſt agere omnia ex propria libidine, ergo non habet ſummum imperium. Ego non teneor huic in omnibus parere; ergo ſum ipſo ſuperior, aut æqualis. Ego huic non poſſum quolibet modo imperare; ergo ille ipſe mihi quædam poſitive poteſt

(1) Principes, qui abſoluto imperio etiam maxime ſtuduerunt, interdum agnoviſſe videmus, nihil ſe poſſe contra leges. Elegans exemplum præſto eſt apud SIDNEJUM, qui in Tractatu de Juribus Reginæ Franciæ (dans le Traité des Droits de la Reine de France) juſſu Ludovici XIV. Regis Galliarum, vindicandæ partis Belgii Hiſpanici cauſſa excuſo 1667. inter alia hæc legi obſervat: *Reges in hac felici impotentia conſtituti ſunt, ut nihil poſſint contra leges patriæ ſuæ.*

Digitized by Google

poteſt injungere. Et longe diverſa ſunt hæc (1) : ego teneor ſequi, quod huic placet, quia pacto me ad hoc obligavi; & ego teneor ſequi hujus voluntatem, quia pro imperio mihi hoc injungere poteſt. Summum autem & abſolutum nequaquam ſunt unum & idem. Illud enim notat abſentiam ſuperioris aut æqualis in eodem ordine: hoc autem facultatem proprio ex judicio & arbitrio qualecunque jus exercendi. Sed quid ſi expreſſe addita ſit clauſula (2) commiſſoria (3), ut ſi contra fecerit, regno excidat. (*Expreſſe* dicimus, nam vis legis commiſſoriæ non ineſt illi clauſulæ, *ſi ſecus fecerit, ſe nolle teneri.*) Sicuti apud Sabæos rex, cetera ἀνυπεύθυνος, ubi regia exiverat, a populo juſſu veteris oraculi lapidabatur. Vid. DIODORUS SICULUS L. III. c. 47. & AGATHARCHIDES de Mari rubro. c. 50. Quo referre poſſis illud STRABONIS L. XV. (p. 488. Ed. Gen. Caſaub.) *Si qua mulier in India regem ebrium occiderit, munus habet, ut cum illius ſucceſſore jungatur.* Arragonii quondam, poſtquam rex in ipſorum privilegia juraverat, hoc modo ipſi obſequium promittebant: Nos, qui valemus tantum quantum tu, te facimus regem & dominum noſtrum hac conditione, ut obſerves noſtras leges & privilegia, ſin minus, non (4). Vid. HOTOMANNI Franco-Gallia c. 12. Sic Severus Imp. ſub initium imperii non ſolum juravit, nullum Senatorem ſuo juſſu interfectum iri; ſed præcepit etiam, ut publico decreto ſanciretur, *Imperatorem, ſi Senatori mortem afferret, eumque cujus opera ad eam rem uteretur, liberoſque ipſorum, hoſtes Reipublicæ futuros*, apud XIPHILINUM Epit.

(1) Vid. GROTIUS L. I. c. 3. §. 16. num. 1. ubi hoc patrisfamilias exemplo illuſtrat, qui, ſi familiæ ſuæ quidquam, quod ad directionem ejus pertineat, promiſerit, promiſſis ſuis ſtare tenetur, etſi ideo eſſe non deſinat caput hujus ſocietatis. Similiter maritus, ſi quid uxori pollicitus ſit, ſalva id poteſtate maritali, præſtare obſtrictus eſt.

(2) Vid. cap. præced. §. XVII. nota 3.

(3) Vid. de Polonia HARTKNOCK. L. II. de Polon. c. 2. §. 24. THUANUM L. LXII. ad A. MDLXXV. Conf. PIASECIUM Chronic. ad A. MDCVII. Adde AUCTOR. L. VII. Rerum Brandenburg. §. 26. 37. 40. ad A. MDCLVII. H.

(4) *Nos que valemos tanto come vos, os hazemos nueſtro Rey, con tal que nos guardeys nueſtros fueros y libertades; y ſino, no.* Relat. Antonii PEREZ Secretarii Status Philippi II.

Epit. Dionis (in Severo.) Etſi non multo poſt Julius Solon, qui illud ipſum decretum juſſu Imperatoris conſcripſerat, interfectus fuit. Heic certum videtur, regem abſolutum non dari; cui regnum ſit commiſſum ſub clauſula commiſſoria. Quo minus tamen limitatum quis imperium, vere regium tamen, hoc modo habeat, nihil prohibere videtur (1). Nam licet ponamus, temporarium imperium pro ſummo agnoſci non poſſe; tamen proprie temporarium non dixeris, quod a conditione poteſtativa dependet, & quam nunquam exſiſtere penes regem eſt. Neque ideo ejuſmodi rex judicio populi ſubjicitur, penes quem ſit cognitio, an fidem fefellerit, vel non. Nam præterquam quod ejuſmodi clauſula commiſſoria talia comprehendere ſolet, quæ in ipſos ſenſus incurrunt, quæque adeo ambiguæ diſceptationi non ſunt obnoxia, etiam qualiſcunque illa cognitio non habet indolem judicii, quo ſuper actione ſubjecti cognoſcitur, ſed nihil aliud eſt, quam nuda conteſtatio, quo quis manifeſtum ſuum jus ab altero violari ad animum revocat; id quod etiam in inferiorem cadere poteſt. Conf. Boeclerus ad Grot. L. I. c. 3. §. 16. Grotius dicto loco obſcurius loquitur, quando obligationem ex promiſſis regum cadere dicit vel *in exercitium actus*, vel etiam *directe in ipſam facultatem*. Contra prioris generis promiſſa ſi fiat, actus dicitur injuſtus, validus tamen; contra poſterioris generis, etiam *irritus*. Quaſi diceret: interdum rex promittit, ſe aliqua parte ſummi imperii niſi certo modo non uſurum: interdum parte aliqua plane ſeſe abdicat. Circa quod duo monenda ſunt; primo quod etiam irriti poſſint eſſe actus, qui contra prioris generis obligationem ſuſcipiuntur, verbi gratia, ſi rex promiſerit, ſe inconſultis ordinibus nova tributa non indicturum, putaverim irritam eſſe indictionem, quam proprio arbitrio rex fecerit. Deinde quod poſteriori modo ſummi imperii partes divellantur, aut mutilentur.

§. XI. Ceterum ut penitus natura regnorum limitatorum intelligatur, ſciendum eſt, negotia, quæ in adminiſtranda Republica occurrunt, eſſe duplicis potiſſimum generis. Nam de quibuſdam in anteceſſum poteſt con-

(1) Nam & pendente lege commiſſoria dominium eſt penes emtorem. Vid. *L. 1. & 2. D. de Lege Commiſſoria*. H.

Digitized by Google

conſtitui, ideo quod, quandocunque eveniunt, eandem habeant naturam: de quibuſdam autem non niſi ex præſenti tempore judicium ferre licet, Reipublicæ expediant, nec ne, ideo quod, quæ illa comitantur, prævideri nequeant. Circa utraque, ne a bono publico aberraretur, populus, cui limitatum placuit regnum, cavere potuit. Illic quidem, dum perpetuas leges conſcribit, ad quas ſequendas rex adſtringeretur; heic autem, dum concilium populi vel procerum conſuli vult. Sic populus perſpecta religionis ſuæ veritate, quique modus regiminis ſacri, rituumque exteriorum ſuo genio quam optime congrueret, regi in delatione imperii legem potuit dicere, ne quid circa ſacra ſemel recepta propria auctoritate mutaret. Sic cui non conſtat, quam ſæpe juſtitia ſoleat laborare, ſi citra leges ſcriptas ex ſolo imperantis judicio, & ex æquo & bono, quod frequenter non ratio, ſed affectus aut imperitia ſuggerunt, jus reddatur. Vid. Tacitus A. XIII. 4. 2. Tali incommodo evitando regem poteſt obſtringere populus, ut vel ipſe æquabiles conſcribat leges, vel eas, quæ jam extant, obſervet; utique jus ex iſtis legibus dicatur per certa collegia, cauſæque non niſi graviſſimæ, aut per appellationem demum ad regem devolvantur. Quanquam & ſæpe ex uſu regis ſit, invidioſas cauſas per alios decidi (1). Apud Ovidium Metam. L. XII. (v. 626. & ſeqq.) *A ſe Tantalides onus invidiamque removit: Argolicoſque duces mediis conſidere caſtris juſſit; & arbitrium litis trajecit in omnes*. Et ambitioſæ aut importunæ interceſſiones pro noxiis iſto obtentu commode repelluntur. *Legum ſeveritatem & auctoritatem ſua voluntate & propoſito plus valere, & judicum ſententias ſuo judicio præpollere*, dicebat Andronicus Commenus apud Nicetam Acominatum L. I. de Imperio Andronici. Sic cum notiſſimum ſit, quam facile aliorum ſudore parta per ambitum aut luxum profundantur: igitur ne opes civium ex regum libidine alimenta vitiis ipſorum præberent, ſapienter alicubi populus certos reditus regi aſſignavit, quot ſufficere judicavit ad ſtatos ſumtus in Rempublicam impendendos; quod ſi ampliores deſidera-

(1) *Imaginem cognitionis* vocat Tacitus III. Annal. 17. qui & alio loco notat: *Sævitiam Neronis per hujuſmodi imagines illuſiſſe*. H.

Digitized by Google

derarentur, ad concilium referri ſuper ea re voluit. Cum etiam nonnulli reges gloriæ bellicæ plus juſto ſint avidi, & in bella non neceſſaria ruentes, ſe ſimul & Rempublicam in caſum dent: inde cauti fuere, qui in delatione imperii regibus ſuis hanc neceſſitatem injunxerunt; ut, ſaltem ſi ipſi bello alios vellent laceſſere, concilium prius conſulerent. Franc. Lopez de GOMARA Hiſt. Ind. Occid. c. 95. tradit, incolas inſulæ Borneo odiſſe bellum, regeſque bellatores, eoque hos ante primam aciem ſolent collocare. Et ſic circa alia quoque potuit conſtitui, quæ populus perſpexit ex uſu Reipublicæ eſſe: ne, ſi circa iſta regi abſoluta diſponendi facultas relinqueretur, fortaſſe bono publico parum conſuleretur. Ex hiſce omnibus etiam patet, in quem ſenſum explicanda ſint, quæ politici Græci, & qui eos ſequuntur tradunt (1), legibus potius quam hominibus regimen civitatis eſſe committendum. Quod non alium commodum habere ſenſum poteſt, quam hunc: præſtare, ut qui imperant, ad præſcriptum potius certarum legum Rempublicam gubernent, quam proprio & incircumſcripto arbitrio. Alias enim ſolæ leges non magis idoneæ ſunt ad gubernandam civitatem, quam pixis nautica ad regendam navem, ni nauclerus acceſſerit (2). Qua ratione regum poteſtas in Ægypto fuerit limitata, late docet DIODORUS SICULUS L. I. c. 71. Addatur de rege Taprobanes PLINIUS N. H. L. VII. cap. 22. in fin. Et SOLINUS c. 66. Apud PHILOSTRATUM de Vita Apollonii L. III. c. 10. dicitur, *ſapientum* Indorum *jura non ſinebant regem ſupra diei ſpatium apud eos morari* (3). Inſolita magis ſunt, quæ de rege inſularum Hæbudum memorat SOLINUS c. 35. *Rex nihil ſuum habet, omnia univerſorum. Ad æquitatem certis legibus ſtringitur. Ac ne avaritia divertat a vero, diſcit paupertate juſtitiam, utpote cui ni-*

(1) Loca congeſſit GATAKERUS *ad* L. 10. *Antonini* §. 21. Conf. ſupra L. I. c. 6. §. 14. in fine. H.

(2) Nimirum, ut ait ARISTOTELES III. Pol. 6. Ὁ νόμος συνθήκη, καὶ καθάπερ ἔφη Λυκόφρων ὁ σοφιστὴς, ἐγγυητὴς ἀλλήλοις τῶν δικαίων, ἀλλ᾽ οὐχ οἷος ποιεῖν ἀγαθοὺς, καὶ δικαίους τοὺς πολίτας. *Lex pactum eſt, ut ait Lycophron Sophiſtes, quæ ſponſor eſt inter ipſos rerum juſtarum: non tamen tantorum virium, ut valeat cives bonos ac juſtos efficere.* H.

(3) Vid. GROTIUS L. I. c. 3. §. 16. num. 3.

nihil ſit rei familiaris. Verum alitur e publico. Nulla illi fœmina datur propria, ſed per viciſſitudines, in quamcumque commotus fuerit, uſurariam ſumit. Unde ei nec votum, nec ſpes conceditur liberorum. Miſer quoque Moſſynœcorum rex, quem, ubi iniquam ſententiam tuliſſet, eo die turri incluſum fame macerabant. APOLLONIUS RHODIUS Argon. L. III.

§. XII. CUM autem utplurimum regi limitato circa actus illos, quos abſoluto ipſius imperio populus relinquere noluit, conſulendum ſit concilium univerſi populi, ſeu eorum, qui illum in claſſes diviſum repræſentant; ulterius obſervandum, non æqualem ubique iſtius concilii eſſe poteſtatem. Nam alicubi ipſe rex, cetera abſolutus, conſtituit concilium aut ſenatum, citra cujus adprobationem ipſe nolit ſua decreta valere. Quo referenda putaverim, quæ de Monarchia Sinica tradit NEUHOF (1) in Generali Deſcriptione Sinæ c. 1. Qui ſenatus ſine dubio conſiliariorum duntaxat auctoritatem habebit, & decreta regis ſub cenſuram revocabit, quæque Reipublicæ minus expedire viſa fuerint, rejiciet, non proprio jure, ſed conceſſa ab ipſo rege poteſtate. Qui hoc modo ſibi cavere voluit, ne per imprudentiam aut impulſu adulatorum aliquid ſtatueretur minus Reipublicæ proficuum. Quo ſpectat illud apud PLUTARCHUM in Apophthegm. (p. 174. B. 183. F.) *Ægyptiorum reges legem quandam ſuam ſervant, qua juramento obſtringunt judices, ut rege ipſo injuſtam flagitante ſententiam, ei morem non gerant.* Et apud EUNDEM d. l. *Antigonus tertius ſcripſiſſe civitatibus* memoratur, *ſi quid contrarium legibus per epiſtolam mandaturus eſſet, ne parerent, ſed ipſum ignoratione lapſum cenſerent.* Vid. *L. 7. C. de Precib. Imperatori offerendis* (2). Aliquando & hoc modo importunæ flagitationes eluduntur, dum princeps ipſe in ſpeciem indulget, quod novit a ſena-

(1) Et de Imperatore Fezzo-Marocano refert St. OLON Relatione de ejus Imperio p. 108. ſequ. illum, licet deſpotice imperet, & ſummum Sacerdotem ceteroſque magiſtratus conſtituat, horum decretis ſubjici, neque iisdem ſe ſubtrahere poſſe, ſi libeat vel minimo ſubditorum ſuorum ad eos appellare. Quanquam addat Hiſtoricus: *Id auſurum neminem, ob vindictam, quæ ſecutura ſit, certiſſimam mortiferamque.* H.

(2) *L. 8. C. de Legib. Novell.* 152. H.

Digitized by Google

ſenatu reſciſſum iri. Vid. *L.* 1. *C. de Petit. bonorum ſublatis* (1). BODINUS de Republ. L. III. c. 4. p. m. 455. GRAMONDUS Hiſt. Gall. (2) L. V. p. m. 277. ſeqq. Joh. LABARDÆUS Hiſt. de Reb. Gallicis L. III. p. 132. 133. Edit. Pariſ. A. 1671. Quando tamen omnino placitum ſuum valere vult rex, rationeſque a ſenatu adductas parum graves agnoſcit, non habet iſte ulterius, quod poteſtati regis obluctetur. Non enim præſumitur, regem conſtituendo talem ſenatum jure ſuo abſolute imperandi ſe voluiſſe irrevocabiliter abdicare, & quod a civibus ſimpliciter poterat exigere obſequium, ultro a conditione ſuſpendiſſe. Adeoque ſenatus iſte delegatam duntaxat a rege poteſtatem obtinet, limitandam, quandocunque placuerit; etſi non niſi ex cauſis graviſſimis placere hoc debet. Quanquam & hoc fieri poſſit (3), ut ubi libere abs rege talis ſenatus ſemel fuit conſtitutus, ſucceſſores juramento in delatione imperii poſſint adſtringi, ut ne iſtum iterum tollant. Per talem autem ſenatum, præſertim ubi regi ſit poteſtas eundem iterum diſſolvendi, imperium abſolutum eſſe non deſinit. Id enim non in eo conſiſtit, ut rex cœca ex libidine, aut inconſulto animi impetu omnia agat, ſed ut demum ex proprio judicio de negotiis Rempublicam ſpectantibus decernat: cui haudquidquam repugnat neceſſitas ſanas rationes audiendi. Inde licet conſilium, quod ab ejuſmodi ſenatu regi datur, per ſe & velut ex poteſtate imperandi, quæ in iſto hæreat, hunc non obliget: occaſionem tamen obligationi præbet, quatenus regi repræſentat, qua ratione officio ſuo in præſenti negotio ſatiſfacere queat. Sicuti medicus per ſe quidem ægrotum non obligat; dum tamen oſtendit, quid ſanitati ipſius con-

(1) *Sed quoniam plerumque ita in nonnullis cauſſis inverecunda petentium inhiatione conſtringimur, ut etiam non concedenda tribuamus: nec reſcripto quidem noſtro adverſus formam latæ Legis loci aliquid relinquatur.*

(2) Et *L.* 1. *ad A. MDCXIV.* & *L.* 5. *A. MDCXX.* Miniſter. Cardinal. Richelii L. VI. c. 5. & L. VIII. c. 28. H.

(3) Ut factum in Anglia & Polonia, de quo alibi. Non dubitavit tamen Eliſabetha Angliæ Regina ſubinde Curiam modeſtiæ admonere, & reverentiam juris Regii commendare, in plenis comitiis denunciare; *caverent Principis patientiam lædere.* Vid. CAMDENUS ad A. MDLXVI. H.

Digitized by Google

conducat, ad iſtius conſilium ſequendum tenetur ex lege naturæ, quæ cuique curam ſalutis & incolumitatis ſuæ imperat. Add. 1. Reg. XII. 7. 8. MARTINIUS Hiſt. Sinicæ L. V. c. 37. p. m. 128. refert: *Sinicos melioris famæ reges ut plurimum in uſu habuiſſe, ut cum a Philoſophis ac bonis viris vel de fugiendis vitiis, vel de virtute ſectanda, vel de re alia quacunque, ad regni bonum pertinente, monerentur, ea flexis genibus exciperent.* Add. IDEM L. VI. c. 1. p. m. 204. ſeqq. Idem judicandum de conventibus ordinum (1), qui huc tantum inſerviunt, ut ſint majus regis conſilium, per quod querelæ populi, quæ ſæpe in conſilio privato reticentur, ad regis aures perveniant, cui deinde liberum ſit ſtatuere, quod ex uſu ipſi videatur. Vid. GROTIUS L. I. c. 3. §. 10. HOBBES Leviath. c. 30. ubi recte monet, ſiquidem Regi ſummum imperium conſtare, ac ni civitas biceps fieri debeat, non poſſe conventum illum plura negotia tractanda ſuſcipere, quam a Rege propoſita ſunt; cum etiam iſti deputati a populo ad nihil amplius potuerint inſtrui, quam in literis, quibus convocabantur, continetur. Sicuti & ſolvetur conventus, quando Rex in præſens ab iis nil amplius tractandum declaraverit. Per modum tamen precum quædam regem ultro monere conventus iſte non prohibetur. Aſt vero utique limitatur regnum, quando ſub hac conditione cives in regem illud contulerunt, ut circa certos actus exercendos concilium ordinum conſulat, citra quorum conſenſum decreta regis nihil ſint valitura. Penes regem tamen eſſe debet, id concilium convocare, & diſſolvere (2), ac negotia expedienda proponere; ni regi nudum nomen relinquere, aut irregularem Rempublicam facere velimus. Quod ſi autem & ipſi ordines convocati ultro quædam ad ſalutem regni ſpectantia monere poſſint; decreta tamen ſuper iis facta vim ſuam abs ratihabitione regis mutuabuntur (8). In hoc autem

 dif-

(1) Vid. HOSPITALII Oratio, & alia Valentini Epiſcopi apud THUANUM Libr. hiſtor. 25. & 27. ad A. MDLX. H.

(2) Quod tamen illuſtrationem quandam meretur, quæ peti poteſt ex SIDNEJI Libello de Gubernatione c. 3. ſect. 38. & reliquis ejus capitis.

(3) Ut apud Veteres Francos, quorum Ordines poteſtatem non

differunt ejuſmodi ordines a conſiliariis proprie dictis, quod licet utrique cum rege nonniſi rationibus agere queant; horum tamen rationes rex utique rejicere poſſit, illorum non item. Neque indignum judicabit rex, ſi quædam ab ipſo propoſita ordines non admittant. Nam utique promiſit, ſeſe ob oculos ſemper habiturum utilitatem Reipublicæ, de qua certius præſumuntur judicare plures ſelecti, quam unus. Habet ergo, quod ſuam imprudentiam, aut pravos affectus, aut fata Reipublicæ accuſet rex, ſi ordines ab ipſo diſſentire contigerit. Ex quo & hoc adparet, vanum eſſe metum eorum, qui putant, hac ratione in arbitrio fore ordinum, ut Reſpublica ſit ſalva, an minus. Neque enim tanta vecordia temere expectari poteſt vel a rege, ut ordinibus neceſſitates Reipublicæ clare nequeat exponere; vel ab ordinibus, ut iis perſpectis ſalutem ſuam pertinaciter prodere velint. Hoc tamen certum eſt, cum illi, qui limitatum imperium in regem contulerunt, haudquidquam præſumantur vel civitatem voluiſſe deſtruere, ac diſſolvere, vel ſuis pactis id efficere, ut finis civitatum obtineri non poſſet: inde iſtarum conventionum ita ſemper faciendam eſſe interpretationem, ut communi omnium ſaluti conveniant, & nulla ratione eidem adverſentur. Utque adeo in paciſcendo, quicquid pacti ſunt, eam mentem credendi ſint habuiſſe; ne quid per eas conditiones & pactiones committatur, quod communi omnium ſaluti, & publicæ utilitati obeſſet, aut quo civitatis convulſio aut diſſolutio ſequatur. Quod ſi autem ejuſmodi caſus contingat, conveniens quidem fuerit, ſi res moram patiatur, in conventu populi aut ordinum eundem proponi. Ubi hoc fieri nequeat, penes regem erit, pacta, in exitium civitatis eruptura, dextre corrigere. Id quod etiam circa receptas publice leges valet, quas aliquando ſilere ſumma lex, ſalus populi, jubet. Quo ſpectat factum Ageſilai (1) apud PLUTARCHUM in ejus Vita. (p. 612. 613. Ed. Wechel.) qui per unum diem leges Lycurgi juſſit dormire, ut citra ignominiam poſſent reverti, qui ex

non niſi conciliariam habuiſſe, aperte evincit locus inſignis in HINCMARI Ep. 3. c. 34. Conf. BOECLERUS in Reb. ſecular. ſub Carolo M. p. 19. & ſub Lothario p. 107. H.

(1) Vid. ſupra L. I. c. 6. §. 17. H.

Digitized by Google

ex prælio ad Leuctra profugerant. Sic & ordinarium judiciorum proceſſum ſæpe obſervari non permittunt tempora Reipublicæ (1), aut nocentium conditio, qui, ſi rei eſſent peragendi, acie vincendi prius forent. Unde cum grano ſalis accipiendus eſt HOBBES Leviath. c. 29. ubi factum hoſtile vocat, non pœnam, quod infligitur auctoritate quidem publica, niſi publica antecedat condemnatio (2). Nam hoc verum eſt ubi nullum delictum anteceſſit. Sed ubi de certo conſtet, pœna utique erit, quæ infligitur, utut per ordinarium proceſſum reum damnari tempora Reipublicæ non tulerint.

§. XIII. ENIMVERO HOBBESIUS nullam diſtinctionem inter ſummum & abſolutum videtur agnoſcere velle, ſed potius omne imperium ſummum idem putat eſſe abſolutum (3). Ubi obſervandum, omnibus illis dictis quæ nimis crude ab eo poſita ſunt, ex fine civitatum reſtrictionem eſſe addendam. Puta, quod de Cive c. V. §. 6. tradit: illum, cui in civitate competit jus pœnas ſumendi, *jure cogere omnes ad omnia, quæ ipſe vult*. Sicut & ipſe hanc limitationem exprimit c.

 5. §. 6.

(1) Exempla paſſim in hiſtoriis occurrunt. Habet heic locum quod Porcius Cato dicebat apud SALLUSTIUM de Bello Catilinario: *Cetera maleficia tum perſequare, ubi facta ſunt; hoc, niſi provideris, ne accidat; ubi evenit, fruſtra judicia implores*. H.

(2) Vid. ſupra d. L. I. c. 6. §. 17. in fine, ubi de Hiſpanis. Add. de Venetis St. DISDIER Part. II. Deſcript. Reip. Venet. p. 230. ſequ. H.

(3) Quam ſententiam etiam Romani Pontifices reapſe probant. V. ſupra L. IV. c. 2. §. 5. circa extrem. HOBBESIUS præterea c. 8. de Cive §. 10. c. 9. §. 10. 12. Leviath. c. 20. abſolutum & herile imperium pro iisdem habet, quia tantum a ſubditis exigit fidem, nec eam ad ſummum imperantem reciprocat, ob defectum pacti, quod ſubditis cum illo negat intercedere. Enimvero cum hypotheſim hancce AUCTOR ſupra luculenter deſtruxerit, atque HOBBESIO ipſo docente c. 14. Leviathan. *qui transfert aliquod jus ea cauſa id facere intelligatur, ut ſibi reciproce ab eo, cui translatum eſt, jus vel bonum accipiat;* eccui libeat credere, homines in naturali ſtatu poſitos, & ſui juris, ſponte tam pretioſi boni (nam libertatem τῶν ἀγαθῶν μέγιστον vocat DIO PRUSÆUS) jacturam facere voluiſſe, ut cum ipſi, tum eorum res ſint inſtrumenta, liberrimo alterius arbitratu moderanda? H.

5. §. 6. *quæ ad pacem & defenſionem ſunt neceſſaria.* dicto loco §. 9. in fin. ad pacem & defenſionem communem. Et c. 6. §. 13. cum jure ſummi imperantis connecti ait tantam civium obedientiam, *quanta ad regimen civitatis neceſſario requiritur*. Sic, quando d. §. 13. dicit: *Quicunque voluntatem ſuam ita voluntati principis ſubjecit, ut quidlibet poſſit impune facere, leges condere, lites judicare, pœnas ſumere, viribus & opibus omnium ſuo arbitrio uti, atque hæc omnia jure, ſane ei imperium maximum, quod concedi poteſt, conceſſit:* conſiderandum, qua intentione, quove conſilio homines ad civitates conſtituendas animum adpulerint. Unde non plus poteſtatis ſua voluntate quis in illum transtuliſſe intelligitur, quam quantum ad iſtum finem per ſanum hominem judicari poteſt: etſi quid facere & nunc ad iſtum finem faciat, non penes transferentes arbitrium ſit, ſed penes eum, in quem poteſtas illa fuit translata. Ergo cogere jure cives ad omnia ſummus imperans poteſt, quæ ipſi ad bonum publicum aliquid facere judicantur. Ad illa autem cogere cives, quæ ſaluti civitatis repugnant, aut legibus naturalibus adverſantur, ne velle quidem debet. Et ſi tale quid conatus fuerit, ſine dubio poteſtatis ſuæ limites transgreditur. Conſideremus quoque argumenta, quibus Idem de Cive c. 6. §. 17. evincere nititur, fruſtra limitationem imperii ſuſcipi. Dicit: *Cœtum illum, qui regi futuro leges præſcripſit, utique habuiſſe poteſtatem abſolutam*, ſaltem habitualiter, & virtualiter. *Si maneat cœtus, vel de tempore in tempus ad certum diem & locum conventus celebret; erit perpetua potentia illa;* & ſic rex non habebit ſummum imperium, ſed erit nudus magiſtratus. (Quod concedimus, ſi cœtus ille ſuo jure coire, & de quibuſvis Reipublicæ negotiis decernere queat, eique ad reddendas rationes rex ſit obnoxius.) *Sin penitus ſe diſſolvat, ni una diſſolvatur civitas, relinquitur utique alicubi poteſtas puniendi eos, qui leges transgrediuntur: quod fieri ſine abſoluta poteſtate non poteſt.* Id quod falſum (1), uti & argumentum, quo iſthoc probare vult: *Nam qui jure tantum ſibi*

(1) Ne dicam, licet particularis ille cœtus diſſolvatur, manere ſocietatem pacto primo, de quo ſupra egimus, conflatam, quæ utique capax eſt juris ex promiſſione acquirendi. H.

ſibi conceſſum virium habet, ut poſſit quoslibet cives pœnis coërcere habet potentiam tantam, ut a civibus major contribui non poſſit. At qui finem civitatum cogitaverit, & quod per voluntatis atque virium ſubmiſſionem cives non immobiles propriis nervis trunci facti fuerint, & quod ſub conditione virium ſuarum uſum alteri concedere, & an conditio illa extet, judicare, eaque deficiente, vires ſuas retrahere cives queant; is facile infirmitatem hujus argumenti deprehendet. Sicuti & illud aperte falſum; non plus cautionis eſſe ab imperii abuſu, conceſſo imperio limitato, quam ſi abſolutum id relinquatur. Neque ſemper, qui ſatis virium habet ad omnes defendendos, (quod omnes non ſtolidi cives regi ſuo libenter concedunt,) ſatis quoque virium habet ad eos opprimendos. Imperia ducis, quæ vim habent movendi milites, ut ſtrenue hoſtem invadant, enervia deprehendentur, ſi jubeat eoſdem in ſe mutuo ferrum ſtringere. Denique recte quidem cordati principes, etiam abſoluti, ingenio ſeſe civium attemperant, & ſæpe quandam ipſorum utilitatem minus urgent, quando iſti ad officium ſine periculo civitatis cogi non poſſunt. Aſt illi cives non minus cordati, qui cum perſpectum haberent, quid ſuæ civitati non expediret, per leges fundamentales effecerunt, ne ad iſtud a rege cogi poſſent.

§. XIV. Denique & hoc ſummo imperio, quod penes Monarchas potiſſimum hæret, accidit, ut modus id habendi ſit vel plenus, vel magis aut minus diminutus. Quidam enim reges dicuntur regnum habere in patrimonio; alii utiliter tantum & jure quaſi uſufructuario idem poſſidere dicuntur (1), idque vel ad tem-

(1) Heic tamen diverſæ ſunt ſententiæ. Hobbesius de Corpore politico Part. II. c. 2. §. 11. regna omnia, quæ ſucceſſione deferuntur, patrimonialia eſſe contendit. E contrario Hotomannus (V. infra §. 16. in fine) regna patrimonialia dari negat. Enimvero uti hunc refellit experientia. Exemplis compluribus regnorum, vel teſtamento, vel conventione translatorum, quæ Grotius adduxit in not. ad L. I. c. 3. §. 12. n. 6. Adde de Dalmatarum Regina, Uladislaum Regem Hungariæ heredem inſtituente, Bonfinium L. II. Rer. Hungar. Decad. 4. De Rudolpho III. Rege, Burgundiam Conrado Saliquo & ejus

pus vitæ, vel ad poſteros quoque ſuos certa lege (1) tranſmittendum (2). Aliis denique certum temporis ſpatium gerendo imperio præfixum eſt, quo elapſo illud expirat, & ipſi ad privatam conditionem rediguntur. Equidem HOBBESIO de Cive c. 7. §. 16. c. 9. §. 11. illi quoque monarchæ temporarii vocantur, qui imperium ad vitæ tempus acceperunt; eoſque omnes non monarchas tradit, ſed miniſtros duntaxat civitatis. Enimvero a communi uſu abhorret, illum vocari temporarium principem, qui imperio nonniſi cum vita exuitur; cum illi tantum proprie temporarii dicantur, quorum poteſtas cum certo ac definito temporis puncto ipſo jure expirat.

§. XV. CETERUM an detur monarcha temporarius, inter eruditos non adeo expeditum eſt. Equidem GROTIUS L. I. c. 3. §. 11. Dictatorem Romanum, cujus imperium ſemeſtri ſpatio finiebatur, pro vero monarcha venditat; eo argumento, quod *intra tempus ſuum omnes actus ſummi imperii exercuerit eodem jure, quo qui eſt rex*

ejus filio Henrico III. teſtamento relinquente, SIGEBERT. ad A. MXXXIV. HERMANNUM ad A. MXXXII. OTTONEM FRISINGENSEM L. VI. Chronic. c. 30. 31. De Imperatoribus Chinenſibus le COMTE Commentar. de Statu præſ. Chinæ ep. 9. Teſtamentum Beatricis Regis Siciliæ A. MCCLXXI. apud Lucam DACHERIUM Tom. 6. Spicileg. p. 475. Teſtamentum Philippi IV. Reg. Hiſpan. apud Cajetanum PASSARELLUM de Bell. Luſitan. Caſtellan. L. IX. p. 428. Ita illi ratio obſtat: neque enim neceſſarium eſt ad gubernationem regni, ut id alienabiliter habeatur; neque præſumendum, populum id voluiſſe in ſe concedere, quod cum maximo ejus incommodo ſæpe eſt conjunctum. H.

(1) Quo & ea conditio pertinet, qua Princeps certæ religioni adſtringitur. Vid. HERTIUS in Diſſertat. de Superioritate territoriali T. II. Commentat. & Opuſc. §. 13. p. 217. & ſeqq. & BÆLII Reponſe aux Queſtions d' un Provincial. T. I. p. 335. & ſeqq.

(2) Qui Reges hereditarii, obſervante id Celeb. OTTONE ad Offic. Hom. & Civ. L. II. c. 9. §. 2. adductius imperare ſolent. Quare etiam Sedes Romana Hereditarios Electis præfert, & illos Potentiſſimos, hos tantum Sereniſſimos vocat: quem morem ceteræ Aulæ Europææ ſequuntur. Vid. GROTIUS Ep. 839. & 899. & Jacob GOTHOFREDUS de Jure præced.

Digitized by Google

rex optimo jure; neque ejuſdem actus potuerint ab alio reddi irriti. Atqui *rerum moralium naturam ex operationibus cognoſci; adeoque quas facultates eoſdem effectus habeant, eodem quoque nomine eſſe nuncupandas*. (*At dictator intra tempus ſuum omnes actus eodem jure exercet, quo rex qui eſt optimo jure; neque ejus actus ab alio reddi irritus poteſt. Duratio autem naturam rei non* (1) *immutat, quanquam ſi de dignitate quæritur, quæ majeſtas dici ſolet, dubium non eſt, quin ea major ſit in eo cui jus perpetuum datum eſt, quam cui temporarium, quia ad dignitatem facit habendi modus*.) Quanquam dubium non ſit, quin major dignitas imperium perpetuum, quam temporarium comitetur: quippe cum ſolidiore veneratione proſequi ſoleant homines, quos nunquam ad privatam conditionem redactum iri norunt, quam quos paulo poſt in æquo ſunt conſpecturi. Enimvero & ante iſtum BODINUS de Republ. L. I. c. 8. & poſt eruditi viri dictatorem non monarcham, ſed magiſtratum duntaxat extraordinarium fuiſſe oſtenderunt. Neque vero illud axioma adeo firmo ſtat talo: quod illæ facultates ſint eædem, quæ videntur eosdem effectus producere. Sed conſiderandum quoque eſt, an quis facultatem eam exerceat tanquam ſuam (2), an tanquam alienam ſibi delegatam. Hinc & minus recte a GROTIO dicto loco, illi in claſſem monarcharum temporariorum referuntur, *qui antequam reges in ſuam perveniant tutelam, aut dum furore, aut captivitate impediuntur, curatores regni ita conſtituuntur, ut populo non ſubſint, neque ante legitimum tempus eorum poteſtas ſit revocabilis*. Hi enim ſummum imperium exercent non ſuo, ſed alieno no-

(1) Verum id eſſe ait BUDDEUS in Specim. Juriſprud. Hiſtoriæ §. 47. modo Natura rei non tam arcte cum duratione ejus conjuncta ſit, ut unius mutatio neceſſario mutationem alterius involvat. Conf. Tractatio ejus omnis inde a §. 43. uſque ad §. 49.

(2) Atqui nihil vetat, eam ut ſuam exerceri, etiam ab illo, cui ſumma rerum ad tempus eſt delata. Plane ut dominus quoque eſt rei, cujus dominium poſt certi temporis lapſum eſt revocabile. Vid. *L. 66. D. de Rei vindicat.* H.

Digitized by Google

nomine (1), adeoque non magis monarchæ vocari poſſunt, quam tutor dominus bonorum pupilli. Sed & dictatori omnes & ſingulas partes ſummi imperii ſimul ita commiſſas, ut intra ſemeſtre ſuum pro arbitrio illas exercere potuerit, nemo hiſtoriæ Romanæ gnarus (2) admiſerit (3). Neque abſurdum eſt, dari magiſtratum, abs quo, ſaltem in certo negotiorum genere, provocatio non concedatur. Vid. Geneſ. XLI. 40. 44. L. 19. C. *de Adpell. & conſultat.* L. 8. C. *de Epiſcop. audient.* (4) L. un. C. *de Sentent. præf. præt.* L. 18. D. *de Minoribus*. Addatur quoque Livius L. VI. c. 38. L. VIII. c. 33. & L. XXII. cap. 25. Valer. Maximus L. II. c. 7. §. 8. in fine. Obſervandum autem heic, dictatorum, ut & quorumlibet magiſtratuum poteſtatem, queis certus temporis terminus præfixus, elapſo temporis puncto expirare, eosdemque ipſo jure ad privatam ſortem recidere: adeoque quicquid poſt illud tempus egerint, pro privato actu habendum, cui recte a quibuſvis obſequium denegatur (5); utut fortaſſe inſignia poteſtatis de facto retineant. Unde nec opus eſt ad imperium talibus abrogandum novo populi decreto: ſed ſi tergiver-

(1) Negabit hoc Grotius. Loquitur is non de tutoribus omnibus, ſed de illis, qui ita conſtituti ſunt, ut populo non ſubſint, nec ad reddendas rationes vocari queant. Quam in rem non tantum Michaëlis Palæologi exemplum infra ab Auctore memoratum, ſed & alia extant, quæ adduxi Elem. Pr. Civil. Part. I. Sect. 6. §. 8. H.

(2) Vid. Rosini Antiquitates Rom. L. VII. c. 17. Schultingius in Enarrat. Partis primæ Digeſtorum p. 92.

(3) Imo dictatura, quæ quidem optima lege ſtetit, hoc eſt, quæ rei gerendæ aut conſtituendæ Reipublicæ cauſa fuit conſtituta, erat poteſtas omnibus magiſtratibus major & ſuperior citra provocationem, circa cauſæ dictionem, ſoluta legibus, niſi pauciſſimis & exigui momenti, vi denique imperandi munita. Ut ex Dionysio Halicarnasseo, Polybio, Cicerone, aliiſque conſtat. H.

(4) *Epiſcopale judicium ratum ſit in omnibus, qui ſe audiri a ſacerdotibus elegerint: eamque illorum judicationi adhibendam eſſe reverentiam jubemus, quam veſtris deferri neceſſe eſt poteſtatibus, a quibus non licet provocare.*

(5) Vid. Sidnejus de Gubernatione c. 2. Sect. 24. pag. 65. 66. T. II. verſionis Gallicæ.

Digitized by Google

verſentur, ſtatim ab ipſa exſecutione initium poterit fieri. Jura enim: quorum vigor a certo temporis termino ſuſpenditur, eodem præſente, ſtatim expirant: ſed ſi jus committendum ſit, ubi certarum actionum qualitas deprehendatur, ibi cognitione & judicio eſt opus. Cujus diſcriminis ratio eſt, quod, an tempus præfinitum ſit elapſum, dubium habere nequeat. An vero actio aliqua recte aut ſecus ſit ſuſcepta, in utramque partem diſceptari poteſt. Vid. Livius L. III. c. 38. ſeqq. Ceterum dari exemplum temporarii imperii, quibusdam pro impoſſibili habetur, ſi de ſummo imperio, non vicario, ſit agendum. Nam quod Auguſtus apud Dionem L. LIII. imperium ſibi tantum in decennium dari voluit, & poſt illud iterum in decennium prorogavit, ludibrium erat. Ludibrio ſcelus miſcebat Nabarzanes (1) apud Curtium L. V. c. 9. *Auſpicium & imperium alii trade interim, qui tamdiu rex appelletur, donec Aſia decedat hoſtis; victor deinde regnum tibi reddat. Beſſum regem temporis gratia ſtatuamus. Compoſitis rebus, juſto regi tibi fiduciarium reſtituat imperium*. Majori ſpecie pro fiduciarii regni exemplo allegari poteſt, quod exſtat apud Diodorum Siculum L. IV. c. 23. & 33. Sic apud Nicephorum Gregoram L. IV. Michaël Palæologus jurejurando adigitur, ut imperium adminiſtraret, donec legitimus iſtius heres & ſucceſſor adoleviſſet: tum vero illi ſoli cedendum eſſe ultro & ſolio regio, & omnibus imperii inſignibus. Etſi juramentum illud haudquidquam ſit ſervatum. Circa pactum autem Eteoclis & Polynicis, ut alternis annis imperarent, fortaſſe dici poteſt; illos hoc egiſſe, ut regnum ipſum haberent pro indiviſo, alternis annis adminiſtrandum. Vid. Euripides in Phœniſſis. Statius Thebaidos L. I.

§. XVI. Circa illum modum regna habendi, quo ea regum in patrimonio dicuntur eſſe, ab initio obſervandum; id cujuſque patrimonium dici, non tam quod abs parentibus in ſe derivatum obtinet, quam quod quocunque modo partum ipſe pleno dominio poſſidet. Porro uti dominium proprie in rebus intelligitur; ſic & iſtæ

(1) Et Semiramis, ſi vera ſunt, quæ ex Athenæo memorat Diodorus Siculus, & ex hoc Auctor infra c. 8. §. 8. Nam ſunt, qui de ea traditione dubitant. H.

Digitized by Google

iſtæ præcipue in patrimonio dicuntur ; quippe in quibus nullum jus hæret, quo minus pro lubitu dominus illis non uti ſolum, ſed & abuti queat. Poſtea rebus, quæ in patrimonio eſſent, accenſeri cœpti ſunt ſervi, quippe quos adeo domini ad ſe pertinere aſſeruerunt, ut iſti non tam ſibi, quam dominis ſalvi eſſe, aut perire intelligerentur. Atque hiſce rebus ab initio patrimonia patrumfamilias circumſcribebantur. Nam jus regendi uxores & liberos, licet ipſis ſolis competeret, cum tamen illud ad iſtorum quoque ſalutem ſpectaret, haudquaquam in patrimonio ſuo duxerunt, aut eo ſeſe locupletiores cenſeri voluerunt. Vid. *L.* 126. §. 1. *D. de Reg. jur.* & ibi Jac. Gothofredus, *L.* 33. *D. ad L. Aquiliam*. Sicuti & eruditio, ac dexteritas liberorum hominum, utut ipſis maxime proficua, proprie in patrimonio non cenſetur. Philo Judæus de Plantatione Noë: (p. 224. C. Ed. Pariſ.) *Et pictori ars pingendi, & ſua cuique artifici ars hereditas ſorſve cenſetur, non ut terrena poſſeſſio, ſed ut Olympicum præmium. Nam hujuſmodi res quamvis non ſint dominii, proſunt tamen habentibus*. Etſi apud multos ſane locum patrimonii iſta ſuppleat. Ovidius Metamorph. L. III. (v. 588.) *Ars illi ſua cenſus erat*. Nihilominus cum deinceps ambitio regnantium inter præcipua bona imperium in homines ducere cœpiſſet, opibuſque ſubjectorum mulcendis cupidinibus multi abuti inſtituiſſent ; iſta quoque regna in patrimonio numerata ſunt, circa quæ pro lubitu alienanda imperantes diſponendi facultatem acceperant (1), quod in hoc ſumma dominii vis poſita intelligeretur. Reliqui autem reges, quibus tanta in regnum ſuum facultas non conceſſa, idem velut perſonalem aliquam poſſeſſionem, & jure quaſi uſufructuario obtinere dici ſueverunt. Cujus diſcriminis origo ex diverſis potiſſimum regna adquirendi modis videtur proveniſſe. Quanquam enim ad legitimam quorumvis regum

(1) Add. c. ſeq. §. 11. & Livius L. VIII. c. 5. §. 9. ſeqq. Reapſe tamen Regnum tunc eſſe deſinit, & in Familiam degenerat. Unde rectius dari Regna patrimonialia negat Heineccius Jur. Nat. & Gent. L. II. §. 148. in primis quum deficiat criterium, unde conſtet, regnum alienari poſſe. Nam & Regna Deſpotica, & bello parta inalienabilia eſſe, nihil vetat, ceu recte obſervat Hertius de Jure Civit. I. 3. 2. 28.

Digitized by Google

gum conſtitutionem ſubjectorum conſenſus requiratur; diverſi tamen plane modi ſunt, quibus ille conſenſus elicitur; ſic ut alicubi rex ſubjectis imputet, quod ipſos imperio ſuo complecti velit; alicubi ſubditis rex magnum beneficium debet, quod ab ipſis regno fuerit admotus. Sic qui juſtam contra ſe bellandi cauſam præbuerunt, ubi victi ſunt, jure belli vitam, aut libertatem perſonalem, & omnia bona potuerunt amittere. Hiſce ſane quæcunque conditio relinquatur, pro beneficio victoris habenda eſt. Qui licet victis libertatem perſonalem, & dominium privatum relinquat; ſaltem tamen imperium in ipſos pleno & irrevocabili modo ſibi ſuiſque vindicare intelligitur. Idem in dubio feciſſe præſumitur, qui in protectionem ſuam ſuſcipit, quibus alias internecio imminebat. Quæ contra regna patrimonialia diſputat Franc. HOTOMANNUS Quæſt. illuſtr. 1. reſolvit GROTIUS (1) L. I. c. 3. §. 12. Effectus autem, ex iſthoc modo habendi imperium reſultans, in eo potiſſimum cernitur, quod ibi non ſolum conditio civium arbitrio regum ſit conſtituta; ſed & quod jus ſuum in tale regnum rex pro lubitu in quemcunque poſſit tranſcribere, adeoque & modum ſuccedendi pro ſuo arbitrio (2) conſtituere (3).

§. XVII. ENIMVERO ubi rex ultro a populo adſciſcitur, ibi ſinguli de ſuis juribus omnia ſibi reſervaſſe præſumuntur, quæ quidem cum natura civitatis conſiſtere poſſunt. Adeoque qua conditione in hiſce regnis cives vivant, non tam a regis, quam ipſorum civium arbitrio pendet; qui tamen utique de naturali ſua libertate tantum ſibi detrahere neceſſum habuerunt, quantum forma Reipublicæ, quam introducturi ſunt, poſtulat. Deinde quia ad regnum ultro dandum homines plerumque moveri ſolent peculiari aliqua conſideratione, quæ in quibuſvis non deprehenditur; & qui ultro imperium alicujus ſubit, huic quidem, ſed non ideo cuivis ſubjici velit: igitur regulariter in tali regno ab arbitrio populi dependere intelligitur, ad quem poſt mortem

(1) Conf. AUCTOR ſupra L. VI. c. 3. §. 7. H.

(2) Vid. infra c. 7. §. 11. H.

(3) Qua ratione apud Judæos Rex e filiis ſuis ſucceſſorem ſibi pro lubito eligere poterat. Vid. 1. Reg. I. 35. 2. Chron. XI. 20. 22. ibique Cleric. 25.

tem electi regis regnum devolvatur. Ubi ſi populo non placeat ſingulos reges peculiari electione adſciſcere, penes ipſum tamen erit, ſuper ſucceſſionis ordine diſponere, neque regis heic quidquam contra populi voluntatem poteſtas valebit. Atque hoc potiſſimum intuitu ejuſmodi reges jure uſufructuario a quibuſdam dicuntur regna ſua obtinere, quod neque circa intrinſecam ejus ſtructuram, neque circa translationem in alium ſuo arbitrio quidquam invito populo diſponere queant. Conf. *L.13. §.ult. L.15. §.1. D. de Uſufructu. L.9. C. h. t.* Ulterius comparationem inter regem voluntate populi conſtitutum, & uſufructuarium extendere ego quidem nolim (1). Unde haudquidquam probaverim illud HOBBESII de Cive c. 7. §. 16. *Si populus ab electione monarchæ temporarii*, (id eſt, in quem ad tempus vitæ imperium eſt collatum,) *ita diſceſſerit, ut decretum prius factum ſit de conveniendo ad diem & locum certum poſt mortem ejus: tunc mortuo monarcha, conſolidatur imperium in populo, nullo novo actu civium, ſed jure priore. Toto enim medio tempore ſummum imperium, ut dominium, in populo erat, uſus autem, ſeu exercitium ejus tantum in monarcha temporario, ut uſufructuario*. Enimvero hanc ſententiam ita crude acceptam oppido quam periculoſam arbitramur omnibus monarchis, qui libera populi voluntate ſunt conſtituti, & qui certis legibus, quas vocant, fundamentalibus ſunt adſtricti. Præſertim cum, ſi licuit illi temporarium vocare monarcham, qui ad tempus vitæ conſtituitur, etiam illi hoc nomine nuncupari queant, qui imperium acceperunt in familia duntaxat ſua continuandum. Et quia Hobbeſius non definit, quouſque talem regem cum uſufructuario comparet; facile periculoſis conſecutionibus irretiri poterit. Cum enim dominium in ſe jus ſit nobilius, quam uſusfructus temporarius; facile liceret concludere; populum eſſe rege ſuperiorem, & hunc ab illo poſſe in ordinem redigi, ſi ad ipſius placitum regnum non adminiſtraverit. Quam ob cauſam

(1) HUBERUS L. I. de Jur. civit. Sect. 3. c. 2. §. 28. maluit, tale imperium cum dominio mariti in rem dotalem, aut heredis fiduciarii, quod interea antequam fideicommiſſum reſtituatur, in re fideicommiſſo obnoxia habet, comparare. Quid ſi pro uſufructuario dicamus *non alienabile*. H.

Digitized by Google

ſam rejicienda quoque ſunt, quæ traduntur Leviath. c. 19. quod electivi reges non habeant ſummam poteſtatem (1). Item, qui habet poteſtatem rege defuncto ſucceſſorem conſtituendi, eundem ſummam quoque poteſtatem obtinere rege vivo; cum quis non poſſit alteri dare, quod ipſe non habeat. Nam ad ipſam vim imperii in ſubjectos parum intereſt, quid circa caſum interregni ſit in aliquo regno conſtitutum. Etiam ubi heic fuerit proviſum, cives addictiſſime poſſunt parere, & ab omni circa Rempublicam poteſtate eoſdem excludi nihil prohibet, nec de nova Reipublicæ forma, aut ſucceſſore rege vivo cogitare licebit. Ex eo autem, quod rex electitius ſucceſſorem ſibi pro arbitrio eligere nequeat, non ſequitur, ipſi uſumfructum duntaxat, & non velut dominium imperii competere, ipſumque rei alienæ eſſe administratorem. Nam ut ad aliquem redeat poteſtas proſpiciendi ſuæ ſaluti, & ſuas actiones proprio ex judicio gubernandi, (quæ poteſtas tantiſper penes alium fuit,) non neceſſarium eſt imperium ita velut divelli, ut penes hunc ejuſdem κτῆσις remaneat, χρῆσις duntaxat in alterum transferatur; cum extincto eo, cui etiam abſolutum in aliquem imperium competebat, naturalis libertas ultro reviviſcat. Quis enim, verbi gratia, patri velit χρῆσιν imperii paterni attribuere, ideo quod liberi ipſo mortuo ſui juris evadant; aut domino χρῆσιν imperii herilis, ideo quod ſervus ipſo citra omnem heredem mortuo in libertatem abeat?

CAP. VII.

(1) Quod ante ipſum multos alios quoque exiſtimaſſe, notat H. Grotius L. I. de J. B. & P. c. 3. §. 10. n. 5. H.

Digitized by Google

C A P. VII.

DE MODIS ADQUIRENDI IMPERIUM, INPRIMIS MONARCHICUM.

I. *Modus adquirendi imperium in democratia eſt uniformis:*
II. *Sed in ariſtocratia & monarchia variat.*
III. *Imperium quatenus occupetur per vim juſtam:*
IV. *Quatenus per vim injuſtam.*
V. *Qua ratione quis alterius imperio exſolvatur.*
VI. *Electio quotuplex?*
VII. *Quid interregnum,*
VIII. *& interreges.*
IX. *Examinatur Hobbeſius.*
X. *Quid ſi poſthumus expectetur?*
XI. *De ſucceſſione in regno patrimoniali;*
XII. *Et in regnis voluntate populi conſtitutis, eaque vel ſimpliciter hereditaria;*
XIII. *Vel lineali;*
XIV. *Aut per gradus velut tranſverſos.*
XV. *De judice controverſiarum circa ſucceſſiones in regnis.*

CUM in diſquiſitione, quo quis modo imperium adquiſiverit, regulariter præſupponatur, diverſum eſſe eum, qui imperium dicitur adquirere, ab illis, in quos idem adquiritur: manifeſtum eſt, quæſtionem hanc democratias parum tangere; quippe in quibus illi, qui imperant & parent non phyſice, ſed morali duntaxat reſpectu diſtinguuntur. Etſi enim quandoque, per ſeditiones pulſis optimatibus aut rege, democratia conſtituatur; tamen cum heic iidem ſint qui imperant & parent, nullo ſenſu dicetur; populum violento modo imperium adquiſiviſſe, ſeu populum per violentiam talem, quæ ad ſubjectos pertinet, imperium in ſeipſum conſtituiſſe. Inde & in democratiis, ſecus atque in monarchiis, modus habendi imperium ſemper uniformis eſt (1). Incrementa tamen ſua democratiæ, uti aliæ

[1] Si tamen fæx populi, oppreſſis legibus, quibus libertas popularis antea temperabatur, imperium in meliores de populo uſur-

aliæ civitates, violentiæ bellicæ poſſunt in acceptis referre.

§. II. Ast in Ariſtocratiis diſcrimen aliquod deprehenditur circa modum adquirendi imperii, non in eo ſolum, quod alibi quidem optimatibus ultroneo conſenſu populi imperium fuit delatum, alibi per vim idem fuit quæſitum (1), ſed & quod illo concilio propter ſingulorum mortes ſupplendo, alicubi electio adhibetur, alicubi ſola nativitas ad illud concilium aditum præbet (2). Enimvero in monarchiis id diſcrimen longe clarius ſeſe pandit. Etſi enim omnes monarchæ, ut imperium ipſorum ſiat legitimum, conſenſu populi opus habeant; is tamen diverſo modo elicitur: & qui ultroneo populi conſenſu ſceptris admoventur, vel electioni, vel ſucceſſioni (3) idem debent.

§. III. Modum adquirendi imperii violentum vocare ſolent *occupationem*. Circa quam tamen notandum, diverſam eam eſſe ab illa occupatione, qua res domino carentes per ſolam adprehenſionem nobis proprias facimus. Nam cum in iſtiuſmodi rebus nullum exſiſtat jus, quo minus quilibet homo easdem ſibi vindicare queat, (ni lege civili impediatur) nullo peculiari titulo opus eſt ad dominium illarum adquirendum, ſed ſola adprehenſio corporalis cum animo ſibi habendi ſufficit (4). Enim-

uſurpet, habeatque locum Reſpublica,

Ὅπαν οἱ τ᾽ ἀφαθοὶ πρὸς τῶν ἀγενῶν
Καπανικῶνται.
Ubi degeneres vicere bonos,
Et magnanimos plebs premit ima,

ut eſt apud Euripidem Aloidis, is modus habendi imperium in ſtatu populari multum diverſus eſt ab illo, ubi populus ſecundum leges regitur. Eam Reipublicæ ſpeciem Græci *ὀχλοκρατίαν* dixere, ejuſdemque inſtituta, ab aliis diverſa, explicuit Aristoteles. H.

(1) Ut apud Romanos a Decemviris. H.

(2) Ut Venetiis, Genuæ, Reguſæ, & alibi. Hinc oligarchiæ, perinde ut regna, rectiſſime diſtinguuntur in electivas & ſucceſſivas, quicquid dixerit Hobbesius. H.

(3) Cui modo adquirendi imperium jure ſucceſſionis etiam in Regnis vi partis locus eſt, ut adparet ex iis, quæ tradit Auctor infra §. 11.

[4] Hæc & quæ ſequuntur, iisdem fere verbis jam leguntur in

Digitized by Google

Enimvero cum homo homini naturaliter ſit æqualis, adeoque alterius imperio non obnoxius; igitur non ſola vis & velut adprehenſio ad legitimum in homines imperium conſtituendum valet, ſed alio inſuper titulo eſt opus. Unde quando Grotius L. II. c. 3. §. 4. tradit (1): *In rebus, quæ proprie nullius ſunt, duo eſſe occupabilia, imperium & dominium, quatenus ab imperio diſtinguitur:* vocabulum *imperii* haudquidquam capi debet de imperio proprie dicto, & quod exercetur in homines; ſed de imperio in terras, cujus hic eſt effectus, ut nemo nobis invitis in illis debeat commorari, ni nobis ſubjectus eſſe velit (2). Alias enim homo non eſt ex numero rerum, quæ nullius ſunt; ſed qui non eſt alterius, ſuus eſt. Xenophon Cyropæd. L. IV. (p. 59. Ed. H. Steph.) Οὐδὲν οὕτως ἡμέτερόν ἐστιν, ὡς ἡμεῖς ἡμῖν αὐτοῖς. *Nihil ita noſtrum eſt, ſicut nos noſtrummet ipſorum.* Unde & Idem recte tradit L. II. c. 9. §. 1. *Si quis ſine omni herede obeat, ſervos ipſius liberos, & populos ſubjectos ſui juris evaſuros;* quia non ſunt hæc ſui natura occupabilia. Mallem tamen omiſſam fuiſſe limitationem iſtam: *Niſi libertatem ſuam ultro deſerant.* Quem enim inveniemus hominem, qui libertatem ſuam habeat pro derelicta, id eſt, qui utut domino carere nolit, nil tamen ſua intereſſe putet, huic an illi ſerviat (3): Igitur talis demum occupatio ad comparandum imperium facit, quæ juſtam præſupponit invaſionis cauſam, & conſenſu ſubjectorum, pactoque ſubſequente firmatur. Quin merito commendanda regula Yncarum apud Peruvianos, imperium pedetentim proferre, & citra violentiam, alios potius manſuetudine imperii alliciendo, apud Garcilaſſ. de la Vega Comm. Reg. L. II. c. 19. Citra hoc enim ſtatus belli durat, ac nulla obligatio, fideſque, adeoque nec imperium intelligi poteſt. Quo loco expendendus eſt J. F. Hornius de Civitate L. II. c. 9. §. 2. qui tradit: *Si quis injuſte laceſſentem, injuriiſque id aliis meritum*

in L. IV. c. 6. §. ult. niſi quod hic additus eſt locus Xenophontis.

(1) Conf. ſupra L. IV. c. 6. §. 14. H.

(2) Vid. ſupra L. III. c. 3. §. 10. & hoc libr. c. 2. §. 20. H.

[3] Vid. quæ dicentur infra ad L. VIII. c. 6. §. 21.

Digitized by Google

tum bello devicerit, continuo in devictum habere legitimam poteſtatem, nec expectare ſubjugatorum conſenſum. Atqui quomodo ex ſtatu belli in pacem poterit deſcendi ſine interveniente pacto? Quomodo fides & obſequium ei debebitur, qui illud non eſt ſtipulatus? Illud duntaxat habent juſto bello victores, ut conſenſum devictorum non per ambitum, aut preces eblandiri neceſſum habeant; ſed eundem per intentata extrema mala queant extorquere (1). Unde nihil agit HORNIUS, a. l. quando dicit: *Si devictorum conſenſus neceſſarius foret, nunquam legitimus victor occupatione conſequeretur imperium: quod occupatio nullius efficaciæ foret, ſi victus non conſentiret*. Atqui cum hæc occupatio præſupponat victorem viribus præpollentem, adeoque mala quævis victo valentem repræſentare; ipſa occupatio ſatis efficiet, ne victi conſenſum ſuum denegare victori queant. Nam utut nemo ſit, quin vincere quam vinci malit: tamen nullus non ſanus, ubi ſuccumbere ſe videt, leviori defungi malo optabit: neque noxium ſibi in victoris imperium conſenſum ducet (2), per quem internecionem effugere datur.

§. IV. SED quid, ſi per vim injuſtam imperium quis occupaverit? Equidem id extra dubium eſt, quin populus democraticus, ejuſve major pars ad evitandum gravius malum, qualicunque de cauſa intentatum poſſit abdicata libertate ſub imperium unius aut paucorum

(1) Bene AUGUSTINUS L. XVIII. de Civit. Dei c. 2. *Victrici victa pars prævalet, dominationi ſcilicet vel etiam libertati qualemcunque pacem præferens ac ſalutem: ita ut magnæ fuerint admirationi, qui perire quam ſervire maluerint. Nam in omnibus fere gentibus vox naturæ iſta perſonuit, ut ſubjugari victoribus mallent, quibus vinci contigit, quam bellica omnifaria vaſtatione deleri*. H.

[2] *Cujus imperii legitimus titulus non inde ſolum deducitur, quod victor, ſi rigore belli voluiſſet uti, vitam plane victis adimere potuiſſet, atque ſic, dum minore iſtos incommodo defungi patitur, clementiæ inſuper laudem nanciſcatur: ſed & quod, cum altero in bellum deſcendens, quem ipſe antea læſerat, & cui æquam ſatisfactionem præbere renuit, omnes ſuas fortunas aleæ Martis exponat, ſic ut jam in anteceſſum tacite conſenſerit in quamcunque conditionem, quam eventus belli ipſi eſt aſſignaturus*. Offic. Hom. & Civ. L. II. c. 10. §. 2.

Digitized by Google

concedere (1). Sicut & illud omnes fatentur, poſſe populum regi ſubjectum, ad declinandum excidium, & poſtquam in rege nihil amplius eſt præſidii, alteri ſeſe ſubmittere (2). Sed illud altioris eſt indaginis: cum metus injuſte incuſſus pactum vitiet, & qui alteri injuria ſua damnum dederit, ad reſtitutionem teneatur; quomodo conſenſus ſubjectorum, metu majoris mali expreſſus, invaſoribus legitimum poſſit conferre imperium, ita ut horum quoque conſcientia iſto conſenſu poſſit tranquillari. Nam illæ næniæ ſunt: *Cum imperium, quod invaſor accepit conſenſu populi, non eripuerit populo, ſed a Deo in populum acceperit; igitur ſi id reſtituendum foret, Deo reddendum, non populo.* Sed cum Hornius ipſe populo tribuat poteſtatem deſignandi ſubjectum, in quod Deus cœlitus majeſtatem infundat; igitur ſufficiet, ſi iſthanc populo oppreſſor reſtituerit. Si enim populus recuperaverit facultatem libere deſignandi regem, quem voluerit, credo, parum amplius ſua intereſſe judicabit, ſive majeſtatem illam ſuam invaſor retineat, ſive Deo reſignet. Igitur judicaverim prius diſcernendum eſſe, an invaſor per vim democratiam verterit in monarchiam; an vero monarcha ejecto in ejus ſeſe locum immiſerit. Poſteriori caſu obligatio reſtituendi non prius expirat, quam aut expulſus rex, ipſiuſque heredes, quibus ad regnum jus quæſitum fuerat, ſit extinctus, aut ipſe pro derelicto id habuerit. Id quod etiam tunc feciſſe præſumitur, quando per longiſſimum temporis ſpatium nullum conatum regni recuperandi oſtendit (3). Vid. Justinus L. XI. c. 2. Interea tamen temporis, etiam quamdiu adhuc invaſoris conſcientia laborat, ſubditos poſt conſenſum ſuum fides data valide ſtringit, ſiquidem tunc demum eandem dederunt, quando adverſus (4) expulſum regem, quidquid ab ipſis poſtulari potuit, fecerunt. Circa priorem caſum hoc

(1) Supra c. 6. §. 5. H.

[2] Infra c. 8. §. 9. & 10. H.

[3] Nec teſtatione contraria jus ſuum conſervare nititur. H.

(4) Quod Plautino & Terentiano more ponitur pro *erga*. Eſſet hoc ſupervacuum ad animadvertendum, niſi Thomasius Juriſprud. Div. L. III. c. 6. §. 101. in nota f. arbitraretur, hoc eſſe *Sphalma*.

Digitized by Google

hoc probabiliſſime videtur dici, cum populus æque in monarchia, quam democratia felix eſſe queat; facile eſſe, ut popularis libertatis deſiderium digeratur, ſi Rempublicam novus iſte rex bene gubernaverit. Id quod etiam ex modici temporis patientia atque adſuetudine præſumi poteſt. Et hoc facto adquiſitionis vitium purgatum intelligitur. Paucorum autem muſſitantium ratio haberi non debet, qui abs nulla Reipublicæ ſpecie, etiam quæ ultro a civibus fuit conſtituta, abſunt. Quod ſi autem aliquis poſt mutatam violenter Rempublicam cives miſeris modis habeat, vix judicaverim, intrinſeca obligatione cives iſti invaſori obſtringi. Illud enim neſcio an gratis ſit credendum I. F. Hornio de Civitate L. II. c. 9. §. 4. *non attinere ad imperii naturam, quo modo fuerit quæſitum; quippe cum idem ſemper & ubique reſpondens poſtulet obſequium*. Sane enim ſi quis non ſolum per vim aut fraudem imperium invaſit, ſed etiam, præter crudelem civium oppreſſionem, in manifeſta violentia omnes ſuas rationes collocat; ejus vitium ne diuturnitate quidem temporis, quæ alias ad præſcriptionem ſufficere judicatur, purgari videtur. Nam diuturna poſſeſſio nihil aliud heic notat, quam per longiſſimum temporis ſpatium continuatam injuriam. Vid. Justinus L. III. c. 5. Conf. Grotius L. II. c. 4. §. 14. & L. I. c. 4. §. 19.

§. V. Hoc loco & illud quæri poſſet: ſi quæ civitas monarcham amolita eſt, qua ratione & quando ipſius libertas democratica confirmetur? Ubi ſuper diverſis caſibus diſtincte pronunciandum. I. Si urbs vel regio aliqua, quacunque de cauſa excuſſo ejus imperio, cui antea ſuberat, libertatem ſibi uſurpaverit, & pro peculiari ſeſe Republica gerere cœperit; ubi poſt cum antiquo ſuo domino amice tranſegerit, & pro libera Republica agnita fuerit, ſtatim libertatem pleno jure obtinet, neque ad ejuſdem confirmationem mora uſucapionis opus habet. II. Si juſtis de cauſis imperium alicui fuerit abrogatum, ſtatim firma & juſta eſt libertas, atque vindicata fuit (1). Neque diuturna poſſeſſio-

 ne

(1) V. de Belgis, Philippo imperium abrogantibus, H. Grotium L. III. Annal. Belgic. Ad A. MDLXXXI. Conf. L. VII. Hiſtor. ad A. MDXCVIII. p. 332. H.

ne opus eſt, aut ut illa libertas a priori domino pro legitima agnoſcatur; niſi hactenus, ut injuſtis litibus, quæ ab iſto deinceps moveri poſſent, materia penitus præſcindatur. Vid. Baudius de Induciis belli Belgici L. III. p. m. 178. III. Ubi injuſtis de cauſis rebellatum fuerit, libertas illegitima manet, quamdiu antiquus dominus bello ad obſequium rebelles reducere laborarit, aut ſaltem proteſtationibus jus ſuum in eoſdem ſalvum conſervarit, donec ex diuturno ſilentio colligatur, antiquum dominum jus ſuum habere pro derelicto. IV. Si contingat regionem vel urbem, periculo ab hoſtibus imminente, a rege ſuo auxilium fruſtra petere, quod vires ipſum deficiant, ſic ut ea propriis viribus & conſilio ſalutem ſuam expedire cogatur: putamus prioris domini jus expirare, ubi per diuturnum temporis ſpatium ſuas ſibi res ſeorſim habuit, nec cum antiquo imperio negotii quid amplius ipſi interceſſit (1). Id enim aperte prioris domini derelictionem arguit. Nam ſi vel maxime interdum regem aut Rempublicam neceſſitas ſubigat, ut ab auxilio ſuo deſtitutam urbem aut regionem propriæ defenſioni relinquere cogatur; Vid. Livius L. III. c. 6. XXIII. c. 21. tamen depulſa ea neceſſitate ad antiqui imperii exercitium protinus erit redeundum. Cum amplius principem ſe meum ferre nequeat, cui, ubi commode poſſit, ullam principalis muneris partem adverſus me exhibere diu curæ non eſt. Vid. Livius L. XXXV. c. 16.

§. VI. Per *electionem* populus conſtituendus, aut jam conſtitutus ultro certum hominem ſuo judicio imperii capacem deſignat. Cui poſt ubi decretum populi, aut eorum, qui populum repræſentant, fuerit ſignificatum, idque ille acceptaverit, promiſſo populi obſequio imperium confertur. Eam vulgo faciunt *liberam* aut *reſtrictam*. Illa eſt, qua citra exceptionem deſignari poteſt, quicunque naturaliter habilis ſit imperio, aut mox fore ſperetur. Hæc autem, quæ non niſi ex certa natione, familiave, aut certa qualitate præditum (2) re-

cte

(2) V. ſupra L. IV. c. 12. §. 8. ſeq. H.

(1) Ita Aethiopes olim in eligendis Regibus ſpectabant formæ præſtantiam, robur corporis, opes, rei pecuariæ peritiam. Strabo L. XVII. Geograph. p. 566. Conf. infra L. VIII. c. 3. §.

ēte poteſt deſignare. Si tamen jus eligendi, prout radicaliter populo inhærere intelligitur, conſideremus, omnis electio in ſe libera erit. Licet enim decretum ſemel factum fuerit, quo certum genus hominum ab imperio excludatur; nihil tamen impedit, quo minus id decretum iterum abrogetur. Sed ſi populus in paucos quoſdam jus eligendi contulerit, ut plurimum certis ipſos legibus ſolet adſtringere circa requiſita, quæ in deſignando principe obſervari debeant (1). Alicubi electio velut mixta ſucceſſione deprehenditur, quando regulariter quidem ad defuncti filios regnum devolvitur, ut tamen populi, procerumve conſenſus initio interveniat (2). Qui conſenſus non videtur nudum inſtar inaugurationis, aut præſtationis homagii, ſed vim ſuffragii negativi habere (3). Veluti ſi populus in auctorem familiæ regnatricis imperium hac lege contuliſſet, ut idem in poſteros quoque transmitteretur, dummodo regno non inepti ſint futuri. Igitur in talibus regnis populus aut proceres conveniunt, non tam ut regem eligant, quam ut declarent, nihil ſe in filio reperire, quo minus patris ſucceſſor eſſe queat.

§. VII. Ceterum electio fit vel in civitate jam naſcente, vel in civitate olim conſtituta. Ibi poſt primum pactum, & decretum ſuper forma Reipublicæ introducenda ad electionem proceditur ab univerſis, vel per univerſos deputatis. Qua peracta, & acceptata, inſecutoque inter electum & populum pacto perfecta civitas monarchica exſiſtit. In civitate autem monarchica

3. §. 12. Singulare eſt, Perſarum Rex quis eſſe non poterat, qui non ante Magorum diſciplinam ſcientiamque percepiſſet, teſte Cicerone I. de Divinatione. Quod de Patanorum populo refert Louberius Deſcript. regni Siamenſ. Part. 3. c. 4. eum ex certa familia eligere Principem [Luſitani Reginam vocant] fœminam, & quidem vetulam, ne marito opus habeat. H.

(1) Paucis autem illis jus eligendi adimi haud poterit, ſi id vel pacto, vel præſcriptione memoriam hominum excedente, habeant quæſitum. V. Huberus L. I. de Jure Civil. ſect. 7. c. 5. §. 24. H.

(2) V. quæ annotabimus infra ad §. 11. H.

(3) Et olim apud Hebræos in regno Judæ, & Francos ſub ſtirpe Meroveadarum & Carolidarum. vit. Element. Prud. Civil. Part. 1. ſect. 10. §. 9. H.

jam conſtituta contingere poteſt, ut monarcha decedat, ſucceſſore nondum conſtituto. Quo caſu res ad *interregnum* (1) redire dicitur. Quæ forma autem civitati aſſignanda ſit tempore interregni, facile intelligi poteſt, ſi conſideretur, quibus vinculis perfecta civitas cohæreat. Scilicet quia per poſterius pactum, regem inter & cives initum, intrinſeca civitatis perfectio, & ſummum imperium actu provenit; inde ſubjecto proprio imperii ſublato ad imperfectam formam regnum delabitur; ſic ut primogenio duntaxat civitatum pacto cohæreat, quo ſinguli cum ſingulis ad conſtituendum unum cœtum intelliguntur conſpiraſſe. Quanquam iſti pacto circa connectendos cives tempore interregni non parum firmitatis addit vocabulum communis patriæ (2), & exinde reſultans qualiſcunque cognatio; ſimulque quod plerorumque fortunæ iſti loco ſint annexæ; nec facile aliorſum transferri queant. LYSIAS Orat. XXX. *Qui natura cives ſunt, ſed in ea ſunt ſententia, ut quamvis regionem ſibi eſſe patriam exiſtiment, in qua ſuis commodis conſulere queunt; de his ſatis conſtat, quod neglecto communi civitatis bono, privata ſua lucra ſint quæſituri, cum non civitatem, ſed facultates & divitias ſibi patriam conſtituunt* (3). Sicuti & recte LIVIUS L. II. c. 1. judicat: per *pignora conjugum ac liberorum, caritatemque ipſius ſoli, cui longo tempore aſſueſcitur, animos civium conſociari*. ANTIPHON. Orat. 16. Ὄυτε ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν καλῶς εἶχεν αὐτῷ. ἱκανὰ γὰρ ἦν τὰ ἐνέχυρα αὐτοῦ ὅιτε παῖδες καὶ τὰ χρήματα. *Nec facile ipſi erat civitatem deſerere: ſufficientia enim pignora erant, quæ tenebantur, ipſius liberi & opes*. Sic apud PLUTARCHUM Mario (p. 410. A.) Romani militem a cenſu legiſſe dicuntur, ἐνέχυρον τὴν ὀυσίαν ἑκάστου τιθέναι δοκοῦντος, *quod quilibet ſuas facultates pignori opponere videre-*

(1) V. AUCTORIS Diſſertatio de Interregnis, quæ numero 5. eſt inter Diſſertationes ejus Academicas ſelectiores.

(2) Conf. Alia Diſſertatio AUCTORIS noſtri de Obligatione adverſus patriam. Eſt ea prima in laudata collectione.

(3) Καὶ γὰρ ὁι φύσει μὲν πολῖται εἰσι, γνώμη δὲ χρῶνται ὡς πᾶσα γῆ πατρὶς αὐτοῖς ἐστιν, ἐν ᾗ ἂν τὰ ἐπιτήδεια ἔχωσιν, ὅυτοι δηλόι εἰσιν ὅτι ἂν παρέντες τὸ τῆς πόλεως κοινὸν ἀγαθὸν, ἐπὶ τὸ ἑαυτῶν ἴδιον κέρδος ἔλθοιεν. διὰ τὸ μὴ τὴν πόλιν, ἀλλὰ τὴν ὀυσίαν πατρίδα αὐτοῖς ἡγεῖσθαι.

Digitized by Google

retur. Quæ cauſa etiam eſt, quare civitas ad interregnum devoluta firmius adhuc cohæreat, quam exercitus, mercenarius cumprimis, amiſſo duce; quippe in quo *pleriſque nulla patria, aut alia eſt*. Iſta igitur omnia ut conſervent, atque in tuto collocent locupletes cives, ad concordiam interea agitandam ſunt proniores, & ſtudioſius ad inſtaurandam civitatis formam incumbunt. Ceterum, quanquam cum Livio L. I. c. 17. (1) interregni tempore regnum poſſimus vocare *civitatem ſine imperio, & velut exercitum ſine duce*; tamen quia civitates naſcentes, antequam imperium in certum hominem aut concilium fuerit collatum, democratiarum inſtar habent; (Vid. Hobbes de Cive cap. 7. §. 5. ab init.) & præterea naturale eſt, ut quando univerſi curam ſui alicui commiſerunt, eo extincto, ipſi ſibi proſpiciant: igitur regulariter interregna indolem democratiæ alicujus temporariæ præ ſe ferre videntur, ſaltem hactenus, ut ex univerſorum conſenſu tantiſper ſtatuendum ſit de communium rerum adminiſtratione, novoque rege creando, niſi aliam Reipublicæ formam introduci placuerit (2). Democratia tamen perfecta interregnum proprie non eſt, quatenus nondum decreto ſancitum, ſummam rerum perpetuo eſſe debere penes concilium univerſorum, & quia leges atque inſtituta publica ad monarchicum regimen adhuc ſunt adaptata. Quanquam & hoc poſſit contingere, ut ubi regnum ex inſignibus partibus integrantibus conſtat, puta ex diver-

(1) *Timor deinde Patres inceſſit; ne civitatem ſine imperio, exercitum ſine duce, multarum circa civitatum irritatis animis vis aliqua externa adoriretur.*

(2) Et definiri interregnum poteſt *ſpecies Reipublicæ, in qua, manente pacto primo, alterum vel lege, vel arbitrio, vel caſu ſuſpenditur*. Eſtque vel *ordinarium*, quod ex propoſito populi evenit, ut in regnis electivis; vel *extraordinarium*, quod citra voluntatem populi contingit, forte quia regnatrix domus extincta, vel dubia aut controverſa eſt ſucceſſio. Dixi *ſpeciem Reipublicæ*. Etſi enim pacto primo non inſit Reſpublica, cum tamen cives jam dudum pacto illo coaluerint, & interim acceſſerint varia vincula connubiorum, mutuæ familiaritatis, morum conſimilium, & alia ejus generis; non eſt præſumendum, cum in ſtatum interregni conjicitur populus, eum tantiſper, donec alterum pactum perficiatur, ſine aliquali regimine eſſe velle. Conf. infra §. 9. H.

Digitized by Google

ſis gentibus, provinciis, ac magnis urbibus, per interregnum faciem alicujus ſyſtematis id videatur induere. Ex hiſce patet, quem in ſenſum capiendum ſit illud, quod a GROTIO L. I. c. 3. §. 7. aliiſque traditur: *Rege extincto, citra ſucceſſorem imperium reverti ad populum*. Scilicet quanquam hactenus in interregno penes populum imperium non ſit, quod nondum communi decreto in perpetuum ſumma rerum in concilium univerſorum ſit collata; poterit tamen interim populus per ſe, aut certos delegatos exercere omnes actus ſummi imperii, qui ad conſervationem ipſius facere videbuntur. Nam falluntur illi, qui extincta familia regnatrice, negant poteſtatem imperandi ad populum reverti, ſed duntaxat poteſtatem eligendi & deſignandi alium regem. Quaſi vero, interregno exſiſtente, neceſſum ſit populo omnino regem creare. Et quaſi deinceps non poſſit imperium conferri in optimates, aut democratia in perpetuum ſtabiliri.

§. VIII. OPTIME tamen tranquillitati ſuæ proſpexerunt civitates, quæ declinandis incommodis, ex interregno oriri ſolitis in anteceſſum conſtituerunt (1), penes quos, ſolio vacante, interea ſit Reipublicæ adminiſtratio. Qui ſive interregum, ſive alio vocabulo inſigniantur (2), ſunt magiſtratus temporarii, ſeu, ut ita loquar, proviſionales, qui auctoritate univerſi populi actus ſummi imperii, ſaltem continendo tantiſper cœtui neceſſarios, exerceant; obnoxii tamen populo ad reddendas geſtorum rationes, quas & aliquando novus rex velut nomine populi exigit. Horum poteſtas, novo rege creato, aut ubi ſuper alia Reipublicæ forma fuerit conſtitutum, ſtatim expirat. Ubi vero in aliquo regno extiterit perpetuus ſenatus, penes quem tamen rege vivo ſumma rerum non fuerit, in illum, rege defuncto, ſumma poteſtas proprio jure non recidit. Quanquam expeditiſſimum ſit, ut in caſum interregni vicaria Reipublicæ adminiſtratio tantiſper eidem committatur (3), ſicu-

(1) Ubi interregnum eſt ordinarium. H.

[2] In Polonia Primas regni Archiepiſcopus Gneſnenſis, Regis locum tenens, & in ſolio regio ſedens. In Germania duo vicarii imperii, Saxo & Palatinus. H.

(3) Ut collegio Cardinalium, & in Germaniæ Epiſcopatibus collegiis majoris templi. H.

Digitized by Google

ſicuti & antea abs rege in partem curarum tanquam miniſter vocabatur. Quidquid autem poteſtatis interregni tempore ille ſenatus exercuerit, id ab univerſo populo in eundem collatum intelligitur. Quam enim poteſtatem a rege tanquam magiſtratus obtinuerat, illa rege citra ſucceſſorem defuncto extinguitur; (vid. CONNESTAGIUS de Unione Luſitan. L. III. p. m. 116.) & ſi priſtinam continuare functionem conceditur, id non amplius defuncti regis, ſed populi beneficium eſt. Add. BODINUS de Republ. L. III. c. 2. p. m. 417. Hinc & ejuſmodi ſenatui, interregis officium obeunti, haudquidquam licet diutius poteſtatem retinere, quam univerſis placuerit; multo minus ſibi perpetuo imperium vindicare, aut propria auctoritate ariſtocratiam conſtituere. Penes univerſos enim eſt ſuper forma Reipublicæ diſponere, & quidem pro lubitu, niſi forte dejurio ſint vincti. Vid. LIVIUS L. I. c. 17. & DIONYSIUS HALICARNASSEUS L. II. ubi memorat, crebra illa interregum mutatio populo Romano diſplicuiſſet, & quod pro uno centum viderentur reges habere, ſenatum in populi arbitrio poſuiſſe, de ordinanda Republica diſpicere, ſive regibus, ſive magiſtratibus annuis ejus curam mallent credere. Etſi eam optionem populus in ſenatus judicium rejecit. Addatur quoque hiſtoria interregni poſt obitum Sigiſmundi in Polonia, apud PAUL. PIASECIUM ad Ann. Chriſt. 1632.

§. IX. AD iſthæc illuſtranda operæ pretium fuerit expendiſſe, quæ tradit HOBBES de Cive c. 7. §. 15. 16. ubi talem format caſum: *Si populus tradiderit ſummum imperium uni alicui hominum, habendum pro tempore tantum vitæ ſuæ, idque cum fecerit, unuſquiſque e cœtu ita diſceſſerit, ut de loco ubi poſt mortem ejus ad novam electionem congregentur, nihil omnino ſit ordinatum: populus non amplius erit perſona una, ſed multitudo hominum diſſoluta, quorum cuilibet cum quibuslibet convenire diverſo tempore & loco, quo libuerit, licitum erit*. Igitur talem monarcham ex lege gratitudinis teneri cavere, ne poſt mortem ſuam civitas diſſolvatur: idque vel ſtatuendo diem & locum certum, quo cives, qui voluerint, convenire poſſint; vel ſucceſſorem ſibi nominando, prout Reipublicæ videbitur expedire. Heic fallitur HOBBES, dum arbitratur, *congre-*

gregatos, ſi diſceſſerint, non conſtituto prius loco & tempore ſecuturi conventus, abire in diſſolutam multitudinem: ſiquidem hoc intelligatur de illis, qui jam civitatem perfectam, rege electo, conſtituerunt, non de his, qui in civitate adhuc conſtituenda ſunt occupati. Nam qui congregantur civitatis formandæ cauſa, & diſcedunt non indicto in futurum conventu, illos manifeſtum eſt, re penitus infecta diſſolvi, adeoque ſingulos in priori ſtatu permanere. Aſt qui ſemel in perfectam civitatem coaluerunt, regique ſe ſubjecerunt, cum fortunarum ſuarum ſedem in iſta fixerint, non poſſunt præſumi tam fuiſſe ſocordes, ut cum rege defuncto novellam civitatem extingui, & in naturalem ſtatum atque anarchiam voluerint abire, non citra ſtabilitæ jam ſalutis periculum. Igitur ubi in regem imperium non fuit collatum hereditario jure, aut ut ipſe pro lubitu de ſucceſſore ſtatueret; ſaltem tacite inter ipſos conventum intelligitur, ut ſtatim a morte regis conveniant, idque eo loco, ubi alias conventus celebrari moris erat, aut ubi rex domicilium fixerat. Nec facile deerunt in aliquo populo cives eximii, qui tantiſper auctoritate ſua reliquos contineant, & ad quamprimum conſulendum Reipublicæ impellant. Ex hiſce quoque perſpicuum eſt, quouſque admitti poſſit illud Hobbesii Leviath. c. 21. *Quando monarcha pro ſe & liberis ſuis regnum relinquit, eique renunciat, ſubditi ad abſolutam & naturalem libertatem revertuntur*. Id enim haudquaquam in eo ſenſu verum eſt, quod iſti in diſſolutam plane multitudinem abeant, ſed quod abſolutum recipiant jus de ſtatu ſuo denuo diſponendi.

§. X. Exoritur quoque aliqua ſpecies interregni (1) in regnis ſucceſſivis, quando rex decedit, relicta uxore prægnante, aut quam ſaltem prægnantem ſuſpicatur. Equidem ex conſenſu plurimarum gentium in illos quoque, qui adhuc in utero exſiſtunt, jus aliquod transferri poteſt, adeoque iidem juris quoad κτῆσιν capaces ſunt. (Inde Perſæ, relicta ab Hormisdate uxore prægnante, cum magis prolem maſculam utero ferri crediſſent, cidari utero impoſita, embryonem regem pronun-

(1) Anomala tamen, fluctuans inter verum regnum & interregnum. Hinc populum haudquidquam jura illa, quæ in liquido interregno, heic nanciſci, Auctor ipſe docet. H.

nunciarunt, nomineque inſignierunt: qui deinde Sapores fuit, geſtis celeberrimus apud AGATHIAM L. IV. (c. 10.)) Exſiſtente autem ſubjecto proprio ſummi imperii interregnum non datur. Unde neque minorennitas (1) regis, neque captivitas interregnum proprie dictum facit (2). Etſi captivi ſæpe a cognatis tanquam mortui fuerunt habiti, cum potius regnum ipſorum nomine tantiſper debuiſſet adminiſtrari, quoúſque poſtliminio revertiſſent, aut in captivitate obiiſſent. Vid. JUSTINUS L. XXXVI. c. 1. TREBELL. POLLIO in Gallieno. Huc facit, quod narratur a DIONE CASSIO L. XXXVI. *Tigranes in regione Sophene theſauros in caſtellis repoſitos habebat. Eos a cuſtodibus poſtulanti Pompejo hi reſponderunt: a Tigrane ſibi hoc imperari debere. Cum Tigranes invitus licet ut caſtella reſerarentur, imperaret, cuſtodes excipiebant; eum non ultro, ſed invitum ad hoc jubendum adigi. Mox tamen cum Tigranes ideo in vincula conjiceretur, aperuerunt.* Sic & Demetrius, à Seleuco in cuſtodiam datus, mandavit filio, ducibuſque & amicis, qui Athenis & Corinthi erant, ne literis vel annulo ſuo fidem adhiberent, ſed ut ſi mortuus ſit, reſervarent oppida & reliquias regni Antigono. PLUTARCHUS Demetrio. (p. 914. D.) Partu tamen regio nondum edito, non ſatis conſtat, vivus an mortuus ſit fœtus in lucem proditurus; & ubi a regno fœminæ excluduntur, mas an fœmina ſit futura proles poſthuma. Quouſque tamen de ea re conſtiterit, populus haudquidquam jura illa, quæ in liquido interregno, nanciſcitur; ſed regnum interea erit adminiſtrandum eo modo, quo alias per minorennitatem regis ſolet. Vid. SERRANUS (3) Invent. Hiſt. Franc. in Philippo Valeſio ab init.

§. XI.

(1) Habent enim minores jus regni ἐν κτήσει, licet non ἐν χρήσει, ut PLUTARCHUS alicubi loquitur. H.

(2) Quoniam captivus Rex, licet regnum in patrimonio habeat, Rex eſſe non deſinit, ſaltem quantum jus ad regnum attinet. Vid. GROTIUM L. III. c. 20. §. 3. H.

(3) Et Nicephorus GREGORAS L. IX. Hiſtoriarum ubi de Andronico juniore, qui moriturus mandabat, ut Romani omnes jurarent, ſe conjugem ipſius ut Dominum, & ſi filius ex ea (erat enim gravida) naſceretur, eundem ut Imperatorem, cujus tutor eſſet Cantacuzenus, veneraturos. H.

Digitized by Google

§. XI. Ast per *Succeſſionem* jus regni ſemel alicui partum, aut in aliquem collatum, in poſteris ejus continuatur (1). Eſt autem iſta ſucceſſio conſtituta vel arbitrio ipſius regis, vel arbitrio populi (2). Regibus, qui regna ſua in patrimonio habent, jus quoque competit pro lubitu ſuper ſucceſſione diſponendi (3); qui ubi expreſſe circa eandem voluntatem ſuam declararunt, illa utique non minus quam privati patrisfamilias teſtamentum fuerit ſequenda. Quo caſu poterit & illud ſuum regnum æquis portionibus inter plures liberos dividere, etiam non conſiderato ſexus diſcrimine; ac transferre illud legitimis deficientibus in naturalem filium, (quo nomine Alphonſus Arragoniæ rex regnum Neapolitanum bello partum in filium ſuum naturalem Ferdinandum contulit; apud Guicciardinum L. V. etſi alii ad Arragoniam id pertinere jactarent, quippe hujus armis & opibus partum;) aut quem adoptavit, imo & in eum, qui nulla cognatione ipſi fuit junctus. Add. Justinus L. XLI. c. 5. n. 10. Enimvero ubi de ſucceſſore ſuo nihil diſpoſuerit ejuſmodi rex, videndum eſt, quemnam naturalis ordo ad ſucceſſionem vocet. Licet enim neque teſtamento, neque aliter voluntatem ſuam vivens declaraverit; præſumitur tamen noluiſſe civitatem ſe defuncto redire ad anarchiam, conjunctam utique cum pernicie civium, quibus tam miſerum poſt ſe relinquere ſtatum humanitas non patiebatur. Præſertim cum ſi illa fuiſſet ipſius mens, hoc facile ſignificare liceret, quo in eum caſum ſibi mature cives proſpicere poſſent. Et æque de regibus quam aliis præſumitur, ipſos bona abs ſe parta nolle perire, aut quibuſvis in medio velut ex-

(1) Cum A. MDLX. Franciſcus Rex nondum perductis ad exitum comitiis moreretur, deliberarentque Ordines, an re ad Navarrum delata, ſufficerent nupera mandata, dicebatur apud Thuanum L. XXVII. Hiſt. ad d. A. *quod lege regni* (Gallicani) *vivus mortuum excipiat*, & *regnum continuata poſſeſſione ſine interruptione tranſmitti videatur*. Adde Mevium Part. VIII. Dec. 113. H.

(2) Conſ. Buddeus de Succeſſione Primogenitorum §. 22. & ſeqq. & de Teſtamentis Summorum Imperantium & ſpeciatim Caroli II. Hiſpan. Reg. c. 1. §. 21. & ſeqq. Utrumque opuſculum reperitur inter ejus Selecta Jur. Nat. & Gent. Add. Sidnejus de Gubernatione c. 3. ſect. 18.

(3) Vid. ſupra c. 6. §. 16. H.

expoſita ſe mortuis relinquere, ſed ad eos devolui, quos ipſi cariſſimos habuerant. Igitur heic in ſucceſſionibus regnorum patrimonialium idem ordo ſervabitur, qui in aliis privatorum hereditatibus; niſi quatenus indoles & incolumitas regnorum ab eodem diſcedere ſuaſerit. Etſi enim fortaſſe pari affectu omnes ſuos liberos proſequatur pater; tamen eouſque, ſi cordatus fuerit, illum temperare ſciet, ut ne patrimonium, cui ſalus familiæ fere innexa, ad ſui ſtabilitatem fiat ineptius: & ubi in contrarium nihil ſignificavit, hoc ipſum voluiſſe præſumetur. His poſitis, ſequitur, ejuſmodi regem velle, ut poſt ſe quoque monarchica civitatis forma conſervetur; utpote quam & ipſe exemplo ſuo commendavit, nec alio facto aut verbo poſt improbavit. Deinde, quoniam naturali inclinatione omnes homines illis bene eſſe malunt, per quos ſibi potius, quam aliis honor & gloria exſurgit; honor autem & gloria unicuique poſt mortem per liberorum potius, quam aliorum quorumcunque hominum potentiam contingit; cenſetur patrem liberis ſuis melius velle, quam quibuſcunque aliis. Nam ſi hoc nolit, expreſſe id fuerit ſignificandum; cum tanta dementia non credatur in aliquem cadere, ut tam ſpecioſum bonum ad liberos non pervenire, ſed in medio poſitum rixarum materiam præbere velit. Non recte autem ab Hobbesio de Cive c. 9. §. 15. inter ſigna voluntatis paternæ, regnum in liberos transferre nolentis, refertur conſuetudo poſt plures ſucceſſiones; cum, qui de ſucceſſore tacet, conſuetudini regni conſentire intelligatur. Nam conſuetudo illa, ſive ab auctore ſtirpis, ſive a poſterorum aliquo originem habuerit, in vim utique legis fundamentalis abiit. Nos autem heic quærimus de ordine ſucceſſionis, quando neque diſpoſitio regis, neque lex aut conſuetudo regni extiterit. Porro & hoc ejuſmodi rex velle præſumitur, ut non ſolum regnum regularem formam retineat, id eſt, ut neque partes ſummi imperii inter plures fratres, aut eodem gradu proximum regem tangentes diſtribuantur, neque iidem regnum pro indiviſo parique inter ſe poteſtate adminiſtrent; ſed etiam nolle, ut in plures partes regnum dividatur (1), & pro uno plura deinceps diſtincta

(1) Vid. Elem. Pr. Civil. Part. II. ſect. 5. §. 4. H.

Digitized by Google

cta regna ſint. Quippe cum utrumque cum maximo regni detrimento, & ipſius familiæ regiæ convulſione ſit conjunctum. Cui proximum eſt, ut etiam in hiſce regnis, non obſtante ætatis prærogativa, inter plures liberos maſculi præferantur fœminis (1), quia regulariter ſexus maſculinus imperio aptior, & fœminarum regimen fere incommoda quædam comitentur, quæ eo majora futura ſunt, ſi per easdem fratres paterno ſolio ſint prohibendi. Præterea & hoc obtinebit, ut inter plures liberos ſexu pares natu maximus ſuccedat, idque non ideo tantum, quia hic ut ætate, ita & prudentia juniores antecellere cenſetur, ſed & quod alias fratres circa conjunctionem cum patre æquales ſunt. Inter quos ſi digniſſimo regnum eſſet deferendum, non poſſent non exitialibus inter ſe diſcordiis implicari. Illuſtre exemplum hujus rei poſſunt præbere turbæ (2), quæ non ita pridem regnum magni Mogolis exercuerunt; quas luculenter deſcripſit Bernier. Quibus præcavendis optimum eſt ſorti naſcendi rem committere (3), quam omnium fere gentium conſenſus, velut ab ipſa natura jactam, conſtanter amplectitur. Add. XENOPHON Cyrop. L. VIII. (p. 139. Ed. Henr. Steph.) in ultima oratione Cyri. Heic tamen neceſſarium fuerit, ut primogenitus ceteris fra-

(1) Vid. d. Diſſertatio BUDDEI de Succeſſione primogenitorum §. 25. & BÆLII T. V. de la Réponſe aux Queſtions d'un Provincial p. 138. & ſeqq.

(2) Notat autem vere LOUBERIUS Part. III. de Regno Siamenſi c. 13. §. 7. & 10. cunctos Orientis populos, cum eligunt Dominum, potius familiæ regiæ, quam certis in ea Principibus ſe alligare; & licet in regno Siamenſium ſecundum legem ſucceſſio primum genito debeatur, inter regii ſanguinis liberos controverſiam de ſucceſſione gladium plerumque decidere. Adde de ſucceſſione in Imperio Feſſo-Marocano St. OLON Relatione de hoc imperio p. 103. p. 118. de ſucceſſione in Imperio Habeſſinorum turbulenta, LUDOLFI L. II. Hiſtor. Aethiop. c. 8. H.

(3) Joannes Comnena, etiam cum filium natu minorem Manuelem majori præferret, fatebatur, *naturam principatum natu majoribus deferre ſolere*, apud NICETAM CHOMIATAM in ejus Vita. Νομιζόμενον πρὸς πάντων ἀνθρώπων τὸν πρεσβύτατον τὴν ἀρχὴν ἔχειν. *Tanquam lege conſtitutum eſt inter omnes homines, ut maximus natu imperium habeat*, ait HERODOTUS L. VII. Conſ. Element. Prudent. civil. d. l. §. 10. H.

Digitized by Google

fratribus de honeſta ſuſtentatione proſpiciat. Nam ut iſtis tantum rependat, quanti eorum portio futura erat, ſi regnum diviſum foret, neque neceſſarium eſt, & fieri plane nequit. Ponamus enim quatuor eſſe fratres. Unde heic primogenito tantum pecuniæ, quæ tres quartas partes regni æquet? Add. BOECLERUS ad Grot. L. II. c. 7. §. 13. Quod ſi autem in ejuſmodi regnis rex ſine prole ſit, fratres aut ſorores ſuccedent, & his deficientibus, prout quiſque defunctum proxime attingit; ſalva tamen ſexus & ætatis prærogativa. Quin & ad proximos ultimi poſſeſſoris regnum demum perveniet, qui auctorem regni non attingunt, non ſolum voluntate defuncti expreſſa, ſed & ſi ejuſmodi ſuccedendi mos circa privatorum civium hereditates in regno ſit receptus. Quem & circa ſuum patrimonium valere voluiſſe præſumetur rex, dum expreſſa diſpoſitione ab eodem non abiit. Quod autem HOBBESIUS de Cive c. 9. §. 19. addit, non adeo liquidum eſt. *Qua ratione*, inquit, *ſucceditur ad imperium, eadem quoque ſucceditur ad jus ſucceſſionis. Nam primogenitus, ſi ante patrem moriatur, cenſebitur, niſi pater aliter ſtatuerit, jus ſuum ſucceſſionis tranſtuliſſe ad liberos ſuos: ideoque nepotes & neptes priores erunt ad ſuccedendum, quam ipſorum avunculi.* (*patrui* debebat dicere.) Equidem fatemur, jus illud (1) repræſentationis aut ſubitionis in locum eſſe valde favorabile, ne ſcilicet liberis fraudi ſit, quod tam mature patre fuerint orbati. Nihilominus cum filius, patre adhuc vivo, ad iſtius bona ſpem duntaxat, non plenum jus habeat; & non adeo neceſſarium videatur, ut quemadmodum jus, ita & ſpes, nondum in jus velut animata, in liberos tranſeat; vix ſolo jure naturali patruis prævalebunt nepotes (2); niſi lege regni

(1) Vid. ſupra L. IV. c. 11. §. 12.

(2) Eſt quæſtio alias graviſſima, nec minus ingeniis ſcriptorum, quam bellis & pugnis ſingularibus agitata, an in ſucceſſione regnorum ſubitio in vicem habeat locum? ex qua pendet alia, an nepos ex fratre primum nato patruo ſit præferendus? Exempla ſunt apud JUSTINUM L. XXIII. c. 2. L. XXXIV. c. 2. Conf. BERNEGGER ad L. XLI. Juſtini c. 10. COLLENUTIUM L. V. Hiſtor. Neapolit. p. 346. THUANUM L. LXXXI. ab init. ad A. MDLXXXV. LUDOLF. L. II. Hiſtor. Aethiopis. c. 6. n. 26. Mihi cum GROTIO L. II. c. 7. §. 30. res plana vi-

Digitized by Google

gni aut conſuetudine fulciantur. Add. Bodinus de Rep. L. VI. c. 5. p. m. 1144. ſeqq.

§. XII. Enimvero in illis regnis, quæ ab initio ultronea populi voluntate ſunt conſtituta, ordo ſucceſſionis originarie ab ipſius populi voluntate dependet. Qui ubi in regem non imperium ſolum, ſed & jus de conſtituendo ſucceſſore expreſſe contulit, (id quod non temere fieri ſolet,) ſuccedet, quem iſte voluerit. Sin ipſe populus ſuper ſucceſſione diſpoſuit, voluit eam procedere aut ad modum reliquarum hereditatum, quantum ille ad regnum utiliter adplicari poteſt; aut peculiari ipſum ratione temperavit. Succeſſionem ſimpliciter hereditariam in regnis a privatarum hereditatum ſucceſſionibus in hiſce fere ſalus civitatis diſcedere jubet. I. Ut regnum inter plures fratres aut heredes, eodem gradu a defuncto diſtantes, non dividatur (1). Quia hoc ad tuendum regnum & civium concordiam plurimum facit. Vid. Justinus L. XXI. c. 1. (2) II. Ut ſucceſſio ſiet inter eos, qui a primo rege deſcendunt, neque ad gradum tranſverſum, multo minus ad affines tranſitus fiat (3). Nam iſti regi, ejuſque poſteris regnum dare voluit populus; quibus extinctis, ad populum redit jus deinceps ſuper regno ſtatuendi. Add. Boeclerus ad Grot. L. II. c. 7. §. 15. III. Ne ſuccedant, niſi qui nati ſunt ſecundum leges patriæ. Qua ratione excluduntur naturales ſeu nothi, utut pater forte non minore affectu ipſos fuerit amplexus. Nam ſaltem inter generoſas nationes ad contemtum patent, quorum matrem pater juſto matrimonio dignatus non fuit, & pro inſtrumento magis deſultoriæ libidinis, quam ſocia vitæ habuit.

videtur in ſucceſſione lineali. In regnis etiam patrimonialibus, de quibus Auctor heic loquitur, patruo prætulerim nepotem: quoniam in iis jus ſuccedendi ex voluntate noviſſimi deceſſoris æſtimatur, & vicariæ ſucceſſioni natura favet. Vid. ſupra L. IV. c. 11. §. 12. H.

(1) Rex enim non aliter tranſmittere regnum poteſt, quam accepit; accepit autem ipſe unus & unum. Conf. §. 11. H.

(2) *Exſtincto in* Sicilia Dionyſio *Tyranno in locum ejus Milites maximum natu ex filiis ejus nomine* Dionyſium *ſuffecere, & naturæ jus ſecuti, & quod firmius futurum eſſe regnum, ſi penes unum remanſiſſet, quam ſi portionibus inter plures filios divideretur, arbitrabantur.*

(3) Plane ut in feudis. H.

Digitized by Google

buit. Quin & ob defectum fidei, & perpetuæ cohabitationis non adeo liquido de talium patribus conſtat. Aſt in regnis quam maxime expedit, perſonam regis eſſe venerabilem, ſimulque quam minimum controverſiarum circa eandem poſſe moveri. Add. memorabile in hanc rem exemplum apud MARTINIUM Hiſtor. Sin. L. VI. c. 1. p. m. 202. LIVIUS L. XXXIX. c. 53. *Etſi minore ætate, quam Perſeus, eſſet Demetrius, hunc tamen juſta matrefamilias, illum pellice ortum eſſe: illum, ut ex vulgato corpore genitum, nullam certi patris notam habere: hunc inſignem Philippi ſimilitudinem præ ſe ferre.* Add. quoque (1) quæ de Ferdinando rege Neapolitano refert JOVIANUS PONTANUS Hiſtor. Neapol. L. II. Huc etiam ſpectat, quod in quibuſdam regnis aperto in conclavi reginæ pariant, ne partus fingi, & ſupponi credatur (2). Sic Fridericum II. mater Conſtantia quinquagenaria peperit, tentorio in foro urbis erecto, & præſentibus plurimis nobilibus viris ac fœminis. Pandulfus COLLENUTIUS Rer. Neapolit. L. IV. Exclu-

(1) Matthiæ Regis Hungariæ naturalis filius, cum vi ſibi vindicaret regnum, prælio victus & occiſus. DUBRAVIUS L. I. Hiſtor. Bohem. Adde TUBERONEM L. I. Comment. de Rebus ſuis p. 30. 31. ubi ſubjicit: *Non juſto matrimonio natos jure gentium ad nullam paternæ fortunæ ſortem admitti.* Alphonſus Ferrariæ Dux ultimus fruſtra Cæſari, filio notho, quærebat ſucceſſionem apud Pontificem. Anton. POSSEVINUS L. VIII. Hiſtor. Gonzagar. poſt A. MDXCII. Adde de Antonio, Ludovici Luſitani filio, ſed ex contubernio Jolandiæ nato. THUANUM L. LXV. Hiſtor. ad A. MDLXXVIII. Neque hunc defectum tollet legitimatio, quam vocant, per ſubſequens matrimonium; quippe cujus fundamentum unum eſt civilis juris fictio. Quanquam Brittones, Arcturum pro ſpurio habendum negabant, quod Uterius matrem ejus, etſi eo jam nato, uxorem tamen duxiſſet, iisque nuptiis filium legitimi loco ſibi recepiſſet, atque ex eo ſemper eum pro legitimo habuerit. Sed addit BUCHANANUS, qui hoc narrat L. V. Rer. Scoticar. ſub Rege XLV. plus Arcturo, pro quo Brittones ſtabant, profuiſſe præclaram indolem & virtutum ſpecimen ſæpiuſcule exhibitum, quam hunc juris colorem. Adde Eundem L. IX. ſub Rege C. ubi de Roberto, Moram, ex qua aliquot filios genuerat, ducente. THUANUM L. CXXIX. ad A. MDCIII. ubi de filio Regis naturali in id legitimo declarato, ut bona poſſidere, hereditates privatas capere, & honores ac dignitates adipiſci poſſet. H.

(2) Vid. PIASECIUM Chronic. geſtor. ſingular. ad A. MDCI. H.

Digitized by Google

duntur quoque adoptivi non ſolum, quia nobilitas generis vere regii magis venerandos efficit reges (1), majorque de illis ſpes concipitur, quod ſimiles ſint virtutibus futuri illis, ex quorum ſanguine ſunt prognati: ſed & quia in naturalem regis ſtirpem populus regnum contulit, qua deficiente, ad ſe voluit redire facultatem de ſecutura regiminis forma diſponendi. Quæ facultas, admiſſa adoptione, quæ quidem jus ad regnum daret, in perpetuum poſſet eludi. IV. Ut in pari gradu revera aut per repræſentationem tali, mares præferantur fœminis, etiam ætatis prærogativa gaudentibus (2). Add. BOECLERUS ad dictum locum Grotii §. 17. V. Ut inter mares, & ubi hi deficiunt, inter fœminas, in pari gradu maximus natu præferatur. Apud LIVIUM L. XL. c. 11. Perſeus de Demetrio minore fratre: *Tranſcendere feſtinat ordinem ætatis, naturæ, moris Macedonum, juris gentium.* Add. BOECLERUS dicto loco §. 18. VI. Denique & in hoc a vulgaribus hereditatibus ejusmodi regna differunt, quod, licet non niſi morte prioris poſſeſſoris ad alterum devolvantur, & ab iſto huic velut de manu in manum dentur; tamen occaſione duntaxat prioris domini ad alterum perveniant, non autem, uti aliæ hereditates, ex prioris domini jure, voluntate, & beneficio. Nam ſucceſſio in hiſce regnis non ab arbitrio ultimi poſſeſſoris dependet; ſed ex conſtitutione populi in ſtirpe regia continuatur. Inde quoque non eſt neceſſarium, ut ſucceſſor, licet gradu proximus, etiam in onera defuncti, quæ quidem in privato ipſius patrimonio hærent, ſubeat. Sed, ſi videatur, poterit regnum quidem capeſſere; privati autem patrimonii hereditatem recuſare (3), quippe cum regnum eximia quædam, & a pri-

(1) Chorus apud EURIPIDEM Hecuba:

Δεινὸς χαρακτὴρ, κἀπίσημος ἐν βροτοῖς
Ἐσθλῶν γενέσθαι.
Mira nota & inſignis inter homines,
A bonis natum eſſe.

Conſ. eundem Temeno Eccleſ. Salomonis X, 17. H.

(2) ARISTOTELES I. Pol. 8. Τότε γὰρ ἄῤῥεν φύσει τῦ θήλεος ἡγεμονικώτερον. Εἰ μή πυ συνέστηκε παρὰ φύσιν. *Mas enim natura magis aptus eſt ad regendum, quam fœmina: niſi in hac aliquid extiterit præter naturam.* H.

[3] Quæ ſententia GROTII eſt L. II. c. 7. §. 19. Diſſentien-

a privato patrimonio ſeparata ſit hereditas. Nam populus quam optimo jure regnum deferre voluiſſe creditur; neque ejus quidquam refert, quid privato regis patrimonio fiat. Quin & ipſi populo oneri futurum eſſet, ſi ad privata regis debita luenda ſucceſſor teneretur; quæ, ſi privatis in bonis hic tantum non haberet, de publico ſolvenda demum forent: Iſthunc autem ſuccedendi ordinem populus elegit (1), ne ſucceſſor foret in incerto, & vitandis electionum incommodis; ſimul ut reverentia regi ex ſplendore natalium conciliaretur, & ex genere atque educatione ſpes eſſet præclaræ virtutis, regnique poſſeſſor regnum magis curaret, & animoſius defenderet, ſi illud iis eſſet relicturus, quos ipſe ob naturalem affectum maximi facit. Illud extraordinarium eſt, quod Procopius de Bello Perſico L. I. c. 11. tradit: Ἑτερόφθαλμον, ἢ ἄλλῃ τινὶ λώβῃ ἐχόμενον, οὐ θέμις Πέρσαις βασιλέα καθίστασθαι, *Luſcum aut alio quopiam vitio notatum nefas eſt Perſis regem creare.*

§. XIII. Sed cum in iſthoc genere ſucceſſionis inter perſonas longius ab auctore ſtirpis remotas facile contingere poſſit, ut quæ alteri ſit præferenda, non ita liquidum eſſet, ſiquidem ſimpliciter ita quiſque ad coronam vocandus foret, prout nuper defunctum regem proxime contingeret, præſertim cum favor repræſentationis in remotioribus gradibus evaneſcat: igitur ad tollendas ejuſmodi controverſias multas apud gentes ſucceſſio, quæ *linealis* dicitur (1), introducta eſt. Quæ in hoc conſiſtit, ut omnes, qui ab Auctore ſtirpis regnatricis deſcendunt, velut lineam quandam perpendicularem intelligantur conſtituere, quarum quælibet regno propior, prout quiſque in eodem gradu ſexus, deinde ætatis prærogativa potior. Nec prius ad aliam lineam regnum devolvatur, quam omnes ex priori linea fuerint extincti. Unde & illis, qui hoc modo ſucceſſuri ſunt,

P 2 non

tienti Gronovio ſatisfecit Cl. Barbeyracus in nota 4. ad h. §. Puſendorfii.

(1) Ut egregie obſervavit H. Grotius d. c. 7. §. 19. Conf. Loccenius L. VI. Hiſtor. Suecan. ad A. MDXL. Adde & illam cauſam, ob quam heroicis temporibus factos Reges memorat Aristoteles III. Pol. 10. & V. Pol. 10. ingens nempe meritum Regis, & in poſteris quoque ejus penſandum. H.

(2) Cubotius I. Diſp. 14. legitimam vocat. H.

Digitized by Google

non neceſſum eſt numerare, quoto gradu a proxime defuncto rege diſtent, neque ad jus repræſentationis provocare; ſed prout quiſque naſcitur, ita lex illi perfectum jus ad regnum ſuo ordine habendum confert; quod jus quiſque ad omnes ex ſeſe natos pari ordine demittit, licet ipſe regnum non obtinuerit. Hoc modo igitur primo ſemper loco vocantur ultimi poſſeſſoris liberi, ſed ita, ut & mortuorum ratio habeatur, ſiquidem ipſis proles ſuperſit qualiſcunque gradus; & ſi mortui iſtius linea potior fuit, ejusdem proles reliquos omnes excludat: ſalva tamen ſemper in pari gradu ejusdem lineæ prærogativa & ſexus, & ætatis. (Nam ut ſola ætatis prærogativa ſuperet prærogativam ſexus, nullibi puto exempla exſiſtunt.) Si ultimo poſſeſſori defuerint liberi, ab ipſo adſcendendo, (non recurrendo ad auctorem ſtirpis & ibi incipiendo,) itur ad lineam proximam, & ſic deinceps, ſalva ſemper in pari gradu ejusdem lineæ ſexus & ætatis prærogativa. Ceterum ſucceſſionis linealis uſitatiſſimæ ſpecies duæ ſunt; *cognatica* una, altera *agnatica* (1). Illa, quod in regno Caſtiliæ ſit recepta, Caſtiliana quoque vocatur (2): quæ id habet peculiare, ut in eodem gradu ejusdem lineæ mares fœminis etiam majoribus natu præferantur; ob ſolum tamen ſexum de linea in lineam tranſitus non fiat. Adeoque fœminæ non excludantur, ſed poſtponantur duntaxat maribus in eadem linea, ita ut etiam ad ipſas ſit regreſſus, ſi priores, aut pares cetera mares, aut ex mari-

(1) Ut cognatorum nomine in Jure Romano deſignantur, qui per fœminini ſexus perſonas cognatione junguntur, agnati autem dicuntur, per virilis ſexus cognationem conjuncti, quaſi a patre cognati. §. 1. *Inſt. de Legit. Agnat. tut.* Cognatica autem *Caſtiliana* vocatur, quia, obſervante Celeb. OTTONE ad Offic. L. II. c. 10. §. 11. ad exemplum ſucceſſionis in vetus Caſtiliæ regnum a Carolo Imp. A. 1558. introductæ, a filio ejus Philippo II. lege fundamentali per omnia regna Hiſpanica A. 1598. introducta eſt, auctore THUANO L. CXX. Agnaticam contra *Francicam* adpellamus, quia apud Gallos antiquo more ex fœmina nati excluduntur, AGATHIAS L. XI. qua ratione Regno Franciceæ prohibitus fuit EDUARDUS III. Rex Angliæ, tanquam ex fœmina natus. Firmavit quoque hanc conſuetudinem Henricus III. in Comitiis Blæſenſibus A. 1576.

(2) Eam deſcripſit Philippus Rex Hiſpaniæ in teſtamento apud THUANUM L. CXX. Hiſtor. ad A. MDXCVIII. H.

Digitized by Google

maribus defecerint. Cui conſequens eſt, ut filia ex filio, præferatur filio ex filia; & filia ex fratre, filio ex ſorore (1). Succeſſio autem agnatica ab illa differt, quod heic fœminæ, & ab his deſcendentes in perpetuum excludantur. Cujus rei ratio eſt, ne per fœminarum matrimonia ad peregrinos regnum devolvatur, aut inſertis per matrimonium in regiam familiam alienis antiqua ſtirps regia nimium rejiciatur. Vocant etiam hanc ſucceſſionis ſpeciem Francicam, quod in Galliæ regno illa recepta ſit. Poteſt & hoc introduci, ut ubi omnes maſculi ex ſtirpe regia defecerunt, demum ad fœminas regnum devolvatur. Vid. GUICCIARDINUS Hiſt. L. XII. p. m. 367. Ceterum cum ſucceſſio linealis valde plana ſit; igitur ſicubi controverſia inciderit, ante omnia illud inquirendum fuerit, quænam ſucceſſionis ſpecies in regno recepta ſit. Id quod ſuperiori ſeculo circa ſucceſſionem Luſitanicam maxime erat diſcutiendum; cum Raynutius Parmenſis linealem, reliqui ſimplicem hereditariam urgerent. Vid. CONNESTAGIUS de Unione Luſitan. L. III.

§. XIV. POTEST etiam alius modus ſuccedendi conſtitui, ut tali ordine quiſque ad regnum vocetur, prout auctoris ſtirpis regiæ eſt proximus. Qua ratione ipſi ſuccedent omnes filii pro ætatis ordine; inde omnes nepotes, habita ratione & ætatis Patrum ſuorum, ætatis propriæ: his omnibus extinctis, eundum ad pronepotes, & ſic deinceps. Talem modum ſuccedendi quondam in Numidia fuiſſe uſitatum, colligitur ex LIVIO

P 3 L. XXIX.

(1) Sed quid ſi filia renunciet? H. GROTIUS d. c. 7. §. 26. exiſtimat, in hac lineali ſucceſſione matris factum non poſſe nocere liberis natis, quia ſimul atque exſiſtere cœperint, jus proprium quæſitum ſit ex lege: ſed nec naſcituris, quia impedire non poſſit, quin ad illos quoque ſuo tempore jus pertingat ex populi dono. Addit tamen notanter, quantum naſcituros attinet, cum iis nondum ſit quæſitum jus, id auferri poſſe populi voluntate; ſi etiam parentes, quorum intereſt jus ad filios tranſire, jus illud remiſerint. Cui conſequens, ſi renunciatio non tantum verbis ampliſſimis facta, ſed & eadem ab Ordinibus ac in curiis regni confirmata, quod non ſemel factum in Hiſpania, cum filiæ regiæ exteris nuberent, renunciationem illam poſtea natis haud dubie officere. Ceterum qui dicunt, abdicationem illam, etiam quod renunciantem attinet, prorſus invalidam eſſe, inſigniter errant. H.

Digitized by Google

L. XXIX. c. 29. Similis ſuccedendi modus obſervatur quoque in regno Siam, teſte Jodoco SCHOUTEN in Deſcript. ejus regni (T. I. verſ. Gall.) De more in regno Feſſæ & Maroci teſtatur THUANUS L. LXV. ad ann. 1578. & CONNESTAGIUS de Unione Luſitan. L. I. qui tamen videtur innuere, peculiarem eam inter fratres fuiſſe conventionem. Apud Peruvianos quondam ſub imperio Yncarum inter Curacas ſeu regulos duntaxat eum fuiſſe ſuccedendi modum, refert Garcilaſſus de la VEGA L. IV. c. 10. Add. GROTIUS L. II. c. 7. §. 24. Apud multos quoque populos in India (1), & inprimis per totam oram Malabaricam, hic mos ſuccedendi eſt receptus, ut non ſuccedat patri filius, ſed ſororis filius; quod credant, de hoc multo certiorem eſſe fidem, quod ſit ex proſapia regia, quam de illo; uti inter alios refert Petrus de VALLE Itiner. Part. III. epiſt. 6. & Hieron. OSORIUS paſſim. Add. Phil. BALDÆUS in Deſcript. Malab. & Coromand. c. 17. p. m. 102. Etſi apud incolas Hiſpaniolæ tantum in defectu liberorum ſuorum filii ſucceſſerint, tanquam certiores, Franc. Lopez de GOMARA Hiſt. Ind. Occid. cap. 28. IDEM 124. refert, etiam in privata ſucceſſione filios ſororum præferri liberis, excepta familia Yncarum, in qua filius ſuccedit patri. Apud Canadenſes quoque more receptum tradit Franciſcus CREUXIUS Hiſtor. Canadenſis L. I. ut in hereditatibus bonorum & dignitatum filii ſororum præferantur filiis uxorum: Singularis modus ſuccedendi apud Chatramotitas) qui ſunt natio Arabum ,) refertur a STRABONE L. XVI. (pag. 528. Ed. Genev. Caſaub.) *Succedit in regno non filius patri, ſed qui primus e nobili genere poſt conſtitutum regem naſcitur. Nam ſimul ac aliquis in imperio conſtitutus eſt, omnes nobilium virorum uxores prægnantes conſcribuntur, & cuſtodes adponuntur, qui obſervent, quæ prima peperit. Nam ejus filius ex lege aſſumitur, & ad regni ſucceſſionem regaliter educatur.*

§. XV. CETERUM hoc loco quæſtio oritur, ſi controverſia inter duos pluresve circa ſucceſſionem in regno cum

(1) Et quondam in inſulis fortunatis, teſte H. GROTIO L. VIII. Hiſt. Belg. ad A. MDXCIX. H.

cum primis non patrimoniali (1) oriatur, quis competens ſit judex? Nam ut ad arma ſtatim propter cauſam nondum liquidam decurratur, lex naturæ non permiſerit. Heic illud initio certum eſt, indolem ejuſmodi controverſiarum non ferre, ut per modum jurisdictionis ſeu pro imperio decidantur; adeoque illas diſceptandas eſſe modo inter eos recepto, qui in naturali libertate nullius jurisdictioni ſubjecti degunt. Quem in ſenſum explicandus eſt Grotius dicto loco §. 27. In naturali autem ſtatu invicem vivere dicuntur illi, quorum unus alteri non paret, aut imperat, & qui communem dominum non agnoſcunt. Ac licet, qui inter ſe litigant, quamdiu litigant, fortaſſe alicujus imperio ſubeſſe poſſint, ipſa tamen cauſa talis eſt, ut ſententiam tanquam a ſuperiore profectam non admittat. Extra illum populum, de cujus imperio ambigitur, nemo judicem ſe ferre poteſt. Neque ipſe rex, ſi eo vivo hæc controverſia agitari cœperit, competens erit judex (2). Quippe cum in ejuſmodi re-

(1) Ubi de ſucceſſione in regno patrimoniali controverſia oriatur, optimum eſſe, ad arbitros ex familia Regia iri, monet Auctor de Offic. L. II. c. 10. §. 12. Sed quum ejuſmodi Regna non dentur per ea, quæ dicta ſunt ad c. *6.* §. *16.* minime mirum eſt ejus generis arbitrii nobis deficere exempla.

(2) Diſſentit heic a Grotio Gronovius in not. quia officium Regis ſit, conſulere populo, & pacem ei præſtare, non modo in præſens, ſed etiam in longitudinem, quam humanitus provideri poteſt; & proinde cognoſcere de ſucceſſione præſertim inter cognatos, ut nunc eſt, ſubjectos ſuos: Ad hæc cum ambigatur de jure in regno, quod vivum & regnantem Regem habet, de eo poſſe ac debere cognoſcere Regem regnantem. Ubi fatemur, ſi Rex controverſiam hujuſmodi, approbante populo, amice queat componere, nihil eum munere ſuo indignum facere. Enimvero id nunc unice heic in quæſtione eſt; an Rex, eo quod ſummam poteſtatem habet, talis controverſiæ ſit judex? Quod recte Grotius & Auctor negant: nam in civitate regulari modus habendi regnum inter jura ſummi imperii non refertur. Igitur præcipuæ partes heic ſunt populi, quippe a quo modus habendi ſummum imperium proficiſcitur, & cum ceſſantibus judiciis quiſque ſibi ſit judex ac vindex (v. ſupra L. V. c. 13. §. 2.) ſi populus cognita re declaret, ad quem regnandi jus pertineat, poterit idem ipſe refractarium vi & armis adigere, ut acquieſcat & alterum non turbet. Quanquam recte Auctor neget, heic a populo velut pro tribunali ſedente, ſententiam ferri. H.

Digitized by Google

regnis præſupponatur, populum habendi imperii modum regi haudquaquam ſubmiſiſſe. Etſi non deſint exempla regum, qui auctoritate & meritis ſuis confiſi ampliorem ſibi poteſtatem heic aſſeruerunt, quam alias indoles regnorum liberorum fert. Inde inter filios Darii exortam litem ipſe pater decidit, apud Herodotum Polymnia init. Quanquam Justinus L. II. c. 10. eandem a fratribus ad Artaphernem, velut ad domeſticum judicem, delatam referat. Sic & litem inter Arſicam & Cyrum pater compoſuit. Plutarchus Artaxerxe. Add. 1. Regum I. 5. ſeqq. Justinus XVI. 2. 7. Sed quod ne populi quidem ſit tales controverſias pro imperio definire, aſſeri poteſt, non quidem ex illa ratione, quam affert Grotius dicto loco, quia populus a ſe in regem, & regiam familiam omnem jurisdictionem tranſtulerit, neque ea durante aliquas habeat ejus reliquias. Nam cauſa ſucceſſionis non pertinet ab objectum ejus juriſdictionis, quæ a populo in regem fuit collata: & ubi talis controverſia tempore interregni agitatur, ſaltem temporaria jurisdictio populo denegari non poteſt. Verum ratio ex natura iſtarum controverſiarum eſt petenda. Poteſtas enim judiciaria exercetur in ſubjectos cum hoc effectu, ut omnino in ſententia lata teneantur adquieſcere, & ſi nolint, pro imperio poſſint adigi; idque quia ſubjectionis civilis pars eſt, deciſionem controverſiarum, quæ ſibi cum aliis civibus intercedunt, ab imperante expectare. Atqui ſi omnes caſus ejuſmodi litium circa ſucceſſionem expendamus, patebit, nullum ita eſſe comparatum, ut pro imperio poſſit a populo decidi, ſicuti civium lites a communi judice ſolent. Si enim regi, qui volente populo poſſeſſionem regni adprehendit, poſt alius quidam e familia regia litem intentet, quaſi propiore gradu regnum ad ipſum ſpectet; neque petitor populum poterit judicem agnoſcere, quippe cui judicium ſuum, dum ſemel legitimum regem ipſum agnovit, eſt tuendum: & qui ſemel ſummum faſtigium inſedit, haudquaquam ſeſe illorum judicio ſubmittet, qui ſe ipſi ſubjecerunt. Multo minus populus competentis judex habebitur, ſi quis regni heredem ſe venditet, quem ipſe agnoſcere detrectat. Quod ſi autem, ſolio vacante, duo ſeſe competitores offerant, ſuper potiore jure ambigentes, & populus ſit paratus illum

illum agnoſcere regem, qui præ altero regnum ſibi deberi demonſtraverit; judicio proprie dicto, & quali cauſæ ſubjectorum in civitatibus expediuntur, opus non eſt. Nam vel controvertitur duntaxat, quoto gradu uterque velut a ſolio diſtet; vel dubitatur, utrius gradus ſit potior. In priori quæſtione facti litigantium erit, proſapiam ſuam liquido deducere; ubi victoria ab illo ſtabit, cujus deductio populo clariſſima fuerit viſa. Quanquam autem judicium populi heic ad victoriam momentum adfert: non tamen ſententia feretur velut pro tribunali a judice in ſibi ſubjectos, ſed per modum nudæ adprobationis: quomodo debitor ad ſolvendum paratus non niſi inſtrumenta ſui creditoris recognoſcere cupit. Quod ſi dubitatur, qui gradus, aut quæ linea ſit potior, declarata voluntas populi finem liti imponet; cum quilibet, quid agere voluerit, intelligere præſumatur; populus autem, qui nunc eſt, idem cenſeatur eſſe cum eo, abs quo ſucceſſionis ordo ab initio eſt conſtitutus. Sic controverſia Eduardi regis Angliæ contra Philippum Valeſium; ſicuti & paulo ante controverſia inter Johannem, Ludovici Hutini filiam, & Philippum Longum ejuſdem fratrem, coram Ordinibus Franciæ diſceptata fuit. Vid. Scriptores Hiſtoriæ Franciæ, & Polydor. Virgilius Hiſtor. Anglic. L. XIX. ab init. Sic ſuper ſucceſſione in regno Arragoniæ novem delecti judices pronunciant, apud Jo. Marianam de Reb. Hiſpan. L. XX. c. 2. & 3. Sic apud Dionysium Halicarnasseum L. I. (c. 70.) litem ſuper ſucceſſione inter Sylvium, & Julum Aſcanii filium populus ſuffragio diremit, præter alias rationes hac præcipue motus, ὅτι μητρὸς ἦν ὁ Σιλβῖος ἐπικλήρου τῇ ἀρχῇ, *quod Sylvius matre natus eſſet, herede univerſi regni*. Quanquam & ejuſmodi declaratio non magis naturam habet ſententiæ judiciariæ, quam ſi donator obſcura aut ambigua ſua verba interpretatus fuerit. Ubi aliquis competitorum queratur, ſtudia populi magis in alterum, quam in ipſum propendere, proximum fuerit ad arbitros rem deferre, neutri partium addictos, & quorum nihil interſit, hic an iſte rerum potiatur. Vid. Connestagius de Unione Luſitan. L. III. & V. frequentiores controverſias huc ſpectantes vide apud Grotium dicto loco §. 28. ſeqq. Arnisæum Relect. Pol. L. II. c. 2. ſect. 10. ſeqq. & alios.

Digitized by Google

CAPUT VIII.

DE SANCTITATE SUMMI IMPERII CIVILIS.

I. *Summo imperio juſta imperanti non debet reſiſti.*
II. *An civi a civitate injuria fieri poſſit.*
III. *Cives ſæpe injuſte de imperio civili queruntur.*
IV. *Quot modis civi a rectore civitatis injuria fieri queat?*
V. *An atrocibus injuriis principis poſſit reſiſti?*
VI. *Non ſtatim civibus vis in eum, qui tyrannus dicitur, eſt licita.*
VII. *Grotii ſententia.*
VIII. *Sacroſancti non ſunt, niſi reges vere tales.*
IX. *Quo caſu invaſor habendus pro legitimo principe?*
X. *Quatenus invaſoris juſſa cives obligent, legitimo rege adhuc ſuperſtite, ſed expulſo.*

QUEMADMODUM ſummum imperium civile ad incolumitatem generis humani, & ad tollendas infinitas ſtatus naturalis miſerias inſtitutum eſt (1); ita illud ſacroſanctum & inviolabile ab omnibus haberi, generis humani quam maxime intereſt. Add. DIODORUS SICULUS L. I. c. 90. Atque illud quidem a nemine cordato in dubium revocatur, quin nefas ſit, imperantibus, quamdiu intra poteſtatis ſuæ limites verſantur, reſiſtere. Nam ex fine & indole imperii adparet, cum ipſo neceſſario conjunctam eſſe debere obligationem non-reſiſtendi; id eſt, citra reluctantiam parendi, faciendo vel omittendo id, quod ab iſto injungitur. Enimvero de hoc potiſſimum diſceptatur, an, ſi ſummus imperans ſubjecto præter fas quid imperet, aut quamvis injuriam intentet, tunc quoque ſacroſanctus ſit, ſic ut nullo modo ea injuria per vim a ſubjecto repelli queat?

§. II. EQUIDEM HOBBESII de Cive c. 8. §. 7. dogma eſt, *civi a civitate fieri non poſſe injuriam*, ſicuti nec

(1) Conf. Duæ NOODTII Orationes, altera de Jure ſummi Imperii, altera de religione ab Imperio Jure Gentium libera.

Digitized by Google

nec ſervo a domino; idque eo argumento, quod civitati cum cive nullum intercedat pactum; (ſola quippe pacti violatio ex ipſius mente eſt injuria;) & quia civis voluntas voluntati civitatis ſubjecta eſt, ſic ut quidquid a civitate fit, volente cive fieri intelligatur. Volenti autem injuriam non fieri tralatitium eſt. Enimvero jam ſupra oſtenſum fuit (1), neque injuriam conſiſtere in ſola pactorum violatione; & inter monarcham atque cives pactum intercedere (2). Subjectio autem voluntatis civium civitati facta ex fine hujus interpretanda & limitanda eſt. Sic ut eo demum res redeat: ſinguli cives ſuam voluntatem voluntati civitatis ſubjecerunt circa negotia, quæ ad conſervationem civitatis faciunt; in quibus ſi factum civitatis civi diſpliceat, injuria huic non fit. Atqui cum extra ea negotia abs imperante civibus injungi aut inferri queant, quibus jus vel peculiari ex pacto, vel ex communi humanitatis lege quæſitum violatur, non adparet, quare civi a civitate injuria fieri nequeat (3).

§. III. Probe tamen obſervandum, a civibus turbulentis aut querulis multa principum facta pro injuriis traduci, quæ tales minime ſunt. Scilicet quod ab ipſorum judicio diſcrepat, id tanquam male factum damnatur. Et Jupiter neque ſerenus neque pluvius omnibus placet. Atqui quemadmodum propter varietatem ingenii humani, & male compoſita multorum deſideria fieri non poteſt, ut Reipublicæ adminiſtratio ſingulis civibus æque arrideat: ita ſi quis pro injuria ſtatim haberi velit, quod ipſi diſplicet, vel civitatis diſſolutionem quærit, vel ipſe imperare cupit. Et ſane non paucis ea ſola querelarum cauſa, quia ipſi non regnant (4). Quo ex numero erat Avidius Caſſius, apud Vulcatium Gallicanum, (in vita ejus c. 1.) qui cauſam ſumtorum in M. Antoninum armorum jactabat, *quod ſibi hujus imperium diſpliceret, quod non poſſet ferre nomen im-*

(1) L. I. c. 7. §. 13. H.

(2) Supra c. 2. §. 9. 10. 11. H.

(3) Conf. ſupra L. VI. c. 3. §. 8. H.

(4) Multi nimirum ſunt novarum rerum cupidi, non pauci etiam eo animo, quo Jaſon ille apud Aristotelem III. Pol. 3. qui dicebat Πεινῆν ὅτε μὴ τυραννοῖ: ὡς οὐκ ἐπιστάμενος ἰδιώτης εἶναι. *Eſurire ſe ſi non regnaret, tanquam neſciret privatus eſſe.* H.

Digitized by Google

imperatorium. Quo prætexto adverſus Septimium Severum utebatur quoque Peſcennius Niger, apud ÆL. SPARTIANUM, & Clodius Albinus apud JUL. CAPITOLINUM. Multi querelarum ſuarum cauſam in principem habent, quod is pravorum miniſtrorum utatur opera; ſed veram doloris originem inveſtiganti adparet, hanc eſſe, quod ipſi eodem miniſterio non potiantur. Tributorum gravitatem plebs ſæpe indignatur, etiam quando non plus exigitur, quam præſens Reipublicæ uſus, aut probabiliter ſubſecuturæ neceſſitates videntur exigere. Cui quid reponendum ſit, docet HOBBES de Cive, c. 12. §. 9. Pœnas in legibus dictatas ſevere exigi nemo jure indignari poterit, niſi qui flagitiorum licentiam ſibi poſtulare velit. Et tamen ſi cui iſthæc omnia, quæ rationes Reipublicæ utique exigunt, intoleranda videantur, alio migrandi poteſtas eſt. Qua ſi uti non placuerit, communem mortalium conditionem accuſet, quibus nulla felicitatis pars illibata conceditur. Credere autem ſibi ideo licere legitimum imperium vi excutere, perinde foret, atque ex rapinis rem augere velle, quia proprio labore ſeſe ſuſtentare nimis durum videtur.

§. IV. HÆC quanquam ita ſint, dubium tamen non eſt, quin a civitate, eiuſque rectore civi injuria poſſit fieri, cum utique inter ipſos communio juris ſaltem naturalis exſiſtat, quæ ſufficit, ut quis injuriæ ab altero capax ſit. Duplici porro modo injuriam ſubjectis facere videtur princeps, ſi violat adverſus ipſos vel officium *principis*, vel officium *hominis*: ſeu ſi cives tractat non ut cives, vel non ut homines. Officium principis vel univerſos reſpicit, vel ſingulos. Univerſis hoc debet princeps, ut ſalutem totius civitatis procuret, & quidem ſi abſolutus eſt ad judicium proprium, ſi legibus quibuſdam circumſcriptus, prout iſtæ modum regiminis definiunt. Ergo univerſis civibus injuriam facit princeps, ſi omnem Reipublicæ curam abjiciat, ac ne per miniſtros quidem negotia publica expediri faciat. Puta, ſi neque adverſus externos hoſtes defenſionem civitatis ſuſcipiat, neque per exſecutionem legum intrinſecam tranquillitatem tueatur: & nihilominus inter tantam negligentiam dignitate & reditibus principalibus frui pergat, ac principatus fortunam ſola luxuria ac libidinum licentia metiatur. Nam ubi cum curis regni etiam loco re-

ga-

gali & proventibus abſtineat, imperio plane cenſebitur ſeſe abdicaſſe; id quod ipſi conceſſum, niſi forte pravis conſiliis Rempublicam in graves difficultates conjecerit, eamque dein tanquam deſertor deſtituere velit. Sine dubio autem injurium eſt, nullam officii partem facere, & tamen ejuſdem emolumentis frui velle. Major adhuc injuria eſt, ſi directe animo hoſtili univerſorum ſalutem peſſumdare ſtudeat (1); atque hoſtis perſonam induat, quæ cum perſona principis ſimul conſiſtere nequit. Quanquam ejuſmodi caſus in principe mentis compote dari non poſſit. Quis enim ſanus ſua perdere velit? aut cui imperabit, qui cives ſuos hoſtium loco habuerit? Niſi forte duobus populis ſimul imperet, ut unius excidio alteri lautiores conditiones (2) conciliet (3). Refertur tamen exemplum ejuſmodi veſaniæ in Itinerario Joan. MOQUET L. IV. de quodam Rege Pegu, quem ſuperiore ſeculo artibus magorum, uti ferebatur, tantum odium ſuorum civium ceperat, ut eos plane perdendi libido ipſum ſubierit; eoque ſub pœna mortis interdixerat, ne intra triennium terra coleretur. Unde tanta fames exorta eſt, ut in cibos ſeſe Peguani paſſim occiderent. Sic & injuriam princeps facit, ſi leges fundamentales invito populo, & nulla urgente neceſſitate ſubvertat; aut ſi modum habendi imperium immutatum eat. Item, ſi patrimonium publicum deſtruat; ſi graviora quam pro uſu Reipublicæ tributa imponendo pecunia cives emungat, eam inutiliter prodigat, aut alio extra civitatem transferat; & quæ ſunt alia. Quo poſſis adplicare illud ANTIPATRI in Anthol. Ἀλλὰ λύκους εἴργει· τί δὲ τὸ πλέον; εἰ τὸ φυλαχθὲν Ὄλλυται εἴτε λύκοις εἴθ' ὑπὸ τοῦ φύλακος; *At fugat iſte lupos. Quid lucri hinc? credita quæ ſint, ſi lupus, aut cuſtos ſalva manere vetat.* Singulis porro civibus id debet princeps, ut eos communi cum ceteris ſui ordinis jure frui permittat, iisdem defenſionem præſtet, ac juſtitiam admini-

(1) Exemplo Imperatoris Caligulæ, qui unam Populo Romano cervicem eſſe optabat, quo facilius reſcindi poſſet, ut refert SVETONIUS in vita ejus c. 30.

(2) Romanis objiciebat Galgacus apud TACITUM Agricola c. 30. *ubi ſolitudinem facerent, pacem appellare*. H.

(3) Quod olim a Philippo, Macedonum Rege factum, ut docet LIVIUS L. XL. c. 3. & ſeqq.

Digitized by Google

niſtret, quatenus id ſalva civitate fieri poteſt. Hoc ſi princeps ſingulis non præſtiterit, ubi Reipublicæ tempora id permiſerint, injuriam utique facit. Vid. JUSTINUS L. IX. c. 6. ſub finem; etſi Pauſaniæ factum haudquidquam probandum ſit. Sic apud XIPHILINUM Epit. Dionis, (ad a. 118.) & ZONARAM Tom. II. vetula ferociter Adriano Imperatori, cum negaret ſibi ad eam audiendam otium eſſe, occinit: *Ergo imperare noli* (1). Officium hominis adverſus ſingulos princeps variis modis violare poteſt; puta ſi præter meritum honeſtum virum ignominia afficiat, ſi mercedem promiſſam deneget, mutuum ſolvere, alioſve contractus implere detrectet, ſi damnum per petulantiam datum ſarcire nolit, ſi honeſtarum virginum pudicitiam expugnet, ſi per adulteria aliorum thoros polluat, ſi corpus lædat, bona eripiat, perdatve; ſi denique innocenti vitam eripiat per meram violentiam, aut ſubornatis calumniatoribus, aut ad iniquam ſententiam adactis metu, vel per promiſſa judicibus, & quæ ſunt ſimilia. AMMIAN. MARCELLINUS L. XXVI. c. 13. *Inter arma & lituos conditionis æquatio leviora facit pericula; & Martiæ virtutis poteſtas, aut id quod auſum occupat, aut inopinata mors ſi acciderit, nullum ignominiæ continet ſenſum, finemque ſecum vivendi ſimul & dolendi perducit. Ubi vero conſiliis impiis jura quidem prætenduntur & leges, & Catoniana vel Caſſiana ſententiæ fuco perliti reſident judices, agitur autem quod agitur ad voluntatem prætumidæ poteſtatis, & ex ejus libidine vitæ incidentium neciſque momenta penſantur, ibi capitalis vertitur pernicies & abrupta.*

§. V. ENIMVERO difficilius eſt explicare, an ad quaslibet harum injuriarum citra reluctantiam perferendas teneantur cives; an vero certo in caſu per vim easdem propulſare queant? Heic nobis ita videtur. Cum illa vitæ humanæ ſit conditio, ut omni carere incommodo nequeat, neque ullus homo facile tam compoſitis extet moribus, ut ad unguem omnibus ſatisfaciat: ſtolidum juxta atque impudens fuerit, ob quævis vitia in principem velle inſurgere; præſertim cum neque nos ita accurate officium noſtrum erga ipſum faciamus, & in privatis quoque leges leviora delicta ſoleant diſſimulare. Quan-

(1) Quod antea Philippo quoque Macedonico evenerat.

Quanto æquius igitur fuerit modica principis delicta condonare, cujus cura civium tranquillitas, fortunarumque & vitæ ſecuritas continetur. Præſertim cum experientia teſtetur; quanta civium clade, quanta Reipublicæ concuſſione etiam peſſimi principes fuerint dejecti. Ergo leviores principum injuriæ nobili ipſorum muneri, ceteriſque beneficiis, quin & noſtris civibus, totique Reipublicæ ſunt condonandæ (1). Vid. JUSTINUS L. XV. c. 3. n. 9. ſeqq. TACITUS A. XII. (c. 11.) *Ferenda regum ingenia, neque uſui crebras mutationes*. Apud EUNDEM H. L. IV. Ceriales ad rebelles Treveros (2): *Quomodo ſterilitatem, aut nimios imbres & cetera naturæ mala; ita luxum vel avaritiam dominantium tolerate. Vitia erunt, donec homines: ſed neque hæc continua, & meliorum interventu penſantur* (3). PLA-

(1) Quod diligenter annotandum eſt. Princeps enim *nunquam* jus habet Civem injuria vel *minima* adficiendi. Igitur, ſi viribus noſtris parcere debemus, quo minus ei reſiſtamus, id non ipſius contemplatione & virtute ſummæ poteſtatis fieri oportet, ſed quia ſocietatis civilis intereſt, offenſas minores ei condonari, utpote quæ alias motibus ſemper maximis miſceretur. Adde, quod ſæpe, pulſo malo Principe, in dominationem pejoris incidimus, quum frequenter pulchro libertatis nomine ludant, qui populum aliquem in ſervitutem redigere ſatagunt. Certe hæc ſententia eſt Ducis cujuſdam exercitus apud TACITUM Hiſt. L. IV. c. 73. *Ceterum libertas & ſpecioſa nomina prætexuntur, nec quiſquam alienum ſervitium & dominationem ſibi concupivit, ut non eadem iſta vocabula uſurparet*. Idem JUSTINUS L. XV. c. 4. num. 13. de Sandrocotto obſervat, qui, poſt mortem Alexandri, Regnum Indiarum in poteſtatem ſuam redegerat. AUCTOR, inquit, *Libertatis Sandrocotius fuerat; ſed titulum libertatis poſt victoriam in ſervitutem verterat*.

(2) Vid. PARRHASIANA T. II. p. 268. 269.

(3) Æſopus apud PHÆDRUM I. Fab. 2. cum fabulam de Ranis recitaſſet, quæ vice indulgentiſſimi Regis crudelem a Jove nacti erant, ad cives Athenienſes ſub jugo Piſiſtrati gementes: *Vos quoque*, inquit, *hoc ſuſtinete, majus ne eveniat malum*. CHRYSOSTOMUS Homilia ad populum Antiochenum: *Præſtat Regem tyrannum habere, quam nullum. Cum A. MCCCCXXXIV. Engelbertus auctor eſſet, ut Ericum Daniæ ac Sueciæ Regem deponerent, Senatus conſtanter renuens, fide data nihil antiquius habendum judicabat, nec ſecedendum continuo a domino aut rege ſuo reſpondebat, ſi forte delinquere eum in quibuſdam contingat; alios*

Digitized by Google

Plato Epiſt. 7. *Ea mente circa patriam vir prudens eſſe debet, ut ita reprehendat civitatis errores, ſi neque fruſtra ſit reprehenſurus, neque ob reprehenſionis ſtudium periturus: vim autem patriæ per Reipublicæ mutationem afferet nunquam, quando abſque expulſione & cæde civium emendari non poſſit. Sed quietem aget, votoque precabitur optima & ſibi & patriæ* (1). Quem locum ad-

alias imperium durabile haud ullum eſſe: cum Principum ac Regum vix ullus inveniatur, qui non quandoque impingat: neque etiam convenire cuivis, imo nec poſſe quemvis de Rege abdicando ſtatuere, aut de eius commiſſis ſententiam pronunciare. Adjiciebat, neque conſiſtere humanam ſocietatem poſſe, ſi ignoſcere ſubinde alii aliis recuſaremus: & id inter pares & familiares ſi locum haberet, quanto magis erga Regem ac ſuperiorem obtinere debere? Omninoque fatendum, ubi ſtabile aliquod imperium expetitur: tolerandum aliquando tyrannum unum, ut evitentur plures. Ubi autem imperium nullum, ibi utplurimum confuſio; & loco unius multorum exſurgere dominatum. Præſtare igitur Senatus exiſtimabat, ferre injuriam & pœnas dare vero ſuo domino, quam jugo ſubjici multorum. Ut hæc memorat Joann. Iſaac. Pontanus L. IX. Hiſtor. Danic. in Errico VIII. H.

(4) Ταυτὸν δ᾽ ἐκαὶ περὶ πόλεως αὑτοῦ διανοούμενον χρὴ ζῆν τὸν ἔμφρονα· λέγειν μὲν εἰ μὴ καλῶς αὐτῷ φαίνοιτο πολιτεύεσθαι εἰ μέλλοι μήτε ματαίως ἐρεῖν, μήτε ἀποθάνεσθαι, λέγων· βίαν δὲ πατρίδι πολιτείας μεταβολῆς μὴ προσφέρειν (ὅταν ἄνευ φυγῶν καὶ σφαγῆς ἀνδρῶν μὴ δυνατὸν ᾖ γίγνεσθαι τὴν ἀρίστην) ἡσυχίαν δὲ ἄγοντα, εὔχεσθαι τὰ ἀγαθὰ αὑτῷ τε καὶ τῇ πόλει. *Ut parentum ſævitiam, ſic Patriæ, patiendo ac ferendo leniendam eſſe* Livius Lib. XXVII. c. 34. Epictetus Enchir. c. 37. & Justinus L. XV. c. 3. num. 10. Plato in Critone T. I. pag. 50. 51. Ed. Steph. Ipſe quoque patientiam, qua uti debeamus, quum injuria nobis a Principe vel Republica infertur, lenitati comparat, qua liberos parentum, ſervos dominorum moroſitatem ferre decet. Imo majorem moderationem a cive exigit, quam a filio, vel ſervo, quia potiora illius erga patrem, vel dominum. Ἦ πρὸς μὲν, inquit, ἄρα σοι τὸν Πατέρα οὐκ ἐξίσου ἦν τὸ δίκαιον, καὶ πρὸς δεσπότην (εἴ σοι ὢν ἐτύγχανεν) ὥστε ἅπερ πάσχεις, ταῦτα καὶ ἀντιποιεῖν - - - πρὸς δὲ τὴν πατρίδα ἄρα καὶ τοὺς Νόμους ἐξέσται σοι; - - - ἢ οὕτως εἶ σοφὸς ὥστε λέληθέ σε ὅτι Μητρός τε καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἁπάντων τιμιώ- τε-

adduxit Cicero Epiſt. ad fam. I. 9. Imo & ſibi ipſi conſulit, qui potentiorum injurias muſſitat potius, quam intempeſtivis querelis graviora ſibi mala arceſſit. Quo ſpectant dicta a Grotio L. I. c. 4. §. 4. citata. Æschylus Prometheo vincto: Ὀυκὖν πρὸς κέντρα κῶλον ἐκτενεῖς, ὁρῶν, ὅτι τραχὺς μόναρχος ὐδ' ὑπεύθυνος κρατεῖ. *Verum non contra ſtimulos membra protendes, quum cernas Monarcham aſperum, & nemini obnoxium.* Quin & ſacræ literæ (1), ac ſana ratio moroſitatem parentum, & dominorum patienter ſuſtinendam ſuadent. Plinius L. III. Epiſt. 14. *Non judicio domini, ſed ſcelere perimuntur.* Sed & hoc certum eſt, etiam ubi atrociſſima injuria a principe animo hoſtili intentetur, potius eſſe emigrare, aut fuga ſibi conſulere, aut ſub alterius civitatis tutelam concedere, (quam (2) ferrum in durum quidem, ſed tamen parentem patriæ ſtringere.) Sed quid ſi princeps innocentem civem hoſtili animo perditum eat, neque fugæ locus ſuperſit (3)? Sane multi animo concipere non poſſunt, quomodo principis & hoſtis perſonam erga civem idem ſimul ſuſtinere queat; & qua fronte poſtulet, ut ipſe ſacroſanctus ſit, qui civem innocentem tanquam miſeram belluam ſuæ libidini audet immolare. Quin autumant, ſi, qui patrocinium alicui debet, nulla aut iniqua de cauſa hoſtilem adverſus ipſum animum induat, illum quoque huic clien-

τερὸν ἐστι Πατρὶς, καὶ σεμνότερον, καὶ ἐν μείζονι μοίρᾳ καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρὰ ἀνθρώποις, τοῖς νοῦν ἔχουσι, καὶ σέβεσθαι δεῖ καὶ μᾶλλον ὑπείκειν καὶ θωπεύειν Πατρίδα χαλεπαίνουσαν, ἢ Πατέρα; - - - βιάζεσθαι δὲ οὐχ ὅσιον οὔτε Μητέρα, οὔτε Πατέρα; πολὺ δὲ τούτων ἔτι ἧττον τὴν Πατρίδα.

(1) Petrus 1. Epiſt. v. 17. 18. *Omnes honorate: fraternitatem amate; Deum timete: Regem honorate. Vos ſervi ſubjecti eſtote in omni timore heris, non tantum bonis & æquis, ſed etiam duris.* Vid. Grotius L. I. c. 4. §. 4. num. 6.

(2) Verba uncis incluſa adjiciuntur hic ex Officiis hom. & civ. L. II. c. 9. §. 4.

(3) Quæſtionem hanc tractat etiam H. Grotius L. II. de J. B. & P. c. 1. §. 9. Adde alios quos in utramque partem protuli Diſſertat. de Colliſione legum ſect. 2. §. 21. Auctor ſupra L. II. c. 5. §. 4. H.

Digitized by Google

tis obligationem remittere; ſaltem hactenus, ut abs vi præſidium contra atrociſſimas ipſius injurias mutuari liceat. Quæ defenſio hoc favorabilior habetur, quo major eſt eorum numerus, quos per injuriam princeps perditum it. Sed cum vix reperiantur exempla principum, qui per apertam profeſſionem ſolius libidinis innocentes cives necare inſtituerunt; major difficultas oritur, quid liceat, ubi princeps ſub obtentu juris ſævire velit: puta, quod mandatum aliquod iniquum cives neglexerint. Ubi illud ſupponimus, cum omnis poteſtas alicui delata intelligatur ſalvo jure ſuperioris, cives quoque conſtituta ſumma poteſtate civili, imperio Dei in ſe renunciare neque potuiſſe, neque voluiſſe, adeoque eos non teneri juſſis imperii civilis, quæ aperte mandato Dei repugnare conſtat. Heic quid civi faciendum, ſi vis intentetur propter profeſſionem religionis Chriſtianæ (1), noſtrum non eſt definire, cum ex iiſdem ſcripturis, unde iſta religio hauritur, cuilibet conſtare poſſit, quanti debeat ipſis eſſe, ſuæ religioni nihil contrarium egiſſe aut ſimulaſſe. Vid. Matth. X. 32. (2) Quod autem, ubi

(1) Vid. H. Grotium ad Matth. XXVI. 52. & L. I. de J. B. & P. c. 4. §. 7. n. 8. & ſequ. ubi tamen exemplum, quod Baronium ſecutus de Thebæa legione adducit, dubiæ eſt fidei: cum σύγχρονοι ſcriptores Euſebius, Hieronymus & alii de eo prorſus ſileant; at quæ ſint antiquiora illa monumenta, ex quibus Eucherius (qui ſeculo octavo vixit) iſta excerpſerit, dubitat non temere Aubert. Miræus in Biblioth. eccleſ. in Eucherio p. 63. Adde Samuelis Petiti *Diatribam de jure Principum edictis eccleſiis quæſito, nec armis adverſus temerantes aut antiquantes vindicato, anno MDCXLIX. editam*. H.

(2) Quum nulla ratione probari queat, Principes impedire poſſe, quominus unuſquiſque Deum ex animi ſui conſcientia colat, vid. ſupra c. 4. §. 11. nota 2. explorati juris eſt, populo jus indubitatum competere, religionem ſuam etiam armis contra Principem tuendi, ſi qua is eos vi adſtringere, ut ſacra mutent aut iis interdicere velit recepto eorum exercitio. Quod ſi enim fas eſt, bona & libertatem ab inſultibus ejuſmodi Principis vindicare, quanto magis licitum erit, religionem, bonum præ reliquis omnibus eminens, & quod fons & ſcaturigo ſit cœleſtis, ejuſdemque æternæ felicitatis, ratione quavis ſinceram integramque conſervare. Perperam igitur Grotius L. I. c. 4. §. 7. num. 8. etiam poſtquam Maccabæos, ſigna pro ſacris ſuis conferentes probaſſet, contendit, Chriſti diſcipulis nihil hic licere, præ-

Digitized by Google

ubi mors intentatur, ſine proprio peccato quis ſuſcipere poſſit exſecutionem cujuſdam actionis, quæ in ſe juri naturæ repugnat, inferius oſtendemus (1). Quod ſi tamen exſecutio actionis ejuſmodi ſit, ut vel omnino citra proprium peccatum ſuſcipi nequeat, vel in ſe ipſa morte acerbior judicetur; neque ulla oſtendatur, aut ſaltem probabiliter ſimuletur ratio, neque ex delicto meo, neque ex bono publico, quare mihi potiſſimum tanta neceſſitas tale quid exſequendi admoveatur, quod per alium fieri poterat, vel omnino fieri abſurdum eſt: adparet ſane id agi, ut innocens per ſolam imperantis libidinem, & hoſtilem ejus in me animum perdat. Quo ipſo dum hoſtem pro principe induit, civi quoque obligationem, qua ei devinctus tenebatur, remiſiſſe intelligitur. Etſi fuga heic, quantum poteſt, ſit arripienda, ac tertii alicujus patrocinium quærendum, cui nulla adverſus principem iſtum obligatio. Quin & ſi fugæ via non datur, moriendum potius, quam occidendum eſt (2), non tam propter ipſius principis perſonam, quam propter totam Rempublicam, quæ tali occaſione gravibus fere turbis ſolet involvi. At vero quando ob delictum aliquod imperans pœna plectere civem inſtituit, etſi hic non teneatur pœnam in ſe ſponte arceſſere, ſeipſum deferendo, aut ultro ſiſtendo: tamen quo minus hic per vim ſeſe defendere queat, ratio eſt, quia jure ſuo imperans utitur (3), quem ea de cauſa quocunque obtentu lædere ſane injurium foret. Eſt inſuper & illud obſervandum, ſi vel maxime concedatur, interdum alicui civi nefas non eſſe, ſalutem ſuam vi contra atro-

præter fugam & patientiam. Loca, quæ ab eo pro ſententia hac adducuntur, ad privatos ſingulos pertinent, conſtitutos in impotentia reſiſtendi. Gentibus autem integris, vel eximiæ earum parti, libertatem jura ſua tuendi, a Chriſto Domino noſtro eripi, nec vola uſpiam nec veſtigium occurrit. Vid. GRONOVIUS ad Grotium d. l. van der MUELEN de Sanctitate Summi Imperii Civilis &c. p. 70. & ſeqq. & Adam. RECHENBERGII, Theologi Lipſienſis Diſſertatio de religione armis defenſa, edita Lipſiæ 1689. in qua hæc ad Proteſtantes adplicantur.

(1) L. VIII. c. 1. §. 6. H.

(2) Vid. GROTIUS L. II. c. 1. §. 9. cum notis Gronovii.

(3) Vid. quæ contra HOBBESIUM ſupra annotavimus ad c. 4. §. 3. H.

Digitized by Google

ciſſimas injurias ſuperioris defendere: non tamen ideo ceteris civibus obſequium exuere, aut innocentem vi protegere licebit. Præterquam enim, quod ipſis in Principis facta, quæ velut ex poteſtate judiciaria exercet, inquirere non licet, ac ſæpe contingat reos innocentiam jactare, invidiæ principi conflandæ; etiam facta civi injuria reliqui haudquidquam obligatione ſua erga principem ſolvuntur. Ideo quod quiſque civium pro ſe curam ſibi, & protectionem ejuſdem ſtipulatur, nec tanquam conditionem ſuæ ſubjectionis ſupponit; ſi omnes & ſingulos cives juſte tractaturus ſit. Neque metus, ne ſimiliter ſecum agatur, obligationi abrumpendæ ſufficit: quippe qui incertus eſt; & quia peculiares in iſto odii cauſæ potuerunt eſſe, quæ in alio non deprehenduntur. Salva autem obligatione civis erga principem nullo prætexto vim eidem opponere fas erit.

§. VI. Ceterum uti per iſthæc ſanctitati principum nihil decedere non pauci arbitrantur: ita illi ſane ferendi non ſunt, qui ita crude jactant (1) regem, ubi in tyrannum degeneraverit, poſſe a populo exui imperio, & puniri. Cum enim tanta plerumque actuum civilium ſit obſcuritas, ut plebs (2) eorum æquitatem aut ne-

(1) Auctores hujus ſententiæ v. apud Arnisæum 2. Reject. politic. cap. 3. ſect. 6. Pr. H.

(2) Quoties de Tyranno ſermo ſit, qui ſolio dejici Jure queat, toties populi nomine non venire ſecem plebis, nec exiguum conjuratorum vel ſeditioſorum numerum, ſed majorem & ſaniorem partem civium ex omnibus Regni Ordinibus, qui de tyrannide notoria & omnibus evidenti ſtatuant, Celeb. Barbeyracus ait in nota 1. Facile autem a Principe evitari poſſe addit, ne exſecrandus & deteſtabilis ſuis videatur, ſi monente Lockio, Patris perſonam induat. Fieri enim non poſſe, ut Patrem liberi oderint, quem quotidie pro ſalute ſua commoveri & ſollicitum eſſe, talemque ſe gerere cernant, qualis eſſe ſoleat egregie cordatus homo. Subditos porro minime obſtringi, putat, ut extrema omnia exſpectent, & eo uſque præſtolentur, donec paratos ſibi ferreos nexus, vincula & compedes ſentiant, quibus injectis, manibus catenatis, quicquid Principi libitum fuerit, ſubire cogantur. Satis enim eſſe, ſi omnes ejus actiones tendant ad ſuorum oppreſſionem & manifeſtus ſit, meditari ruinam Civitatis. Idque in primis locum habere contemplatione Principum, quorum Imperium limitibus circumſcriptum ſit. Sed vix eſt, ut in *facto* unquam manifeſtum eſſe poſſit, Principem everſio-

neceſſitatem agnoſcere nequeat, aut per turbida affectuum ſæpe nolit; ut plurimum quoque Reipublicæ expediat; ne rationes conſiliorum pluribus pateant difficillimum fuerit preſſe deſignare actiones, ob quas patratas jure quis vocari mereatur tyrannus, in quem quælibet a civibus profecta vis ſit licita. Conf. BOECLERUS ad Grot. L. I. c. 4. §. 14. (1) Unde fieri poterit, ut ejus vocabuli invidia etiam in bonum principem devolvi queat (2) ab iis, quibus vel ipſe, vel præſens ſtatus diſplicet, poſtquam homines per vocabula non ſolum res, ſed & ſuos affectus exprimere ſueverunt. Sane privata vitia tyrannum non facere, nec paulo negligentiorem Reipublicæ adminiſtrationem, communis ſententia eſt. Tributa graviora imperantur? Atqui ſubditus ad conſilia non admiſſus judicare nequit, an neceſſitas Reipublicæ ea flagitet. Supplicia aſpera ſumuntur? Atqui ſi ſecundum leges, & ex præcedente delicto ſtatuantur, nemo jure queri poteſt; etſi forte clementia rectius adhi-

ſionem Reipublicæ moliri, plerumque enim heic in tumultu feruntur ſuffragia, ſeque ſaniorem & meliorem eſſe, pars quævis jactitat. Igitur quum ſancta res ſit Imperium Civile, idque quibus deferri ſolet; ii plerumque ſint flos virorum, Theoreticis Deciſionibus, quæ adplicari nunquam poſſint, ſeditioni non temere aperiendæ fores videntur. Tyranni nomen ſæpius optimis Principibus ab improbis civibus tributum fuit. Exempla quæ memorantur eorum, pleraque dubia & incerta ſunt. Niſi enim furioſus fuerit Princeps, non temere perniciem quæſiverit populi. Quod ſi autem ſanæ mentis eſt, non carebit obtentibus, qui judicium populi reddant eluſorium. In Regnis limitatis plus populo licet. Neque tamen vel heic ſolis ſuſpicionibus, aut dubiis legum fundamentalium interpretationibus, a populo res agenda eſt; ſed luculentiſſimæ adſint probationes neceſſe eſt, quibus omnibus confieri poſſit, Principem conditionibus, quibus ei Imperium delatum eſt, non ſtetiſſe: Quod poſtquam in aprico fuerit, cives ſaluti ſuæ proſpicere quidem non prohibentur, ita tamen, ut in ſervanda patriæ ſalute, ultra, quam neceſſitas exigat, non progrediantur.

(1) Plerique autem mortalium rerum æſtimationem omnem a ſucceſſu fere ſuſpendant, ac proinde multum & poſſint & ſoleant decipi. H.

(2) V. ſupra c. 5. §. 11. in fine. Maxime ſi diſceſſus quilibet ab optimæ civitatis, quam animo fingimus, inſtitutis, aut privata crimina, vel mores tanto munere indigni infami tyrannidis nota aſpergantur. H.

Digitized by Google

beretur. Quod invidioſiſſimum vulgo habetur, quidam magni viri ob privata odia, aut propter ſuſpiciones innocenter e medio tolluntur? Atqui ſi delicta aut machinationes in ſtatum Principis prætexuntur, aut ordinaria judiciorum forma obſervatur, etſi fors iſti, qui tolluntur, de ſua innocentia, & pauci præterea alii certi ſint, reliquis tamen conſtare id liquido qui poteſt. Cum præſertim ſemper præſumtio juſtitiæ a Principis partibus ſtet (1). Promiſſa non ſervantur, aut privilegia antehac indulta circumciduntur. Atqui ſi Princeps abſolutus vel delictum, vel neceſſitatem, aut inſignem Reipublicæ uſum prætendat, jure egiſſe cenſebitur; de quo ſubditis liquido judicandi facultas deeſt. Omnia autem privilegia exceptionem hancce habent; ni ſalus, aut neceſſitas Reipublicæ iſta obſervari vetet. Argumentorum, quæ pro iſta ſententia afferuntur, non exigua pars ſponte ruit, ſi obſervetur: haudquidquam eadem eſſe hæc duo: populus habet poteſtatem vim regibus inferendi, eoſque in ordinem redigendi, ſiquidem ad libidinem ipſorum non imperaverint; & populo aut ſingulis competit jus admoto extremo periculo, & ubi in hoſtem Princeps abiit, ſuam ſalutem adverſus ipſum defendendi. Nam quæ poſterius probant rationes, haudquaquam prius ſimiliter inferunt; quæ tamen a multis confunduntur (2). Sic quando dicitur, populum, etſi in ſervitutem ſeſe addixerit, non tamen amiſiſſe omne jus in libertatem aut ſecuritatem ſeſe vindicandi: id non alio ſenſu poteſt admitti, quam quod populus contra extremam vim eamque injuſtam principis ſeſe defendere poſſit; quæ defenſio ubi bene ſucceſſerit, libertatem quoque comitem ducit. Quippe cum dominus, dum in ho-

(1) Et locum habeat interdum, quod Domitianus apud Svetonium ajebat, & Hadriano quoque tribuitur: *Conditionem Principum miſerrimam eſſe, quibus de conjuratione non creantur, niſi occiſis*. H.

(2) V. §. ſequ. Ceterum ad hunc locum pertinet etiam quæſtio, quid fieri conveniat aut fas ſit, ubi unus vel duo Regem aut in oligarchia apud paucos τὰ πάντα ſint & turbandæ Reipublicæ multa faciant? de qua vide elegantem conſultationem apud Thuanum L. XXIV. Hiſtor. ad A. MDLIX. *Dura neceſſitas hominibus liberis, qua tyranno parere coguntur ſub bono Principe*, ait Gramondus L. II. Hiſtor. Gallic. ubi agit de Ancræo. H.

hoſtem abit, ſubjectum ab obligatione adverſus ſe videatur ipſe abſolvere; ſic ut hic deinceps ſub jugum redire non teneatur, licet ille animum mutare velit. Extra hunc caſum populo, qui ſe in ſervitutem addixit, vel potius abſoluto unius imperio ſubjecit, non magis jus in libertatem per vim ſeſe vindicandi competit, quam mihi rem, alteri ex pacto jam traditam, per vim iterum eripiendi. Nec enim adeo abhorret a natura iſta civilis ſervitus, quod quidam ſomniant, ut licet quis aliquando evitando majori malo in eam conſentire neceſſum habuerit, poſt per occaſionem, ipſa natura jus dante eam excutere iterum queat. Et licet is ſtatus ingenio certi alicujus populi repugnet, vel ab initio, vel poſt mutatis animis: nequaquam tamen principi eam ſolam ob cauſam jus quæſitum per vim eripere liceat; non magis quam emtori rem ex contractu traditam, etſi poſt venditor contractum ex re ſua non fuiſſe deprehenderit.

§. VII. Non multum ab hiſce abit Grotius L. I. c. 4. §. 7. Ubi inter alia recte inſinuat, tum ex indole ſummi imperii, tum ex præſumta voluntate eorum, qui primi in civitatem coivere, judicari poſſe, num ne extrema quidem ſummi imperantis injuria vi repelli queat. Sane enim haudquidquam naturæ ſummi imperii repugnat, ut omnium civium actiones per illud ad ſalutem publicam dirigantur, & decretis ipſius obluctantem extremum ſupplicium maneat; & tamen eidem non ſit poteſtas ex mera libidine aliquem occidendi, ut huic nullo modo reſiſtere liceat. Neque naturaliter inter ſe connexa ſunt, abſoluta poteſtas ſalutem alicujus procurandi & abſoluta poteſtas aliquem pro libidine perdendi. Neque oſtendi poteſt, quidnam ad pacem & ſecuritatem civitatis ejuſmodi in imperante poteſtas, in civibus obligatio faciat. Quo loco adparet, male colligere quosdam; quia ſummum imperium non poteſt eſſe niſi Deo obnoxium, ſatis intelligi, coëuntium in civitatem hanc fuiſſe mentem, ut adverſus ſummam poteſtatem nihil ſibi juris relinquerent. Quaſi vero qui vitam ſuam contra violentum invaſorem defendit, eo ipſo illum in judicium vocet. Conf. Boeclerus ad dictum locum Grotii. Sicuti & nihili eſt ſcrupulus eorum, qui ideo nolunt admittere licentiam reſiſtendi adverſus im-

manem ſævitiam imperantium, quod *non poſſit fingi legitima vocatio ſubditorum ad arma contra ſupremum magiſtratum capienda; cum nulli mortalium juriſdictio in talem magiſtratum competat*. Quaſi vero defenſio eſſet effectus juriſdictionis; aut quaſi præter neceſſitatem ſeipſum conſervandi peculiaris requireretur vocatio in eo, qui vim injuſtam a capite ſuo eſt propulſaturus; magis atque in eo, qui famem ac ſitim cibo potuque depellere ſtudet. Conf. ZIEGLERUS ad dictum locum Grotii. Sed & recte GROTIUS; ſi illi, qui ab initio in civitates coëundo imperium ſummum produxerunt, interrogarentur, an velint omnibus onus hoc imponere, ut mori præoptent, quam ullo caſu vim ſuperiorum injuſtam armis arcere, nunquam hoc ſe velle reſponſuri fuerint. Id enim majus erat incommodum, quam quod conſtituta civitate effugere conabantur. Antea enim multorum injuriis erant obnoxii, ita tamen ut repugnare poſſent: hoc autem modo ſeſe adſtrinxiſſent ad quaſvis injurias citra repugnantiam patiendas ab illo, quem ipſi ſuis viribus armaverant. Minus quippe malum eſt pugna, quam certa mors.

§. VIII. CETERUM iſta ſanctitate, quam hactenus adſtruximus, non gaudent niſi reges revera tales. Inde eadem non fruuntur, qui regium quidem nomen gerunt, populi tamen poteſtati ſubſunt; quales quondam reges Spartanorum; & multi paſſim auctoritate magis ſuadendi, quam jubendi (1) poteſtate (2). Qualis apud VIRGILIUM Aeneid. IX. Mezentius, in quem *furiis ſurrexit Etruria juſtis, Regem ad ſupplicium præſenti morte repoſcens*. Item, qui imperio abjerunt (3), aut regnum plane pro derelicto habent; in quos eadem, quæ in priva-

(1) Quod TACITUS refert de M. G. c. 11. *Mox Rex vel Princeps, prout decus bellorum, prout facundia eſt, audiuntur, auctoritate ſuadendi, magis quam jubendi poteſtate*. Add. c. 7.

(2) Etiam apud Barbaros, quos Duces ſuos Reges vocitare, obſervavit PROCOPIUS I. Gothicor. H.

(3) Exempla ultro abdicantium congeſſit Joann. Iſaac. PONTANUS L. VII. Hiſtor. Danic ad A. MCCLXI. poſtquam narraverat Adolphum Holſatiæ Comitem monachum factum. Cum Ptolomæus Philadelpho regnum cedere vellet, Demetrius Phalereus, ut eum a propoſito deterreret, dicebat: Ἂν ἄλλῳ δῷς, σὺ οὐχ ἕξεις. *Alteri ſi dederis, ipſe non habebis*. H.

Digitized by Google

vatos licent (1), ubi alios gravibus injuriis laceſſere inſtituant. In exemplo tamen Semiramidis, quæ maritum ad quinque dies imperio ſibi cedentem interfecit, non minor eſt hujus ſtoliditas, quam illius malitia. DIODORUS SICULUS L. II. c. 18. Contingit tamen aliquando, ut illis, qui vel ultro regno abierunt, vel caſu aliquo exciderunt, a ceteris exterior veneratio, regibus exhiberi ſolita, & exteriora inſignia relinquantur. Quod uti pro mero ſimulacro, & velut ornamentis regiis eſt habendum; ita ni conventione aliqua id fuerit confirmatum a mera humanitate ceterorum dependere eſt cenſendum. Exempli loco poteſt eſſe Dairus in Japonia (2). Sic apud LABARDÆUM Hiſt. de Reb. Gall. L. X. p. 684. recte quidem traditur, cum Sedanum, & quæ inde dependebat ditio neque Imperatori, neque Galliarum Regi, neque cuipiam omnium obnoxia fuerit, poſſeſſores ejusdem veros fuiſſe Principes. Sed poſtquam eam urbem ac ditionem Fridericus Mauritius Buillonius Dux Ludovico XIII. Galliarum Regi ceſſerat, atque ejus in vicem alia prædia, Gallico imperio obnoxia acceperat, cautum quidem ſibi voluit, ut ipſi, poſterique priſtinæ dignitatis characterem retinerent; ſed qui haudquaquam pro vera dignitate independente, qualis ſummum imperium comitatur, ſed pro mero ſimulacro eſt habendus, cujus effectus certo ordine inter illuſtres Galliæ familias, & aliis quibuſdam inſignibus abſolvitur. Et ejus rei indicium eſt id ipſum, quod in ceſſione illa Buillonius caveri ſibi ſuper ea dignitate voluit. Nam qui revera dignitatem principalem obtinent, iis cautione ejuſmodi opus non eſt. Sicut & in privatam recidit fortunam rex, ſi regnum committatur ſive ex felonia in eum, cujus feudum eſt, ſive ex clauſula poſita in ipſa delatione imperii (3), ut ſi hoc vel illud rex faciat, ſubditi ſtatim omni obedientiæ vinculo ſolvantur. Sic &, ubi in delatione regni expreſſe conventum fuerit, ut regi certum quid facienti poſſit reſiſti, id pactum utique obſervari poteſt. Sed & ſi rex a populo conſtitutus regnum

(1) Durum hoc videtur RHETIO ad J. Feudor. 5. p. 243. Enimvero ut privati ordine & dignatione differunt; ita licentiæ in eos gradus eſſe poſſunt. H.

(2) V. ſupra c. 5. §. 15. H.

(3) V. ſupra c. 6. §. 10. poſt medium. H.

Digitized by Google

gnum velit alienare, aut modum habendi immutare, apertum eſt ipſum non modo nihil agere (1); ſed & eidem per vim conata ſua tendenti perficere vis a civibus opponi poterit. Add. BOECLERUS ad Grot. L. I. cap. 4. §. 10.

§. IX. PORRO difficilis oritur quæſtio, quidnam in invaſores imperii illegitimos liceat vel non liceat, & quidem non poſtquam longa poſſeſſione, aut ſubſequenti pacto verum jus imperandi acceperunt (2), ſed quamdiu injuſta poſſidendi cauſa durat, & ipſi ſola vi niti videntur. Ubi prius inquirendum, anne ejuſmodi invaſorum juſſa, dum in poſſeſſione imperii ſunt, vim obligandi habeant? Heic ex ſuperioribus repetendum, obligationem ad obſequium non produci, niſi legitimam poteſtatem alter in me habeat. Nam per ſolam violentiam poteſt quidem alicui adferri extrinſeca quædam neceſſitas, aliquid præſtandi; non autem obligatio, quæ vinculum eſt intrinſecum, animum ita ſtringens, ut ni fecerit, peccati ſit reus. Hinc ſi vis a validiore intentetur, majori malo declinando utique adigitur quis facere ea, ad quæ non tenetur, & a quibus abhorret. Si qua tamen via datur, nemini vitio vertitur, ſi iniquam illam neceſſitatem perrumpat. Sed quid ſi quis initio quidem per vim aut malas artes imperium invaſerit, videri tamen velit jure id obtinere, ac utut armis confidat, non hoſtem tamen, ſed verum principem ſe ferat? Heic in univerſum id nobis maxime videtur probabile, quod is, qui de facto ſummum imperium obtinet, utut poſſeſſionem pravis artibus invaſerit, a ſingulis civibus tantiſper pro legitimo principe ſit cenſendus, quando nullus adeſt, qui meliori jure imperium ſibi vindicare poſſit. Heic enim rationis eſt, ut qualiſcunque poſſeſſoris poteſtas valeat, modo legitimi principis regimen imitetur; quippe cum omnium interſit, quemvis potius Reipublicæ proſpicere, quam eandem in-

(1) V. ſupra c. *6.* §. *16.* Hugo GROTIUS L. II. de J. B. & P. c. *6.* §. 3. & 9. H.

(2) Ut Julius Cæſar, cui Romani non tantum pactione, ſed & jurejurando obligati. Nefaria proinde cædes ejus, quicquid Cicero dixerit. V. egregia DIONIS Diſſertatio L. XLIV. princip. H.

incerto rectore inter perpetuas turbas volui. Unde cum in horum imperium tacite ſaltem cives intelligantur conſenſiſſe, ad obſequium iisdem præſtandum vere obligabuntur. Poſſis quoque huc adplicare illud ARISTOPHANIS Ranis: (Act. V. Sc. 4. v. 21. 22. 23.) Ὀυ χρὴ λέοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν· ἣν δ' ἐκτραφῇ τις, τοῖς τρόποις ὑπηρετεῖν. *Non oportet catulum leonis in civitate alere: ſin autem quis educatus fuerit, moribus ipſius obtemperandum*. Sic qua via primi Cæſares ad imperium graſſati ſint, notum eſt. Et tamen Paulus Roman. XIII. ἐξουσίαν illis tribuit, quibus *propter conſcientiam* parendum ſit. Et Salvator noſter Cæſaris quæ ſunt, Cæſari dari jubet. Neque enim quiſquam ſingulorum civium erat, qui imperium, velut potiori jure debitum ſibi poſſet vindicare: & S. P. Q. R. antiquo jure ceſſerat, licet metu magis aut defectu virium, quam quia dominatum probabat (1). Huc ſpectat inſignis lex ab Henrico VII. rege Angliæ lata: *Ut nemo, qui regis partes tunc de facto regnantis ſecutus fuerat, propter ejuſmodi crimen unquam impeteretur, aut condemnaretur, vel proceſſu legis, vel per actum Parlamenti*. Cujus rationes ponderat Baco de VERULAMIO in Hiſtoria Henrici VII. p. m. 242. (2) Irene apud NICETAM CHONIATEN: *Nec Imperatorem, qui abſit, quærendum, nec, qui adſit, pellendum eſſe*. Sicuti & in regno hereditario, ubi inter duos pluresve petitores jus dubium eſt, lite adhuc pendente, & interea dum ea per amicam tranſactionem aut armis componitur, tutiſſimum eſt illi parere, qui in poſſeſſione eſt. Facit huc etiam defenſio Caſſii Clementis, qui a partibus Nigri contra Severum ſteterat, apud XIPHILINUM Epit. Dionis, (ad A. 194.) & ZONARAM Tom. II. *Ego neque te, neque Nigrum agnovi: Sed in illis partibus deprehenſus, non te oppugnare, ſed Julianum expugnare ſtudui. Cum igitur idem mihi quod tibi propoſitum fuerit, non peccavi; ac ne in eo quidem, quod poſtea non ad te tranſii. Nam tu quoque noluiſſes quenquam ex amicis tuis ad illum deficere*. Multo magis autem hæc locum

(1) Prudenter Dolabella apud CICERONEM: *Ubi nunc eſt Reſpublica, ibi ſimus potius, quam dum illam veterem ſequimur, ſimus in nulla*. H.

(2) Add. SIDNEJUS de Gubernat. c. 3. ſect. 35.

cum habent in reſpectu ad extraneos, ad quos non ſpectat examinare titulum, quo quis imperio potitus eſt, ſed ſimpliciter poſſeſſionem ſequuntur (1), præſertim ubi uſurpator imperii magna ſit potentia ſubnixus.

§. X. Ast vero, quando quis pulſo legitimo principe, imperium arripit, & pro rege ſe gerit, revera juris alieni uſurpator; quid heic bono civi agendum, qui iſti, quamdiu adhuc ſuperſtes eſt, fidem videtur debere? Ubi pronunciandum videtur, ſæpe rem eo redire poſſe, ut non ſolum licitum, ſed etiam debitum ſit, parere imperio ejus, qui in qualicunque poſſeſſione regni eſt. Scilicet ubi legitimus dominus eo eſt redactus, ut erga cives ſuos nullum amplius principis munus exercere poſſit: Quanquam enim ejus juſſa, quod legitima poteſtate deſtituantur, vim obligandi in ſe non habeant; prudentis tamen eſt viri, ſibi ſuiſque rebus conſulere, & in futurum proſpicere, ac præſentem ſuam conditionem caute cogitare, ne vitam ac fortunas ſuas temere in periculum projiciat. Quod fieret, ſi poſſeſſoris iram una reluctantia in ſe concitare vellet, nullum in uſum patriæ aut ejecti regis. Quod ipſum aliqui colligere volunt ex Roman. XIII. ubi Apoſtolus ait: obediendum eſſe ὀ μόνον διὰ τὴν ὀργὴν, quaſi diceret, hominis eſſe parum ſanæ mentis, ejus qui gladium gerit iram contumacia

(1) Vid. quæ de Deputatis Hollandorum & Zelandorum a Galliæ Rege admiſſis apud Pontificem diſſerebat Cardinalis Ossatus in L. VI. Ep. 276. A. MDCI. Legatos Joannis, novi Portugalliæ Regis, non tantum Angliæ Rex, ſed & Urbanus VIII. Pontifex ſuſcipiebat, tradito Aulæ Romanæ more, ut diſceptantibus de regno Principibus, ejus qui regnum poſſidet, legatus admittatur. V. Victor. Siri Tom. I. Mercur. L. III. p. 601. 674. 682. & Paul. Piasecius Chron. ad A. MDCXXXVIII. ubi occaſione illa memorat, Gregorium XIII. Pontificem Regis Poloniæ Stephani Batorei legatum admiſiſſe, quamvis contradiceret Henricus III. Rex Galliæ Valeſius, eodem regno a Polonis nolens abdicatus, & Maximilianus II. Imperator a magna Poloniæ Procerum parte electus. Rempublicam Anglicanam A. MDCLI. Sueciæ Regina & Galliæ Regis legatus, miſſis legatis, exemplo Hiſpanorum, agnoſcendam eſſe exiſtimabant apud Auct. L. XXIII. Rer. Suecicar. §. 16. 17. ad d. A. Conf. eundem L. IX. Rer. Suecic. §. 65. ad A. MDCXXXVII. ubi grave de Gallis judicium Ferdinando III. a Germanis electo Imperatori ſtatus controverſiam moventibus. H.

Digitized by Google

macia ſua præter neceſſitatem provocare. Ergo propriæ ſalutis cauſa obediendum eſſe ταῖς ἐσαις ἐξεσίαις, poteſtatibus pro præſenti tempore exſiſtentibus, ſeu quæ in poſſeſſione ſunt. Sed & cum patria omni imperio carere nequeat, poſſeſſor autem ſalutem publicam utcunque tueatur: non debet utique bonus civis, amanſque patriæ, ſiquidem præſens rerum ſtatus ita poſtulat, inutili ſua contumacia ulterioribus turbis cauſam præbere. Ille difficillimus eſt ſcrupulus (1), quo pacto obligatio civium ſimul ſubſiſtere queat tam erga legitimum principem expulſum, quam erga poſſeſſorem, qui & in verba ſua cives adegit, & in præſens munia regis obit. Quomodo enim quis ſimul fidem præſtare queat duobus, in mutuum exitum imminentibus? Neque vero civium pactum, & fides invaſori data legitimi regis jus atque prætenſionem videtur tollere poſſe. Non magis quam jus domini extinguitur per pactum coloni, quod cum prædone avertendis a prædio ipſius vexationibus init. Grotii mens eſt L. I. c. 4. §. 15. *Invaſoris dum poſſidet actus imperii, quos exercet, vim habere poſſe obligandi, non ex ipſius jure, quod nullum eſt, ſed ex eo, quod probabile omnino ſit, eum qui jus imperandi habet, id malle interim, rata eſſe quæ imperat, quam legibus judiciiſque ſublatis ſummam induci confuſionem*. Add. Idem L. II. c. 6. §. 5. Et ſane omnino præſumendum, quemlibet principem ea humanitate eſſe, ut malit cives ſuos quocunque modo ſervari; quam dum nequidquam fato obluctantur, & a viribus deſtitutum affectum intempeſtive oſtentant, nullo cum fructu perire. Conf. 2. Samuel XV. 25. 26. 1. Reg. III. 26. (2) Sic apud Livium L. XXIII. c. 20. Romani, petentibus auxilium Petellinis, *fateri coacti, nihil jam longinquis ſociis in ſe præſidii eſſe: redire domum, fideque ad ultimum expleta, conſulere ſibimet ipſos in reliquum præſenti fortuna juſſerunt*. Add. quoque oratio Ferdinandi regis, cum Neapoli profugeret, apud Guicciardinum L. I. circa fin. Vix igitur adparet, quid magis pro-

(1) Vid. Lysias Orat. 19. quæſtionem hanc, ſingulis momentis probe conſideratis, diſcutiens. H.

(2) Add. Buddeus de Legibus Syllæ in Specim. Juriſprudentiæ Hiſtoricæ §. 108. 109. quod eſt inter ejus Selecta Juris Nat. & Gent.

Digitized by Google

probabile heic dici poſſit, quam hoc; ſi legitimus princeps in talem ſit conjectus ſtatum, ut neque ipſe, quam debet, defenſionem civibus ſuis præſtare queat, neque tantæ ſint civium vires, ut invaſori citra præſens exitium valeant reſiſtere; præſumi principem expulſum tantiſper civibus remiſiſſe obligationem erga ſe (1), quoad fata ipſi viam ad regnum iterum aperiant, & quidem, quantum id ad conſervationem ipſorum, & declinandis periculis eſt neceſſarium. Et hactenus quoque duntaxat fides, quam invaſori cives dederunt, ſtringere videtur; ut illa ſit velut temporaria, expirans, ubi regi expulſo ſit facultas regnum ſuum recuperandi; quæque non tam intrinſeca conſcientiæ neceſſitate, quæ metu contineatur. Add. Grotius L. III. c. 7. §. 6. ubi ſi admittitur jus & dominium externum, non video, quare non aliqua quoque obligatio externa, quæ conſcientiam non tangit, admitti queat. Vid. 2. Reg. XI. 2. Paralip. XXIII. ad quem locum recte notat Hobbes Leviathan. c. 44. Athaliam fuiſſe regno dejectam, non ex jure, quod ſacerdos ut talis habebat, ſed ex jure regis pueri. Quid de legibus ſit cenſendum, quæ tyrannicidium permittunt (2), aut præmiis afficiunt, vid. Boeclerus ad Grot. L. I. c. 4. §. 17. Quibus omnibus conſideratis vix adparet caſus, ut privatus propria auctoritate etiam injuſtum imperii poſſeſſorem recte impedire queat (3); præſertim cum experientia teſtetur, invaſores per ejuſmodi conſpirationes ad premendum populum magis exaſperari. Vid. Justinus L. XVI. c. 5. ſub finem (4).

CAP. IX.

(1) Hinc invaſori pecuniam publicam metu ſolvens tutus erit. Vid. Matth. de Afflictis Deciſ. Neapolit. 149. & 150. H.

(2) Qualis erat Athenis, ubi poſt expulſos triginta tyrannos unicuique ex pſephiſmate jurandum erat, idque ſuper ſacra majora, occiſurum ſe ſua ipſius manu, qui tyrannidem affectaret. Vide Andocidem Orat. 1. ſeu, de Myſteriis, apud quem verba pſephiſmatis & ex eodem infra L. VIII. c. 3. §. 13. leguntur, & Samuel Petitum L. III. LL. Attic. tit. 2. & in Commentar. p. 232. H.

(3) Vid. omnino Grotius d. c. 4. §. 19. H.

[4] Quum totum hoc caput ad unicum officium civium ge-

CAPUT IX.

DE OFFICIO SUMMORUM IMPERANTIUM.

I. *Officium ſummorum imperantium unde cognoſcatur.*
II. *Illud imperantibus probe eſt addiſcendum.*
III. *Salus populi ſuprema lex eſt.*
IV. *Cives bonis moribus imbuendi.*
V. *Commodæ leges ferendæ.*
VI. *Eædem executioni dandæ.*
VII. *Pœnæ recte temperandæ.*
VIII. *Injuriæ civium mutuæ prohibendæ.*
IX. *Idoneis & probis miniſtris utendum.*
X. *Tributa recte exigenda & collocanda.*
XI. *Facultates civium promovendæ.*
XII. *Factiones prohibendæ.*
XIII. *Adverſus invaſiones exterorum vires parandæ.*

RESTAT, ut de officio ſummorum imperantium videamus; quod quidem eo diligentius erat faciendum, quo-

nerale pertineat, a re non alienum erit, antequam ad ſequens, quo de Officio Principis agitur, pergamus, paucis hoc loco verbis tradere officia civium reliqua omnia tam generalia, quam ſpecialia. Omiſit ea AUCTOR in hoc Opere, ſed diſtincte contra de iis egit in Offic. Hom. & Civ. L. II. c. ult. Hujus igitur Compendii verba hoc loco ſupplebimus, inſertis, quantum inſtituti ratio fert, additamentis Celeb. BARBEYRACI, quæ uncis includemus. „ Officium igitur, inquit, Civium eſt vel generale vel ſpeciale. Illud oritur, ex communi obligatione, qua iſti imperio civili ſunt ſubjecti. Hoc vero ex peculiari munere & functione, quæ per Summum Imperium ſingulis eſt injuncta. §. 2. Officium generale civium reſpicit vel rectores civitatis, vel totam civitatem, vel concives. §. 3. Rectoribus civitatis civis debet reverentiam, fidelitatem & obſequium. Cui conjunctum eſt, ut idem præſenti ſtatu adquieſcat, neque ad res novandas animum adjiciat, neque alteri cuivis adhæreat magis, eundemve admiretur & veneretur, utque bene ac honorifice de iiſ-

quo plura mala mortalibus, iſthoc non probe obſervato, proveniunt; & quia hujus diſciplinæ proprium eſt, iſtud tra-

iiſdem, & eorum actionibus ſentiat, atque loquatur. Ipſa memoria Principum bonorum nobis ſancta & venerabilis eſſe debet. [Qualis autem malorum Principum recordatio eſſe debeat, docet MONTAGNE Eſſais L. I. c. 3.] §. 4. Erga totam civitatem officium boni civis eſt, ut ejus ſalute & incolumitate nihil habeat carius; ut vitam, opes, ad eandem ſervandam libenter offerat: ut ad eandem illuſtrandam, ejuſque commoda promovenda omnes ingenii & induſtriæ nervos intendat. (Verum utilitas publica cum privata non ſemper colliditur, & ſolent officia civium ſeſe heic mutuo veluti reſpicere, ita, ut unius præſtatio ab alterius impletione quodammodo ſuſpendatur, quum bono publico non conſulatur, niſi unitis viribus. Quod ſi igitur perverſa illa invaluerit conſuetudo, ut a pleriſque privata utilitas publicæ præferatur, bono civi vitio verti nequit, ſi ſe ſuaque inefficaci ac publico haud profutura probitate in caſum dare nolit. TITIUS Obſ. 828.) §. 5. Erga concives civis officium eſt, amice & pacifice cum illis vivere, commodum ſeſe ac facilem præbere; nec moroſitate, & pervicacia ſua turbas dare; ceterorum commodis non invidere, aut eadem intervertere. II. §. 6. Specialia officia vel per univerſam ſeſe Rempublicam velut diffundunt, vel circa certam duntaxat partem occupantur. Circa quæ omnia hoc generale præceptum habetur. Ne quis ullum officium in Republica affectet aut ſuſpiciat, ad quod ſeſe ineptum deprehendit. (Vid. CHARRON de la Sageſſe L. III. c. 17. §. 1. 2.) Sed deſcendendum eſt ad ſpecialiora. §. 7. Qui conſilio ſuo rectoribus civitatum adſiſtunt, in omnes Reipublicæ partes aciem mentis convertant; quæ ex uſu Reipublicæ videbuntur eſſe, dextre & fideliter, citra affectus ac pravos reſpectus, exponant; ſalutem Reipublicæ in omnibus conſiliis pro ſcopo habeant, non proprias opes, aut potentiam; pravis affectibus Principum adulando non velificentur; factionibus & coitionibus illicitis abſtineant: nihil quod dici oportet, diſſimulent, nihil, quod taceri oportet, eliminent: exterorum corruptionibus impenetrabiles ſeſe præbeant: privatis ſuis negotiis aut voluptatibus publica negotia non poſthabeant. (Vid. CHARRON de la Sageſſe L. III. c. 2. §. 17.) §. 8. Qui publice conſtituti ſunt ad ſacra obeunda, in iiſdem gravitatem & attentionem adhibeant, vera de cultu Numinis dogmata proponant, eorum, quæ ipſi docent, populo ſeſe conſpicuum exemplar exhibeant, nec pravitate morum muneri ſuo dignationem, doctrinæ pondus detrahant. (Videantur PARRHASIANA T. II. pag. 235. ſeqq.) §. 9. Queis publice injun-

ctam,

Digitized by Google

tradere, quod idem legum civilium menſuram tranſcendat. Verum quia ab aliis paſſim talia inculcantur (1),

ſtam, variarum ſcientia rerum animos civium imbuere, nihil falſi aut pernicioſi doceant: vera autem ita tradant, ut auditores iis aſſentiantur, non tam adſuetudine audiendi, quam quia ſolidas eorundem rationes perſpexerunt: omnia dogmata ad ſocietatem civilem turbandam directa fugiant; omnem ſcientiam humanam inanem habeant, ex qua nulla in vitam humanam & civilem utilitas redundat. §. 10. Qui Juri dicundo præficiuntur, quibuſvis facilem acceſſum præbeant, plebem ab oppreſſionibus potentiorum protegant; jus æque pauperi & humili, quam potenti & gratioſo dicant, lites ultra neceſſitatem non extrahant; a corruptelis abſtineant; in cognoſcendis cauſſis diligentiam adhibeant, omneſque affectus, ſinceritatem judicii corrumpentes, ſeponant; recte faciendo neminem timeant. (Vid. Charron de la Sageſſe L. III. c. 17.) §. 11. Quibus armorum cura commiſſa, militem diligenter & tempeſtive exerceant, & ad tolerandos militiæ labores firment; diſciplinam militarem ſartam tectamque habeant; milites hoſti jugulandos temere non objiciant; annonam & ſtipendium, quantum in ſe, promte procurent; nec de eo quicquam intervertant, milites ſemper ut Reipublicæ faveant, curent, nec unquam eos ſibi adverſus Rempublicam concilient. §. 12. Milites contra ſtipendiis ſuis contenti ſint; ab expilandis & vexandis paganis abſtineant; labores pro tuenda Republica libere & ſtrenue obeant; pericula per temeritatem non arceſcant, per ignaviam non defugiant; fortitudinem in hoſtem, non in commilitones oſtentent; ſtationem aſſignatam maſcule defendant; honeſtam mortem turpi fugæ & vitæ præferant. §. 13. Quorum opera civitas apud exteros utitur, cauti ſint & circumſpecti, inania a ſolidis, vera a fabuloſis diſcernere callidi, ſecretorum tenaciſſimi, pro utilitate ſuæ civitatis adverſus quaslibet corruptiones obſtinati. (Vid. les Caracteres de Mr. de la Bruyere au Chap. du Souverain & de la Republique, & l'Ambaſſadeur & ſes fonctions par Mr. de Wicquefort.) §. 14. Qui opibus civitatis colligendis aut diſpenſandis præſunt, caveant ab omni non neceſſaria acerbitate, nec, ob proprium quæſtum aut per petulantiam vel malignitatem animi, oneri, quid adjiciant; publici nihil intervertant; quibus de publico quid ſolvendum, illis citra moras non neceſſarias ſatisfaciant. Durat autem civium *ſpeciale* officium, quamdiu in ea functione, ex qua illud profluit, ſunt conſtituti: qua ubi abeunt, & illud exſpirat. *Generale* itidem durat, quamdiu Cives ſunt."

(1) Extant enim parænetici complures, cum veteres, tum no-

repetitis duntaxat ſummis capitibus licebit nobis heic defungi. Quibus autem præceptis hoc officium abſolvatur, facile colligi poteſt, ſiquidem finis atque indoles civitatum, nec non partes ſummi imperii expendantur.

§. II. Heic igitur ante omnia neceſſarium eſt, ut imperantes ipſi diligenter diſcant, quæ ad plenam ejus officii cognitionem pertinent (1), cum nemo laudabiliter exercere poſſit, quod non probe didicit. Vid. 1. Regum III. 9. Virgilius Æn. VI. (v. 852. 853.) *Tu regere imperio populos Romane memento. Hæ tibi erunt artes, pacique imponere morem.* Isocrates ad Nicoclem: *Conſtat, quemadmodum ipſi reges animos ſuos excoluerint, ita etiam eorum regna ſe eſſe habitura. Quare nulli pugili tam convenit corpus exercere, quam regibus ingenium ſuum.* Et cum omnes homines, tum imprimis principes tangit illud Persii Sat. III. (v. 71. 72.) *Quem te Deus eſſe juſſit, & humana qua parte locatus es in re; diſce.* Add. Phil. Cominæus L. I. p. m. 342. & L. III. p. m. 388. Charron de la Sageſſe L. III. c. 2. Baco Sermon. fidel. c. 19. Quam autem non protrita ſint, quæ ad bene gubernandam civitatem cognitu ſunt neceſſaria, colligi poteſt ex illis, quæ traduntur Hobbesio de Cive c. X. §. 10. Isocrates ad Nicoclem (princ. (regnum vocat τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων μέγιστον, καὶ πλείονος προνοίας δεόμενον, *ſummum rerum humanarum, quodque majorem providentiam poſtulat*; *& quod non* ὥσπερ ἱερωσύνη *tanquam ſacerdotium cujuslibet eſt viri.* Recte quoque Xenophon Cyropæd. L. I. (princ.) pronunciant: Ἀνθρώπῳ πεφυκότι πάντων τῶν ἄλλων ζώων εἴη ῥᾷον, ἢ ἀνθρώπων ἄρχειν. *Homini facilius eſſe quibuſvis animalibus aliis, quam hominibus imperare.* Add. quæ cum Glaucone diſputat Socrates (2) apud Xenophontem Memorab. L. III. Etſi multis non inſuper habeatur illud dicterium Ita-

novi, *de officio Regum aut Principum*, quos recenſere longum eſſet. H.

(1) Vere enim Aristoteles III. Pol. 3. Ἡ φρόνησις, ἄρχοντος ἴδιος ἀρετὴ μόνη. *Prudentia, ſola imperium habentis propria virtus.* H.

(2) Veriſſime quoque Cicero II. de Oratore. *Ad conſilium de Republica dandum caput eſt noſſe Rempublicam.* H.

Digitized by Google

Italicum: *Pochiſſimo cervello baſta a governar tutto 'l mondo: & neſcit mundus, quam exigua ſapientia regatur* (1). Cui conſequens eſt, quod principi ſint ſequeſtranda illa ſtudia, quæ ad huncce finem nihil conferunt (2); cum tam ardua ſit civitatem regendi ſcientia, ut totum hominem etiam ingenio pollentiſſimum requirat, qui oblitus quodammodo ſui, populo vivat. Multo magis circumcidendæ principibus voluptates, oblectationes, vanæque occupationes, quatenus iſtum finem intercipiunt. Eam quoque ob rationem ab iisdem in familiaritatem admittendi viri cordati, rerumque humanarum periti: adulatores, nugatores, & qui præter inania nihil didicerunt, procul arcendi (3). Isocrates

R 2 ad

(1) Quod Proverbium ſingulari diſſertatione illuſtravit Adamus Rechenbergius. Excuſa ea A. *1676*. Poterat adjicere Auctor, vera eſſe hæc dicteria, ſi id reſpiciatur, quod ſit, quum nulli rei minus quam Reipublicæ ſæpe curæ impendatur, & ad nullam quam Rempublicam curandam frequentius ſeſe adjungant, qui curæ huic impares ſunt. Fatendum tamen eſt, Reges, Principes, ſi bene munere ſibi demandato fungi velint, onus inſolitum cervicibus ſuſcepiſſe videri, & melius Reſpublicas gubernatum iri, feliciores ſque populos futuros, ſi illi & regulas tantæ artis fideliter diſcerent, & deinde religioſe obſervarent.

(2) Eſt enim quædam ſciendi intemperantia. Vid. Loccen. L. VII. Hiſtor. Svecan. ad A. MDLX. ubi de Erico XIV. Seciæ Rege. Auct. Hiſtor. Caroli Guſtavi Seciæ Reg. L. VII. §. 3. H.

(3) Diphilus Nuptiis:

Ὁ γὰρ κόλαξ

Καὶ ϛρατηγὸν, καὶ δυνάϛην, καὶ φίλυς καὶ τὰς πόλεις
Ἀνατρέπει, λόγῳ κακύργῳ μικρὸν ἡδύνας χρόνον.

Aſſentator ſcilicet

Satrapas, Duces, amices, civitates denique
Facile evertit, modicum oblectans tempus verbis maleficis.

Ceterum Confucius L. II. Sinicæ ſcient. Edita a Philippo Couplet. edit. p. 63. ſeq. inter regulas novem, neceſſarias illis quicunque moderantur orbis regna, primo loco ponit: *Rex excolat virtutibus ſe ipſum*. Et ſecundo: *Colat ſapientes viros*. Eas autem ad praxin reduci: *Si Rex a vitiis abſtineat; ſit purus & immaculatus interius & exterius; gravi & ſe digno cultu induat; ſi illicita & quæ repugnant rationi non attingat: Hæc nimirum eſſe, quibus regia excolatur perſona. Si detrectatores procul a ſe repellat, & procul abſit a venereis; ſi vilipendat* opes

gnum velit alienare, aut modum habendi immutare; apertum eſt ipſum non modo nihil agere (1); ſed & eidem per vim conata ſua tendenti perficere vis a civibus opponi poterit. Add. BOECLERUS ad Grot. L. I. cap. 4. §. 10.

§. IX. PORRO difficilis oritur quæſtio, quidnam in invaſores imperii illegitimos liceat vel non liceat, & quidem non poſtquam longa poſſeſſione, aut ſubſequenti pacto verum jus imperandi acceperunt (2), ſed quamdiu injuſta poſſidendi cauſa durat, & ipſi ſola vi niti videntur. Ubi prius inquirendum, anne ejuſmodi invaſorum juſſa, dum in poſſeſſione imperii ſunt, vim obligandi habeant? Heic ex ſuperioribus repetendum, obligationem ad obſequium non produci, niſi legitimam poteſtatem alter in me habeat. Nam per ſolam violentiam poteſt quidem alicui adferri extrinſeca quædam neceſſitas, aliquid præſtandi; non autem obligatio, quæ vinculum eſt intrinſecum, animum ita ſtringens, ut ni fecerit, peccati ſit reus. Hinc ſi vis a validiore intentetur, majori malo declinando utique adigitur quis facere ea, ad quæ non tenetur, & a quibus abhorret. Si qua tamen via datur, nemini vitio vertitur, ſi iniquam illam neceſſitatem perrumpat. Sed quid ſi quis initio quidem per vim aut malas artes imperium invaſerit, videri tamen velit jure id obtinere, ac utut armis confidat, non hoſtem tamen, ſed verum principem ſe ferat? Heic in univerſum id nobis maxime videtur probabile, quod is, qui de facto ſummum imperium obtinet, utut poſſeſſionem pravis artibus invaſerit, a ſingulis civibus tantiſper pro legitimo principe ſit cenſendus, quando nullus adeſt, qui meliori jure imperium ſibi vindicare poſſit. Heic enim rationis eſt, ut qualiſcunque poſſeſſoris poteſtas valeat, modo legitimi principis regimen imitetur; quippe cum omnium interſit, quemvis potius Reipublicæ proſpicere, quam eandem in-

(1) V. ſupra c. *6.* §. *16.* Hugo GROTIUS L. II. de J. B. & P. c. *6.* §. 3. & *9.* H.

(2) Ut Julius Cæſar, cui Romani non tantum pactione, ſed & jurejurando obligati. Nefaria proinde cædes ejus, quicquid Cicero dixerit. V. egregia DIONIS Diſſertatio L. XLIV. princip. H.

incerto rectore inter perpetuas turbas volui. Unde cum in horum imperium tacite ſaltem cives intelligantur conſenſiſſe, ad obſequium iisdem præſtandum vere obligabuntur. Poſſis quoque huc adplicare illud ARISTOPHANIS Ranis: (Act. V. Sc. 4. v. 21. 22. 23.) Ὀυ χρὴ λέοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν· ἢν δ' ἐκτραφῇ τις, τοῖς τρόποις ὑπηρετεῖν. *Non oportet catulum leonis in civitate alere: ſin autem quis educatus fuerit, moribus ipſius obtemperandum*. Sic qua via primi Cæſares ad imperium graſſati ſint, notum eſt. Et tamen Paulus Roman. XIII. ἐξουσίαν illis tribuit, quibus *propter conſcientiam* parendum ſit. Et Salvator noſter Cæſaris quæ ſunt, Cæſari dari jubet. Neque enim quiſquam ſingulorum civium erat, qui imperium, velut potiori jure debitum ſibi poſſet vindicare: & S. P. Q. R. antiquo jure ceſſerat, licet metu magis aut defectu virium, quam quia dominatum probabat (1). Huc ſpectat inſignis lex ab Henrico VII. rege Angliæ lata: *Ut nemo, qui regis partes tunc de facto regnantis ſecutus fuerat, propter ejuſmodi crimen unquam impeteretur, aut condemnaretur, vel proceſſu legis, vel per actum Parlamenti*. Cujus rationes ponderat Baco de VERULAMIO in Hiſtoria Henrici VII. p. m. 242. (2) Irene apud NICETAM CHONIATEN: *Nec Imperatorem, qui abſit, quærendum, nec, qui adſit, pellendum eſſe*. Sicuti & in regno hereditario, ubi inter duos pluresve petitores jus dubium eſt, lite adhuc pendente, & interea dum ea per amicam tranſactionem aut armis componitur, tutiſſimum eſt illi parere, qui in poſſeſſione eſt. Facit huc etiam defenſio Caſſii Clementis, qui a partibus Nigri contra Severum ſteterat, apud XIPHILINUM Epit. Dionis, (ad A. 194.) & ZONARAM Tom. II. *Ego neque te, neque Nigrum agnovi: Sed in illis partibus deprehenſus, non te oppugnare, ſed Julianum expugnare ſtudui. Cum igitur idem mihi quod tibi propoſitum fuerit, non peccavi; ac ne in eo quidem, quod poſtea non ad te tranſii. Nam tu quoque noluiſſes quenquam ex amicis tuis ad illum deficere*. Multo magis autem hæc locum

(1) Prudenter Dolabella apud CICERONEM: *Ubi nunc eſt Reſpublica, ibi ſimus potius, quam dum illam veterem ſequimur, ſimus in nulla*. H.

(2) Add. SIDNEJUS de Gubernat. c. 3. ſect. 35.

Digitized by Google

cum habent in reſpectu ad extraneos, ad quos non ſpectat examinare titulum, quo quis imperio potitus eſt, ſed ſimpliciter poſſeſſionem ſequuntur (1), præſertim ubi uſurpator imperii magna ſit potentia ſubnixus.

§. X. Ast vero, quando quis pulſo legitimo principe, imperium arripit, & pro rege ſe gerit, revera juris alieni uſurpator; quid heic bono civi agendum, qui iſti, quamdiu adhuc ſuperſtes eſt, fidem videtur debere? Ubi pronunciandum videtur, ſæpe rem eo redire poſſe, ut non ſolum licitum, ſed etiam debitum ſit, parere imperio ejus, qui in qualicunque poſſeſſione regni eſt. Scilicet ubi legitimus dominus eo eſt redactus, ut erga cives ſuos nullum amplius principis munus exercere poſſit. Quanquam enim ejus juſſa, quod legitima poteſtate deſtituantur, vim obligandi in ſe non habeant; prudentis tamen eſt viri, ſibi ſuiſque rebus conſulere, & in futurum proſpicere, ac præſentem ſuam conditionem caute cogitare, ne vitam ac fortunas ſuas temere in periculum projiciat. Quod fieret, ſi poſſeſſoris iram una reluctantia in ſe concitare vellet, nullum in uſum patriæ aut ejecti regis. Quod ipſum aliqui colligere volunt ex Roman. XIII. ubi Apoſtolus ait: obediendum eſſe οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, quaſi diceret, hominis eſſe parum ſanæ mentis, ejus qui gladium gerit iram contumacia

(1) Vid. quæ de Deputatis Hollandorum & Zelandorum a Galliæ Rege admiſſis apud Pontificem differebat Cardinalis Ossatus in L. VI. Ep. 276. A. MDCI. Legatos Joannis, novi Portugalliæ Regis, non tantum Angliæ Rex, ſed & Urbanus VIII. Pontifex ſuſcipiebat, tradito Aulæ Romanæ more, ut diſceptantibus de regno Principibus, ejus qui regnum poſſidet, legatus admittatur. V. Victor. Siri Tom. I. Mercur. L. III. p. 601. 674. 682. & Paul. Piasecius Chron. ad A. MDCXXXVIII. ubi occaſione illa memorat, Gregorium XIII. Pontificem Regis Poloniæ Stephani Batorei legatum admiſiſſe, quamvis contradiceret Henricus III. Rex Galliæ Valeſius, eodem regno a Polonis nolens abdicatus, & Maximilianus II. Imperator a magna Poloniæ Procerum parte electus. Rempublicam Anglicanam A. MDCLI. Sueciæ Regina & Galliæ Regis legatus, miſſis legatis, exemplo Hiſpanorum, agnoſcendam eſſe exiſtimabant apud Auct. L. XXIII. Rer. Suecicar. §. 16. 17. ad d. A. Conf. eundem L. IX. Rer. Suecic. §. 65. ad A. MDCXXXVII. ubi grave de Gallis judicium Ferdinando III. a Germanis electo Imperatori ſtatus controverſiam moventibus. H.

Digitized by Google

macia ſua præter neceſſitatem provocare. Ergo propriæ ſalutis cauſa obediendum eſſe ταῖς οὔσαις ἐξουσίαις, poteſtatibus pro præſenti tempore exſiſtentibus, ſeu quæ in poſſeſſione ſunt. Sed & cum patria omni imperio carere nequeat, poſſeſſor autem ſalutem publicam utcunque tueatur: non debet utique bonus civis, amanſque patriæ, ſiquidem præſens rerum ſtatus ita poſtulat, inutili ſua contumacia ulterioribus turbis cauſam præbere. Ille difficillimus eſt ſcrupulus (1), quo pacto obligatio civium ſimul ſubſiſtere queat tam erga legitimum principem expulſum, quam erga poſſeſſorem, qui & in verba ſua cives adegit, & in præſens munia regis obit. Quomodo enim quis ſimul fidem præſtare queat duobus, in mutuum exitum imminentibus? Neque vero civium pactum, & fides invaſori data legitimi regis jus atque prætenſionem videtur tollere poſſe. Non magis quam jus domini extinguitur per pactum coloni, quod cum prædone avertendis a prædio ipſius vexationibus init. GROTII mens eſt L. I. c. 4. §. 15. *Invaſoris dum poſſidet actus imperii, quos exercet, vim habere poſſe obligandi, non ex ipſius jure, quod nullum eſt, ſed ex eo, quod probabile omnino ſit, eum qui jus imperandi habet, id malle interim, rata eſſe quæ imperat, quam legibus judiciiſque ſublatis ſummam induci confuſionem.* Add. IDEM L. II. c. 6. §. 5. Et ſane omnino præſumendum, quemlibet principem ea humanitate eſſe, ut malit cives ſuos quocunque modo ſervari; quam dum nequidquam fato obluctantur, & a viribus deſtitutum affectum intempeſtive oſtentant, nullo cum fructu perire. Conf. 2. Samuel XV. 25. 26. 1. Reg. III. 26. (2) Sic apud LIVIUM L. XXIII. c. 20. Romani, petentibus auxilium Petellinis, *fateri coacti, nihil jam longinquis ſociis in ſe præſidii eſſe: redire domum, fideque ad ultimum expleta, conſulere ſibimet ipſos in reliquum præſenti fortuna juſſerunt.* Add. quoque oratio Ferdinandi regis, cum Neapoli profugeret, apud GUICCIARDINUM L. I. circa fin. Vix igitur adparet, quid magis pro-

(1) Vid. LYSIAS Orat. 19. quæſtionem hanc, ſingulis momentis probe conſideratis, diſcutiens. H.

(2) Add. BUDDEUS de Legibus Syllæ in Specim. Juriſprudentiæ Hiſtoricæ §. 108. 109. quod eſt inter ejus Selecta Juris Nat. & Gent.

Digitized by Google

probabile heic dici poſſit, quam hoc; ſi legitimus princeps in talem ſit conjectus ſtatum, ut neque ipſe, quam debet, defenſionem civibus ſuis præſtare queat, neque tantæ ſint civium vires, ut invaſori citra præſens exitium valeant reſiſtere; præſumi principem expulſum tantiſper civibus remiſiſſe obligationem erga ſe (1), quoad fata ipſi viam ad regnum iterum aperiant, & quidem, quantum id ad conſervationem ipſorum, & declinandis periculis eſt neceſſarium. Et hactenus quoque duntaxat fides, quam invaſori cives dederunt, ſtringere videtur; ut illa ſit velut temporaria, expirans, ubi regi expulſo ſit facultas regnum ſuum recuperandi; quæque non tam intrinſeca conſcientiæ neceſſitate, quæ metu contineatur. Add. GROTIUS L. III. c. 7. §. 6. ubi ſi admittitur jus & dominium externum, non video, quare non aliqua quoque obligatio externa, quæ conſcientiam non tangit, admitti queat. Vid. 2. Reg. XI. 2. Paralip. XXIII. ad quem locum recte notat HOBBES Leviathan. c. 44. Athaliam fuiſſe regno dejectam, non ex jure, quod ſacerdos ut talis habebat, ſed ex jure regis pueri. Quid de legibus ſit cenſendum, quæ tyrannicidium permittunt (2), aut præmiis afficiunt, vid. BOECLERUS ad Grot. L. I. c. 4. §. 17. Quibus omnibus conſideratis vix adparet caſus, ut privatus propria auctoritate etiam injuſtum imperii poſſeſſorem recte impedire queat (3); præſertim cum experientia teſtetur, invaſores per ejuſmodi conſpirationes ad premendum populum magis exaſperari. Vid. JUSTINUS L. XVI. c. 5. ſub finem (4).

CAP. IX.

(1) Hinc invaſori pecuniam publicam metu ſolvens tutus erit. Vid. Matth. de AFFLICTIS Deciſ. Neapolit. 149. & 150. H.

(2) Qualis erat Athenis, ubi poſt expulſos triginta tyrannos unicuique ex pſephiſmate jurandum erat, idque ſuper ſacra majora, occiſurum ſe ſua ipſius manu, qui tyrannidem affectaret. Vide ANDOCIDEM Orat. 1. ſeu, de Myſteriis, apud quem verba pſephiſmatis & ex eodem infra L. VIII. c. 3. §. 13. leguntur, & Samuel PETITUM L. III. LL. Attic. tit. 2. & in Commentar. p. 232. H.

(3) Vid. omnino GROTIUS d. c. 4. §. 19. H.

[4] Quum totum hoc caput ad unicum officium civium gene-

Digitized by Google

CAPUT IX.

DE OFFICIO SUMMORUM IMPERANTIUM.

I. *Officium ſummorum imperantium unde cognoſcatur.*
II. *Illud imperantibus probe eſt addiſcendum.*
III. *Salus populi ſuprema lex eſt.*
IV. *Cives bonis moribus imbuendi.*
V. *Commodæ leges ferendæ.*
VI. *Eædem executioni dandæ.*
VII. *Pœnæ recte temperandæ.*
VIII. *Injuriæ civium mutuæ prohibendæ.*
IX. *Idoneis & probis miniſtris utendum.*
X. *Tributa recte exigenda & collocanda.*
XI. *Facultates civium promovendæ.*
XII. *Factiones prohibendæ.*
XIII. *Adverſus invaſiones exterorum vires parandæ.*

Restat, ut de officio ſummorum imperantium videamus; quod quidem eo diligentius erat faciendum, quo-

nerale pertineat, a re non alienum erit, antequam ad ſequens, quo de Officio Principis agitur, pergamus, paucis hoc loco verbis tradere officia civium reliqua omnia tam generalia, quam ſpecialia. Omiſit ea Auctor in hoc Opere, ſed diſtincte contra de iis egit in Offic. Hom. & Civ. L. II. c. ult. Hujus igitur Compendii verba hoc loco ſupplebimus, inſertis, quantum inſtituti ratio fert, additamentis Celeb. Barbeyraci, quæ uncis includemus. „ Officium igitur, inquit, Civium eſt vel generale vel ſpeciale. Illud oritur, ex communi obligatione, qua iſti imperio civili ſunt ſubjecti. Hoc vero ex peculiari munere & functione, quæ per Summum Imperium ſingulis eſt injuncta. §. 2. Officium generale civium reſpicit vel rectores civitatis, vel totam civitatem, vel concives. §. 3. Rectoribus civitatis civis debet reverentiam, fidelitatem & obſequium. Cui conjunctum eſt, ut idem præſenti ſtatu adquieſcat, neque ad res novandas animum adjiciat, neque alteri cuivis adhæreat magis, eundemve admiretur & veneretur, utque bene ac honorifice de iiſ-

Digitized by Google

quo plura mala mortalibus, iſthoc non probe obſervato, proveniunt; & quia hujus diſciplinæ proprium eſt, iſtud tra-

iiſdem, & eorum actionibus ſentiat, atque loquatur. Ipſa memoria Principum bonorum nobis ſancta & venerabilis eſſe debet. [Qualis autem malorum Principum recordatio eſſe debeat, docet MONTAGNE Eſſais L. I. c. 3.] §. 4. Erga totam civitatem officium boni civis eſt, ut ejus ſalute & incolumitate nihil habeat carius; ut vitam, opes, ad eandem ſervandam libenter offerat: ut ad eandem illuſtrandam, ejuſque commoda promovenda omnes ingenii & induſtriæ nervos intendat. (Verum utilitas publica cum privata non ſemper colliditur, & ſolent officia civium ſeſe heic mutuo veluti reſpicere, ita, ut unius præſtatio ab alterius impletione quodammodo ſuſpendatur, quum bono publico non conſulatur, niſi unitis viribus. Quod ſi igitur perverſa illa invaluerit conſuetudo, ut a pleriſque privata utilitas publicæ præferatur, bono civi vitio verti nequit, ſi ſe ſuaque inefficaci ac publico haud profutura probitate in caſum dare nolit. TITIUS Obſ. 828.) §. 5. Erga concives civis officium eſt, amice & pacifice cum illis vivere, commodum ſeſe ac facilem præbere; nec moroſitate, & pervicacia ſua turbas dare; ceterorum commodis non invidere, aut eadem intervertere. II. §. 6. Specialia officia vel per univerſam ſeſe Rempublicam velut diffundunt, vel circa certam duntaxat partem occupantur. Circa quæ omnia hoc generale præceptum habetur. Ne quis ullum officium in Republica affectet aut ſuſpiciat, ad quod ſeſe ineptum deprehendit. (Vid. CHARRON de la Sageſſe L. III. c. 17. §. 1. 2.) Sed deſcendendum eſt ad ſpecialiora. §. 7. Qui conſilio ſuo rectoribus civitatum adſiſtunt, in omnes Reipublicæ partes aciem mentis convertant; quæ ex uſu Reipublicæ videbuntur eſſe, dextre & fideliter, citra affectus ac pravos reſpectus, exponant; ſalutem Reipublicæ in omnibus conſiliis pro ſcopo habeant, non proprias opes, aut potentiam; pravis affectibus Principum adulando non velificentur; factionibus & coitionibus illicitis abſtineant: nihil quod dici oportet, diſſimulent, nihil, quod taceri oportet, eliminent: exterorum corruptionibus impenetrabiles ſeſe præbeant: privatis ſuis negotiis aut voluptatibus publica negotia non poſthabeant. (Vid. CHARRON de la Sageſſe L. III. c. 2. §. 17.) §. 8. Qui publice conſtituti ſunt ad ſacra obeunda, in iiſdem gravitatem & attentionem adhibeant, vera de cultu Numinis dogmata proponant, eorum, quæ ipſi docent, populo ſeſe conſpicuum exemplar exhibeant, nec pravitate morum muneri ſuo dignationem, doctrinæ pondus detrahant. (Videantur PARRHASIANA T. II. pag. 235. ſeqq.) §. 9. Queis publice injunctam,

Digitized by Google

tradere, quod idem legum civilium menſuram tranſcendat. Verum quia ab aliis paſſim talia inculcantur (1),

ſtam, variarum ſcientia rerum animos civium imbuere, nihil falſi aut pernicioſi doceant: vera autem ita tradant, ut auditores iis aſſentiantur, non tam adſuetudine audiendi, quam quia ſolidas eorundem rationes perſpexerunt: omnia dogmata ad ſocietatem civilem turbandam directa fugiant; omnem ſcientiam humanam inanem habeant, ex qua nulla in vitam humanam & civilem utilitas redundat. §. 10. Qui Juri dicundo præficiuntur, quibuſvis facilem acceſſum præbeant, plebem ab oppreſſionibus potentiorum protegant; jus æque pauperi & humili, quam potenti & gratioſo dicant, lites ultra neceſſitatem non extrahant; a corruptelis abſtineant; in cognoſcendis cauſſis diligentiam adhibeant, omneſque affectus, ſinceritatem judicii corrumpentes, ſeponant; recte faciendo neminem timeant. (Vid. CHARRON de la Sageſſe L. III. c. 17.) §. 11. Quibus armorum cura commiſſa, militem diligenter & tempeſtive exerceant, & ad tolerandos militiæ labores firment; diſciplinam militarem ſartam tectamque habeant; milites hoſti jugulandos temere non objiciant; annonam & ſtipendium, quantum in ſe, promte procurent; nec de eo quicquam intervertant, milites ſemper ut Reipublicæ faveant, curent, nec unquam eos ſibi adverſus Rempublicam concilient. §. 12. Milites contra ſtipendiis ſuis contenti ſint; ab expilandis & vexandis paganis abſtineant; labores pro tuenda Republica libere & ſtrenue obeant; pericula per temeritatem non arceſcant, per ignaviam non defugiant; fortitudinem in hoſtem, non in commilitones oſtentent; ſtationem aſſignatam maſcule defendant; honeſtam mortem turpi fugæ & vitæ præferant. §. 13. Quorum opera civitas apud exteros utitur, cauti ſint & circumſpecti, inania a ſolidis, vera a fabuloſis diſcernere callidi, ſecretorum tenaciſſimi, pro utilitate ſuæ civitatis adverſus quaslibet corruptiones obſtinati. (Vid. les Caracteres de Mr. de la BRUYERE au Chap. du Souverain & de la Republique, & l'Ambaſſadeur & ſes fonctions par Mr. de WICQUEFORT.) §. 14. Qui opibus civitatis colligendis aut diſpenſandis præſunt, caveant ab omni non neceſſaria acerbitate, nec, ob proprium quæſtum aut per petulantiam vel malignitatem animi, oneri, quid adjiciant; publici nihil intervertant; quibus de publico quid ſolvendum, illis citra moras non neceſſarias ſatisfaciant. Durat autem civium *ſpeciale* officium, quamdiu in ea functione, ex qua illud profluit, ſunt conſtituti: qua ubi abeunt, & illud exſpirat. *Generale* itidem durat, quamdiu Cives ſunt. "

(1) Extant enim parænetici complures, cum veteres, tum no-

Italicum: *Pochiſſimo cervello baſta a governar tutto 'l mondo: & neſcit mundus, quam exigua ſapientia regatur* (1). Cui conſequens eſt, quod principi ſint ſequeſtranda illa ſtudia, quæ ad huncce finem nihil conferunt (2); cum tam ardua ſit civitatem regendi ſcientia, ut totum hominem etiam ingenio pollentiſſimum requirat, qui oblitus quodammodo ſui, populo vivat. Multo magis circumcidendæ principibus voluptates, oblectationes, vanæque occupationes, quatenus iſtum finem intercipiunt. Eam quoque ob rationem ab iisdem in familiaritatem admittendi viri cordati, rerumque humanarum periti: adulatores, nugatores, & qui præter inania nihil didicerunt, procul arcendi (3). ISOCRATES

R 2 ad

(1) Quod Proverbium ſingulari diſſertatione illuſtravit Adamus RECHENBERGIUS. Excuſa ea A. 1676. Poterat adjicere AUCTOR, vera eſſe hæc dicteria, ſi id reſpiciatur, quod fit, quum nulli rei minus quam Reipublicæ ſæpe curæ impendatur, & ad nullam quam Rempublicam curandam frequentius ſeſe adjungant, qui curæ huic impares ſunt. Fatendum tamen eſt, Reges, Principes, ſi bene munere ſibi demandato fungi velint, onus inſolitum cervicibus ſuſcepiſſe videri, & melius Reſpublicas gubernatum iri, felicioreſque populos futuros, ſi illi & regulas tantæ artis fideliter diſcerent, & deinde religioſe obſervarent.

(2) Eſt enim quædam ſciendi intemperantia. Vid. LOCCEN. L. VII. Hiſtor. Svecan. ad A. MDLX. ubi de Erico XIV. Sueciæ Rege. AUCT. Hiſtor. Caroli Guſtavi Sueciæ Reg. L. VII. §. 3. H.

(3) DIPHILUS Nuptiis:

Ὁ γὰρ κόλαξ
Καὶ ϛρατηγὸν, καὶ δυνάϛην, καὶ φίλυς καὶ τὰς πόλεις
Ἀνατρέπει, λόγῳ κακύργῳ μικρὸν ἡδύνας χρόνον.

Aſſentator ſcilicet
Satrapas, Duces, amicos, civitates denique
Facile evertit, modicum oblectans tempus verbis maleficis.

Ceterum CONFUCIUS L. II. Sinicæ ſcient. Edita a Philippo Couplet. edit. p. 63. ſeq. inter regulas novem, neceſſarias illis quicunque moderantur orbis regna, primo loco ponit: *Rex excolat virtutibus ſe ipſum*. Et ſecundo: *Colat ſapientes viros*. Eas autem ad praxin reduci: *Si Rex a vitiis abſtineat; ſit purus & immaculatus interius & exterius; gravi & ſe digno cultu induat; ſi illicita & quæ repugnant rationi non attingat: Hæc nimirum eſſe, quibus regia excolatur perſona. Si detrectatores procul a ſe repellat, & procul abſit a venereis; ſi vilipendat*

opes

Digitized by Google

ad Nicocl. (p.34. Edit. Pariſ. min.) *In amicitiam recipe non quoslibet, ſed natura tua dignos, neque cum quibus jucundiſſime tempus conteras, ſed quorum opera civitatem optime gubernes. Iis gaudere congreſſibus aſſueſce, qui te & ſapientia augeant, & virtutis apud alios opinione:* Add. DIODORUS SICULUS L.I. c.71. Qui & L.XII. c.12. memorat, a Charonda *actionem pravæ ſocietatis* inſtitutam, gravemque hujus delicti reis mulctam impoſitam. Etſi optandum foret, minus ſæpe verum deprehendi, quod Carneades dicebat; *divitum & regum filios ſolam equitandi artem recte diſcere, quia equus non novit adulari.* PLUTARCHUS de Diſcr. amici & adulatoris. (Enimvero (1) ut generalia prudentiæ rectricis præcepta rite adplicare norit Princeps, quam penitiſſime ipſi conditio ſui ſtatus (2), ſubjectique indoles populi eſt cognoſcenda. Illiſque præterea virtutibus cumprimis ſtudendum (3), quarum uſus in tantæ molis adminiſtratione maxi-

opes ac magni pendat virtutem: Hæc ea eſſe, quibus animentur & excitentur ad imitationem ſapientes virtutum ſectatores. H.

[1] Reliqua hujus §. ſupplentur ex Offic. Hom. & Civ. L. II. c. 11. §. 2.

[2] PLUTARCHO quoque hoc inter præcipua præcepta regendi Rempublicam eſt, ut Principes interius noviſſe ſtudeant Genium & indolem populi ſui, eiſque ſeſe aptare & accommodare dignentur. Alias enim, inquit, ſi uno impetu populum mutare & corrigere velimus, nec facile id, nec tutum erit, quum non omnia hic in potentia ſita, ſed multa etiam tempori relinquenda ſint. Τρέπεσθαι χρὴ πρὸς κατανόησιν τοῦ ἤθους τῶν πολιτῶν ὁ μάλιστα συγκραθὲν ἐκ πάντων ἐπιφαίνεται καὶ ἰσχύει· τὸ μὲν γὰρ εὐθὺς αὐτὸν ἐπιχειρεῖν ἠθοποιεῖν καὶ μεθαρμόττειν τοῦ δήμου τὴν φύσιν, οὐ ῥάδιον, οὐδ' ἀσφαλὲς, ἀλλὰ καὶ χρόνου δεόμενον πολλοῦ, καὶ μεγάλης δυνάμεως. Præcepta Reipublicæ gerendæ p. 799. B. Ed. Wechel. In quorum reliquis etiam partibus præſtantiſſimæ complures regulæ de Arte gubernandi præſto ſunt.

(3) Qualis eſt Pietas, fundamentum illud omnium virtutum: ſed ſit ea, neceſſe eſt, vera & infucata, nixa ſinceritate perſuaſionis, aliena a ludibriis vanæ oſtentationis & anilis ſuperſtitionis. II. Amor juſtitiæ & æquitatis, conſtitutus enim eſt ideo Princeps, ut jus ſuum cuique tribuat. CICERO III. de Legibus c. 18. *Noſſe Rempublicam late patet, quid habeat militum, quid valeat ærario, quos Reſpublica habeat ſocios, quos amicos, quos ſtipendiarios, qua quiſque ſit lege, conditione, fœdere: tenere*

Digitized by Google

maxime conſpicitur, moreſque ad tanti faſtigii dignitatem (1) componendi.)

§. III. Generalis lex ſummorum imperantium eſt hæc: *ſalus populi ſuprema lex eſto*. (2) Plato de Rep. L. I.

re conſuetudinem decernendi, *noſſe exempla majorum*. III. Fortitudine Principi opus eſt, ſed quæ prudentia temperetur. IV. Cautum deinde & providum eſſe oportet Principem, ne animi ſui ſenſa temere detegat. Sed continetur hac prudentia diffidentia viri ſapientis & diſſimulatio hominis innocentiſſimi. V. Auctor L. IV. c. 1. §. 17. & Charron de la Sageſſe L. III. c. 2. §. 6, 7. V. Preſſe præterea Princeps adſueſcere debet moderandis animi ſui deſideriis & adpetitibus. Quum enim in manibus ſit, unde cupiditatibus ejus ſatisfieri queat, futurum eſt, ut ſi ſemel libidini fræna laxaverit ad extrema quævis feratur, & dum populum evertit, ſe ſuaque omnia peſſumdet: Belle eam in rem Arrianus de Expeditione Alexandri L. IV. c. 7. veram Alexandro defuiſſe monet felicitatem, quoniam, etſi ab eo profecta ſint, quæcunque a fortiſſimo belli Duce proficiſci poſſunt, tamen caruerit animi moderatione. Τύυτων ὄυδέν τι ὀφελος ες ἐυδαιμονίαν ἀνθρώπου, ει μὴ σωφρονεῖν ἐν ταύτῳ ὑπάρχοι τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ τῷ τὰ μεγάλα, ὥς δοκεῖ, πράγματα πράξαντι. VI. Bonitas porro & clementia ipſæ quoque inter Principis virtutes emineant. Nihil enim eſt tam populare, quam bonitas. Vid. Charron L. III. cap. 2. §. 12. Denique VII. Liberalitas quoque Principi eo magis commendata eſſe debet, quod ei ſoli gratis quaſi liberali eſſe licet. Circumſpiciendum tamen erit, ne beneficia conferantur indignis. V. Clericus ſur le bonheur & malheur c. 12. p. 182. Charron de la Sageſſe L. II. cap. 2. §. 13. In nucleo fere hæc omnia complexus eſt Cicero pro Rege Dejotaro. c. 9. *Fortem*, inquit, *juſtum*, *ſeverum*, *gravem*, *magnanimum*, *largum*, *beneficum*, *liberalem dici; hæ ſunt regiæ laudes*.

(1) Quem locum Auctori ſuppeditaſſe videtur Charron de la Sageſſe L. III. c. 2. §. 15.

(2) Depromitur hæc lex generalis ex Cicerone de Legibus L. III. c. 3. Eandem ſic effert Imperator Antoninus L. IV. c.12. Δύο ταύτας ἑτοιμότητας ἔχειν ἀεὶ δεῖ, τὴν μὲν, πρὸς τὸ πρᾶξαι μόνον ὅπερ ἂν ὁ τῆς βασιλικῆς καὶ νομοθετικῆς λόγος ὑποβάλλῃ, ἐπ᾽ ὠφελείᾳ ἀνθρώπων· τὴν δὲ πρὸς τὸ μεταθέσθαι, ἐὰν ἄρα τις παρῇ διορθῶν καὶ μετάγων ἀπό τινος οἰήσεως τὴν μὲν τοι μεταγωγὴν, ἀεὶ ἀπὸ τινος πιθανότητος ὡς δικαίου ἢ κοινωφελοῦς γίνεσθαι, καὶ τὰ παραπλήσια τοιαῦτα μόνον ἔιναι δεῖ, ὀυ ὅτι ἡδυ ἢ ἔνδοξον ἐφάνη.

Duas

L. I. *Nemo in aliquo principatu imperans, quatenus princeps eſt, quod ſibi conferat, cogitat aut præcipit, ſed quod ſubjecto conducat, & quæ dicit, quæque facit, cuncta ad illius utilitatem decoremque dicit & facit* (1). Ea enim intentione in iſtos imperium eſt collatum, ut per id procuraretur finis, ob quem civitates ſunt inſtitutæ. Inde credere iidem debent, nihil ſibi (2) privatim

Duas te haſce propenſiones habere ſemper oportet, alteram, ut id unice mediteris, quod munus regium & legislatorium ad procurandam civium ſalutem exigit: alteram vero, ut conſilium mutes, quotieſcunque aliquis adſit, qui te meliora edoceat. Mutationem vero hanc conſilii ſemper fieri oportet propter majorem ſpeciem juſtitiæ utilitatemque publicam, non voluptatis utilitatis propriæ, aut gloriæ ſtudio. Et recte ſic diſſerit ARRIANUS, eſt enim is vere Princeps, cujus præcipua cura eſt, cives ſuos reddere felices, quum tyrannus ſua unice commoda ante oculos habeat. Ceterum regulæ genuinæ artis Politicæ perfecte conveniunt cum Jure Naturæ, quod ſatis oſtendit AUCTOR in Diſſertatione de Concordia veræ Politicæ cum religione Chriſtiana. In eandem rem conferri meretur BUDDEUS de Concordia religionis Chriſtianæ, ſtatuſque civilis. Ceterum, quum actiones principum, eorumve qui Rempublicam repræſentant, ſæpiſſime recedere videantur a regulis officiorum, quibus privati adſtringuntur, AUCTORI noſtro propoſitum fuerat, oſtendere in ſingulari tractatu, quouſque procedere poſſit ratio ſtatus. Hanc diſquiſitionem ut ipſe indicat in præfatiuncula ſecundæ editionis, & alia ejus Opuſcula mors intercepit. De eadem quæſtione ſolliciti ſunt CHARRON de la Sageſſe L. III. c. 2. §. 4. & BAELIUS dans ſon Dictionn. Hiſtor. & Critique T. II. pag. 1114. col. 2. 2. Edit.

(1) AMMIANUS MARCELLINUS L. XXIX. c. 2. poſtquam tentaverat Valentis Imperat. immanis crudelitatis exempla, monet: *nihil aliud eſſe imperium, ut ſapientes definiunt, niſi curam ſalutis alienæ, bonique eſſe moderatoris reſtringere poteſtatem*, ſive ut ſupra dixerat L. XXV. c. 3. *juſti eſſe finem imperii obedientium commodum & ſalutem*. V. Henr. VALESIUM ad dictum locum 29. ubi conſimilia veterum dicta annotat. Neque tamen negandum, juſta eſſe poſſe imperia deſpotica ſive familiaria, modo ſint legitimo titulo parta. V. ſupra ad c. 5. §. 10. & c. 6. §. 6. H.

(2) Et ſane Principis ipſius intereſt, ut omnes ejus actiones ad hunc finem collineent:

Qui ſceptra duro ſævus imperio regit
Timet timentes: metus in auctorem redit,

SENECA in Œdipo verſ. 705. 706.

Digitized by Google

tim expedire, quod non idem expedit civitati. Socrates apud XENOPHONTEM apomnem. L. I. *Nonne mirum tibi eſſe videtur, ſi quiſpiam bubulcus pauciores ac pejores facit boves, deinde non malus eſſe fateatur paſtor? Hoc multo mirabilius eſt, ſi quis, cum civitati præſit, atque pauciores & pejores faciat cives, deinde non erubeſcat, nec ſe putet malum eſſe civitatis gubernatorem.*

§. IV. AD internam civitatum tranquillitatem neceſſarium eſt, ut voluntates civium ita temperentur & dirigantur, prout ſaluti civitatis expedit. Inde ſummorum imperantium eſt, non ſolum idoneas ei fini leges præſcribere; ſed & publicam diſciplinam ita ſancire, ut non tam metu ſuppliciorum, quam aſſuetudine cives ad legum præſcripta ſeſe componant (1). Quippe cum ſolæ pœnæ non tam ingenerent curam bene faciendi; (hoc quippe eſt opus rationis & diſciplinæ;) quam ſolicitudinem, ne quis in maleficio deprehendatur. ARISTOTELES Polit. L. V. c. 9. Ὄφελος ὐδὲν γὰρ ὠφελιμωτάτων νόμων, εἰ μὴ ἔσονται εἰθισμένοι καὶ πεπαιδευμένοι ἐκ τῇ πολιτείᾳ. *Nihil utiliſſimæ poterunt leges, niſi a teneris Reipublicæ convenienter prima educetur ætas* (2).

 Ho-

(1) Prudenter ISOCRATES Areopagetico. Δεῖ δὲ τὺς εὐπολιτευμένυς ὐ τὰς ςοὰς ἐμπιπλάναι γραμμάτων. Ἀλλ' ἐν ταῖς ψυχαῖς ἔχειν τὸ δίκαιον. Ου γὰρ τοῖς ψηφίσμασιν, ἀλλὰ τοῖς ἤθεσι καλῶς οἰκεῖσθαι τὰς πόλεις. καὶ τὺς μὲν κακῶς τεθραμμένυς, καὶ τὺς ἀκριβῶς τῶν νόμων ἀναγεγραμμένυς τολμήσειν παραβαίνειν. Τὺς δ' ἀσφαλῶς πεπαιδευμένυς, καὶ τοῖς καλῶς κειμένοις θελήσειν ἐμμένειν. *Decere autem prudentes magiſtratus, non porticus implere legibus: ſed efficere, ut cives animis inſitum habeant juſtitiæ ſtudium. Non enim Senatuſconſulta, aut plebiſcita, ſed præclara inſtituta felicem efficere civitatem. Nam homines male inſtitutos, leges etiam exquiſitiſſimas negligere audere: qui autem recte & conſtanter educati ſint, eos demum bonis legibus velle obtemperare.* H.

(2) Hortulanus, ut primas curas ſuas plantis junioribus impendit, & deinde ad ſeniores pergit, ſic in ordinanda Republica ab educatione infantum, ut hi virtute, quam maxime fieri poſſit, imbuantur, incipiendum eſſe, PLATO monet Euthyphron. p. 2. Ed. Serrani. Καὶ φαίνεται μοι, inquit, τῶν πολιτικῶν μόνος ἄρχεσθαι ὀρθῶς. ὀρθῶς (H. Stephanus, ſine neceſſitate hoc loco legit ὀρθὸν) γὰρ ἐςι τῶν νέων πρῶτον ἐπιμεληθῆναι ὅπως ἔσον-

Horatius L. III. Ode 24. (v. 35. 36.) *Quid leges ſine moribus Vanæ proficiunt?* Isocrates Areopagitico (pag. 254. 255. Ed. Pariſ. min.) de veteribus Athenienſibus: *Inſcitiæ reos egerunt eos, qui ibi præſtantiſſimos viros fore putarent, ubi leges exquiſitiſſimæ haberentur; cum proclive ſit, leges alias ab aliis exſcriptas mutuari. Verum non eam rem virtutis afferre incrementa, ſed quotidianæ vitæ conſuetudinem. Nam pleroſque iis moribus ſimiles evadere neceſſe eſſe, quibus ſinguli educati fuerint: multitudinem autem & accuratiorem legum conſtitutionem ſignum eſſe mali ſtatus Reipublicæ. Nam dum delicta quaſi aggeribus objectis coërcere conantur, neceſſario cumulari leges. Decere autem prudentes magiſtratus, non porticus implere legibus, ſed efficere, ut cives inſitum habeant juſtitiæ ſtudium. Non enim SCta, aut plebiſcita, ſed præclara inſtituta felicem efficere civitatem. Nam Homines male inſtitutas leges etiam exquiſitiſſimas negligere audere: qui autem recte & conſtanter educati ſint, eos demum bonis legibus velle obtemperare* (1). Ut autem iſthoc obtineatur, in

Re-

ἔσονται ὅτι ἄριστοι, ὥσπερ γεωργὸν ἀγαθὸν τῶν νέων φυτῶν εἰκὸς πρῶτον ἐπιμεληθῆναι, μετὰ δὲ τοῦτο καὶ τῶν ἄλλων.

(1) Ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐκ τοιούτων (τῶν γραμμάτων) τὴν ἐπίδοσιν εἶναι τῆς ἀρετῆς (ἐνόμιζον) ἀλλ᾽ ἐκ τῶν καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων. τοὺς γὰρ πολλοὺς τοῖς ἤθεσιν ἀποβαίνειν ὁμοίους ἀνάγκη, ἐν οἷς ἂν ἕκαστοι παιδευθῶσιν; ἐπεὶ τά γε πλήθη καὶ τὰς ἀκριβείας τῶν νόμων, σημεῖον εἶναι τοῦ κακῶς οἰκεῖσθαι τὴν πόλιν αὐτήν. ἐμφράγματα γὰρ αὐτοὺς ποιουμένους τῶν ἁμαρτημάτων, πολλοὺς γίγνεσθαι τοὺς νόμους ἀναγκάζεσθαι. δεῖ δὲ τοὺς εὐπολιτευομένους, οὐ τὰς στοὰς ἐμπιπλάναι γραμμάτων, ἀλλ᾽ ἐν ταῖς ψυχαῖς ἔχειν τὸ δίκαιον. οὐ γὰρ τοῖς ψηφίσμασιν, ἀλλὰ τοῖς ἤθεσι καλῶς οἰκεῖσθαι τὰς πόλεις. καὶ τοὺς μὲν κακῶς τεθραμμένους καὶ τοὺς ἀκριβῶς τῶν νόμων ἀναγεγραμμένους, τολμήσειν παραβαίνειν. τοὺς δὲ ἀσφαλῶς πεπαιδευμέ-

νους

Rebuſpublicis Chriſtianis plurimum confert ipſa religio Chriſtiana (1) ſincera illa, & ab humanis commentis purgata, per pios & cordatos miniſtros doctrina & exemplo inculcata; quippe quæ præter dogmata ad ſalutem æternam ſacientia continet perfectiſſima præcepta moralia, queis cumprimis ad bene tolerandam vitam civilem animi mortalium diſponuntur, & quæ tamen tamen legibus civilibus ita commode ſanciri non poſſunt. Quam ob cauſam in omnibus, quas novimus, civitatibus Chriſtianis pars parænetica juris naturalis miniſtris Eccleſiæ exercenda eſt commiſſa; cujus tamen pars dogmatica ad illos proprie pertinet, qui ei diſciplinæ peculiariter addicti ſunt. Add. GROTIUS de Jure ſumm. poteſt. circa ſacra c. 1. n. 13. Plurimum quoque momenti huc afferunt ſcholæ publicæ, ſiquidem in illis doceantur non inanes nugæ, & male feriatorum hominum commenta, regni tenebrarum reliquiæ. Vid. HOBBESII Leviath. c. 46. & LUCRETIUS L. VI. v. 973. ſeqq.) ſed ſolidæ literæ atque ſcientiæ, quarum uſus ſeſe per vitam humanam & civilem diſpenſat. Inter quas præcipua eſt, quæ de jure ſummorum imperantium, & eidem reſpondente civium obligatione ſolide docet. Vid. HOBBESII Leviath. c. 30. Eſt quoque inſignis locus circa informationem juventutis apud DIONEM CASSIUM L. II. in Orat. Mæcenatis ad Auguſtum. Add. quæ ſuper ſupprimenda Academia Conimbricenſi jactata ſunt apud CON-

NE-

νους καὶ τοῖς καλῶς κειμένοις θελήσειν ἐμμένειν. ταῦτα δὲ διανοηθέντες, οὐ τοῦτο πρῶτον ἐσκοποῦν, δι᾽ ὧν κολάσουσι τοὺς ἀκοσμοῦντας ἀλλ᾽ ἐξ ὧν ἂν κατασκευάσουσι μήδὲν ἀυτοὺς ἄξιον ζημίας βολήσεσθαι ἁμαρτάνειν. ἡγοῦντο γὰρ τοῦτο μὲν αὐτῶν ἔργοι εἶναι. τὸ δὲ περὶ τὰς τιμωρίας σπουδάζειν, τοῖς ἐχθροῖς προσήκειν. ἁπάντων μεν οὖν ἐφρόντιζον τῶν πολιτῶν μάλιστα δὲ τῶν νεωτέρον. Add. MAXIMUS TYRIUS Diſſert. III. p. 64. Ed. Daviſ. & JAMBLICHUS de vita Pythagoræ §. 171. & ſeqq. Ed. Kuſteri.

(1) Ut pluribus demonſtravit AUCTOR Diſſertat. de Concordia vitæ Politicæ cum religione Chriſtiana. Adde H. GROTIUM L. II. de Veritat. rel. Chriſtian. & Jacobi THOMASII Diſſ. Religione Chriſtiana non minui virtutem bellicam. H.

NESTAGIUM de Unione Luſitan. L. VIII. Nec inſuper habenda, quæ de multitudine ſcholarum diſſeruntur apud GRAMONDUM Hiſt. Gall. L. III. Sed & maximum vigorem publicæ diſciplinæ adfert imperantium exemplum ISOCRATES ad Nicocl. τῆς πόλεως ὅλης ἦθος ὁμοιοῦται τοῖς ἄρχουσι. *Mores totius civitatis ad exemplum imperantium conformantur*. SPARTIANUS de Caracalla novercam Juliam ducente: *Nuptias eas celebravit, quas ſi ſciret ſe legem dare vere, ſolus prohibere debuiſſet*. Hæc igitur omnia ut in civitate recte ſe habeant, ſummorum imperantium eſt providere.

§. V. AD eundem finem expedit, perſcriptas habere leges perſpicuas & planas circa negotia, quæ frequentiſſime inter cives verſari ſolent (1). ISOCRATES ad Nicocl. (p. 31. Ed. min. Pariſ.) *Leges quære in univerſum æquas & utiles, & inter ſe conſentientes: atque etiam tales, quæ & controverſias civium quam pauciſſimas, & compoſitiones quam fieri poteſt celerrimas efficiant* (2). IDEM in Panathenaico bonas leges his notis deſignat (3), ut ſint *paucæ, ſic tamen ut & ſatisfaciant & co-*

(1) Quare ii, qui leges condunt, aut Reſpublicas gubernant, ante omnia perſpectam habere debent indolem populi, cui prodeſſe volunt, ut dictum fuit ſupra §. 2. Quotquot Genii popularis ignari ſunt magiſtratus, ſemper in vitium valde incommodum incidunt, ut nimirum leges edant, quæ a civibus obſervari ne quidem poſſint. Vid. CLERICUS dans les Reflexions ſur ce que l'on appelle Bonheur & Malheur en matiere des Loteries c. 10. p. 127. & ſeqq.

(2) Ζητεῖ νόμους τὸ μὲν σύμπαν δικαίους, καὶ συμφέροντας, καὶ σφίσιν αὐτοῖς ὁμολογουμένους, πρὸς δὲ τούτοις οἵτινες τὰς μὲν ἀμφισβητήσεις ὡς ἐλαχίστας, τὰς δὲ διαλύσεις ὡς οἷόν τε ταχίστας τοῖς πολίταις ποιήσουσι.

(3) Conf. TACITUS Ann. 25. de Rep. Romana legibus laborante. Cujus & illud eſt c. 27. *Corruptiſſima Republica plurimæ leges*. PIASECIUS Chronic. ad A. MDCXXXII. ubi queſtus de varietate legum in Polonia. GROTIUS in prolegom. ad Hiſtor. Goth. Vandalicam: *Philoſophia*, inquiens, *legem vult eſſe ſimplicem, brevem, claram; qualia ſunt patrumfamilias in familiam ſuam imperia. Tum vero nihil mutata duratio multum ſecum habet auctoritatis*. H.

Digitized by Google

& cognitu faciles ſint iis, qui illis ſunt uſuri. Dein juſtæ, & utiles, & inter ſe conſentientes, & magis hoc intentæ, ut publica inſtituta præclara ſint, quam ut privata commercia ſine fraude fiant (1). LYCURGUS Orat. contra Leocrat. (p. 165. Ed. Wechel.) Οἱ νόμοι διὰ τὴν συντομίαν ὀ διδάσκουσι, ἀλλ' ἐπιτάττουσιν ἃ δεῖ ποιεῖν. *Leges propter brevitatem non docent*, (ſicut in diſciplina juris fieri ſolet,) *ſed præcipiunt, quæ oportet facere.* QUINTILIANUS Declam. 264. *Quid intereſt nullæ, an incertæ ſint leges?* De cetero plura legibus civilibus ſancienda non ſunt, quam ad bonum civium & civitatis conducunt (2). Nam cum de eo quod facere vel non facere debent, ſæpius per rationem naturalem, quam per

(1) Ἑώρων τούς τε νόμους ἀναγεγραμμένους, οὐχ ὁμοίως τοῖς νῦν κειμένοις οὐδὲ τοσαύτης ταραχῆς καὶ τοσούτων ἐναντιώσεων μεστούς . . . . ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὀλίγους, ἱκανοὺς δὲ τοῖς χρῆσθαι μέλλουσι καὶ ῥαδίους συνιδεῖν. ἔπειτα δικαίους καὶ συμφέροντας, καὶ σφίσιν αὐτοῖς ὁμολογουμένους, καὶ μᾶλλον ἐσπουδασμένους τῶν περὶ τῶν κοινῶν ἐπιτηδευμάτων ἢ τοῖς περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων οἵουσπερ εἶναι χρὴ παρὰ τοῖς καλῶς πολιτευομένοις. Adjiciamus locum CICERONIS de Legibus L. II. c. 5. *Conſtat*, inquit, *profecto ad ſalutem Civium, Civitatumque incolumitatem, vitamque hominum quietam, & beatam, inventas eſſe leges, eoſque, qui primum ejuſmodi ſcita ſanxerint, Populis oſtendiſſe, ea ſe ſcripturos, atque laturos, quibus illi adſcriptis ſuſceptiſque honeſte beateque viverent: quæque ita compoſita ſanctaque eſſent, eas leges videlicet nominarunt. Ex quo intelligi par eſt, eos, qui pernicioſa & injuſta populis juſſa deſcripſerint, cum contra fecerint, quam polliciti profeſſique ſint, quidvis potius tuliſſe quam leges: ut perſpicuum eſſe poſſit, in ipſo nomine legis interpretando ineſſe vim & ſententiam juſti & Juris legendi.*

(2) Multitudo legum indicium eſt Reipublicæ corruptæ. Corrupti enim tot civium mores ſint, oportet, qui tot fulcra ruinoſæ compagis exigunt. Corruptiſſima Republica plurimæ leges. TACITUS Annal. L. III. c. 27. Et Reſpublica Romana quo corruptior fuit, eo plures leges habuit. Vid. STRABO Geogr. L. VI. p. 260. Ed. Pariſ. 399. A. Ed. ult. Amſt. & PARRHASIANA T. II. p. 300. ſeqq. ut & locus ISOCRATIS ex Panthenaico laudatus in nota 1. Quod ad reliqua de legibus & adminiſtratione juſtitiæ conſuli poſſunt BUDDEUS P. III. c. 5. ſect. 4. & THOMASIUS in Diſſertatione, quæ inſcribitur, Morum cum jure ſtricto contentio.

Digitized by Google

per ſcientiam legum homines deliberare ſoleant; ubi plures leges ſunt; quam ut facile memoria comprehendi queant, & per eas prohibeantur ea, quæ ratio per ſe non prohibet: neceſſe eſt, ut per ignorantiam ſine ulla prava intentione incidant in leges tanquam in laqueos. Quo ipſo civibus per imperantes ſupervacuum incommodum conciliatur; quod eſt contra finem civitatum. Hobbesius de Cive c. 13. §. 15. Leviath. c. 30. Forma quoque judiciorum ita eſt temperanda, ut per proceſſum brevem, ac minime ſumtuoſum quivis jure ſuo potiri queat. Proverbium eſt apud Perſas: *Melior eſt brevis injuſtitia, quam tarda juſtitia.*

§. VI. Quia autem fruſtra feruntur leges, ſi impune eas violari tolerent ſummi imperantes; igitur horum eſt exſecutionem earundem procurare (1); pœnaſque ſumere pro cujuſque facti conditione (2), tranſgreſſoriſque intentione & malitia. Qua quidem in re ita procedendum, ut ſeveritas legum non in modicos duntaxat cives, ſed & in divites ac potentes exerceatur; quibus ſuæ opes aut nobilitas nunquam id licentiæ dare debent ut humilioribus impune inſultare poſſint; præſertim cum a plebe per nimiam oppreſſionem in furorem datæ civitati maximum periculum ſoleat imminere, add. Hobbesius Leviath. c. 30. Nec ſine ſufficiente cauſa venia indulgenda (3); cum & iniquum ſit, & ad irritandos civium animos efficaciſſimum, æqualiter meritos ceteris paribus non æqualiter tractare. Pindarus Olymp. Od. 13. (v. *6.* & ſeqq.) Ἐυνομία βάθρον πολίων, ἀσφαλὴς δίκα, καὶ ὁμότροπος εἰράνα, ταμίαι ἀνδράσι πλούτου, χρύσεαι παῖδες εὐβούλου θέμιτος.

§. VII.

(1) Eam in rem apud Græcos erant νομοφύλακες. Columella L. XII. de Re ruſtic. c. 3. *Bene moratarum civitatum primoribus, atque optimatibus non ſatis viſum eſt, bonas leges habere, niſi earum cuſtodes diligentiſſimos cives creaſſent, quos Græci νομοφύλακας appellant. Horum erat officium, eos qui legibus parerent, laudibus proſequi, nec minus honoribus; eos autem qui non parerent; pœna mulctare.* Conf. Harpocrationem & Suidam d. vocab. & Ubbon. Emmium de Rep. Athenienſ. pag. 79. H.

(2) De Pœnis prolixe tractabitur in c. 3. libri ſequentis. De modo pœnas perinde ac præmia diſtribuendi. Vid. Buddeus in Philoſ. pract. P. III. c. 5. ſect. 5.

(3) V. Parrhasiana T. II. p. 178. & ſeqq.

§. VII. Uti autem nihil pœnis eſt ſanciendum, quod non ad uſum civitatis facit: ita pœnæ quoque ſunt temperandæ, ut ad finem iſtum proportionem habeant, utque adeo cives non plus afflictionis, quam Reſpublica utilitatis inde ferat (1). De cetero ſi ſcopum ſuum debent obtinere pœnæ, adparet eas eouſque eſſe intendendas, ut acerbitas earundem præponderet lucro & delectationi, quæ ex facto legibus vetito redundare poteſt. Add. Hobbes Leviath. c. 30.

§. VIII. Quia porro hoc fine in civitatem coiverunt homines, ut ſecuritatem adverſus injurias aliorum obtinerent: ſummorum imperantium eſt, eo ſeverius civium inter ſe injurias prohibere, quo faciliorem perpetua cohabitatio occaſionem ad lædendum præbet. Nec diſcrimina ordinum ac dignitatum eo valere debent, ut potentiores tenuioribus pro libidine inſultare poſſint. Isocrates ad Nicocl. (p. 31.) Καλῶς δημαγωγήσεις, ἐὰν μήτε τὸν ὄχλον ὑβρίζειν ἐᾷς, μήτε ὑβριζόμενον περιορᾷς. *Bene popularis eris, ſi neque vulgi petulantiæ locum dederis, neque alios populo inſultare paſſus fueris: ſed provideris, ut & honores optimo cuique mandentur, & ceteri nullis injuriis afficiantur.* Xiphilinus Epit. Dionis in Galba (2). *Etſi ſatis eſt privatis hominibus, nullam injuriam facere: tamen principem providere etiam oportet, ne ceteri faciant.* Sed & ſcopo ſummi imperii adverſatur concedere, ut cives, quas ſibi factas arbitrantur injurias, privata violentia exſequantur.

§. IX. Præterea quanquàm ad omnia civitatis amplioris negotia immediate obeunda unus princeps non ſufficiat, ſic ut neceſſario miniſtri in partem curarum ſint vocandi: tamen uti hi omnem a ſummo imperante auctoritatem mutuantur; ita & bene & male ab ipſis geſtorum imputatio ultimo demum in iſtum redun-

(1) Contra ac Valens Imper. ita ſæviens infeſte, *ut pœnarum atrocitatem ægre ferret finiri cum morte.* Ut eſt apud Ammianum Marcellinum L. XXIX. c. 2. qui ibidem prudenter admonet: *De vita & ſpiritu hominis, qui pars mundi eſt & animantium numerum complet, laturum ſententiam diu multumque cunctari oportere, nec præcipiti ſtudio ubi irrevocabile eſt factum agitari.* H.

(2) Conf. Parrhasiana T. II. p. 283. & ſeqq. ubi oſtenditur, juſtitiam omnibus ex æquo tribuendam eſſe.

Digitized by Google

dundat. ISOCRATES ad Nicocl. (p. 35.) *Sic alios, iis præfice rebus, quas ipſe non geris, ut tibi adſcribendum ſcias, quicquid illi fecerint.* IDEM ad Demonicum (p. 17.) *Magiſtratum adeptus nullius improbi miniſterio in obeundis negotiis utitur. Nam quicquid ille deliquerit, id tibi imputabitur.* THEMISTIUS Orat. XVII. (p. 117. B. Ed. Pariſ. Harduini.) *Quum Satibarzanes ab Artaxerxe provinciæ cujuſdam præfecturam, minime ſibi convenientem, cum tribus millibus daricorum petiviſſet, pecuniam quidem ille donavit, præfecturam vero non permiſit.* Χρυσίον μὲν γὰρ τοσοῦτον δοὺς, οὐκ ἔσομαι ἔφη πενέστερος· κακῷ δὲ ἀρχὴν ἐπιτρέψας, ἀδικώτερος. *Pecuniæ enim inquit, ſi tantum dem, non ob id indigentior: at vero ſi improbo præfecturam committam, injuſtior ero.* EURIPIDES Rheſo. (v. 626.) Χρὴ δ' ἄνδρα τάσσειν, οὗ μάλιστ' ἂν ὠφελῇ. *Convenit quemque virum eo adhiberi, ubi maxime ſit utilis.* LIBANIUS Legatione ad Julianum: *Qualem equis aurigam præfeceris, ſic ſpera currum tibi moderatum iri.* MARTIALIS VIII. Epigr. 15. *Principis eſt virtus maxima noſſe ſuos* (1). Quam ob rationem, & quia prout miniſtri ſunt, ita recte aut prave negotia expediuntur. (Add. XENOPHON Cyrop. L. VIII. poſt princ.) ſummi imperantes tenentur ad miniſteria civitatis adhibere viros probos (2) & idoneos, & in eorum acta ſubinde inquirere, (LUCIANUS de Mercede conductis: Ὦτα καὶ ὀφθαλμοὶ βασιλέως πολλοὶ, οὐ μόνον τ' ἀληθῆ ὁρῶντος, ἀλλ' ἀεί τι καὶ ἐπιμετροῦντες, ὡς μὴ νυστάζειν δοκοῖεν. *Aures & oculi regis multi, non ſolum vera videntes, ſed ſemper quid & addentes, ne dormitare videantur.*) Eoſdemque prout rem geſſiſſe deprehenduntur præmiis vel pœnis mactare, quo ceteri intelligant, non minore fide ac diligentia publicam, quam propriam rem tractandam. Atque ne gratiæ aut odio dari quid poſſit, Chinenſes hoc modo ſolent cavere (3), dum

(1) In quo loco MARTIALIS de alia re omni agitur. Illud enim indicat Poëta, ſummam virtutem Principis in eo conſiſtere, ut amorem civium ſuorum conciliare ſibi norit: quod apparet ex inſtituto & argumento Epigrammatis.

(2) Vid. CHARRON de la Sageſſe L. III. c. 2. §. 16. & ſeqq. & BUDDEUS in Philoſoph. Practica P. III. c. 5. ſect. 6.

(3) Vid. le COMTE novis Commentar. de Statu præſent. Chin.

dum nemini magiſtratum in loco natali gerere conceditur: quod ibi fere ſint, quos peculiariter amamus aut odimus. Sic & cum pravi mortalium ad ſcelera perpetranda ſpe impunitatis alliciantur, quæ ipſis præbetur facillima, ubi judices corruptionibus patent: ſummorum imperantium eſt, in ejuſmodi judices, tanquam fautores ſcelerum, queis ſecuritas civium abrumpitur, ſevere animadvertere. (Vid. DIODOR. SICULUS L. I. c. 75. 76.) & iniquas eorum ſententias reſcindere. Nam id, quod Aragonios in uſu eſſe dicitur, iniquum videtur, ut judices quidem ob latam iniquam ſententiam pœnas dent & illa nihilominus exſecutioni detur. Præterea licet ordinaria negotiorum expeditio miniſtris credenda ſit; ſummi tamen imperantes querelis ac deſideriis civium patienter aurem præbere nunquam detrectabunt (1). Quænam autem requiſita ſummi imperantes reſpicere debeant in iis, quorum conſiliis circa gerenda negotia publica uti velint, & quo modo eorundem ſententiæ commodiſſime perquirantur, docet HOBBESIUS Leviath. c. 25. & 30. & circa poſterius notabile exemplum extat apud DAVILAM de Bello civili Galliæ L. XIV. p. m. *969*. ubi Pontifex circa abſolutionem Henrici Regis non in conſiſtorio, ſed privatim ſingulos conſuluit. ISOCRATES ad Nicoclem *bonum conſiliarium* vocat χρησιμώτατον καὶ τυραννικώτατον πάντων κτημάτων, *utiliſſimam & rege omnium digniſſimam poſſeſſionem*. Notatu digniſſima ſunt, quæ circa magiſtratus apud Chinenſes tradit NEVHOF in generali deſcript. Sinæ c. 1. Nec inſuper habenda monita JACOBI Regis dono regio L. II. ut princeps miniſtros eligat ex ſuo maxime judicio, non ad arbitrium aliorum, & promiſcue ex omni parte populi, cum communis ſit pater. Ubi & rationes adfert, quare ad miniſteria pecuniæ publicæ ſint adhibendi homines

Chin. Ep. 9. ubi duas rationes adfert. Et apud Romanos M. Aurelius ſanxit, ne quis patriæ ſuæ Præſes conſtitueretur. Rex Siamenſis in regno Tunquin, quod provincias octo complectitur, præfecturas credit eunuchis. De CHOISI in Diurnis itinerarii Siamenſis. Vid. ſupra *L.* VI. c. 1. §. *6*. H.

(1) Nec tamen ſemper nimis cito aut facile. Inſpici meretur PICCARTUS Decad. 11. obſ. Pol. 7. MEVIUS Part. VI. Deciſ. 70. 73. FORSTNERUS ad XIV. Annal. Tacit. 16. & ad XV. Annal. 21. H.

Digitized by Google

mines mediocris conditionis. Add. quoque LIBANII Orat. 5. de Aſſeſſoribus.

§. X. CUM ad tributa, & alia onera ferenda cives nullo alio nomine teneantur, quam quatenus iſta neceſſaria ſunt ad ſumtus civitatis belli paciſque tempore tolerandos; igitur ſummorum imperantium (1) heic officium erit, non plus extorquere, quam neceſſitates aut inſignes utilitates Reipublicæ requirant. Vid. COMINÆUS L. X. circa fin. GROTIUS in Lucam c. 3. 13. *Principum eſt publica onera cum publicis neceſſitatibus æquare, ita quidem ut liceat his ex publicis obventionibus ſemet pro dignitatis ratione ſuſtentare; non item modum exigendi petere a ſuo, & aulicorum mancipiorum luxu ac libidine, quæ modum non habent.* Add. quoque Th. MORI Utopia L. I. LIBANIUS Orat. 3. Ταμιεῖα ἀσφαλῆ αἱ τῶν κεκτημένων οἰκίαι, *ærarium tutiſſimum ſunt domus poſſeſſorum.* Deinde ut iſta juſta in proportione deſcribantur; nec aliquibus civibus immunitate concedantur, in fraudem & oppreſſionem reliquorum (2). Add. HOBBESIUS de Cive c. 13. §. 10. (3). Præterea ut colligatur modo, quantum fieri poteſt, minime ſumtuoſo, & ne manibus colligentium multum queat adhæreſcere (4), ne ærario contingat, quod urnis & ſitulis, quæ ad extinguendum incendium plenæ hauriuntur, ſed longa per manus traditione & concuſſione vix medium continent, dum eo perveniat, ubi aqua igni eſt injicienda. Sed nec prætereundum, quod Hybreas Orator M. Antonio Triumviro, duplicari per Aſiam tributa jubenti reſpondit, geminam æſtatem & geminum autumnum quoque eodem anno imperaret. Tum quæ collecta fuere, in uſus Reipublicæ impendantur; non per luxuriam, largitiones, ſuperfluam oſtentationem, aut inania diſſipentur. DREPANIUS Paneg. (c. 27. num. 1. Edit. Cellar.) *Eſt improborum Principum poſtrema defenſio, auferre donandi gratia.* Add. Mich. MONTAIGNE Eſſais. L. III. c. 6.

p. m.

(1) Vid. PARRHASIANA T. I. p. 281. 282. & T. II. p. 291. & ſeqq. CHARRON de la Sageſſe L. III. c. 2. §. 20. & ſeqq. & BUDDEUS Philoſoph. Pract. P. III. ſect. 7.

(2) Vid. MEVIUS Part. VII. Dec. 30. H.

(3) Et PARRHASIANA T. I. p. 275. & ſeqq.

(4) Vid. quæ de Polonia conqueratur P. PIASECIUS Chronic. ad A. MDCXXXI. circa extr. N.

p. m. 175. Denique providendum, ut expenſæ reditibus reſpondeant; & qua hi non pertingunt, a parſimonia, & circumciſis ſumtibus ſupplementum petendum. Perniciosus eſt enim ſplendor, cui ſuſtinendo reditus non ſufficiunt. Imo ſat ſplendide vivit, qui nemini debet (1). Add. MACHIAVELLI Princeps c. 16. PLINIUS Panegyr. (c. 41.) *Aſſueſcat Imperator cum imperio calculum ponere: Sic exeat, ſic redeat tanquam rationem redditurus, edicat quid abſumſerit, ita fiat, ut non abſumat, quod pudeat edicere.* Apud CONNESTAGIUM de Unione Luſitan. L. I. eſt quoque notabilis de mala œconomia Luſitaniæ p. m. 25. Nec eſt quod quenquam moveat illud CICERONIS pro Rege Dejotaro: (c. 9.) *Frugi hominem dici non multum habet laudis in rege.* Quod HOBBESIUS Leviath. c. 11. ita explicat: *Frugalitas (quanquam in homine privato virtus) illis, quibus ea gerenda ſunt, quæ multorum hominum vires ſimul poſtulant, aptitudinem adimit. Conatum enim debilitat, qui nutriri & conſervari præmio debet.* Enimvero facile exareſcet fons præmiorum, ni adſit frugalitas. Etſi hæc regi ampleſtenda non per ſe, ac ut tantum divitias cumulet, ſed ut materiam ſuppeditet & conſervet negotiis bene gerendis.

§. XI. QUANQUAM autem ſummi imperantes ſubditos alere non teneantur, (niſi quod eorum, qui per immeritam aliquam calamitatem ſeipſos ſuſtentare non poſſunt, peculiarem curam agere caritas jubeat; & quondam Yncæ apud Peruvianos inter titulos maxime gaudebant appellari *Amatores pauperum*. Apud Garcilaſſum de la VEGA Commentar. Reg. L. II. c. 14. qui etiam L. IV. c. 7. memorat, viduarum agros plus habuiſſe privilegiorum, quam ipſius Yncæ:) tamen quia non

(1) Maximilianus Elect. Bavar. in monitis ultimis ad filium apud ADLTZREITTER. Part. III. Ann. Gent. Boiic. L. XXXV. n. 27. *A faciendis æris alieni nominibus, quoad ejus fieri poteſt, diligenter abſtine: & ſi rebus neceſſariis facta fuerint, quoquo tempore cura, ut expungantur; aut ſaltem id age, ne iis diſſolvendis remiſſus nedum infidus videaris. Hoc tibi ſit pro comperto, fœnus ſenſim & ſine ſenſu debitoris facultates exedere, & niſi cum dies veneris, repræſentetur, continuo vorare inſtar teredinis*, &c. H.

Digitized by Google

ſolum ex bonis civium colligendi ſunt ſumtus, civitati conſervandæ neceſſarii, ſed etiam robur civitatis in virtute & opibus civium conſiſtit; & quia *gravis eſt domino* quæ *ſervit egeſtas:* igitur illis quantum in ſe eſt, providendum erit, ut res familiaris civium gliſcat (1). Isocrates ad Nicocl. (p. 33.) *Rem privatorum familiarem curato: & prodigos de tuo facere ſumtum, & ad rem attentos tuas opes augere exiſtimato. Bona enim omnia in civitate habitantium velut domeſtica ſunt regum bene imperantium* (2). Ad hunc finem facit cives diſponere, ut quantum fieri poteſt, uberem proventum ex terra & aqua capiant; ut quæ apud ipſos proveniunt, materiis induſtriam adhibeant, aut quem ipſi commode laborem obire poſſunt, ab aliis non redimant, quod fit, ſiquidem artes (3) mechanicæ rite foveantur. Maximi quoque heic momenti eſt, mercaturam (4), & in regionibus maritimis navigationem excolere: Huc ſpectat diligentia Seſoſtris, qua Ægyptum commerciis & communicationi fructuum commodam fecit, apud Diodorum Siculum L. I. c. 57. Add. quoque tradita ab Hobbesio Leviath. c. 30. circa ſocietates mercatorum obſervanda (5). Enimvero non ignavia ſolum proſcribenda, ſed & ad parſimoniam revocandi cives per leges ſumtuarias (6), queis ſuperflui ſumtus prohibeantur, inprimis illi, per quos opes civium ad exteros transferuntur. Mæcenas apud Dionem Cassium L. LII. *Divitiæ magnæ*

(1) Et imprimis annona deficiat. Vid. omnino Berneggerus Obſ. miſcell. 33. 34. H.

(2) Κήδου τῶν οἴκων τῶν ἰδιώτων, καὶ νόμιζε τοὺς δαπανωμένους ἀπὸ τῶν σῶν ἀναλίσκειν, καὶ τοὺς ἐργαζομένους πλείω ποιεῖν. ἅπαντα γὰρ τὰ τῶν οἰκούντων τὴν πόλιν οἰκεῖα τῶν καλῶς βασιλευόντων ἐστι.

(3) Vid. Parrhasiana T. I. p. 264. & ſeqq. T. II. p. 291. & ſeqq. & Buddei Philoſ. Pract. P. III. c. 5. ſect. 7. ubi etiam de Moneta agit.

(4) Sunt enim mercatores vena porta, qui niſi floruerint, poteſt quidem regnum artus aliquos habere robuſtos, ſed venas vacuas & habitum corporis macrum, ut ait Baco Verulamius Serm. fidel. 19. H.

(5) Et Chardin itinerar. Perſico ab initio, ubi de ſocietatibus Anglorum in diverſis orbis partibus. I.

(6) Vid. infra L. VIII. c. 5. §. 5.

Digitized by Google

quæ non tam multa accipiendo, quam non multos ſumus faciendo colliguntur. Etſi majorem heic, quam quævis leges, efficaciam obtinet ſummorum imperantium exemplum. TACITUS Ann. III. (c. 55.) *Præcipuus adſtricti moris auctor Veſpaſianus fuit, antiquo ipſe cultu victuque obſequium inde in principem, & æmulandi amor, validior quam pœna ex legibus & metus.* (1). Add. quoque quæ BERNIER de Reb. in regno Mogol. circa finem refert de cauſis, quæ vim auri in eo regno abſumunt. Si qua tamen ſit regio, quæ populi & pecuniæ multitudine abundet, in ea conſumtiones non neceſſarias & luxuriæ propiores, tolerari expedit, ut plebs occaſionem ſeſe alendi accipiat, & ne magna vis pecuniæ otioſa jaceat; modo ne enormis luxus alatur, & materia ad exteros cum lucro exportanda fruſtra conſumatur.

§. XII. QUIA etiam ſanitas ac firmitas interna civitatum ex unione civium (2) provenit, quæ quo accuratior fuerit, eo majori cum efficacia vis imperii per univerſum ſeſe corpus civitatis diſpenſat: igitur ſummis imperantibus incumbit providere, ne in civitate factiones oriantur (3); ex quibus facilis in ſeditiones & bellum civile eſt prolapſus, quod tanto deterius eſt bello, quod concorditer adverſus exteros geritur, quanto bellum deterius eſt pace. HERODOTUS Urania (init (4). Addatur EVAGRIUS Hiſtoria Eccleſiaſtica L. IV. c. 31. de Juſtiniani in Venetam factionem ſtudio, & ortis inde malis (5); nec non PROCOPIUS Hiſtor. arcana & IDEM de Bello Perſico L. I. c. 24. Et BACO Sermon. fidel.

(1) Vid. MONTAGNE L. I. c. 43.

(2) V. PARRHASIANA T. I. p.289. & ſeqq.

(3) LIVIUS IV. Hiſtor. 9. *Factiones fuere eruntque pluribus populis magis exitio, quam bella externa, quam fames morbive, quæque alia in Deum iras, velut ultima publicorum malorum, vertunt*. H.

(4) Στάσις γὰρ ἔμφυλος πολέμου ὁμοφρονέοντος, τοσούτῳ κάκιόν ἐστι, ὅσῳ πόλεμος εἰρήνης. Vid. MONTAGNE L. III. c. 12. p. 774.

(5) Et THUANUS L. LXIII. ad A. MDLXXVII. ubi Chriſtophorus THUANUS monet, *Regem, dum ſe factionis ducem profiteatur, regiam majeſtatem quodammodo exuere, & qui ſupra omnem comparationem poſitus eſt, perditiſſimo cuique conditione æquari, juſque ſupremi imperii abdicare*. H.

Digitized by Google

c. 15. & 49. Neve quidam cives inter ſe peculiaribus pactis connectantur; (vid. DIODORUS SICULUS L. I. c. 21.) Neve omnes aut aliqui ab ullo alio, ſive intra ſive extra civitatem conſtituto, ſub quocunque obtentu, ſacro aut profano, magis dependeant, quam a legitimo ſuo principe, & in nemine plus ſibi præſidii repoſitum arbitrentur. Quia & ne exſiſtant tales, in quos adplicare queas illud SENECÆ Œdipo: (v. 542. 543.) *Stat ingens arbor, atque umbra gravi Sylvas minores urget.* Vid. Geneſ. XXVI. 16. & BACO Serm. fidel. c. 35. Add. HOBBES de Cive c. 13. §. 12. 13. COMINÆUS L. X. circa med. p. m. 682.

§. XIII. DENIQUE cum ſtatus civitatum inter ſe ſit pax ſatis infida; ſummorum imperantium (1) eſt curare, ut virtus civium, peritiaque armorum alatur, & omnia, quæ ad vim repellendam requiruntur, mature parentur, munita loca, arma, milites (2). *Mature*, inquam. Nam *miſerum eſt opus tunc demum fodere puteum, ubi ſitis fauces tenet.* PLATUS Moſtillar. act. II. (Sc. 1. v. 32. 33.) Ultro autem, etiam poſita juſta belli cauſa, nemo laceſſendus (3), niſi tutiſſima arriſerit occaſio, & conditio civitatis commode id ferat. Eundem quoque ob finem conſilia & molitiones vicinorum

(1) Vid. CHARRON de la Sageſſe L. III. c. 3. §. 18. & ſeqq.

(2) Vid. ſupra L. II. c. 2. §. ult. ARISTOTELES II. Pol. 5. Δεῖ γὰρ οὐ μόνον πρὸς τὰς πολιτικὰς χρήσεις ἱκανὴν ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἔξωθεν κινδύνους. *Oportet enim non modo ad civiles vitæ uſus quod ſatis eſt ſuppeditare, ſed & propter pericula ab externis.* H.

(3) Apud SENECAM Octav. verſ. 433. in alia omni ait Nero:

Exſtinguere hoſtem maxima eſt virtus Ducis

Sed cui a Seneca reſpondetur:

Servare cives major eſt patriæ patri

& paullo poſt:

Pulchrum eminere eſt inter illuſtres viros:
Conſulere patriæ; parcere afflictis; fera
Cæde abſtinere; tempus atque iræ dare;
Orbi quietem; ſeculo pacem ſuo
Hæc ſumma virtus: petitur hac cœlum via.

Add. BUDDEI Philoſ. Pract. P. III. c. 5. ſect. 11. ubi agit de prudentia ſtatus circa bellum & pacem.

norum accurate exploranda, & obſervanda ſunt (1); (cui fini hodie inter alia, inſerviunt legationes perpetuæ (2); vide MARSELAER Legato L.II. c. 11.) nec non amicitiæ & fœdera prudenter contrahenda. Add. HOBBES de Cive c. 13. §. 7. 8. & BACO Serm. fidel. c. 29.

FINIS TOMI VII.

(1) SOPHOCLES Œdipode in Colono:
Ἐν γὰρ τῷ μαθεῖν
Ἔνεστιν εὐλάβεια τῶν ποιουμένων.
Nam reſciſcere
Quid agatur, ad res magna agendas cautio eſt. H.

[2] At hodie Orientis Reges magno ſibi honori ducunt, legatos ab exteris accipere, quod id velut homagii ſpeciem reputent; ipſi raro legatos ad exteros mittunt. Vid. LOUBEKIUS de Regno Siam. Part. III. c. 15. n. 14. RIGALTIUS Hiſtor. Ibraham. Turcarum Imperat. ad A. MDCXL. ubi Turcarum, qui rerum externarum nimis ſeram notitiam conſequuntur, exemplo docet, quanti Principis interſit, in aulis externis legatos aſſiduos habere. H.

DISQUISITIO IN LIBRUM VII.

§. I. ID primum animadverſum volo, quod Puſendorfius de Dogmatis edifferens ait, *quæ jus naturale, ac principia ſanæ politicæ convellunt . . . ſaltem ejuſmodi doctrinarum examen, eaſdemque Civitate proſcribendi poteſtatem ſummo Imperio Civili recte tribui* Cap. 41. Eundem lapidem iterum movet §. II. qui vult penes civilem poteſtatem *eſſe examen doctrinarum, in primis earum, quæ ad finem Civitatum aliquo modo ſpectant, & quæ in conſcientias hominum efficaciam habent . . . ne jure regulandi doctrinas amiſſo animentur Cives ſuperſtitioſi ad rebellionem*. Illud *ſaltem*, hoc *Inprimis* nos ſubmonet plus heic a Puſendorfio intelligi, quam ſcribi. Tum ea de re melius ſcribendi provinciam aliis defert, & præſertim Grotio in *De Imperio ſummarum Poteſtatum circa ſacra*; cum paullo ante Grotiani libri ſummam probaverit, qui rerum ſacrarum poteſtatem Imperio defert iccirco, quia veretur, ne civilem ſtatum bicipitem faciat, duplicemque Dominum conſtituat. Audio a multis hunc Grotii librum ſæpiſſime legi, nova ratiocinatione, argumentorumque copia delectari, maximeque Grotii nomine obſtringi, incertos animi pendere. Utilitatem quamdam ex eo libro percipi poſſe non invitus ajo cum Burignyo, qui Grotii Vitam diligentiſſime ſcripſit; ſed pleraque æquivoca facta, quæ ad ſententiam illam confirmandam audacius, quam dici poteſt, detorqueri, & falſa multa illuc ab Grotio congeri cum eodem Burignyo libens adfirmo. Ubinam vel locorum, vel Gentium auditum fuit ad Reipublicæ, Principiſve ſummum Judicium ſacram omnem rem, quæ revelata Dogmata, Sacramentorum adminiſtrationem, atque Ethicen Chriſtianam complectitur, pertinere; ad idem Judicium Fidem, totamque vitæ Chriſtianæ rationem Fideles exigere debere; Synodorum omnium ſententiis quid addendi, demendi, mutandi; hos Eccleſiarum Miniſtros deponendi, illos ſubſtituendi jus, poteſtatemque eſſe ſummo Civili Imperio? Non ipſi Proteſtantes, quotquot tunc erant in Anglia, atque in ipſa Batavia, Grotii librum laudarunt: ſi Hollandiæ, & Weſtfriſiæ Magiſtratus, atque Arminianos paucos, quibus Grotius, qui eorum ſectæ ſe addixerat, cavebat, ne ii a Gomariſtis adverſariis numero, atque auctoritate potioribus opprimerentur, exceperis. Quocirca pro certo habe juvenem Grotium (vix enim annis XXX. major fuit) factionis tuendæ, Magiſtratibuſque adblandiendi ſtudio abreptum huic, atque aliis ejuſmodi libris ſcribendis operam dediſſe.

Verum hac una in re Grotio favero debeo, qui ait Reformatas Eccleſias, earumque Fidei Confeſſiones, quas affert, illud ſummarum Poteſtatum Imperium in ſacra agnoviſſe: adeo

ut Reformationi potius, quam Grotio eum errorem tribui neceſſe ſit. Hoc amplius: ad id Jus Principi tribuendum abiit Grotius, qui Reformationis principiis conſentaneas ratiocinationes educit. Ait cap.4.§.4. *Inter Romanenſium ſubtiliores, & Evangelicos hic eſt verus controverſiæ ſtatus: An poſt Apoſtolorum ætatem aut Perſona, aut Cœtus ſit aliquis adſpectabilis, de qua, quove certi eſſe poſſimus, ac debeamus, quæcumque ab ipſis proponuntur, eſſe indubitatæ Veritatis. Negant enim hoc Evangelici, ajunt Romanenſes. Huc ergo præcipua hæc quoque de Imperio circa ſacra lis recidit.* Eamobrem cum Reformati autument quaſcumque Synodos etiam Œcumenicas, multoque magis Romanum Pontificem errare poſſe, & revera erraſſe: ne ſuborta Fidei lis animos diſtrahat, ne Eccleſiam, quæ in Imperio eſt, vexet, Imperiumque turbet, ſummum Fidei Judicium, quod Eccleſiæ per Synodos ſuas, aut per Pontificem loquenti negant, Civili Imperio tribuant, oportet. Ea propter Grotium non male ratiocinantem deprehendimus; principium, quo innititur. Chriſtiano homine indignum cenſemus.

§. II. Eccleſiaſticam Poteſtatem ab Civili Imperio Evangelium Æternum, & Perpetua conſentientis Eccleſiæ Traditio, omniumque Chriſtianorum ſententia diſcriminat. Reformationi quiſnam credet, quæ poteſtatem Eccleſiaſticam Civilis Imperii partem quamdam conſtituit, Eccleſiamque Imperio ſubiicit? Equidem Chriſto Apoſtolorum cœtum interrogantem quid de ſe ipſi dicerent, cum illum Dei Filium Petrus ex omnium ſententia confeſſus eſſet, Chriſtus Petro ſtatim ſpopondit ſe ſuper hanc Petram h. e. ſuper hanc unanimem Fidei Confeſſionem, quam Petrus pronunciavit, ſe ædificaturum Eccleſiam cum ligandi, ſolvendique auctoritate perpetua, Infernique Portas nunquam prævalituras adverſus Eccleſiam. Prævaluerit ergo in Eccleſiam Diaboli poteſtas, oportuit; & Chriſti, quem Deum Omnipotentem credimus, Promiſſio corruerit, ſi cœtum Epiſcoporum, qui pro Apoſtolis ſedant in Synodis, erraſſe, adeoque Chriſtianam omnem Plebem ab profitenda vera Fide excidiſſe finxeris. Præterea redivivus Chriſtus id, quod promiſit, præſtitit. Apoſtolorum cœtum poteſtatis ſuæ participem fecit: huic cœtui Gentes omnes Fidem, atque Ethicen docendi, & ſacramenta adminiſtrandi jus perpetuum attribuit; atque inſuper huic cœtui ſe ſemper adfuturum, opemque præſtiturum eſſe adfirmavit Matth. 28. Ne fingas Epiſcoporum cœtum errare poſſe, aut erraſſe: ne fingas pariter aut Chriſtum mendacem nihil præſtitiſſe, aut poteſtatem illam ſibi datam amiſiſſe; quoniam utriuſvis turpiſſimæ ſententiæ optio tibi neceſſaria videtur. Quid quod in ea Oratione, quam Chriſtus poſt Cœnam habuit, *Spiritum Veritatis, qui ſuggeret vobis omnia*, non ſemel, ſed iterum, atque iterum Apoſtolorum cœtui promiſerit? Joh. cap. 14. Ejus Spiritus Magiſterio, ſuggeſtione, atque auctoritate freti Apoſtoli, cum in hieroſoly-

Digitized by Google

mitana Synodo de imponendo Gentibus Moſaicæ legis jugo quæſierint, cum illo exordio ſententiam concipiunt: *Viſum eſt Spiritui Sancto, & Nobis* Act. cap. 15. Jus itaque in ſacram Doctrinam ſive promiſſum ſive collatum Apoſtolorum Cœtui, ſive ab hoc exercitum, & Spiritus Sanctus rerum omnium Doctor, & Suggeſtor perpetua ſunt, non temporaria Chriſtianæ Eccleſiæ privilegia divinitus attributa: hinc conſequitur I. *eſſe Cœtum aliquam adſpectabilem*, ut Grotii verba contra eumdem adhibeam, *de quo certi eſſe debemus, quæcumque ab ipſo proponuntur, eſſe indubitatæ Veritatis:* hinc & Summis Poteſtatibus Imperium in Doctrinam Evangelicam, atque in illum Cœtum Doctrinæ Magiſtrum competere non poſſe: quod utrumque demonſtrandum fuit contra Grotium.

§. III. Clariſſimi Viri cenſent Grotium in eo libro ſcribendo potius Juriſconſultum, quam Theologum videri. Sed & ego cenſeo eum (cum in tuenda Arminianorum cauſſa, in quærenda gloria, in Magiſtratuum occupanda gratia totus fuerit; & Rei Theologicæ, ad quam ſerio addiſcendam tunc primum acceſſerat, imperitia iis temporibus laboraverit) ita in ea cauſſa verſatum fuiſſe, ut legentium oculis tenebras offunderet, non ut Veritatem quæreret, quæſitam oſtenderet. Præter illa, quæ diximus, aliud ejus rei argumentum accipe. Ait eodem Cap. 6. §. 5. *An poſt Apoſtolos tale aliquod oraculum* (Veritatis) *exſiſtat, hoc eſt, de quo quæritur. Et hæc quoque quæſtio tandem in unum Pontificem Rom. contrahitur:* quaſi velit a nobis Catholicis potius Fide Divina credi unum Pontificem, ut ajunt, Infallibilem, quam Oecumenicam Synodum, aut in unum dogma conſentientem Eccleſiam. Mox ait §. 5. *Quidam Romanenſium de ipſo Pontifice concedunt nullum eſſe hominem, qui falli non poſſit*: ita ut de Pontifice, quod ait, mox neget. Quod omnes norunt, videtur ignoraſſe Grotius: nos enim Catholici Oecumenicam Legitimam Synodum, quæ Eccleſiæ a Paullo appellatam *Columnam, & Firmamentum Veritatis* 1. ad Tim. 5. repræſentat, ipſiuſque Eccleſiæ manifeſtum conſenſum nulli errori obnoxium credimus; Pontificis divinum Primatum adſerimus, & credimus; ejus vero decretum infallibile, antequam Eccleſiæ conſenſus acceſſerit, eodem jure non cenſemus. Hæc omnia non ſecernit Grotius, ſed miſcet, ut tempori, & loco, & cauſſæ ſuæ ſerviat.

§. IV. Multo poſt Grotius ſenior, in Veterum Patrum lectione verſatior, & doctior factus ex familiari ſermone, quem cum optimis Catholicis quotidie Pariſiis habuit [ibi enim annis plus minuſve viginti fuit] earum rerum, quas in hoc, aliiſque ejuſmodi libris effutiit, tanquam Palinodiam cecinit iis in libris, quos ab anno fere 1638. *de Antichriſto, de Via ad Pacem Eccleſiaſticam*, maximeque contra Andream Rivetum edidit. Si quis adoleſcentem Grotium cum ſeniore, & doctiore Grotio conferat,

ferat, is ſine dubio ſtatuet Grotii auctoritatem a Puſendorfio fruſtra advocari ſibi; & fruſtra eſſe, qui librum hunc, qui Auctori ſuo diſplicuit, in pretio habent. Age nunc: Grotianæ palinodiæ quoddam compendium intuere: in hac enim atque in ejus libri juſta refutatione plurimam operam Deo juvante poſtea ponemus.

§. V. In unaquaque fere pagina libri de Imperio Summarum Poteſtatum quaſi commune carmen recinens ait Verbum Dei ſcriptum unicam eſſe Doctrinæ Regulam; animadverſiones vero in Rivetum ſcribens in penultima pagina ait: *Ea, quæ ſingulis Chriſtianis ſunt neceſſaria Apoſtoli, aut Apoſtolici Viri non docuere tantum, ſed & perſcripſere. Sed ſi eo tempore vixiſſem, tam docentibus illis crediḍiſſem, quam ſcribentibus; & ſicut de iis, quæ ſcripſere, ſequor plurium, & antiquiſſimorum Codicum fidem, ita in iis, quæ dixere, plurium, & antiquiſſimorum Teſtium . . . . Sicut in rebus magni ponderis Deus non ſinit corrumpi omnes Codices, ita nec Traditionem.* Tum legem Moſaicam *ſine ope Traditionum* intelligi non poſſe cum Scaligero affirmat: mox urget acrius: *Id enim quæro, annon ante Moſem Viri pii credere debuerint ea, quæ de Mundo condito, de* Diluvio, *rebuſque aliis perpetuo conſenſu tradita fuerant? Annon eadem credere debuerint poſt Moſem, qui litteras non didicerant? Annon iſta loca narrationi fidæ eamdem, quam ſcriptis tribuant auctoritatem? Quæ fuit auctoritas Traditionum illo tempore, eadem nunc eſt: par eſt Ratio. Nam Apoſtolorum decretum illud, ubi ſine Apoſtolorum litteris a Paullo, & Barnaba prædicatum eſt, nonne idem valuit? Quid novæ Auctoritatis addere potuerunt litteræ, Vocum ſigna? Omnes Patres Veteres pari loco habent Traditiones Apoſtolicas bene probatas cum Scripturis.* Demum ad rem ſuam ait: *Sumſi ego, exemplo Auguſtini, & aliorum, libertatem interpretandi verba Scripturæ eum in modum, qui Veteri, ac conſentienti Traditioni nulla in parte repugnaret.* In §. ſeq. Reformationis jugulum petit; qui non ſolum ſcripturam præter Traditionem, ſed etiam Traditionem Scripturæ Interpretem; utriuſque Cuſtodem, & Judicem Eccleſiam agnovit. Audi Grotium: *Traditio enodat Scripturam: ſed quia non omnibus ocium eſt, & ea cognitio, quæ requiritur ad conſulendos teſtes antiquos, cui tutius credent tales Riveto, an toti Eccleſiæ?* In Voto pro Pace Chryſoſtomum ajentem ad 11. ad Theſſalon. probat: *Manifeſtum eſt ex hoc loco non omnia Apoſtolos per Epiſtolas tradidiſſe, ſed & quædam ſine ſcripto: fide autem digna non minus hæc, quam illa. Quare etiam Eccleſiæ Traditiones credamus dignas eſſe, quibus Fides adhibeatur: Traditio eſt: nihil ultra quære.* Heic addit de ſuo Grotius: *Par utriuſque jus eſt;* & Traditionem Apoſtolicam cum Auguſtino agnoſcit illorum, *quæ ubique in Eccleſiis reperiuntur, & quorum alia origo non apparet.* Obſervat Apoſtolos ſcripſiſſe *ex occaſione nata, non aliquod*

Cor-

Corpus Doctrinæ, ac Regiminis: illa autem, quæ ad Regimen, & Pacem Eccleſiarum pertinebant, magis ſane ſcripta erant litteris, uſu continuo earum Eccleſiarum, quas Apoſtoli fundaverant. Eſt in ejuſdem Voti pro Pace pagina prima illud, quod huc mirifice facit. Cum ſciret Grotius multas hæreſes, atque Idololatriam a Reformatis Eccleſiæ Romanæ objici, *libros utrinque ſcriptos* legit; & Doctrinam, & ſtatum ejus Eccleſiæ, quæ eſt in Græcia, in Aſia, atque Ægypto perſcrutatus inquit: *Inveni in Oriente eadem eſſe dogmata, quæ eſſent in Occidente Conciliis Univerſalibus definita: de Regimine Eccleſiæ (exceptis cum Papa controverſiis) de Sacramentorum perpetuis viribus ſententias conſonantes.* Poſtquam Eccleſiarum omnium conſentientes Doctrinas, & Sacramentorum Numerum, Rituſque accepit, in perlegendis Trium Optimorum ſeculorum Patribus omnibus, & quos potuit, poſterioribus plurimam, diuturnamque operam poſuit. *Ad hæc ſcripta adhibens* (inquit) *Vincentii Lirinenſis Regulas, quas videbam ab eruditiſſimis approbari, collegi quæ eſſent illa, quæ Veterum Teſtimonio, & manentibus in hunc diem veſtigiis, ſemper, & ubique & perſeveranter eſſent tradita. Videbam ea manere in illa Eccleſiæ, quæ Romanæ connectitur.* Qui Theologica in re vel parum verſatus eſt, quive latinas litteras intelligit, is tot, ac tanta conſectaria, quæ inde per ſe ipſa profluunt, colligere poteſt, quæ novam omnem Doctrinam libro *de Imperio Summarum circa Sacra* ab adoleſcente, factioſoque Grotio adſutam obruunt, expungunt, diluunt, everrunt.

§. VI. Sed latius eſt Grotium ipſum conſentanee ratiocinantem, & conſectaria illa colligentem audire. Primo ſtatuit non alio modo intelligendam Scripturam, quam Eccleſia interprete, privatumque ſpiritum interpretem exſibilat. *Neque tantum mihi tribuo* (ait ad art. 1. Animadverſ.) *ut etiamſi quid mihi prima ſpecie blandiatur, id defendere velim contra conſenſum Antiquitatis, & Spiritum, qui Eccleſiæ corpus continet. Quod ſi mecum etiam in rebus aliis caveat Rivetus, & alii, jam Spiritus ille privatus, Spiritus, inquam, Eccleſiæ diviſor perdet faſcini ſui efficaciam.* In Apologetici Rivetiani Diſcuſſione Scripturam, & Traditionem divinam ex eodem Deo revelante profectam uno in gradu collocat; atque ad confirmanda dogmata utriuſque auctoritatem ab Eccleſia adhiberi confitetur: *Hæc eſt illa auctoritas Eccleſiæ tot populorum conſenſione firmata, quam contra Manichæos, & Pelagianos urget Auguſtinus: per eaſdem inceſſere Regulas, qui in Conciliis Univerſalibus controverſias legitimis finibus rexere.* Non itaque Princeps, non Senatus de quæſtionibus pro Imperio pronunciat, quum unius Scripturæ ſententiam tenet; ſed Scripturæ prælucente Traditione interpres eſt, & quæſtionum Una Judex eſt Eccleſia. Pergit porro Grotius: *Conciliorum Univerſalium ea eſt Auctoritas, ut Eccleſiæ filios obliget, & ſine ea concordia retineri nequit.* Id ſi

in-

Digitized by Google

intelligunt Reformati, quod ex Boſſueti libro ultimo variationum intelligere poſſunt, ac debent, omnis Reformata Doctrina nullo in loco conſiſtet. Mox & Reformatos Grotius ſchiſmate obligatos oſtendit, qui Patriciam illam ratiocinationem recitat ibidem: *Vos a Vobis orti eſtis : non poteſtis Epiſcopos oſtendere, quorum ſeries ad Apoſtolos Ordinatores decurrat . . . . Reſuſcitent, qui volent, damnatum ab Eccleſia Univerſa Aërii dogma ; nunquam delebunt novis libris Veteris, & per omnes Terras recepti moris Memoriam. At quomodo ordinati in Eccleſia, in quibus non obſervati Canones Eccleſiæ? Quomodo Eccleſia, quæ non ab Apoſtolis derivata, ſed ex ſe nata eſt ?* Paullo poſt Eccleſiæ auctoritatem per ſe ipſam valere ſine Scriptura credit, qui Auguſtini ſententiam hanc probat : *Sed etſi nunquam in Scripturis Veteribus omnino legeretur, non parva eſt Eccleſiæ, quæ hac conſuetudine claret, auctoritas* in lib. de Cura pro Mortuis.

§. VII. De Sacramentis vide, quid ſentiat Grotius art. 9. *Voti pro Pace : Ego in Eccleſiæ auctoritate, cui Deus Sacramenta, & aliquod in ea jus dedit, acquieſco*. Sententiam ſuam infra exponit de Baptiſmi ritibus diſſerens : *In tempore, loco, modo talium, magnam ſemper Eccleſia auctoritatem habuit . . . . Ipſa Sacramentorum Vox non Scripturæ eſt, ſed Eccleſiæ : Ritus quoſdam ex antiquo retinuit, omiſit alios, ut in Baptiſmo non paucos : alios addidit ad adumbranda rerum ſignis Scripturæ Loca. Hæc in Eccleſiæ jure comprehendi Veteres credidere*. Iterum in Apologetici Diſcuſſione Grotius hac de re agit ; & Sacramentorum eſſentiam a Ritibus, qui circumſtant, hoc pacto diſcriminat : *Optime ergo hoc diſcrimen nobis indicabit Eccleſiæ Conſuetudo, ut quæ nunquam variarunt, credantur eſſentialia ; in quibus variatum fuit, non talia ;* atque eodem in loco ſeptem Sacramenta nec plura, nec pauciora enumerat, atque ex Sacris litteris, & Veterum Traditione numerum illum educit. Qui mutabiles quive immutabiles Ritus ſint, diſquirit præſertim in Adnotatis ad Georgium Caſſandrum art. 8., eoſque immutabiles conſtituit, quos, veluti *Regimen Eccleſiarum, Synodos, Excommunicationis, & Abſolutionis Regulas* ab Apoſtolis inſtitutas, aut approbatas Eccleſiæ Traditio, & Conſuetudo ſemper, & ubique ſervavit. Alios ait ritus eſſe, *qui primum in uſu fuere vario*, tum fixo, ſtabili, ratoque *ſive Conſenſu Concilii Univerſalis, ut Nicæni primi in Re Paſchatis, ſive Moribus, ut in jejunio Quadrageſimæ, aliiſque rebus nonnullis. Cum autem hæc parilitas quocumque modo introducta ornet Eccleſiam, Unitatem teſtetur, atque conſervet, ab ea recedere non eſt hominis ſocialis, nedum Spiritum Chriſti habentis : immo, ſi Auguſtino credimus, eſt hoc inſolentiſſimæ inſaniæ.*

§. VIII. Eccleſiæ Unitatem Grotius in votis habuit : hanc ab Evangelio, Apoſtoliciſque epiſtolis, Patrumque libris commendari ; extra hanc Unitatem neminem ſalvum eſſe poſſe agno-

Digitized by Google

vit; Unitatemque *in Regiminis Vinculo*, *& Sacramentorum participatione* maxime conſtituit in præmio Voti pro Pace. Vidit, damnavitque homines, qui ab hac Unitate vel ſponte, vel Cenſuris avulſi novos Cœtus, nova Presbyteria inſtituerunt, docuerunt, Sacramenta adminiſtrarunt invitis Epiſcopis, & Regibus: Reges Idololatras cenſuerunt, ad arma contra Reges ſumenda, ad Magiſtratus contemnendos, ad Imagines, ad Menſas, Ædeſque Sacras frangendas plebem incitarunt: quibus rebus nihilo melior facta eſt, immo ſævior, novorumque viciorum contactu afflata. Quæ Hiſtorica obſervatio Lutheranos, Calvinianos, Anglicanos Eccleſiam, Remque publicam perdidiſſe oſtendit. Obſervat etiam Animadverſ. art. 8. ad Unitatem Eccleſiæ reſtituendam certo ordine, & certo Præfectorum gradu opus eſſe; atque ideo eum ordinari, gradumque Jure Evangelico juberi. Petro enim Chriſtus *claves Regni cœlorum dedit pro toto Collegio tanquam Collegii Principi*. Affert Cyprianum, qui ait: *Primatus Petro datur, ut Una Chriſti Eccleſia, & Cathedra una monſtretur:* tum ait Primatus nomine *poteſtatem aliquam in omni Collegio* ſignificari; atque iccirco ab Apoſtolis inſtitutos in Eccleſiis Epiſcopos: inter hos vero eminere Romanum Epiſcopum ex Irenæo lib. 3. cap. 3. atque ex Ammiano Marcellino homine pagano oſtendit, ita ut Ethnicis ipſis Romani Epiſcopi viſa ſit potior auctoritas. Mox ſpondet illis etiam, qui Davidis Blondelli librum lecturi ipſas Hiſtorias, non Blondelli docta pharmaca expenderint, Primatum illum in oculos incurrere. Obſervat Primatum illum magno uſui fuiſſe, ut quæ in Græcia, Aſiaque ſchiſmata fuere, coitioneſque improborum contra oppreſſos, ejus auctoritate interirent; etiam nunc eam Primatus vim eſſe, quæ Catholicos opinionibus diſſentientes in eodem corpore, in eadem Communione continet, cum Proteſtantium Eccleſia in alias, atque alias particulas diſciſſa quotidie abeat.

§. IX. Ad id, quod noſtræ rei caput eſt, in Apologetici Diſcuſſione accedit. Iterum ait nos non aliunde, quam ex Veterum conſentiente teſtimonio credere *hos eſſe libros Matthæi, Marci, Lucæ, Johannis, Paulli*: pariter itaque quum de illorum verbis interpretandis agitur, ab ea ſententia ab initio recepta, judiciiſque approbata diſcedere non poſſe. *Quod cum Calvinus non minus ſpreverit, quam Menno, & Socinus, ideo quæcumque Mennoni, & Socino, eadem ab aliis pari jure objiciuntur Calvino . . Non aliunde natæ ſunt hæreſes* obſervante Auguſtino & Hieronymo, *niſi dum Scripturæ bonæ intelliguntur non bene . . Parendum ergo eſt Traditioni, dummodo bene probetur . . . Traditio colligi quidem poteſt & ex Veterum conſenſu, ſed optime, tutiſſimeque colligitur in Concilio Univerſali, ubi tot ſunt Viri eruditi, ut nullus ſit liber ignoratus omnibus; præterea Epiſcopi teſtari poſſunt, quid in ſuis Eccleſiis ſemper receptum fuerit. Conſenſus iſtius . . . Cuſtodes ſunt Epiſcopi omnes, ſed Aucto-*

rita-

ritatis ad Veritatem, Unitatemque retinendam præcipue Epiſcopus Romanus, quem Eccleſiæ aliæ ad vitanda ex rebus dubiis ſchiſmata, conſulere, ex quo Apoſtoli in terris vivere deſierunt, ſunt ſolitæ: idcirco Eccleſia Romana ab Antiquis dicitur aliarum Eccleſiarum Magiſtra.

§. X. Quaſnam, inquit, partes Senex Grotius defert Principi, aut Reipublicæ? Quas, inquam, hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, & recepti Canones, Patrumque libri deferunt: idcirco quia Georgii Caſſandri ab Germanicis Imperatoribus conſulti librum probat. Caſſander vero affirmat art. 16. Chriſtianis Principibus in Rep. Chriſtiana poteſtatem non minorem ea eſſe, *quæ olim priſcorum Regum in Rep. Iſraelitica; quorum quod munus in Divina Lege conſervanda, vel inſtauranda, vel cultu Divino promovendo fuerit, ſatis ex Divinis litteris eſt manifeſtum*, atque ex Patrum, Legumque ſententiis, quas affert. *Nam in divinis litteris Reges non modo Oves, ſed Nutricii etiam Eccleſiæ appellantur; qui ut ipſi nec Oves paſcere, nec de pabulo per ſe judicare debent, tamen ovibus de idoneis paſtoribus proſpicere, & ut illis idoneum pabulum ſuppetant, providere tenentur.* Ad hunc articulum Grotius in adnotatis hæc habet: *Regum hoc eſſe officium, ut leges Divinas, & Canones conſervent, veriſſimum eſt: debent enim Chriſto ſervire etiam qua Reges. Sed cavere ſibi debent, ne ſchiſmati dent cauſſam; ſed ita norint Eccleſiarum ſui Regni eſſe Tutores, ut ſimul meminerint Eccleſiæ Univerſalis ſe eſſe Filios.* In Apologeticum Rivetianum eadem de re uberius, atque expreſſius agit: *Imperatorum, & Regum aliquod eſſe officium etiam circa Res Eccleſiæ in confeſſo eſt; at non tale, quale in ſeculi negociis. Ad tutandos, non ad violandos Canones jus hoc comparatum eſt: nam cum Principes filii ſint Eccleſiæ, non debent vi in Matrem uti. Omne Corpus ſociale jus habet quædam conſtituendi, quibus membra obligantur: hoc Jus etiam Eccleſiæ competere apparet Act. XV. 28. Hebr. XIII. 17. Facundus de Marciano: Imperator Sacerdotalium non prævius, ſed pediſſequus præceptorum. Deinde: Cognovit ille, quibus in cauſſis uteretur Principis poteſtate, in quibus exhiberet obedientiam Chriſtianam. Item: Imperator non debet facere Canones, quod nonniſi multis, & in unum congregatis primi Ordinis Sacerdotibus licet. Alibi: Obedite Præpoſitis, etiam Regibus dictum. De Theodoſio vero: Pie admodum credens, & ſapienter intelligens, quod non ex Temporali poteſtate, qua fuerat etiam Sacerdotibus Dei præpoſitus, ſed ex eo pervenire poſſet ad Vitam æternam, quo illis erat ipſe ſubjectus.*

§. XI. Pervidit itaque Grotius ex Doctrina, Praxique Apoſtolica non Imperium in Res Eccleſiæ, ſed Tutelam; nec Canonum factionem Principibus, ſed Epiſcopis competere, ita ut iis de rebus Epiſcoporum conſtitutionem Regum Edicta ſubſequantur, non præeant: cujus unius ſententiæ tanquam ariete concuſ-

Digitized by Google

ſa moles Imperii Summarum Poteſtatum in ſacra dilabitur. Si quis litigioſus regerat Grotium Epiſcopis Diſciplinam conſtituendam, Principibus Dogmatica Decreta edenda tribuiſſe: is nec Diſciplinam, nec Dogma, nec ipſius Grotii mentem intelligit. Nam plerique Canones, qui Diſciplinam conſtruunt, Dogma muniunt, itaut Dogma cum Diſciplina cohæreat: quod vel in Scholis Tirones ipſi ſciunt. Minorem quidem Diſciplina conſtituenda, majorem auctoritatem Dogmaticum Decretum quærit: cur igitur contendimus Principes a Diſciplina conſtruenda prohiberi, ad Dogmaticum Decretum adhiberi a Grotio, qui univerſe ait Principes in his cauſſis obedientiam exhibere; non pro poteſtate agere debere? Sed omnem litem expungunt, quæ de interpretanda Scriptura ex eo attulimus, quæque poſt locum hunc affert: *Per conſentientem Traditionem ſepta circumdantur nimium alioqui evagaturæ interpretationi SS. litterarum: inquirenda ergo Traditio . . . . Poſtquam vero id, quod in tali Concilio ex Vi Traditionis pronunciatum eſt, etiam ab Eccleſiis receptum eſt omnibus, aut pene omnibus, iis maxime, quæ ſedes ab Apoſtolis fundatas habent; jam nihil video firmi, cur vir Pius, & pacis amans ei ſe opponere debeat*. Iterum vides Traditione SS. Litterarum ſententias explicari, conſtitui; SS. Litterarum, & Traditionis Judicem eſſe Univerſalem Synodum, Judicium Synodi Conſenſu totius, aut pene totius Eccleſiæ confirmari? Quid huc Poteſtates Summas intrudis, quarum Grotius nequidem meminit: immo eas ab toto illo negocio prohibet, qui ſolis Epiſcopis illud tribuit? Eſt quidam Grotii libellus, (cujus ætas incerta eſt quidem, ſed adnotatis ad Caſſandrum prior ſine dubio videtur) libellus, inquam, inſcriptus *De Dogmatis*, *Ritibus*, *& Gubernatione Eccleſiæ Chriſtianæ*. Ibi Calviniano luto adhuc illitus prodit Grotius: ait tamen Eccleſiam *Corpus eſſe non ſolis ſententiis, neque ſolis ritibus, neque ſola Gubernatione cohærens; ſed tribus his vinculis colligatum*. Da Poteſtati cuique Summæ Imperium in Res Eccleſiæ: quot Imperia, tot erunt Eccleſiæ Corpora; quoniam pro Poteſtatis cujuſque re, ingenio, captu, politiciſque finibus Varia Dogmata, Varii Ritus, & Gubernatio Varia; tribuſque illis vinculis diſſolutis cohærens illud Eccleſiæ Corpus, quod Grotius bene conſtituit, ubinam conſiſtet? Dilapſis Plebis, Clerique moribus *Imperatores, & Reges putarunt* (ait Grotius) *& ſua, & publici intereſſe, ut in rebus Eccleſiaſticis ſuum quoque non tam Imperium, quam Auctoritas aliqua valeret*. Duo heic ait Chriſtianis integris moribus, Canonibuſque Eccleſiaſticis obſervatis omnia in Eccleſia bene conſtitiſſe; corruptis moribus, Canonibuſque neglectis oportere Principem non pro Imperio agere, ſed pro Auctoritate aliqua, quam ſcilicet Sacræ litteræ, Traditioque conſtituunt, vexatæ Eccleſiæ ſubvenire, ut intelligas non ſolum a prima ſua ſententia Grotium diſceſſiſſe, ſed etiam verba mutare voluiſſe.

Huc

Huc accedit, quod Regimen Eccleſiaſticum ad eam formam, *quæ ſub Theodoſio fuit* (cum nimirum Eccleſia Conſtantio, & Valente Arianorum Patronis mortuis, proſtratiſque hæreſibus diſciplinam expoliverit) exigendum velit; regendique *Univerſalis Eccleſiæ ſtatum Conciliis præcipue Univerſalibus* attribuat; atque interea *curam Concordiæ, & Canonum Summo Sacerdotio* h. e. ut paullo ante in Hiſtoria, & Politica Diſſertatione ſcripſit, *Romano Epiſcopo, tanquam Epiſcoporum primo* præcipuam adſcribat. Nam Grotius (cujus rei pene oblitus fueram, quæ huc maxime facit) art. 7. Voti pro Pace contra Blondellum duo agnoſcit I. Pontificis in omnes Eccleſias divino Jure Primatum tanquam Pacis tutorem, Unitatiſque cuſtodem. II. *In rebus quibuſdam relaxationem vult a Pontifice concedi:* quæ duo ſunt Primatus ſumma Privilegia. Concilii Univerſalis, Eccleſiarumque conſenſum tanti fecit, ut art. 17. Animadverſ. edixerit: *Soleo ſcriptis meis hanc addere cautionem, ut ſi quid ibi ſit alienum dogma ab Eccleſiæ Univerſalis conſenſu, id pro non ſcripto habeatur.*

§. XII. Hæc omnia a Grotio ſeniore ſcripta, quæ tumultuarie collegi, probant ſacras litteras ex Traditione, Traditionem ex Eccleſiarum conſenſu intelligi; Eccleſiarum conſenſum ſolemni ritu in Conciliis Oecumenicis, aut cujuſdam privatæ Synodi Decreto ab omnibus recepto explicari; Canonibus Eccleſiaſticis rite receptis omnes obligari; Eccleſiarum Doctrinam, & Regimen unum ubique gentium Eccleſiarum conſenſu valere; cujuſque Eccleſiæ in uno Epiſcopo, cujuſque Provinciæ in uno Metropolita, omnium Eccleſiarum Unitatem conſiſtere in uno Pontifice. Supereſt igitur, ut dixerit Grotius Eccleſiarum Tutelam, & Curam a Catholicis omnibus agnitam, non in ſacra omnia Imperium Principibus ineſſe. Eccleſiaſtica Poteſtas a Chriſto inſtituta, a Synodis, Patribuſque explicata bicipitem civilem ſtatum, nec duplicem Dominum conſtituit: alias enim res hæc Civilis, alias curat Eccleſiaſtica Poteſtas; neque hæc Imperium, Imperiive jura lædit, quæ Principum poteſtatem a Deo profectam, a Deo ſecundam docet, populiſque commendat; eorumque Majeſtatem Chriſtianæ Religionis æterna Doctrina circumdat, & munit. Eamobrem Perronium Cardinalem commendavit, qui ad Jacobum I. Regem Angliæ ſcripſerat nihil Regii Juris periturum ſibi, ſi ad Eccleſiæ Unitatem redierit. Finge difficillima tempora redire: jam enim ait Grotius in Proemio Voti pro Pace *promta in Gallis, Hiſpaniiſque eſſe remedia, quibus impediantur Papæ, ne aut Regum, aut Epiſcoporum jura invadant*. Melius dicere potuit omnes Chriſtianas Veritates in Catholica Eccleſia ineſſe; quæ contentionum æſtu obrutæ diu jacere non poſſunt, & bonis multis ſemper notæ ſunt, quorum opera ab aliis paullatim agnitæ jus ſuum cuique tribuunt.

§. XIII. Legentibus ſatis liquere puto Doctrinas de Imperio

Digitized by Google

rio ſummarum Poteſtatum circa ſacra multis in libris ipſum Grotium refutaſſe; cujus animo quædam modeſtia, & pudor, Veterumque ſententiarum Amor ex Patrum ſedula lectione, atque ex Veteris Eccleſiæ ſtatu bene perſpecto ſupererat. Duo hæc adjumenta cum Pufendorfio defuerint, cum & in hac de Doctrinis quæſtione, & in illa de præſtando Principibus obſequio transverſum non raro egerunt. Cur quæſtionem hanc alteram Proteſtantes tam ſerio diſcutere perrexerint, ab ipſo Grotio accipe. In ultimis libris ſuis ſæpiſſime meminit. *Bella Civilia ab iis, qui ſe Miniſtros Evangelii vocant, concita fuiſſe non aliis Teſtibus validius affirmem, quam & Regum, & Procerum, & Populi recente memoria, ac plurimis litteris de eo quærentibus.* Mox ait contemta Eccleſia novos Cœtus a Proteſtantibus inſtitutos; & Regibus, & patriis legibus contemtis *ſub Reformatarum Eccleſiarum nomine conſcriptas turmas, & cohortes contractas machinas, ac arma. Unde hæc poteſtas a cœlo, an ex terram?* art. 16. Voti pro pace. *At quo jure Privati, ubi Eccleſiæ erant, novas conſtituerunt Eccleſias nullis ab Epiſcopis ortas, nullis cum Epiſcopis cohærentes? Nimirum jure uſurpato, non jure per Canones conſtituto, aut ante has factiones ubique recepto:* in Rivet. Apologet. Diſcuſs. Paullo poſt ait: *Et tamen hæc fuere ejus, quæ dicuntur, Reformationis initia aliena a Chriſto, aliena ab Apoſtolis, aliena ab optimorum temporum Chriſtianis. Cum his actionibus optime conveniunt ſcripta non tantum Pleſſiaci Mornei* [qui vulgo dicitur Junius Brutus] *Hotomanni, Buchanani, Petri Vermilii cognomento Martyris, Cæſmanni, Althuſii, Lamberti Danæi, & tot aliorum iſtus gregis, quibus nemo ejuſdem gregis contradixit hactenus.* Bene igitur in Diſcuſſionis prima pagella obſervat Proteſtantium *labores contra ſalutem Imperiorum, & vetera Eccleſiæ Decreta ſuſceptos*, qui Regiæ atque Eccleſiaſticæ Poteſtatis hoſtes eoſdem demonſtrant. Hæc atque alia hujuſmodi a Præceptoribus ſuis doctus Grotius Adoleſcens ſcripſerat, quæ ſenex damnavit. *Quod ſi & ipſe Grotius olim aut per ætatem minus peritus rerum, aut abreptus magno amore ejus ſtatus, in quo natus erat, & educatus, aut alios ſecutus Magni Nominis ſcriptores alicubi exceſſit modum; aut generalius elocutus eſt, quæ magis reſtringi debuerant; aut exemplis uſus non ad amuſſim congruentibus: licet hæc ei, poſtquam plura legendo, atque meditando ſenior factus eſt, vitamque nactus eſt a partium ſtudiis vacuam, emendare* in Apologet. Diſcuſs.

§. XIV. Sed quoniam hac in re parum peccaſſe Grotium omnes norunt, icciroo hæc ejus verba ad res alias, maximeque ad Imperium ſummarum Poteſtatum, atque ad pares, libros referes. Oſtendit Grotius Jus Proteſtantium nullum in novas inſtituendas Eccleſias; oſtendit etiam leves cauſſas, quas ſua ætate illi commenti ſunt, ne Regibus id obſequium, quod Chriſtiana Religio ſemper docuit, atque obſervavit, præſtarent: ſic enim

enim ratiocinari ſolebant. Ubique inter Deum, Regem, & Populum fœdus quoddam intercedit hac lege, ut ſi Rex a Deo deficiat, liceat & populo a Rege deficere. A Deo deficit Rex, qui Papæ in Eccleſia Primatum agnoſcit, qui cum Eccleſia Primatum illum agnoſcente concordiam aliquam molitur, qui vel aliquid Romanæ Eccleſiæ rituum retinet. Rex enim poteſtate, qua abutitur, excidit, qui Babylonem ab Apocalypſi depictam, quam eſſe Romanam Eccleſiam putant, contra divinum mandatum, quod iterum fingunt ſibi, omnino exſcindendam non curat. Demum ajunt (quod rei ſuæ caput eſt) Reges omnes a Daniele prædici ſanctorum Populo h. e. Reformato ſervientes, omniaque ad Electos h. e. ad Reformatos jure pertinere, jure pro iis agi. Ridiculæ ratiocinationis ſumma huc redit. Obſequia, & Tributa debentur Regibus, modo ſummum Dei Imperium ſalvum maneat; id ſummum Imperium in Religionis, ſive Conſcientiæ ſuæ libertate ponitur; ea libertate ſalva Eccleſiaſticam omnem Auctoritatem Civilis Imperii partem Proteſtantes, præſertim Politici, facile conſtituunt; quia Princeps Synodis ſuis, aut Viris Teologicæ ſcientiæ peritis inconſultis nullam legem, nullam de Fidei rebus formulam pronunciat: ita ut pro uno Proteſtantium arbitrio divina, humanaque omnia regantur; & Principatus, & Reip. pax, atque hoc, illudve Fidei dogma pro eodem arbitrio conſtet, aut cadat.

§. XIV. Has nugas, hæc ludibria ſuis in libris nunc ſerio refellit, nunc deridet, ita ut etiamſi multis in rebus a primæ juventutis ſententia diſceſſerit, in hac re tamen uſque ad ſenectutem, ſupremumque vitæ diem Doctrinam Catholicam ſecutus eſſe videatur. Nam & adoleſcens totus Calvino addictus in De Imperio ſummarum Poteſtatum Cap. 3. §. 6. probat Imperio, ſi Juri divino repugnet, adferri neceſſitatem vim illatam patiendi, ita ut *eam Vim repellere non liceat. Defenſio enim Violenta, cum adverſus parem licita ſit, adverſus ſuperiorem illicita eſt . . . Hoc ipſum ex Jure humano videtur proficiſci potuiſſe . . aut etiam ex Naturæ Jure, quod non patitur, ut pars toti ſe opponat*. Tum affert illud Paulli: *Qui Poteſtati reſiſtit, Dei Ordinationi reſiſtit* ad Rom. 13. *Reſiſtitur enim aut contra Imperium agendo, aut vim vi repellendo, Auguſtino interprete*. Eſt & longiuſculus §. 14. dignus, qui ante oculos omnium verſetur: ibi enim eamdem rem iterum probat ex SS. Litteris, Patrum omnium ſententiis, ex Cleri, Populique Chriſtiani exemplis, qui ab Ethnicis, hæreticiſque Principibus Eccleſiæ perſecutoribus cruciati, coacti repugnare non norunt. Affert etiam ex Tertulliani Apologetico locum illum egregium, & Thebanæ Legionis interitum; *quæ ad juſſum Imperatoris ſe paſſa eſt decimari*. Demum ait his oſtendi, *quam alte Chriſtianorum animis inſederit Vox illa Domini, quæ gladium vetat arripere; arripit autem, qui non a Deo accipit: dedit autem Deus ſoli ſummæ Po-*

Digitized by Google

teſtati, *aliis non niſi per illam*. Contrariam ſententiam ſeditionum, bellorumque Civilium altricem Andreæ Riveto acrius exprobrat Animadv. art. 16. quæriturque Davidem Paræum ad Cap. 13. ad Rom. tot exceptiones ſcripſiſſe, quæ Apoſtolicam Regulam totam, aut prope totam diruunt. In Voto pro Pace Paræi librum ab Oxonienſi Univerſitate (adhuc enim quædam Traditionis ſcintilla ſupererat) damnatum, & Carnificis manu exuſtum juſſu Jacobi I. Regis Angliæ memorat; quia Paræanis receptis exceptionibus, & pactis, quæ iis temporibus tanquam novæ opinioni adjecta ſunt fulcra, *nullum Imperium diutius in tuto foret*. In Apologet. Diſcuſs. Riveto, qui Paræi Patris dogmata a Paræo Filio explicata, atque in tuto poſita ajebat, exceptiones illas, & pacta iterum objicit, iterumque ſuccenſet. Ait Filius Paræum Patrem ſuum ſcripſiſſe ab Principis ſub conditione admiſſi, non ab alius obſequio diſcedi poſſe: quam defenſionem ſic difflat Grotius. *Pater Paræus non de Germaniæ Principibus agebat: ubi tamen multi ſunt Principes, qui ſe ſub conditione admiſſos negabant: de qua re notitia non Theologi eſt, ſed Juriſconſultorum. Non Paullum Juriſconſultum Paræus interpretabatur, ſed Paullum Apoſtolum, qui de omnibus agit Poteſtatibus ſupereminentibus*.

§. XV. Iſthæc ſententia, cui SS. Litteræ, Fideliumque omnium Acta, atque exempla obſtant, adeo Proteſtantium animis inſedit, ut cum obſequium Principibus negatum, armatas Conciones, atque arma in Principes ſumta Reformationis Miniſtris Concitoribus Vir Cl. Boſſuetus in Hiſtoria Variat. ſcripſerit deſinente Sec. XVII. Baſnagius, & Jurius eamdem ſententiam maximo, quo potuerunt, opere defenderunt. Utriuſque argumenta idem Boſſuetus difflavit; utriuſque ſubterfugia, & cuniculos aperuit; nec ab ea tamen familiari ſententia Proteſtantes diſcedere potuerunt, iterumque illa ipſa argumenta afferre non puduit. Sic Hertius in notis duabus ad §. 5. cap. 8. primum ait Thebanæ legionis exemplum eſſe *dubiæ fidei*; quia æquales Scriptores Euſebius, & Hieronymus de eo ſilent. Tum ait *explorati juris eſſe Populo jus indubitatum competere religionem ſuam, etiam contra Principem, armis tuendi*. Hujus juris vide elegantem cauſſam. *Si enim fas eſt bona, & libertatem ab inſultibus ejuſmodi Principis vindicare, quanto magis licitum erit Religionem, bonum præ reliquis omnibus eminens, ratione quavis ſinceram, integramque conſervare*. Mox ad Machabæos ſigna pro ſacris ſuis conferentes confugit; & ſuccenſet Grotio, qui Chriſti diſcipulis fugam, aut patientiam licere contendit, præterea nihil. Paucis dicam. Hertius omne Jus in Sacra Principi confert: itaque Junioris Grotii argumenta omnia exſcribit in nota ad §. 11. cap. 4., nunc vero, nullam poteſtatem Principi relinquit, ſi in eam Religionem, quam contra Eccleſiarum

omnium

Digitized by Google

omnium conſenſionem, Traditionemque Proteſtantes ſibi finxerunt, quidquam ille ſtatuat. Quum vero de Thebanæ Legionis hiſtoria dubius hæreat, id nihili facimus. Eſto dubia illa Hiſtoria: quid tum? Reliquæ omnes Patrum ſententiæ ex SS. Litteris hauſtæ ſuntne dubiæ? Reliqua omnia exempla cenſet dubia, quæ Grotius, Boſſuetus, alii contra Proteſtantes attulerunt? Verum Hertius, ſi Tillemontium conſuluerit, omnem ejus Hiſtoriæ ſcrupulum animo eximet. Vitam S. Mauricii primus Chiffletius in Paullino illuſtrato edidit; mox & Ruinartius, qui cum Chiffletio illam adſcribit Lugdunenſi Eucherio, qui diem ultimum obiit non octavo ſeculo, ut Hertio videtur, ſed anno 450., hiſtoriamque accepit ab Iſaaco Genevenſi; hic vero ab Theodoro Octodurenſi, qui in Aquilejenſi Synodo fuit anno 381. Quiſnam huic Eucherio, qui hiſtoriam hanc recenti vicinorum Oppidorum memoriæ inſcriptam retulit, fidem non habebit? Communia SS. Martyrum Acta Surius a quodam Monacho, qui in Monaſterio S. Mauricii ſaltem ſub ultimis annis Sec. VII. vixit, exſcripſit, Nullus Lugdunenſis Eucherius hac ætate vixit; neque Eucherius alius Lugduni unquam fuit. Acta alia ſecuti Ado, & Uſuardus videntur; eaque Acta Vir Summus Tillemontius authentica non cenſet. Veram itaque Hiſtoriam impugnat Hertius, & multa miſcet; & circa Acta, & circa Scriptoris ætatem errat. Machabaicam hiſtoriam nihil huc facere, qui ſuperioribus ſeculis omnibus fuere, Chriſtiani perviderunt; idque Boſſuetus in Quinto Monito ad Proteſtantes ſcripto luculenter oſtendit. Nam Hebraicam Religionem, & Sacerdotium, & Templum, in quo ſacra fieri oportuit, omneſque ex Iſaacco, & Jacobo Abrahæ poſteros, qui cum Deo per Moſam fœdus inierunt, intra Chanaanitidis terminos eſſe, ibi hærere, ibique fœdus illud exſequi Deus imperavit. Eamobrem cum univerſam Gentem internecione delere, aut in ſervitutem dare, & Religionem perdere Antiochus Syriæ Rex conſtituerit; neque alia ratio ad Gentem, Religionemque conſervandam idonea ſuperfuerit, inſtituti a divina lege hebræi neceſſario arma ſumſerunt, ut ſe ſuamque Religionem contra Regem infenſiſſimum hoſtem defenderent. Eo difficili tamen tempore ingruente Mathathias extraordinaria ratione actus a Deo, quemadmodum Eglonis Regis Moab interfectori Aodi, & Jaheli, & Judithæ ſanctiſſimis feminis accidit, ad libertatem concitato populo belli Dux fuit: garendique partem ſuam cuique Filio dedit, felicemque belli eventum vaticinatus eſt: quod vaticinium belli exitus, cœleſtia ſigna, Angelicæ acies, atque ingentes, inſperatæque Victoriæ probarunt. Non puto Proteſtantes opinari ſub inſtitutis Moſaicis, & ſub Aaronico Sacerdotio ſe eſſe; unoque in Templo Deum rite colere poſſe; nec puto bellorum ſuorum Duces ſibi perſuaſiſſe, veluti Mathathiam, & Machabaicos reliquos Duces, ſe a Deo ſine dubio agi ad arma

Digitized by Google

contra Reges ſumenda. Non itaque puto hanc hiſtoriam quidquam adjumenti conferre Hertii ſententiæ, quæ pro Religione, patriiſque legibus Chriſtianos in quemque Regem, aut in Rempubl. commovet; quamque Proteſtantes ab Reformationis initio protulerunt, atque ubicumque invaluere, ad effectum perduxerunt.

§. XVI. Nunc totam hujus libri VII. Theoriam inſpice; quæ eo refertur, ut quod hiſtoricis exemplis, Theologiciſque rationibus olim evincere Proteſtantes adniſi ſunt, id Philoſophicis meditationibus evincat. Primo in Cap. ait non naturam, non amorem ſanguinis, non rerum indigentiam, ſed Metum conſtituendæ Civitatis principem cauſſam fuiſſe, quia ſegreges familias multa incommoda ſequuntur. At Hertius heic ait in nota ad §. 7. *olim ſæpius ex familiis regna evaſiſſe*; & Puſendorfius ipſe ait Cap. 3. §. 6. *non adeo impoſſibile eſſe, ut ex imperio Patrisfam. Summum Imperium Civile potuerit emergere*. Hoc intereſt, quod Hertius ſæpius; & Puſendorfius, ut cauſſæ ſuæ ſerviat, tanquam invitus in eo caſu conſentiat. Primos Patresfam. filiis nepotibusque auctos ab aliis familiis ſeceſſiſſe, vicinas terras occupaſſe: ſuis Jus dixiſſe, pœnas irrogaſſe: primos illos populis Reges imperaſſe: Reges in conſervandum, non in augendum imperium incubuiſſe: unumquodque Regnum intra Urbem unam, paucoſque Vicos, atque intra adjacentium agrorum limites conſtitiſſe plerumque ex ſacra hiſtoria colligimus: qua in re Civiles, quos novimus, hiſtorici conſentiunt. Quare temporibus ante & poſt diluvianis *Amor Sanguinis* conſtituendæ Civitatis cauſſa prima, & præcipua videtur; & *Natura*, qua homines ad ſocietatem duci Gentium omnium ſapientia agnovit, Civitatem confirmavit. Quum avaritia, & libido quorumdam animos invaſit, orta ſunt bella: tum alienis rebus captis, agris, urbibuſque occupatis quædam Regna Majora facta ſunt felici bellorum exitu. Mox præſentis, futurique periculi *Metus* ab hoſte Victore imminens alias Civitates incolis auxit, aut plures belli, paciſque ſocias conjunxit; alias novas conſtruxit, ad quas ſegreges Patresfam. commearunt. Omnium itaque Civitatum conſtructor Metus non fuit; & quum homines vitiorum contactu afflati ſunt, etiam Natura, & ſanguinis Amor Civitates vel fecit, vel auxit.

§. XVII. Cum homines Metu coactos unam in Civitatem coiiſſe Puſend. putaverit, in 2. Cap. ad Proteſtantium delicias, nimirum ad pacta, & Decretum accedit, quæ meditando diſtinguit. Primum pactum comminiſcitur, quum *ſinguli futuri Cives cum ſingulis pactum ineunt, quod in unum, ac perpetuum cœtum coire velint* ſalutis ſuæ cauſſa. Eo pacto inito Decretum de Regiminis forma concipitur, cum Cives de ea deliberaverint, atque conſenſerint. Pacto altero Civitatis curam Uni, pluribuſve committunt, quibus reliqui Cives præſtant obſequium §. 7. Fidem

nem ſibi de Pactis, & de Decreto habeamus, rogat Pufendorfius: nam ait *omnem Civitatem aliquando ſuam habuiſſe originem* §. 8. Volunt id credere omnes: etenim nemo audiit, vel putavit Civitatem quamdam Civibus, opibuſque florentem a cœlo in terras delapſam. Pergit ille: *Cum Civium coniunctio, & ſubjectio citra pactiones illas facta intelligi nequeat, neceſſum eſt in conditione Civitatum eaſdem ſaltem tacite interveniſſe*. Sic qui currum rotis non inſtructum ire poſſe non intelligit, is certe rotas itineri neceſſarias intelligat neceſſe eſt. Hertius in notis duo ſola pacta, alii Tria apud Maſcovium; olim plerique omnes Proteſtantes unum pactum mutuum, quod ad rem ſuam pertinebat, inter Regem, ac Populum agnoverunt apud Hugonem Grotium ad art. 16. Voti pro Pace. Nec Pufendorfius Pactorum Auctor primus eſt; ſed Reformationis ipſa Doctrina, quæ ad defectionem ab Imperio populum adhortata eſt, obſtetricantibus Luthero, Calvino, Beza, Synodis genitrix, & Nutrix fuit, & cultrix, & patrona Pactorum. Jacobo Rege primo Univerſitas Oxonienſis, Catholicæ Doctrinæ reliquiis adhuc ſuperſtitibus pactum illud, tanquam nucleum in quibuſdam theſibus clauſum damnavit anno 1622.; & Grotius ni fallor, poſt annos 22. ludibrio habuit, & nugis hiſce ſeria mala in Remp. inferri queſtus fuit ibidem. Nullum Imperium, Remp. nullam pactis conſtitutam ab Hiſtoria nobis exhiberi Buddeus obſervat, ſi Rom. Remp. exceperis; & Philoſophorum fabulis, quæ captu difficiles ſunt, pactiones illas Titius accenſet; neque ullum pactum Hobbeſius agnovit. Qui vero Civitatem ſine pactis naſci, & perfici potuiſſe non intelligit Pufendorfius, Hobbeſium aggreditur §. 9., atque ait hunc ita cenſuiſſe, quod adhuc Reip. ſuæ metuerit ab iis, *qui Poteſtatem Regiam ſubjectis ſubjicere, vel potius penitus extinguere laborabant*. Cromwelliſmum ſignificat, qui Carolum I. Regem Angliæ damnandum, atque interficiendum curavit; & Regium nomen, Majeſtatemque delevit, Cromwello factionis duce Reip. Protectore adſcito. Non heic Hobbeſianæ ſententiæ ſinus omnes diſcutio: tantum cum Pufendorfio ago, qui ut Rebellionis, quæ pactis inſinuari videtur, cauſſam eripiat, ſententiam ſuam planius explicat §. 10. Multa molitus huc tandem confugit: *Imperans violati Pacti nequit argui, niſi aut omnem Reip. curam abdicaverit, aut hoſtilem in ſuos animum induerit, aut manifeſte regulis gubernandi, abs quarum obſervatione tanquam a conditione Cives obſequium ſuum ſuſpenderunt, dolo malo diſceſſerit*. Quem vero trium harum rerum Judicem Pufendorfius in abſolutæ Majeſtatis Principem conſtituit? Populum ſcilicet. Cum ad Principis ſui judicium Populus ſe Civilis Imperii natura advocatum opinatus fuerit, ſi majora ſervitia, tributa, majores militum delectus Princeps imperaverit; nec publicam utilitatem cum iis coherentem Populus pervidere potuerit, ſimulque ſe ferundis oneribus imparem facile

ſibi perſuaſerit, is Regem tanquam hoſtem, manifeſtiſque Imperandi regulis repugnantem facilius Regno dejiciet. Eamobrem admiſſis pactis illis incommoda illa omnia, quorum formido Hobbeſium cepit, neceſſario conſequuntur, & Cromwelliſmum reſtituent in integrum. Quod ſi non Populus omnis, ſed ejus pars in hunc Principem inſurrexerit, Principem altera pars ſecuta fuerit, duas in factiones ſciſſa Reſpublica ancipiti contentione diſtrahetur, atque ad interitum ruet, quum Cives internecino odio in Cives bellabunt. Civilium bellorum quæ ex factionibus oriuntur miſerrimum exitum obſervat Livius IV. Hiſtor. 9. *Factiones fuere, eruntque pluribus populis magis exitio, quam bella externa, quam fames, morbive; quæve alia, velut ultima publicorum malorum*. Præterea obſervat Puſendorſius *ne ſummos quidem mortalium humanæ ſortis legibus eſſe ſolutos* h. §. 10. adverſa nimirum fortuna jactari ſolere, atque ad humillimam conditionem dilabi. Accepimus id interdum accidiſſe Regibus bello ab hoſte victis, aut rebellis Populi contumacia, laſciviaque expulſis, imperioque exutis. Nunc ſi quis omnem Regem a Populo ob illa pacta in ordinem redigi poſſe conſtituerit, is non ſoli incerto bellico eventui, non populari ſoli laſciviæ Regum capita objiciet; verum etiam Populum in laſciviam, contumaciamque proniorem efficiet; & non raro, ſed perſæpe Populo contra Reges arma præbebit. Sic Proteſtantium pactis populo inſinuatis in Carolum V. arma ſumta, multaque Germaniæ oppida conſperſa ſunt Civium ſanguine: ſic civilibus bellis diſcerpta Gallia; ſic creſcente animorum diſſidio Jacobus I. Rex Angliæ fruſtra obviam ivit: ſic aucta licentia uſque ad Regis ſui Caroli I. ſupplicium Anglia deſæviit; Reip. ſtatum, tum & Regum ſucceſſionem invertit. Hæc omnia patrum noſtrorum ætate confecta ſunt: hæc Cromwelli Apologetæ, hæc ejuſdem ætatis publica, & privata Acta defendunt. Cur, inquam, defendunt? Ob illa pacta, quæ primi omnium Reformatio invexit, omnium librorum, quos Proteſtantes ediderunt, utramque paginam ſine dubio faciunt. Hoc amplius: ſi Populus Regi cuique Imperium ſemper ita conferat, ut Regiæ ſortis Judex, & arbiter ſit; eæque Remp. adminiſtrandi leges valeant, quæ Populo placent: quoniam adminiſtratio illa, legeſque illæ poſſunt paullo poſt eidem Populo non placere, Reip. formam novam, novaſque leges poteſt Populus inducere. Et quoniam fieri poteſt, ut eadem forma Provinciis omnibus non placeat, ea forma, eoque jure, quod ſibi placebit, unaquæque Provincia utetur. Quare ſicut SS. Litterarum interpretem Spiritum Eccleſiæ diviſorem, ſic hunc ſupremæ Poteſtatis populo aſſcriptæ Spiritum cujuſque Imperii diviſorem, everſoremque appellare poſſumus. At inquis Populo nullum eſſe Jus Regiæ Voluntati repugnandi, modo hæc ad Civilis Societatis ruinam directe, effuſeque non excurrat. At hujus excurſionis Judicem quem facimus? Ipſum Populum ſcilicet,

eet, ut videat, ne non ex Regia voluntate Societas detrimentum capiat, quia Populo ſupremum jus eſt judicandi de omni re, quæ ad Civitatem pertinet. Finge Populum de Rege male judicaſſe: quis autem neſcit id ſæpiſſime accidiſſe? quis huic Populo dicet: Nullum jus, nullum Judicium tuum; aut cui dicenti Populus obtemperabit? Eamobrem non ſolum Chriſtiani Dei Revelantis, atque Eccleſiæ Magiſtræ diſcipuli in Perſecutorum Principum obſequio fixi, firmique manſerunt; ſed etiam Ethnici, qui naturalis rationis ductum ſecuti ſunt, in politia meliore verſantur, qui docent ferendum Principem malum, optandum eſſe Meliorem; nec Deo providente futuros malos Principes omnes, ne humanum genus intereat; nec Principum vim vi repellendam eſſe, ne totius Reip. turbatio, aut everſio obtingat.

§. XVIII. Ejus, quod exſequitur Cap. 3. hæc ſumma eſt, Imperium progignitur ex pactis, quibus Civitas coaluit; *in ſingulis* igitur Civibus, qui pactis conſenſerunt, *veluti diſperſa latent ſemina ſummi Imperii*, quod pactis illis coaluit, atque exſtitit. Sententiam eamdem Jurius Pufendorfio æqualis ſic tulit: Populus Regnum conſtituit, & Reges facit; eſt igitur poſita in arbitrio populi Regum deſtitutio, Regnique in aliam Reip. formam translatio. Ne quæras, an hæc ipſa ſententia primorum temporum Chriſtianis ſederit, an hanc ipſam Veteres Eccleſiæ tradiderint. Sententiam illam, auctoritatemque ad ſe nihil ait pertinere ſola Ratiocinatione Philoſophus, ſolis SS. Litteris pro arbitrio explicatis Theologus contentus. Vide pacta illa ſemper præſtrui, ſemper ingeri tanquam Civilis ædificii baſim, quæ cunctis populis ignota, atque humanæ ſocietati exitio ſunt. Summum quidem Imperium Deo volente, & probante conſtitutum Pufendorfius affirmat, quia recta Ratio, quæ a Deo nobis ineſt, ſibi perſuaſit vitam, honorem, & res noſtras ſalvas eſſe non poſſe, niſi homines in Civitatem cojerint; Civitatem vero ſine ſummo Imperio non intelligi. Addit quoque conſtituta Imperia Deum probaſſe, eorumque ſanctimoniæ rationem omnem habendam unicuique Populo imperaſſe. Verum ait non liquere, *num Deus diſerte juſſerit hic & nunc Civitatem conſtitui* §. 2. Hertius in nota melius ait liquere exemplo Reip. hebraicæ, quam Deus ab initio conſtituit. Porro alias Reſp. & Civitates conſtituit Deus, qui per rectæ rationis tramitem homines eo deduxit, ut noſſe potuerint res ſuas omnes, & Religionem in diſcrimen adduci non conſtituta Civitate. Ajo inſuper Civitatem, civiliſque Imperii ſanctitatem latis legibus Deum in tuto collocaſſe: vix enim aucto hominum genere hebræi primum Moſaica tum & Chriſtiani Evangelica lege inſtituti pro certo habent Deum ſocietatis humanæ Patrem, Defenſoremque eſſe, Reges a Deo conſtitui, Regiam Poteſtatem a Deo venire, Reges Domini Chriſtos, & Miniſtros a Deo gladium accipere, ut homines in conſtituta Civitate tueantur; Regum poteſtati reſiſti rite non

poſſe, hoc eſt a nemine vim contra eos intendi, a nemine obſequium, atque alia Jura, quæ Regibus præſtanda ſunt, imminui. Certe dogmata hæc utrumque Fœdus proponit: quibus adſtipulatur Veterum Patrum Traditio. *Cujus juſſu homines naſcuntur*, ait Irenæus lib. 5. cap. 24. *hujus juſſu & Reges conſtituuntur apti illis, qui illis temporibus ab ipſis reguntur:* iccirco ait Tertull. in Apologet. *quem ſciet a Deo ſuo conſtitui, neceſſe eſt ut & ipſum diligat, revereatur, & ſalvum velit*. Quo circa hæ, alieque hujuſmodi ſententiæ quid amplius, atque altius eo, de quo Pufendorſius contendit, ſignificant. Significant, inquam, homines, quorum multiplicato generi terram omnem fruendam dedit Deus, Civitatis conſtituendæ divinum juſſum noſſe debuiſſe, qui nec facile multiplicari, nec occupatis terris tuto frui poterant. II. Significant, qui Civitates conſtitui ab initio juſſit Deus, eumdem Deum juſſiſſe Reges conſtitui, qui ſummum Imperium in Civitate teneant (ab initio enim una omnium Civitatum forma, una adminiſtratio ſub Regibus fuit) & Deum cunctis populis Regum jura tradidiſſe, quæ jura fere paria in alia, atque alia primorum temporum Civitate reperies. Vir probus, qui iſthæc obſervat, ſibi facile perſuadet ſententiam eorum, qui ajunt Reges auctoritatem ſuam a Deo accipere, habendam in pretio; neque illam ab adſentantis Cleri ſtudio fluxiſſe, ut in nota heic ait Maſcovius: immo potius agnoſcit contrarium Proteſtantium ſtudium, qui ajunt Reges a Populo poteſtatem accipere, eo tendere, ut Regum Poteſtas, & Majeſtas ab Populi arbitrio pendeat. In Populi arbitrio Pufendorſius adeo omnem hanc rem poſuit, ut veterrimos mores revocatum eat; per quos licuit Civitati cuicumque *aut ampliori*, *aut anguſtiori* ſummam Poteſtatem deferre cuipiam; iſque Rex appellari, & Regia inſignia gerere potuit, etiamſi Reges alii & Reſpublicæ non conſenſerint. Pufendorſii opinionem & noti mores noſtrorum temporum, & Maſcovius cum Titio refellunt in nota ad §. ult.

§. XIX. Quod eſt de Doctrinarum judicio Cap. 4. §. 8. & 11. jam in hujus Diſquiſitionis principio expendimus. In Cap. 5. §. 4. ait Democratiam *pleraſque inter Gentes antiquiſſimam;* neque aliam cauſſam adfert, quam quod ſibi Philoſophanti ita videatur. Juſtino ajenti: *Principio rerum Gentium, Nationumque Imperium penes Reges erat*: regerit Reges illos ſuadendi potius auctoritate, quam jubendi poteſtate valuiſſe. Ea quidem ſcimus fuiſſe Regnorum Veterum primordia, quæ lene imperium, & fere patrium agebant. Sed cum in unum hominem aut certa ſucceſſione, aut nova deſignatione totum jus ſuum Populus tranſtulerit, eum ſine dubio univerſa hominum natio Regem appellat, eum omnis Civitas Regem agnoſcit; eum ipſe Pufendorſius Monarcham profitetur, *quando in unum hominem ſummum Imperium confertur:* §. 9. Ariſtoteli Juſtino conſentienti. *Primum in Regum Imperio Civitates erant* Polit. lib. 2. cap.

24.

14. occurrit, quia Patresfam. qui Civitatem primi conſtituerunt, domeſtico ſuo Imperio adſueti difficile ferre poterant ſe ſtatim exui eo Imperio, & Regio ſubeſſe. Contra Ariſtoteles ibidem obſervat illos Patresfam. qui Regii Imperii formam in Imperio, quo domi ſuæ uſi fuerant, agnoverant ad Regium Imperium ſubeundum proniores fuiſſe. De ſacra Hiſtoria quæ Reges quamplurimos a Victore Joſua captos in Chanaanitide recenſet, ait Reges illos improprie dictos fuiſſe, qui proprie *Principes fere, & eminentes Magiſtratus in cœtibus Democraticis erant* eodem §. 4. Ea Pufendorfii reſponſio riſum, & ſtomacum movet ei, qui Regum illorum Acta in libro illo pellegit; atque etiam Pufendorfius ſibimet obſtat, qui *Democraticum eminentem Magiſtratum* eum deſcribit, *qui a mobili plebis aura dependeat, adeoque ſummum Imperium non acceperit* §. 9. Qua cauſſa, quo judicio deprehendit Reges illos revocabiles, neque poteſtatem ſummam eis ſemper collatam fuiſſe? Cur inquis, contra Hiſtoricum Civilem, & ſacrum, & contra Ariſtotelem pro Democratiæ antiquitate prolixe diſputat? Ut ſcilicet primorum illorum hominum libertatem in ipſa Civitate ſalvam fuiſſe: tum paullatim in Monarchiam initis, ſalviſque pactis illis abiiſſe tacite adfirmet; & pactis illis, ſuæque ſententiæ fulcrum adjiciat. Certe Ariſtocratiam, & Democratiam, a Monarchici Imperii abuſu, atque in id invaleſcente Civium odio exortam ab Græcis, Latiniſque Hiſtoricis accepimus. Politicæ Bilancis Auctorem Belgicum (qui pacta illa uſque adeo valere opinatus eſt, ut nunc hic, nunc ille ad Reip. adminiſtrationem adhiberi, aut ab ea prohiberi poſſit, prout aptus, ineptuſve ad Remp. gerendam videatur populi Judicio; quia Poteſtatis auferendæ, quam olim tribuit, Populo Jus atque Auctoritas eſt boni ſui publici, utilitatiſque gratia) refellit Pufendorfius nixus hac una cauſſa; quia *crebras Principum mutationes ex uſu Reip.* non eſſe; immo, cúm diuturna dominatione, opibuſque aucti Principes imperio exuuntur, totam Rempublicam civilibus bellis concuti multis rerum experimentis docti ſumus. Quare ait *facile præſumi poſſe* Principem *irrevocabilem* a Populo conſtitui, *cum longe certius metuenda ſint illa mala, quæ ex nutante iſto ſtatu redundare apta ſunt, quam quæ degenerans Rex dare poteſt.* §. 9. At vero Bilancis Auctor, aut quiſquis ejus Patronus rationem hanc, quæ Pacta recipit, & vim Pactis adimit, claudicare excipiet. Conſtituendæ Civitatis, inducendæ in Civitatem adminiſtrandam hujus, illiuſve formæ, ſummæ Poteſtatis in eum, in eoſve conferendæ pactis Civitas exſiſtit; omnia igitur Populi pacto, ſive conſenſu tranſiguntur, omnia a Populi pacto, conſenſuque dependent: poteſt igitur Populus, qui Remp. gerendam commiſit, Reipublicæ geſtorem minus idoneum abjicere, alii, atque alii, qui magis idoneus videbitur, Remp. gerendam mandare. Profecto pactis, eorumque vi, atque efficaciæ, & permanenti Populi

poteſta-

Digitized by Google

poteſtati Puſendorfius repugnare non poteſt; ergo ſuo Jure Populus utitur, qui Principem revocabilem vult intelligi. Nec auctori illi fecit ſatis, cum Reip. obventura incommoda congeſſerit; quia fieri poteſt, ut minora ex inepti Principis revocata, quam ex tolerata poteſtate incommoda in Rempubblicam redundent. Finge etiam majora incommoda: verum hæc paucis diebus fortaſſis ingruent; & quæ ſequentur commoda diuturna Rempublicam, cui bonus Princeps præficitur, difficilium paucorum dierum memoriam abſtergent, aut dolorem lenient, tolerabilem, atque utilem efficient. Quamobrem dicendum ſupereſt contra Bilancem Politicam, quæ Principes in popularis judicii lance tanquam numos ponderat, Puſendorfii ratiocinationem aut nihil, aut parum valere, dum pacta defendit. Si pacti vis in conſtitutum Principem ademta fuerit, Grotii potius, qui hac in re Patriciam Traditionem coluit, quam Puſendorfii ratiocinatio ſtateram, & lancem utramque Politicam conteret.

§. XX. In cap. 6. Summam Imperii vim, poteſtatemque definit; in quo ſemper eſt, qui Civium viribus, opibus propter Reip. bonum utitur; & vitæ, neciſque jus habet; nemini ſubeſt, a quo poſſunt hujus Imperantis acta reſcindi; & ad ſervandas Reip. leges a nemine cogitur ipſe cunctis legibus valentior. Meminit deinde *diſtinctionem Majeſtatis in Realem*, quæ populo ineſt, atque inhæret, *ac Perſonalem*, quæ Regi a Populo tribuitur. Queſtus eſt Grotius hanc ſententiam Proteſtantibus pleriſque omnibus cordi fuiſſe, qui minorem Regiam, Majorem Majeſtatem popularem exiſtimant. Ariſtoteles hujus ſententiæ Patronus Puſendorfio videtur; ſed Philoſophi mentem hanc fuiſſe adnotator Maſcovius pernegat. Tum affertur Grotius, qui a populo in Regem tranſcripto Imperio (quæ tranſcriptio multis modis accidit, quamque ſolam Oriens, primarum Civitatum Sedes, agnovit) eidem populo nihil Juris ſupereſſe cenſuit. Mox Junii Bruti, Buchanani, Hothomanni, aliorumque argumenta Puſendorfius recenſet, eaque diluere conatur. Paullo poſt in Cap. 7. §. 5. ſui oblitus ad aliam ſententiam abit, qui ſic ait: *Si juſtis de cauſſis Imperium alicui fuerit abrogatum, ſtatim firma, & juſta eſt libertas, atque vindicata fuit*. Qui enim cauſſas arma contra Principem ſumendi, delendique Imperii juſtas, & ſtatum Reip. rite mutatum abſolute affirmat, is certe integrum Populi Jus, Majeſtatemque Popularem Regia Majorem agnoſcit.

§. XXI. Paullo poſt in Cap. 8., ut incautos fallat, Summi Imperii Sanctitatem dignam, quam Populus veneretur, & colat, rurſus exhibet; ſtatim vero converſa oratione ſic eamdem aggreditur. *Inter Monarcham, atque Cives pactum intercedit*; ex eoque pacto metienda, interpretandaque eſt Voluntas Civium, qui, ut ſalvi, ſecurique ſint, Civitati ſubeſſe voluerunt: licet audiendæ non ſint multorum Civium querelæ, qui aut rerum

no-

novarum cupidi, aut laborum parci ſunt, aut ignavia, aliove vicio laborant. Quid itaque agendum, ſi Reip. curam omnem Princeps abjiciat; ſi graviora pro uſu Reip. tributa indicat, pecuniam diſperdat, Civitatiſque vires exhauriat; aut ſi Cives omnes hoſtili animo perſequatur: quod hiſtoricos de Caligula referre Maſcovius in nota obſervat? Hujuſmodi quidem injuriæ in univerſam Civitatem redundant. Quid ſi officium ſuum Princeps erga unumquemque Civem negligat, aut ſi injurias, quæ honorem, aut res, aut Civium vitam lædunt, Princeps inferat? Quæritur in hac ſpecie, utrum Civis quaſcumque injurias perferre, aut vi ſe defendere debeat. Ait primo Puſendorfius leviores Principis injurias perferri oportere, ſi Principis munus nobile, & cetera, quæ ex eo veniunt, beneficia, ceterorumque Civium cladem, Reique publicæ calamitatem ex Principis dejectione obventuram conſideret. Aſperior quæſtionis Judex Maſcovius definit in ea ſpecie nec Principatus, nec Summi Imperii rationem habendam eſſe, ſed minores Principis injurias ſubſtinendas, *quia ſocietatis civilis intereſt*; aut, ut in ſequente nota ait poſt Phædrum Hertius, *majus ne eveniat malum*. Ut leviores injurias Principi remittendas Puſendorfius probet §. 5. Taciti ſententias duas, & Platonis unam ex epiſt. 7., cui alteram ex Platonis Critone addit in nota Maſcovius: quam ſententiarum quadrigam Jurio contra Principes furenti Boſſuetus oppoſuit. Atqui ſelectiſſimæ illæ ſententiæ volunt non ſolum leviores, ſed etiam atrociores Principis injurias perferri oportere: quod neque Puſendorfius, neque Adnotatores duo viderunt. Tu vero heic vide novis Ethicis æquiores, modeſtioreſque fuiſſe Philoſophos Gentium. Nunc cum Puſendorfio in gratiam redeo; qui ex *SS. Litteris*, *atque ex ſana ratione* intelligit moroſum Parentem a Filio, durum Dominum a Servo ſubſtinendum eſſe; eamque ob rem intelligit multo magis Principem a Cive perferendum eſſe, quia majora Civis, quam Filius Patri, ſervus Domino, debet Reipublicæ; atque iccirco vult Civem innocentem fuga ſibi conſulere. Quid itaque fiet, ſi nec fugere ille potuerit? Pereundumne eſt, an ab eo Principis vis vi repellenda? Heic Puſendorfio hæret aqua: ſtatim confirmato animo multos advocat, qui Civi innocenti, atque ad eas anguſtias redacto *Principem Sacroſanctum* non eſſe autumant. Rurſus videtur oblitus ejus, quod paullo ante dixit, atque ex Ethnica Sapientia attulit. Si enim a populo *ferenda ſunt Regum ingenia*; ſi *Societatis Civilis intereſt*, ne vi *in Principes etiam peſſimos* intenta Civitati multa clades, & *Reip. concuſſio* obveniat: ſine dubio Civis, aut Cives aliquot innocentes, cui, quibuſve præſidium fugæ ademtum eſt, mortem potius oppetendam, quam contra Principem ſe defendendo vim Patriæ inferendam cenſendum eſt. Si vero Chriſtianus videri velit, Sacraſque litteras conſulat, eæ fugam, aut patientiam tanquam duas ſibi rite conſulendi rationes, & vias aperiunt.

riunt. Miror etiam Puſendorfium pluſquam ceteros Proteſtantes audere: hi enim vel toti Populo, vel Populi majori, ſaniorique parti arma contra Principem ſumenda concedunt, cuivis e populo negant: de qua re heic Maſcovii poſt Barbeyracum notam longiuſculam conſule. Alias quæſtiones coacervat, ut ab obſequio Principis, qui ab hoc, illove officio ſuo deficit, Civis jure deficere poſſe videatur. Quid enim, ſi Princeps non aperta vi, ſed clam, *ſub obtentu Juris* Civem aggreditur? Nam ſatius eſt Civem innocentem opprimi, turpius ejus famam in Civitate corrumpi. Quid, ſi id Princeps edixerit, quod naturali, aut Evangelico Juri repugnat? Utramque quæſtionem duo eadem verba h. e. Fuga, aut Patientia diluunt. Fugam, aut Patientiam omnium Gentium, omnium locorum, omnium temporum Chriſtiani contra malum Principem adhibuerunt: hæc doctrina in omnium auribus perſonuit, omnium animis inſedit, Martyres effecit; de reſiſtendi licentia, de minuendo erga Principem obſequio nequidem cogitatum. Quid tandem, ait Puſendorfius, *ſi vis intentatur propter profeſſionem religionis Chriſtianæ?* Accedit illuc, unde hujuſmodi quæſtionum exordium Reformati ſumſerunt, ut ſcias Eccleſiam ſimul, & Remp. eos iviſſe perditum. Quæſtionem non definit: tantum graviter ait per SS. Litteras licere nemini *ſuæ Religioni quid contrarium egiſſe, aut ſimulaſſe*. Profecto Lutherus Reformatorum Dux, & Melanchton, tum Calvinus, & Beza Religionem ſuam aut ſimularunt, aut ignorarunt: etenim hi Galliarum Regibus, illi primis in concionibus, epiſtoliſque profeſſi ſunt contra Principem Religionis cauſſa arma ſumi non poſſe. Paullo poſt, ubi invaluerunt, in Germania, Galliiſque claſſicum cecinerunt, atque hanc novam doctrinam ſuorum animis infuderunt. Libri quatuor, quos Senex Grotius pro conſociandis Eccleſiis ſcripſit; & Variationum libri, ac Defenſio hanc omnem rem ita aperiunt, ut ea manu tangi, oculiſque ſubjici videatur. Nihil quidem contra Religionem agendum, nihil ſimulandum eſſe quis neſcit? Religionem armis propugnandam adverſus Principem, non pro ea fortiter moriendum hebræi, chriſtianique divino Jure inſtituti neſcierunt; Reformati ſoli poſt Donatiſtas, poſt Manichæos, poſt Albigenſes Manichæorum ſurculos, poſt Wicleffiſtas, Huſſitas, Taboritas humanæ ratiocinationis incertam, fallacemque lucem ſecuti agnoſcunt. Principio dixi de duabus Hertii notis, quibus contra Grotium antiqui dogmatis propugnatorem nequicquam diſputat. Heic addo Grotium olim claudicaſſe, qui trepidus, ac pudibundus ad neceſſitatem redactis ſubvenire adniſus eſt: *Attamen indiſcriminatim damnare aut ſingulos, aut partem Populi minorem, quæ neceſſitatis ultimo præſidio ſic utatur, ut interim & communis boni reſpectum non deſerat, vix auſim* lib. 1. cap. 4. de J. B. & P. Contra hanc unam exceptionem I. ajo Grotium opus illud edidiſſe, cum Pariſiis exſul eſſet, atque adhuc juventute floreret, & Calvinia-

no

ло ſpiritu, quem abs ſe paullatim abjecit, tumeret. II. Ajo id Grotium ſcripſiſſe, quia Davidis, & Machabæorum exempla, quæ nihil huc facere Boſſuetus luculenter oſtendit, illum tranſverſum egerunt. III. Intra illa deſenſionis confinia, quæ Grotius ibidem deſignavit, Proteſtantes nunquam conſtitiſſe: quæ crimina maxime in Apologet. Rivet. Diſcuſſ. ipſe Grotius Calvinianis exprobrat; atque ideo Grotiana hac exceptione eos ſe tueri, aut excuſare non poſſe. IV. Grotium trepidantem vix audere id dicere, qui forte animadvertit ſe obſequium erga Principem, quod ibi tanto conſtruxit opere, diruere; immo repugnantia dicere: qui enim poſſunt etiam ſinguli armata vi Principi reſiſtere, & communis, publicique boni reſpectum habere? Nam Reip. tranquillitatem, & pacem, in qua bonum commune ineſt, reſpici poteſt ab eo, qui armis Rempublicam concutit? Omnes res miſcet, omniumque rerum ideas Grotius invertit, qui exceptionem illam novam neceſſitatis extremæ in Catholicum dogma immittit: itaque in Senioris Grotii libris eadem exceptio nunquam apparet. Pudor, & Trepidatio par Puſendorſium h. §. 5. occupat: nunc enim ait, *dum hoſtem pro Principe induit*, *Civi quoque obligationem*, *qua ei devinctus tenebatur*, *remiſiſſe intelligi*: nunc fugam conſulit: nunc, *ſi fugæ via non datur*, *moriendum potius*, *quam occidendum eſt . . . propter totam Remp. quæ tali occaſione gravibus turbis ſolet involui*: quamquam in incerta illa Oratione Puſendorſii, quo pendeat animus, lippi, cæcique videant, maxime in §. 7., ubi Grotiana exceptione, & ratiocinatione abutitur. Vide tandem quid velit: licentiam ſe defendendi adverſus Principem alicui Civi largiri vult; ceteros cives tamen in Principis obſequio, atque in officio continet, *quibus nec innocentem vi protegere licebit*. Quid nunc aget hoſtis Princeps, cui Civis vim objicit? Princepſne quaſi Dux, & Signifer, & Miles in hunc arma expediet, invadet, capiet; atque in hunc Captum quaſi Carnifex manum inferet? Id vel nunquam, vel difficillime accidit; neque ea uſitata eſt agendi ratio, qua Princeps uti ſolet. An forte Princeps uſus obſequio, quo ceteri Cives obligantur, eorumdem conſilio, ope, manibus civem illum opprimet? At fieri poteſt, ut Cives ceteri norint atrociſſimam injuriam in innocentem, immerentemque Civem a Principe inferri velle. Comperta civis innocentia Civitas in Principis obſequium prona eodem ſcelere obligabitur, quo Princeps? Civitas, inquies in Civem, quem innocentem comperit, arma non ſumet, nec Principi in ea cauſſa obſequetur, ne in naturale, Evangelicumque Jus peccet. Audio: ſed Cives omnes eſſe non poſſunt probi; neque omnes Civis innocentis ſalutem Principis benevolentiæ præferunt; itaque Civium pars bene multa in hunc arma capiet. Verum Civis, *cui neſas non eſt ſalutem ſuam* adverſus Principem vi tueri, unus, & ſolus tantum opus nunquam molietur; niſi eumdem tanquam Samſonem divina vi valentem, aut de-

dementiſſimum finxeris. Civis igitur conſanguineis, affinibus, amiciſque ſtipatus bellum civile conflabit, & tantas turbas dabit Patriæ ſuæ, quam vita ipſa cariorem Puſendorfius tanquam in Sapientium omnium conſeſſu cenſuit.

Confer hanc novam, inauditam, publicæque pacis expultricem ſententiam; ex qua ſeditiones, tumultus, & Civilia bella prodeunt; qua Summo Imperio debitum, divinoque jure imperatum obſequium concutitur; qua inflati Cives ferociunt, ſæviunt, vim, atque arma meditantur; confer hanc, inquam, cum Evangelica, Patriciaque doctrina, quæ Principibus perſecutoribus, Fideique manifeſtis hoſtibus obſequentes præſtitit, Fidei Martyres fecit; quæ in fuga, aut in Patientia omne præſidium conſtituit; de vi repellenda, de expediendis armis nunquam cogitavit; firmitatemque Imperii, Reique publicæ tantopere coluit; tum tute ſtatue, utra utri præferenda ſit, magiſque cum Evangelico ingenio conſentanea. Catholicum Dogma multa cum eloquentia, & rerum, argumentorumque ubertate Boſſuetus vindicavit, omniaque contraria ſophiſmata convellit, quem adeas, rogo.

IN-

Digitized by Google